Vlaanderen
is jeugd

1993-2013

— Een terugblik op 20 jaar lokaal jeugdbeleid

DEPARTEMENT
CULTUUR, JEUGD,
SPORT & MEDIA

Lijst van tabellen 5
Lijst van grafieken 5
Lijst van figuren 5

1 Inleiding 9
Situering 10
Methodologie 11
Doelstelling van het onderzoek
Onderzoeksmethode
Verwerking 16
Weergave: geïntegreerd onderzoeksrapport volgens 7 thema's 16

2 Het decretale kader 19
Wat voorafging 20
Het startschot in 1993 20
Wijzigingen van het decreet en aanvullende decreten 21
Noot: verwijzingen naar decreten in dit rapport 24

3 Autonoom lokaal jeugdbeleid 27
Meer autonomie voor de lokale besturen 28
Condities voor meer lokale autonomie 30
De evolutie in het aantal jeugd(werk)beleidsplannen
De invloed van het werken met een jeugdwerk-beleidsplan op het lokale jeugdbeleid
Meer autonomie binnen inhoudelijke krijtlijnen

4 Jeugdwerk- en jeugdbeleid, een dubbele focus 39
Het ontwikkelen van een jeugdwerkbeleid 40
(Decretale) omschrijving van het jeugdwerk
Kernopdracht: ondersteuning van het jeugdwerk
Initiatiefnemers
Particulier jeugdwerk
Gemeentelijk jeugdwerk
Diverse verschijningsvormen
Van sectoraal naar categoriaal jeugdbeleid 49
Decretale hervormingen richting categoriaal jeugdbeleid
Aansturing van onderuit richting categoriaal jeugdbeleid
Kanttekeningen bij de uitwerking van het categoriaal jeugdbeleid
Jeugdwerk binnen categoriaal jeugdbeleid

5 Evolutie van de jeugddienst en haar medewerkers 63

Diverse opdrachten voor jeugddiensten 64
- Verbreding van de taakstelling
- Gemeentelijke verschillen
- Interne reorganisatie van het lokale bestuur

Rol van de jeugdambtenaar 70
- Professionalisering is boeiend
- Evolutie in de nodige competenties van de jeugdambtenaar

6 Evolutie in inspraak 77

Wettelijke en decretale beslissingen rond inspraak 78

De lokale jeugdraad 79
- Structuur van de lokale jeugdraad
- Samenstelling van de jeugdraad
- Adviestaak van de jeugdraad
- Jeugdwerkraad?
- Andere activiteiten van de jeugdraad
- Naar een nieuw jeugdraadmodel?

Andere participatie-instrumenten 87
- Andere formele inspraakkanalen
- Informele inspraak

Reflectie op 20 jaar lokale inspraak 91
- Kinderen en jongeren aan het woord

7 Evolutie van jeugdruimte 97

Een gewijzigde blik op kinderen en jongeren in de publieke ruimte 98

Jeugdwerkinfrastructuur als constant aandachtspunt 98
- Infrastructuur voor jongeren

Informele plekken voor kinderen en jongeren 101

Speel- en verbindingsweefsels 102

Mentale ruimte voor kinderen en jongeren 104

8 Evolutie van het beleid ten aanzien van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren 111

Evoluties in het regelgevend kader 112
- Fondsen geven impulsen
- Een prioriteitenregeling vanaf 1993 tot 2001
- Overheveling naar het lokale niveau in 2001
- Het nieuwe decreet LJB 2012

De verschuiving van een integraal doorstromingsbeleid naar een tweesporenbeleid 119
- Het verhaal van WMKJ's
- Allochtone jongerenwerkingen (zelforganisaties)
- Werkingen voor kinderen en jongeren met een beperking
- Bijkomende lokale stimulansen vanuit het participatiedecreet (proeftuinsubsidies)
- Meer inclusie in het mainstream jeugdwerk

9 Evolutie in jeugdinformatie 135

Maatschappelijke tendensen en regelgeving 136

Aandacht voor jeugdinformatie in jeugd(werk)beleidsplannen: soort informatie, inspraak en aantal 138

Evolutie in jeugdinformatiestrategieën 140
- Jongereninformatiepunten als kernactoren in lokale jeugdinformatie
- Nieuwe communicatiestrategieën voor jongereninformatie

10 Algemeen besluit 147

11 Bibliografie 153

Lijst met afkortingen 167

Colofon 168

Lijst van tabellen

13 TABEL 1.1 Overzicht cijferboeken

47 TABEL 4.1 Evolutie gemeentelijk aanbod van jeugdwerkinitiatieven tijdens de vakantieperioden

54 TABEL 4.2 Evolutie samenwerking jeugddienst met andere diensten, opgedeeld naar beleidsdomein

86 TABEL 6.1 Evolutie van activiteiten georganiseerd door de lokale jeugdraden

119 TABEL 8.1 Overzicht sociaal-geografische indicatoren voor 2012 en na 2012

Lijst van grafieken

30 GRAFIEK 3.1 Evolutie van de subsidies voor gemeenten en de VGC voor ondersteuning van het lokale jeugdwerk

43 GRAFIEK 4.1 Evolutie van de particuliere jeugdwerkindex in het Vlaams Gewest

45 GRAFIEK 4.2 Evolutie van het ledenaantal van de grote jeugdbewegingen in Vlaanderen

48 GRAFIEK 4.3 Evolutie in de verhouding gemeentelijke versus particuliere speelpleinwerking

66 GRAFIEK 5.1 Evolutie van het percentage gemeenten met personeel belast met jeugdzaken

82 GRAFIEK 6.1 Verhouding adviezen jeugdwerkbeleid en adviezen jeugdbeleid van de lokale jeugdraad

83 GRAFIEK 6.2 Evolutie van het gemiddeld aantal adviezen van de lokale jeugdraad

100 GRAFIEK 7.1 Evolutie van het percentage gemeenten met een gemeentelijk jeugdcentrum en/of polyvalent centrum

141 GRAFIEK 9.1 Evolutie van het aantal JIP's in Vlaanderen

Lijst van figuren

12 FIGUUR 1.1 Onderzoeksdesign van data tot weergave

56 FIGUUR 4.1 Jeugdwerkbeleid als beleidskruispunt in het overheidsbeleid

Beste lezer,

Jeugdwerk en jeugdbeleid in Vlaanderen en Brussel zijn bij uitstek lokale aangelegenheden. Ze vormen een levende traditie van inzet en engagement voor en door kinderen en jongeren en behoren tot het DNA van onze steden en gemeenten. Naast het Cijferboek Lokaal Jeugdbeleid 2014-2015 – dat intussen aan zijn achtste editie toe is – biedt deze publicatie u een terugblik op de rijke geschiedenis van 20 jaar lokaal jeugdbeleid. Waar de cijferboeken via getallen en kaarten een beeld trachten te schetsen van het Vlaamse jeugdlandschap, tracht dit onderzoeksrapport dieper te graven.

Jeugdbeleid laat zich niet vatten in cijfers en grafieken alleen. Wat lag er aan de basis van het eerste decreet lokaal jeugdwerkbeleid in 1993? Hoe speelden Vlaamse en lokale beleidsverantwoordelijken in op een samenleving in verandering? Deze publicatie geeft u – met medewerking van bevoorrechte getuigen en experten – een thematisch overzicht van de belangrijkste evoluties en tendensen.

1993-2013 waren dan ook cruciale jaren waarbij mede dankzij het jeugd(werk) beleidsplan het lokale jeugdbeleid een vlucht vooruit nam. Maar we kijken ook naar de toekomst. De invoering van het globale gemeentelijk meerjarenplan is een volgende stap in de volwassen relatie tussen Vlaanderen en de lokale besturen die berust op wederzijds respect en vertrouwen.

Ook na 2014 laat Vlaanderen het lokale jeugdbeleid niet los. Aan de hand van monitoring zoals het cijferboek houden we de vinger aan de pols. En blijven we via stimulerende initiatieven samen bouwen aan impulsen en ondersteuning.

Ik kijk samen met u vol vertrouwen uit naar een participatieve en innoverende toekomst voor het jeugdbeleid in onze gemeenten en steden.

Sven Gatz
Vlaams minister van Jeugd

T N Q V U G W V C G A O N U C

T N C S S Z R S E E Z C A X N

G T T E K I O V M S O B L B O

L N Q K Y I O E E Y V M P V R

I E I S L B U X T L W N N R B

E M N L U Q I B H A U F E A A

I U Q F L B G T O N Q Q R G T

T C J D J E S B D A M X A E A

U O T E L E T I E Y M C J N D

L D W M X X D S D X Q G R L L

O S T E R U G B L I K N E I Z

V B S A F E N A U E E Y E J B

E P P M F X N P L Y O S M S V

O N D E R Z O E K Y Y D G T J

T H C I Z R E V O K I A G E S

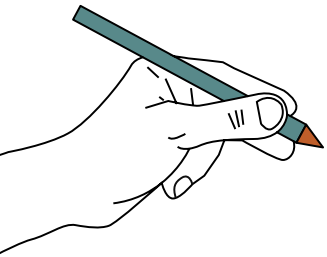

Zoek onderstaande woorden in de puzzel.

EVOLUTIE SUBSIDIES MEERJARENPLAN
TERUGBLIK ONDERZOEK METHODE
VRAGENLIJST DOELSTELLING DATABRON
ANALYSE DOCUMENT OVERZICHT

1 Inleiding

"We moeten het verleden kennen, om het heden te begrijpen en de toekomst te beheersen"

Het lokaal jeugdbeleid in zijn huidige vorm is het resultaat van 20 jaar inzet van de sector, gestuurd door decreten en besluiten van opeenvolgende Vlaamse regeringen. Ondanks de vele wijzigingen in de 20 jaar dat het decreet lokaal jeugdbeleid van kracht is, blijft het uiteindelijke doel ongewijzigd: 'bevorderen dat lokaal en provinciaal jeugdwerk snel en adequaat kan inspelen op de evoluerende behoeften van kinderen en jongeren in hun vrije tijd'.

Dit onderzoek biedt een terugblik op de evolutie die het lokale jeugdbeleid op organisatorisch en inhoudelijk vlak heeft doorgemaakt.

Situering

Deze terugblik start met de invoering van het decreet van 9 juni 1993 'houdende de subsidiëring van gemeentebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie inzake het voeren van een jeugdwerkbeleid'. Vanaf 1995 krijgen gemeenten hierdoor de verantwoordelijkheid over hun lokale jeugdbeleid, dat vanaf dan ook planmatig vorm krijgt door het schrijven van een jeugdwerkbeleidsplan, indien men aanspraak wil maken op subsidies. Met de invoering van de Beheer- en Beleidscyclus (BBC) verandert er heel wat voor het lokale jeugdbeleid. Vanaf 2014 zal elke gemeente een geïntegreerd beleid voeren aan de hand van een meerjarenplan, wat concreet betekent dat het jeugdbeleidsplan van 2011-2013 het laatste was in zijn soort.

Vanaf 1995 wordt op basis van een cijfermatige administratieve registratie van het lokale jeugdbeleid een monitoring opgezet. Deze cijferboeken geven een kwantitatieve voorstelling van het jeugdbeleid, maar ze geven geen informatie over de werking en processen achter deze cijfers. De invoering van de Beheer- en Beleidscyclus wordt aangegrepen om de monitoring van het lokale jeugdbeleid aan de hand van de voorgaande zeven edities van het cijferboek in een maatschappelijk en beleidsmatig perspectief te plaatsen. De achtste editie van het cijferboek krijgt er zo een parallelle publicatie bij.

In dit rapport worden beleidsmatige evoluties gekoppeld aan maatschappelijke evoluties en wordt de impact daarvan op het lokale beleid toegelicht. We kijken nog één keer achterom naar de evoluties die ertoe bijgedragen hebben dat het lokale jeugdbeleid met een categoriale, planmatige voorsprong aan een lokaal geïntegreerd beleid start.

We lieten ons door 20 jaar lokaal jeugdbeleid gidsen aan de hand van twee centrale vragen:

- Welke verschuivingen vonden plaats op vlak van visie, organisatie en uitwerking van het lokale jeugdbeleid in de periode 1993-2013?
- Hoe hebben Vlaamse regelgeving en maatschappelijke evoluties de voorbije 20 jaar een invloed gehad op het lokale beleid?

Het (lokale) jeugdbeleid is dermate omvattend en verschillend in zijn lokale eigenheid, dat een algemeen gestructureerd en tijdsgebonden overzicht onmogelijk is. We hebben er daarom voor gekozen om u door het verleden te gidsen aan de hand van een zestal thema's die cruciaal waren, zijn en blijven voor het lokale jeugdbeleid. Maar eerst geven we in hoofdstuk 2 een kort overzicht van de decreten en decreetwijzigingen die tussen 1993-2013 bepalend geweest zijn voor het jeugdbeleid. De tijdsreis wordt gestuurd door de evolutie naar meer lokale autonomie (hoofdstuk 3) en de keuze voor een categoriale benadering van het jeugd(werk)beleid (hoofdstuk 4). We bekijken welke impact dit heeft gehad op het uitvoerend orgaan door de evolutie te schetsen in de rol van de

lokale jeugddienst en haar medewerkers (hoofdstuk 5). Welke impact dit heeft op de 'hoofdrolspelers' wordt bekeken door in te gaan op hun plaats in de lokale samenleving (hoofdstuk 6), de inspanningen die lokaal gedaan worden om een beleid te voeren voor élk kind (hoofdstuk 7) en de manier waarop kinderen ondersteund worden om eigen keuzes te kunnen maken door hen op een goede manier te informeren (hoofdstuk 8).

Verder wensen we u een aangename reis door de tijd.

Methodologie

Doelstelling van het onderzoek

Het onderzoek maakt een schets van 20 jaar lokaal jeugdbeleid. De evolutie van het lokale jeugdbeleid wordt gekaderd binnen bovenlokale (Vlaamse en soms Europese) beleidsmaatregelen en maatschappelijke tendensen. **Welke evoluties tekenen zich af in het lokale jeugdbeleid in een periode van 20 jaar (van 1993 tot 2013)?**

Onderstaande deelvragen dienen als leidraad:

a. Welke bovenlokale beslissingen werden de voorbije 20 jaar genomen m.b.t. het lokale jeugdbeleid in Vlaanderen?
b. Hoe vertaalden deze beslissingen zich naar het lokaal beleid?
c. Welke maatschappelijke evoluties hebben hun stempel gedrukt op het lokaal jeugdbeleid?
d. Hoe heeft zich dat vertaald naar het lokaal beleid?

Onderzoeksmethode

Om de doelstelling te bereiken, combineren we meerdere databronnen en methodes. Een twintigjarige evolutie schetsen vraagt om brongegevens die kunnen terugblikken in de tijd. Het ideale meetinstrument voor evoluties bestaat uit longitudinaal verzamelde data. Dit zijn gegevens die over de hele periode heen zijn verzameld bij dezelfde doelgroep, met exact dezelfde meetinstrumenten (vb. dezelfde vragen in een vragenlijst). Dit type data over lokaal jeugdbeleid is echter niet voorhanden.

Daarom richten we ons in deze studie op een combinatie van gegevens, met een samengaan van verwerkingsmethodes om tot een coherente schets te komen. De combinatie van methodes en databronnen vraagt om een *Convergent parallel mixed method design* (Cresswell & Plano Clark 2011). Mixed method is het koepelbegrip voor het verenigen van onderzoeksmethodes in één studie om tot het beantwoorden van een centrale vraag te komen, waarbij minstens kwalitatieve én kwantitatieve methoden worden gecombineerd. Het mixen van methodes

biedt meer dan het hanteren van multiple methodes naast elkaar om andere subvragen te beantwoorden. Door de mix bij de onderzoeksfasen van verzameling, analyse en weergave wordt een duidelijke meerwaarde ten opzichte van een strikt complementair design gecreëerd. Het doel van mixed method is complementariteit (de gegevens vullen elkaar aan), triangulatie (de gegevens worden vergeleken en afgetoetst aan elkaar), het verbreden van de scoop van het onderzoek en het focussen op verschillende perspectieven (de gegevens worden vanuit verschillende invalshoeken bekeken).

Naast het longitudinale onderzoeksontwerp zijn echter nog manieren voorhanden om terug te blikken in de tijd. Een eerste manier om evoluties te schetsen is door gebruik te maken van verschillende opeenvolgende momentopnames. Dit wordt een herhaalde cross-sectionele of transversale opzet genoemd (repeated cross-sectional design). De gegevens over lokaal jeugdbeleid, verzameld in de opeenvolgende Cijferboeken zijn van deze aard.

Verder kan teruggeblikt worden door een documentanalyse te doen of door retrospectieve (terugblikkend in de tijd) bevragingen op te zetten bij bevoorrechte getuigen. We combineren de drie mogelijkheden in een convergent parallel mixed method design.

FIGUUR 1.1 ONDERZOEKSDESIGN VAN DATA TOT WEERGAVE

DATA	VERWERKING	WEERGAVE
Transversale kwantitatieve data 8 cijferboeken lokaal jeugd(werk)beleid	➜ Tijdreeksanalyse op 3 meetmomenten (2007-2010-2014) ➜ informatie uit beschrijvingen van de eerdere cijferboeken	➜ Onderzoeksrapport met thematisch integratie van deeldata
Retrospectieve bevraging bevoorrechte getuigen Experts lokaal jeugdbeleid Ervaren Jeugdconsulenten	➜ Diepte-interviews ➜ Verwerking aan de hand van framework-analysis	
Documentanalyse beleidsdocumenten Vlaamse Overheid van 1993 tot 2015 (o.a. Kronieken, beleidnota's, decretaal kader)	➜ Kwalitatieve inhoudsanalyse op relevante trefwoorden / cijfergegevens	
Literatuurstudie Vakliteratuur en wetenschappelijke literatuur over jeugdbeleid/ lokaal jeugdbeleid van 1993 tot 2015	➜ Literatuuroverzicht	

Data

Gegevens over het jeugdbeleid in elke gemeente (gedurende 20 jaar) werden niet in detail centraal geregistreerd. Het valt buiten het bestek van dit onderzoek om over een periode van 20 jaar lokale gegevens te verzamelen en bundelen. De evolutieschets baseert zich daarom op 4 beschikbare databronnen (zie FIGUUR 1.1).

In de eerste plaats wordt gebruik gemaakt van de **Cijferboeken jeugd(werk)-beleid**. Sinds 1993 organiseert de Vlaamse overheid een bevraging bij gemeenten over het lokale jeugdbeleid. In totaal werden 7 cijferboeken in het verleden opgesteld. Een achtste, in het kader van huidig onderzoek opgemaakt, vult de reeks aan. De naam zal, in navolging van decretale wijzigingen, in de loop der tijd veranderen van Cijferboek Gemeentelijk Jeugdwerkbeleid naar Cijferboek lokaal jeugdbeleid.

TABEL 1.1 OVERZICHT CIJFERBOEKEN

1993	Eerste Cijferboek Gemeentelijk Jeugdwerkbeleid
1996	Tweede Cijferboek Gemeentelijk Jeugdwerkbeleid
1998	Eerste Zoekboek Jeugdwerk
1999	Derde Cijferboek Gemeentelijk Jeugdwerkbeleid
2001	Tweede Zoekboek Jeugdwerk
2002	Vierde Cijferboek Gemeentelijk Jeugdwerkbeleid
2004	Derde Zoekboek Jeugdwerk
2005	Vijfde Cijferboek Gemeentelijk Jeugdwerkbeleid
2009	Zesde Cijferboek Lokaal Jeugdbeleid
2012	Zevende Cijferboek Lokaal Jeugdbeleid
2015	Achtste Cijferboek Lokaal Jeugdbeleid

Het achtste Cijferboek is het laatste in zijn soort. We verwijzen naar de aparte publicatie hieromtrent (Cijferboek 2014-2015). De invoering van de beleids- en beheercyclus op 1 januari 2014 betekent een drastische verandering van de plan- en rapporteringsverplichtingen voor de lokale gemeenten. De doelstellingen van het gemeentelijk jeugdbeleid worden opgenomen binnen een breed gemeentelijk meerjarenplan en gelijkaardige rapportering. De cijferboeken bespreken aan de hand van cijfermateriaal verschillende aspecten die betrekking hebben op het gemeentelijk jeugdbeleid.

De cijferboeken zijn het resultaat van een enquête, gehouden bij de gemeenten. Dit betekent dat de respons jaarlijks kan verschillen. De respons varieerde de afgelopen jaren tussen 281 en 307 op 308 Vlaamse gemeenten. Hoewel er steeds gestreefd is naar vergelijkbaarheid in de tijd, wijzigden meerdere basismeetinstrumenten in de vragenlijst na 2006 (na het evaluatieonderzoek cijferboek Steunpunt re-creatief Vlaanderen, 2006). Ook werd de ruwe data niet op consequente wijze in één file per meting geregistreerd en verschillen de gegevensbestanden danig dat een vergelijking via een tijdreeksanalyse technisch zeer moeilijk en statistisch minder verantwoord is. Daarom werd, samen met de stuurgroep, gekozen om in het Cijferboek 2014 de intentie een 8-delige tijdreeksananalyse te verlaten voor een vergelijking van de drie laatste meet-momenten: 2007, 2010 en 2014. Dit levert slechts een beperkt beeld op van de evolutie. Waar mogelijk werden uit de gedrukte cijferboeken en de online applicatie (www.cijferboek.be) gegevens gehaald van voor 2007 en in tekstvorm verwerkt.

Cijferboeken bevatten een administratieve registratie van gegevens m.b.t. de bestuurlijke organisatie van de gemeente, het lokale jeugd- en jeugdwerkbeleid en interactief bestuur.

Een tweede bron van data betreft een retrospectieve bevraging van sleutelfiguren die reeds jaren op het terrein werkzaam zijn rond lokaal jeugdbeleid. We opteerden enerzijds voor beleidsmakers en experten uit het veld (verder in het rapport: jeugdbeleidsexperten en jeugddienstmedewerkers).

Volgende mensen werden bevraagd, vanuit hun overkoepelende beleidsmatige expertise.

Johan Van Gaens: Afdelingshoofd Afdeling Jeugd, Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media
Guy Redig: Docent aan de Vrije Universiteit Brussel , kabinetschef van voormalig minister van Jeugd Bert Anciaux, voormalig directeur Vereniging Vlaamse Jeugddiensten (VVJ vzw)
Kaï Van Nieuwenhove: Huidig directeur VVJ vzw
Els Van Effelterre: Huidig directrice JES, raadgever voor voormalig minister van Jeugd Bert Anciaux
Ben Verstreyden: Voormalig medewerker VVJ vzw en voormalig directeur Lejo vzw
Jan Deduytsche: Huidig coördinator Uit De Marge vzw, voormalig coördinator vzw Jong
Tom Willox: Huidig algemeen directeur Formaat vzw, voorzitter De Ambrassade vzw
Andy Demeulenaere: Huidig coördinator Mediawijs.be, voormalig coördinator Mediaraven vzw en voormalig voorzitter De Ambrassade vzw
An Van Damme : Voormalig directrice JES
Bie Vancraeynest: Huidig coördinator Jeugdhuis Chicago, voormalig medewerker Vlaamse Jeugdraad

Daarnaast werden ook twaalf jeugddienstmedewerkers, gekozen op basis van hun rijke ervaring in en/of visie op het jeugdbeleid, geïnterviewd. Bij de citaten van de jeugddienstmedewerkers wordt weergegeven hoeveel jaar ervaring men heeft in deze functie (minder dan 10 jaar, tussen 10 en 20 jaar en meer dan 20 jaar) en van welk type gemeente/stad (gemeente, stad, centrumstad) men is.

De interviews dienen om de andere gegevens in te kleuren met uitspraken en ervaringen over de afgelopen 20 jaar. Hun expertise wordt ingezet om de vertaalslag van het bovenlokale naar het lokale beleid te concretiseren. Ook al betreft het geen schets van alle gemeenten, de experten hebben vanuit hun jarenlange betrokkenheid een zicht op zowel beleids- als praktijkevoluties. Ze geven de grote lijnen en tendensen weer van de afgelopen 20 jaar.

De interviews gebeurden aan de hand van een semigestructureerde leidraad en duurden tussen 1 en 3 uur. Ze werden gedeeltelijk getranscribeerd in functie van de analyse. De citaten werden letterlijk uitgetypt en opgenomen. In sommige citaten werden enkele kleine wijzigingen aangebracht omwille van leesbaarheid. De citaten geven ad verbatim uitspraken weer, zoals gebruikelijk is in de weergave en analyse van kwalitatief onderzoek (Bryman, 2012). In het interview werd gepeild naar zeven thematische evoluties (zie verder).

De jeugdexperts werden bevraagd over hun eigen expertisedomein.

In derde instantie werd een **documentanalyse** uitgevoerd op de decreten en de decreten tot wijziging van het lokaal jeugd(werk)beleid, Kronieken, Vlaamse jeugd(werk)beleidsplannen, Vlaamse beleidsbrieven Jeugd, Vlaamse beleidsnota's Jeugd en Jaarplannen Vlaams Jeugdbeleid en Kinderrechten. Aangezien het niet tot het bestek hoorde om alle lokale jeugdbeleidsplannen van de afgelopen 20 jaar te bestuderen, zijn de beschikbare beleidsdocumenten in grote mate gericht op het Vlaamse jeugdbeleid. We voerden een scan op alle lokale jeugdbeleidsthema's binnen deze beleidsdocumenten.

We hanteerden ook **vakliteratuur en wetenschappelijke literatuur** over jeugdwerk en jeugdwerkbeleid. Hierop werd in eerste fase een klassieke literatuurstudie geschreven, die naderhand werd geïntegreerd in het eindrapport. Het handboek lokaal jeugdbeleid heeft als basis gediend voor dit deel. Daarnaast werd gewerkt met studies over lokaal beleid (vb. screenings van VVJ en onderzoeksopdrachten over lokaal jeugdbeleid). Per thema werd zowel binnen koepelorganisaties en ondersteuners (vb. Kind en Samenleving, Karuur, In Petto, VVJ,...) gezocht naar bevragingen over lokaal beleid, als binnen de bredere literatuur (vb. over jeugdbewegingsonderzoek, jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren, ...). Ook werd de nulmeting lokaal jeugdbeleid geraadpleegd i.v.m. retrospectieve kennis (Van Damme & De Peuter, 2014).

Tot slot betrok de opleiding sociaal werk van de AP Hogeschool studenten bij lopend onderzoek, in onderdelen waar het pedagogisch leertraject veilig kan doorlopen worden en waar de onderzoekskwaliteit bewaakt kan worden. We opteerden voor dit onderzoek om bijkomende gegevens te verzamelen bij jeugdraden, door middel van **observatie**. Aangezien de werking van jeugdraden niet gedocumenteerd is, kozen we ervoor om hier een extra beeld van te creëren. Het voorzien van inspraak is namelijk vanaf het begin van de bestudeerde periode een aandachtspunt.

Door vergaderingen van jeugdraden bij te wonen wordt een beeld gevormd van wat leeft bij de kinderen en jongeren en hoe daar lokaal mee omgegaan wordt. Omdat niet elke jeugdraad op dezelfde manier samengesteld is, niet dezelfde functie heeft binnen het jeugdbeleid en niet op dezelfde manier functioneert, zullen observaties steeds gekoppeld worden aan een (kort) interview met de lokale jeugdambtenaar om zicht te krijgen op de werking van de jeugdraad.

Studenten bepaalden zelf de keuze van de jeugdraden op basis van planning van de algemene vergadering (maart of april 2015) en bereikbaarheid. De meeste jeugdraden werden geselecteerd uit de provincie Antwerpen. Er werden 18 observaties uitgevoerd.

De observatie gebeurde aan de hand van een gesloten observatieschema, dat door studenten werd ingevuld tijdens de vergadering. Het gesprek met de jeugdambtenaar achteraf verliep eveneens op basis van een gesloten vragenlijst. De verzamelde data werd achteraf kwantitatief verwerkt.

Verwerking

De verwerking van de gegevens gebeurde volgens volgende methodes, aangepast aan de aard van de data.

Data	Verwerkingsmethode
Cijferboeken 1 t/m 5	Selectie van gegevens uit de schriftelijke cijferboeken om een evolutie in een verhaal te kunnen schetsen
Cijferboek 6 & 7	Selectie van gegevens uit de online en schriftelijke cijferboeken om een tijdreeks te kunnen aanmaken
Interviews	Kwalitatieve analysetechniek (framework-analysis)
Documentanalyse	Kwalitatieve inhoudsanalyse aan de hand van een codelijst
Literatuurstudie	Doorzoeken van voorname databanken, collectie van CJSM
Observaties jeugdraden	Registratie aan de hand van een gesloten observatieschema met codeboek, kwantitatieve verwerking

Weergave: geïntegreerd onderzoeksrapport volgens 7 thema's

In samenspraak met de stuurgroep werd geopteerd voor een geïntegreerd concept voor het eindrapport. De onderscheiden data zijn retraceerbaar, maar worden gezamenlijk weergegeven. Hierdoor is het onderzoeksrapport niet klassiek qua opbouw (met een afzonderlijke literatuurstudie, methode en resultaten), maar volgt het een thematische structuur. De thema's zijn:

- Autonoom lokaal jeugdbeleid
- Jeugdwerkbeleid en categoriaal jeugdbeleid
- Jeugddienst & jeugddienstmedewerkers
- Inspraak
- Jeugdruimte
- Toegankelijkheid en bijzondere doelgroepen
- Jeugdinformatie

Deze thema's zijn gekozen op basis van hun relevantie voor de afgelopen 20 jaar. We zijn vertrokken vanuit de beleidsmatige evoluties, namelijk de evolutie naar meer **lokale autonomie** en de evolutie naar een **categoriaal jeugdbeleid**, die beiden in gang gezet zijn met het decreet Lokaal Jeugdwerkbeleid van 1993. Voor de implementatie van deze beleidsbeslissingen zorgen de **jeugddiensten en de jeugddienst-medewerkers**, de beleidsuitvoerders. In deze uitvoering is de stem van kinderen en jongeren tevens belangrijk. **Inspraak** is van in het begin een kernopdracht van de jeugddienst.

Daarnaast hebben we drie thema's gekozen waar actief op ingezet werd de afgelopen decennia. **Jeugdruimte** is van belang vanwege de evolutie in de plaats die kinderen en jongeren krijgen in de samenleving. Het is ook een prioriteit die 10 jaar lang gelopen heeft. **Toegankelijkheid en bijzondere doelgroepen** is van bij het begin een belangrijk thema dat altijd aparte aandacht heeft gekregen. **Jeugdinformatie** is een cruciale voorwaarde voor participatie en inspraak. Als kinderen en jongeren een stem willen hebben in het beleid dan moeten ze kunnen beschikken over de nodige informatie.
De thema's zijn ingegeven door beleidskeuzes van de Vlaamse overheid en voeden reeds 20 jaar het lokale jeugdbeleid. De stuurgroep bekrachtigde de thema's.

H E R Z I E N I N G F U F S W

V O Q H Z N B N Z M O L B T G

W T W D U S N Z F R S S A R T

Z I G E M E E N T E W U F U J

M J J V D X S N R O A Q T C T

R X Y Z D E P U C K G L Q T I

S J R B I L C V D H S G Z U E

P X G P A G J R V I L C X R T

M N T N S Y I P E P N D L E I

K I F X A G I N N E B K S E R

M K U W A C G L G C T A U L O

T W R A P P O R T E R I N G I

I G N I V E G L E G E R R A R

I E T C A P R U U T L U C O P

T N E D E T S C G K G M U J E

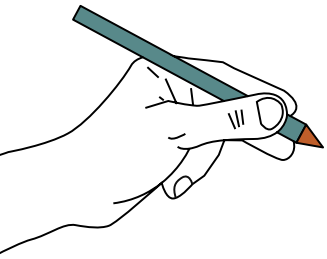

Zoek onderstaande woorden in de puzzel.

GEMEENTE STEDEN DECREET REGELGEVING
RAPPORTERING CULTUURPACT HERZIENING
PRIORITEIT STRUCTUREEL WIJZIGING

2 Het decretale kader

Hoewel gemeenten vroeger en vandaag een autonomie hebben om het lokale jeugdbeleid vorm te geven, werden ze de voorbije 20 jaar in grote mate aangestuurd door het Vlaams regelgevend kader. In dit hoofdstuk geven we een overzicht van de decreten lokaal jeugd(werk)beleid en de decreetwijzigingen als een leidraad bij de rest van het rapport. Het hoofdstuk is bedoeld als leeswijzer voor wie minder vertrouwd is met de wetgevende historiek van het lokaal jeugdbeleid. We verwijzen in het rapport geregeld naar onderstaande decreten, achteraan het hoofdstuk kan u de afkortingen voor de decreten vinden die we in dit rapport, omwille van redenen van leesbaarheid, zullen hanteren.

Wat voorafging

Omstreeks de jaren 1960 begon de Belgische staat met het subsidiëren van jeugdhuizen en allerlei vormen van jeugdwerk gericht op de kunstzinnige vrijetijdsbesteding. In de loop van de jaren 1960 en 1970 werd de lijst van nieuwe werkvormen die door de centrale overheid gesubsidieerd werden steeds verder uitgebreid, onder andere met initiatieven Kansarme Jeugd (WMKJ's).

Onder impuls van de cultuurpactwetgeving van 1970 werd in januari 1975 gestemd over een eerste decreet waarin de erkenning en subsidiëring van het landelijk georganiseerd jeugdwerk werd geregeld. Ook voor het lokale jeugdwerk drong een dergelijke regeling zich op. In de loop van de jaren 1970 en 1980 werden verschillende voorstellen hiertoe opgemaakt en besproken. In 1983 kwam er dan ook een regeling voor de subsidiëring van verenigingen voor vakantiespeelpleinwerk en van verenigingen voor jeugdvakanties. Het zou nog tot 1993 duren vooraleer er een compromis gevonden werd over de subsidiëring van alle vormen van lokaal jeugdwerk (handboek lokaal jeugdbeleid).

Het startschot in 1993

Het decreet houdende de subsidiëring van gemeentebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie inzake het voeren van een jeugdwerkbeleid van 9 juni 1993. Dit decreet is een mijlpaal in de geschiedenis van het lokaal jeugd(werk) beleid. Het geeft de gemeentebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie voor het eerst een wettelijk kader en financiële middelen voor het uitbouwen van een eigen lokaal jeugdwerkbeleid. Met de invoering van dit decreet neemt voor gemeentebesturen de verantwoordelijkheid voor het lokaal jeugdwerkbeleid toe. Vanaf 1995 subsidieert de Vlaamse Gemeenschap de lokale jeugdorganisaties niet langer rechtstreeks (Kroniek van het bestuurlijk jeugdwerk, 1993).

Het **lokale jeugdwerkbeleidsplan** wordt met dit decreet ingevoerd. Aan de hand van dit plan worden gemeenten gestimuleerd om middellange tot lange termijn prioriteiten te stellen, een strategie te bepalen en acties te formuleren over en samen met het jeugdwerk in hun gemeente. Dit plan is tegelijk een basisvereiste waaraan de gemeentebesturen moeten voldoen om subsidies voor hun jeugdwerkbeleid te ontvangen. De gemeenten stellen dit plan op voor drie jaar en de Vlaamse Gemeenschapscommissie voor vijf jaar (Steunpunt Jeugd, 2011). De Vlaamse overheid trekt een krediet van zo'n 13.634.160 euro uit voor de uitvoering van het decreet (art. 6 § 1 decreet lokaal jeugdwerkbeleid 1993). De subsidies die de lokale besturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie ontvangen voor het voeren van lokaal jeugdwerkbeleid, kunnen enkel gebruikt worden voor de ondersteuning van lokale jeugdwerkinitiatieven (art. 7 § 1 decreet lokaal jeugdwerkbeleid 1993). De middelen zijn dus geoormerkt.

Wijzigingen van het decreet en aanvullende decreten

Het decreet Lokaal Jeugdwerkbeleid van 1993 wordt als basis genomen voor het **decreet houdende de subsidiëring van provinciebesturen inzake het voeren van een jeugdwerkbeleid dat in 1997 wordt ingevoerd**. In 1998 treedt het decreet in werking en worden provincies expliciet bevoegd voor de ondersteuning van het particulier, regionaal en provinciaal jeugdwerk. Het decreet (art. 4 § 1) bepaalt dat provincies subsidies ontvangen voor hun jeugdwerkbeleid wanneer zij een provinciaal jeugdwerkbeleidsplan opstellen. Jeugdwerkinitiatieven voor jongeren met een beperking worden overgeheveld naar het decreet provinciaal jeugdwerkbeleid.

Het decreet Lokaal jeugdwerkbeleid ondergaat daarna verschillende herzieningen, in 2001, 2003, 2005, 2006 en 2012.

In de eerste drie lokale jeugdwerkbeleidsplannen, voor de jaren 1995, 1996-1998 en 1999-2001 wordt het jeugdwerk ten aanzien van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren als prioritair aandachtspunt naar voor geschoven door de Vlaamse overheid. Voor de uitvoering van deze prioriteit wordt oorspronkelijk 25% van het budget, ter beschikking van de gemeenten, voorbehouden. Dit bedrag wordt op basis van een aantal criteria verdeeld over die gemeenten die voorheen door Vlaanderen rechtstreeks gesubsidieerde WMKJ's huisvesten. Dit wordt de **'prioriteitenregeling'** genoemd. Vanaf 1998 wordt het voorbehouden bedrag teruggebracht tot 20% en verdeeld over een selectie van gemeenten op basis van sociaal geografische indicatoren.

Vanuit de nood om de ondersteuning van jeugdwerk ten aanzien van deze groep maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren structureel te verankeren, wordt het decreet in 2001 gewijzigd. In het decreet tot wijziging van het decreet van juni 1993 houdende subsidiëring van gemeentebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (VGC) inzake het voeren van een jeugdwerkbeleid, worden initiatieven die de toegankelijkheid verhogen zowel inhoudelijk als financieel verankerd, hun ondersteuning is niet langer afhankelijk van een prioriteitenbeleid maar wordt als structurele opdracht toegekend aan de lokale besturen.

Door deze beslissing, komt er ruimte vrij voor een **prioriteitenbeleid** (Steunpunt Jeugd, 2011; N, 2007; Kroniek 2005). Voor elke planperiode kan een prioriteit inhoudelijk ingevuld worden. Hiermee wil de Vlaamse overheid gemeenten stimuleren om op bepaalde noden extra in te zetten (Steunpunt Jeugd, 2011). Door het vooropstellen van prioriteiten geeft de Vlaamse regering mee richting aan de beleidskeuzes van lokale besturen. Om dit prioriteitenbeleid mogelijk te maken wordt het globale budget verhoogd naar 16.131.000 euro (of 650,7 miljoen frank) (N, 2007; Kroniek 2000). Voor de planperiode 2002-2004 wordt gekozen voor de prioriteit jeugdruimte.

De belangrijkste inhoudelijke componenten van het jeugdwerkbeleidsplan worden vastgelegd bij het decreet van 1993 en het daarbij horende uitvoeringsbesluit. Volgende onderdelen moeten verplicht worden opgenomen in het plan: een situatieschets over de gemeente, de doelstellingen die het bestuur wil bereiken, de situering van het jeugdwerkbeleid in het bredere jeugdbeleid van de gemeente, een financieel programma, de procedure die gevolgd werd bij opmaak van het plan en tenslotte een overzicht van de samenwerking, de complementariteit en de verhouding tussen het gemeentelijk en particulier initiatief. De structuur van het plan wordt nog niet decretaal bepaald.

Met de decreetwijziging van 2001 wordt naast een aantal inhoudelijke onderdelen ook de structuur van het jeugdwerkbeleidsplan vastgelegd. Het jeugdwerkbeleidsplan wordt opgedeeld in acht inhoudelijke hoofdstukken: jeugdwerk ondersteunen, kadervorming, toegankelijkheid van het jeugdwerk, participatie en terugkoppeling, jeugdwerkinfrastructuur, geïntegreerd jeugdwerkbeleid, ruimte voor de jeugd en communicatie en informatie (N, 2007). Daarnaast wordt ook een betere afstemming van de jeugdwerkbeleidsplannen op andere sectorale plannen vooropgesteld (N, 2007).

Al snel volgt een volgende decreetwijziging. Om het provinciale jeugdwerkbeleid beter af te stemmen op het gemeentelijk jeugdwerkbeleid worden de bestaande decreten van het lokaal jeugdwerkbeleid en het provinciaal jeugdwerkbeleid samengevoegd (Steunpunt Jeugd, 2011). Dit leidt tot het nieuwe **decreet van 14 februari 2003 houdende de ondersteuning en stimulering van het gemeentelijk, het intergemeentelijk en het provinciaal jeugd- en jeugdwerkbeleid**. In dit nieuwe decreet veranderen de criteria voor de gemeenten minimaal. De kwaliteitseisen die via het decreet golden voor het lokaal jeugdwerkbeleid worden met de integratie van de twee decreten ook van toepassing op het provinciaal jeugdwerkbeleid (N, 2007; Kroniek van het bestuurlijk jeugdwerk, 1993).

Naar aanleiding van de 10e verjaardag van het decreet Lokaal Jeugdwerkbeleid in 2003 voert Vereniging Vlaamse Jeugddiensten (VVJ) in opdracht van de Vlaamse overheid, Afdeling Jeugd en Sport, een onderzoek hoe het decreet verbeterd kan worden: 'Er werd nagegaan in welke mate het decreet door de planners als bruikbaar werd ervaren en voor welke bijkomende impulsen die nieuwe prioriteiten had gezorgd (N, 2007, p. 13)'. Uit dit onderzoek blijkt vooral de vraag naar planlastvermindering (N, 2007). In **2005** wordt het decreet Lokaal Jeugdwerkbeleid van 2003 gewijzigd om op deze vraag in te gaan. De planlast wordt teruggedrongen door het jaarplan op te heffen en het jaarlijkse werkingsverslag te vervangen door een jaarlijkse verantwoordingsnota over de uitvoering van het jeugdwerkbeleidsplan (Steunpunt Jeugd, 2011).

Ook de decreetwijziging in **2006** zorgt voor een administratieve vereenvoudiging. De acht hoofdstukken van het jeugdwerkbeleidsplan worden gereduceerd tot twee hoofdstukken, namelijk een hoofdstuk jeugdwerkbeleid en een hoofdstuk jeugdbeleid (Steunpunt Jeugd, 2011). Deze wijziging zorgt voor een actualisering

van het decreet. Zo wordt het woord 'jeugdwerkbeleidsplan' vervangen door 'jeugdbeleidsplan' om de opzet van het plan te verruimen van jeugdwerkbeleid naar jeugdbeleid. Daarnaast wordt de invoering van een tweede prioriteit mogelijk gemaakt. Vanaf 2006 kunnen gemeenten inspelen op een prioriteit binnen het hoofdstuk jeugdwerkbeleid en een prioriteit binnen het hoofdstuk jeugdbeleid. Voor de planperiode 2008-2010 wordt gekozen voor jeugdwerkinfrastructuur (in het hoofdstuk jeugdwerkbeleid) en jeugdinformatie (in het hoofdstuk jeugdbeleid). Voor de planperiode 2011-2013 zijn de prioriteiten brandveiligheid (voor jeugdwerkbeleid) en jeugdcultuur (voor jeugdbeleid).

Bovendien wordt er met de decreetwijziging van 2006 meer nadruk gelegd op het principe van interactief bestuur, dat het decreet als volgt definieert: 'de bestuursstijl waarmee een overheid streeft naar een permanente en intensieve dialoog met de bevolking en het maatschappelijk middenveld (p.2)'. Interactief bestuur vereist permanente aandacht voor participatie, zowel in het planningsproces als in de uitvoering (N, 2007). In hoofdstuk 6 rond inspraak en participatie gaan we hier dieper op in.

Bij de wijziging in 2006 spreken we van **het decreet van 14 februari 2003 houdende de ondersteuning en stimulering van het gemeentelijk, het intergemeentelijk en het provinciaal jeugd- en jeugdwerkbeleid, zoals gewijzigd bij de decreten van 23 december 2005 en 15 december 2006**.

Dan duurt het 6 jaar voor een volgende wijziging. Op 6 juli **2012** bekrachtigt de Vlaamse Regering een nieuw decreet Lokaal Jeugdbeleid: **het decreet houdende de ondersteuning en stimulering van het lokaal jeugdbeleid en de bepaling van het provinciaal jeugdbeleid**. Dit decreet treedt in werking op 1 januari 2014 (Afdeling Jeugd, 2012). Het nieuwe decreet komt er omdat er afstemming nodig is op de bepalingen van het planlastendecreet. Het Planlastendecreet dat op 6 juli 2011 door de Vlaamse Regering wordt goedgekeurd, streeft naar het verminderen van plan- en rapporteringslasten die de lokale besturen ondervinden. De sectorale plannen worden afgeschaft en geïntegreerd in een lokaal meerjarenplan.

Dit rapport over lokaal jeugdbeleid focust op de evoluties vóór de invoering van het **gemeentelijke meerjarenplan**. Niettemin is de invoering een belangrijke, volgende mijlpaal in het voeren van een lokaal jeugdbeleid. Vanaf 2014 wordt het gemeentelijk jeugdbeleid, als deel van de **gemeentelijke Beheers- en Beleidscyclus (BBC)**, gepland over een periode van zes in plaats van drie jaar (Afdeling Jeugd, 2012). Met de invoering van het gemeentelijke meerjarenplan, wil Vlaanderen de autonomie van steden en gemeenten vergroten. In het decreet lokaal jeugdbeleid van 6 juli 2012 worden twee beleidsprioriteiten voor het lokaal jeugdbeleid verankerd: de ondersteuning van het jeugdwerk in algemene zin en de bevordering van de participatie van kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties. Daarnaast kiest de Vlaamse Regering ook voor een extra beleidsprioriteit, namelijk het voeren van een beleid om de aandacht voor jeugdcultuur te verhogen.

Noot: verwijzingen naar decreten in dit rapport

Omwille van de leesbaarheid hanteren we in het verdere rapport een kortere benaming voor de decreten.

- Het decreet van 9 juni 1993 houdende de subsidiëring van gemeentebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie inzake het voeren van een jeugdwerkbeleid wordt '**decreet LJWB 1993**'.
- Het decreet van 14 februari 2003 houdende de ondersteuning en stimulering van het gemeentelijk, het intergemeentelijk en het provinciaal jeugd- en jeugdwerkbeleid wordt '**decreet LJ(W)B 2003**'.
- Het decreet van 6 juli 2012 houdende de ondersteuning en stimulering van het lokaal jeugdbeleid en de bepaling van het provinciaal jeugdbeleid wordt '**decreet LJB 2012**'.

P O Z D V O Z M W U M A L H L

T N N T I Z P M H T O A Q M C

B D K G O E U O X S A N L O T

E E S Z Z H H T V K E S T P T

V R P C E H G R O Y W T Q R H

O S B P H I R L E E H U E X C

E T F P I M N A I V O R M J A

G E D E M E J M U J O E P C R

D U Y K V D O T I B T N R G K

H N R O F N O N Q J X T S W G

E I B F O V F B U H F T V A A

I N H T D T K H N Z S B C V L

D G U R U H Z M Z A N V Q I S

V A S N Z O B Q F X A D M R T

F B E S T U U R S R U I M T E

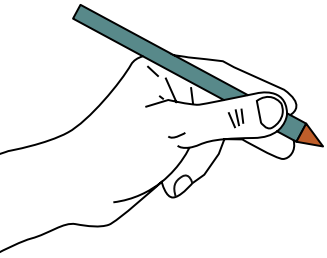

Zoek onderstaande woorden in de puzzel.

AUTONOMIE BESTUURSRUIMTE BOVENLOKAAL
SLAGKRACHT BEVOEGDHEID AANBOD
OVERHEID ONDERSTEUNING AANSTUREN

3 Autonoom lokaal jeugdbeleid

Het decreet LJWB 1993 komt er als antwoord op de tendens tot meer lokale bestuursruimte met betrekking tot het jeugdwerkbeleid. Hiermee wordt een decentralisatiebeweging in gang gezet die in twee decennia de deskundigheid en slagkracht van het lokale jeugd(werk)beleid aanzienlijk uitbreidt. De (financiële) **autonomie** is evenwel **voorwaardelijk** doordat de toekenning van financiële middelen gekoppeld is aan het uitschrijven van een jeugd(werk) beleidsplan[1]. Daarnaast behoudt de Vlaamse overheid de mogelijkheid tot inhoudelijke **aansturing** door het bepalen van beleidsprioriteiten.

In dit hoofdstuk bespreken we de aanloop naar meer lokale autonomie, de koppeling van de autonomie aan jeugd(werk) beleidsplannen en de omkadering door het prioriteitenbeleid dat ingegaan is vanaf 2001.

1 We plaatsen 'werk' tussen haakjes omdat vanaf de decreetwijziging van 2006 het 'lokaal jeugdwerkbeleidsplan' het 'lokaal jeugdbeleidsplan' heet.

Meer autonomie voor de lokale besturen

De aanleiding tot het overdragen van slagkracht naar lokale besturen is zowel van onderuit 'op vraag van' als bovenlokaal 'onder invloed van' te situeren. De nood aan meer lokale autonomie vanuit de gemeenten zelf sluit aan bij de bovenlokale tendens tot het hervormen van de bestuurlijke organisatie naar een New Public Managementmodel. De New Public Managementfilosofie hervormt vanaf de jaren '80 de publieke sector naar een meer doelgericht, planmatig en aansprakelijk bestuursmodel. We bespreken dit verder in hoofdstuk 5 over de werking en organisatie van de jeugddienst.

Reeds in de jaren '80 vragen gemeenten meer expliciete bevoegdheden en een overheveling van middelen voor jeugdbeleid van het Vlaamse naar het lokale niveau. Aanleiding hiervoor is de fusie van de gemeenten in 1976. Hierdoor vermindert het aantal gemeenten en wordt de gemiddelde gemeente groter waardoor ze over meer middelen en een groter ambtelijk apparaat kan beschikken (Steunpunt Jeugd, 2011).

Een andere reden voor decentralisatie is de versnippering van de financiële ondersteuning van het lokale jeugdwerk. De Vlaamse overheid subsidieert rechtstreeks diverse jeugdwerksoorten en jeugdwerkactiviteiten (o.a. jeugdbewegingen, kampen, jeugdhuizen en speelpleinen) maar dekt hiermee niet het aanbod van het hele jeugdwerklandschap. Heel wat jeugdwerkorganisaties die enkel op lokaal niveau actief zijn, vallen uit de boot. De afstand tussen het lokale jeugdwerk en de Vlaamse overheid is immers (te) groot waardoor de overheid weinig zicht heeft op de lokale context, wat ondersteuning op maat niet eenvoudig maakt (Steunpunt Jeugd, 2011).

Een derde reden voor decentralisatie is de vraag naar meer inspraak van de basis. De bevoegdheid voor jeugdwerkbeleid bij de lokale besturen leggen, bevordert de participatie van de lokale particuliere en openbare actoren (De Backer & Van Effelterre, 2001; Coussée, 2006).

In deze context groeit de consensus tussen politici en het jeugdwerk dat het lokale beleidsniveau het meest wenselijke niveau is voor het jeugdwerkbeleid (De Backer & Van Effelterre, 2001). Dit is een toepassing van het subsidiariteitsbeginsel. Bestuurlijke bevoegdheden horen thuis op het laagst mogelijke beleidsniveau (Deschouwer & Hooghe, 2005). De idee is dat het lokale niveau het dichtst staat bij de leefwereld van kinderen en jongeren en dus het best kan inspelen op hun noden en behoeften (VVJ, 2010; Coussée, 2006). Lokale besturen kunnen korter op de bal spelen en sneller en adequater aan beleidsvoering doen (Van Assche, 2003). Dit betekent dat de Vlaamse overheid op subsidiaire wijze moet optreden. Ze biedt ondersteuning en gedeeltelijke aansturing, maar treedt niet op in de plaats van de lokale besturen (Deschouwer & Hooghe, 2005). Deze tendens tot subsidiariteit past ook binnen de New Public Managementfilosofie.

Het decreet LJWB 1993 biedt een raamwerk waarmee gemeenten en de Vlaamse Gemeenschapscommissie voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (VGC) zelf vorm kunnen geven aan de ondersteuning van het lokaal jeugdwerk in functie van noden en behoeften.

Het decreet geeft de gemeenten – in principe – geen bijkomende bestuurlijke bevoegdheden. Gemeenten hebben ook voor 1993 initiatiefrecht op het vlak van jeugdbeleid en ondersteuning van jeugdwerkinitiatieven. Het decreet zorgt wel voor meer financiële autonomie waardoor de slagkracht van lokale besturen zal toenemen, evenwel gekoppeld aan voorwaarden.

> 'Decentralisering betekent in bestuurlijk wetenschappelijke termen het overdragen van bevoegdheden. Maar dat is niet gebeurd. Want ze hadden die al. Er is voor deze bevoegdheden geen limiet aan wat de gemeente kan doen. (...) De gemeente kon ook al in de jaren 60-70-80 doen wat ze wilde. Er is eigenlijk een overdracht van middelen geweest, die dan voorwaardelijk waren. Maar niets van bevoegdheden zijn overgedragen, dus strikt juridisch bestuurlijk is dat geen decentralisering. Er zijn niet meer bevoegdheden gekomen maar de bevoegdheden zijn wettelijk geëxpliciteerd. Er zijn middelen voor gekomen. En dat is het cruciale.' – Guy Redig, Docent VUB

Vanaf 1995 subsidieert de Vlaamse overheid de lokale jeugdorganisaties niet langer rechtstreeks. Met de invoering van het decreet LJWB 1993 krijgen gemeentebesturen de verantwoordelijkheid voor het subsidiëren van het lokaal jeugdwerkbeleid. De Vlaamse overheid stelt de nodige financiële middelen ter beschikking aan de lokale besturen, wat echter niet betekent dat van gemeenten niet meer verwacht wordt dat ze zelf middelen vrijmaken voor het lokale jeugdwerk. Daarnaast begeleidt de Vlaamse overheid de gemeentebesturen en het jeugdwerk in het kader van dit decreet en bepaalt de normen en voorschriften voor de uitvoering ervan. Ze behoudt een beperkte mogelijkheid om inhoudelijk te sturen door een deel van het beschikbare budget te verdelen op basis van door haar vooropgestelde prioriteiten (Kroniek van het bestuurlijk jeugdwerk, 1993).

Hoewel er stemmen klinken dat het decreet de facto geen decentralisatie van bevoegdheden is geweest, breidt de bestuursruimte van de lokale besturen (de jure) onder invloed van het decreet LJWB 1993 aanzienlijk uit. Men spreekt als dusdanig in literatuur en beleidsdocumenten over de decentralisatie van het jeugdbeleid.

GRAFIEK 3.1 geeft de evolutie weer van subsidies voor gemeentebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie die worden toegekend voor de ondersteuning van het lokaal jeugdwerk, in uitvoering van het decreet LJWB 1993. Van 1995 tot 2001 blijft het subsidiebedrag voor het lokaal jeugdbeleid vrij constant, vanaf 2001 is er een stijgende lijn van het totale bedrag aan subsidies[2].

2 Het betreft geïndexeerde bedragen, wat ook deels de stijging verklaard.

GRAFIEK 3.1 EVOLUTIE VAN DE SUBSIDIES VOOR GEMEENTEN EN DE VGC VOOR ONDERSTEUNING VAN HET LOKALE JEUGDWERK

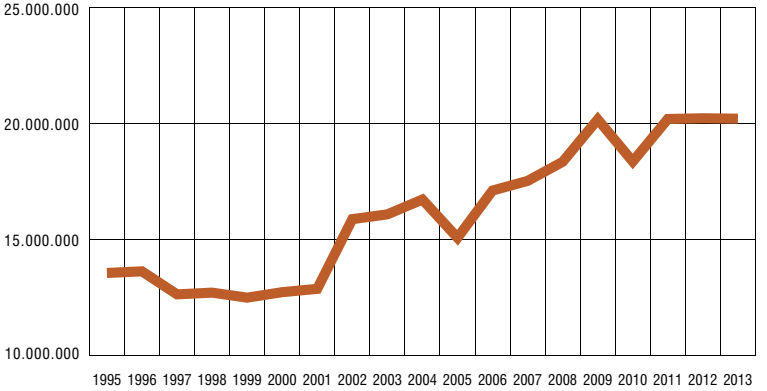

Bron: gegevens 1995-2005: Kroniek 1995 t.e.m. Kroniek 2005
gegevens 2007-2013: Agentschap Sociaal Cultureel Werk, afdeling Jeugd

Condities voor meer lokale autonomie

Met het decreet LJWB 1993 geeft de Vlaamse overheid de lokale besturen een grote stimulans om een lokaal jeugdbeleid uit te bouwen.

Uniforme regelgeving stuurt alle lokale besturen die intekenen, op een gelijkaardige wijze aan. Tegenover financiële middelen plaatst de Vlaamse overheid de opmaak van een **jeugd(werk)beleidsplan**, waarin de gemeenten aangeven op welke manier ze rond jeugd(werk)beleid zullen werken. Daarnaast geeft het prioriteitenbeleid sturing aan inhoudelijke domeinen en biedt het decreet LJWB 1993 tevens een inhoudelijke aansturing.

Door afzonderlijke financiële steun te voorzien voor experimentele projecten, via projectoproepen en proeftuinen, geeft Vlaanderen stimulansen aan vernieuwend jeugdwerk en kansen voor jeugd, vaak met een lokale impact. Het 'Reglement voor het subsidiëren van experimenteel of vernieuwend jeugdwerk' gaat in het voorjaar 2000 van kracht (Kroniek 2000).

De evolutie in het aantal jeugd(werk) beleidsplannen

Eind 1992 wordt een onderzoeks- en begeleidingsproject[3] opgezet, ter ondersteuning van de Vlaamse gemeenten die voor het eerst een jeugd(werk)beleidsplan moeten schrijven. Met actie-onderzoek wil men in een tiental gemeenten nagaan

3 Het onderzoek werd uitgevoerd door prof. Dr. Danny Wildemeersch, Guy Redig en Hilde Timmermans

op welke wijze een jeugdwerkbeleidsplan tot stand komt. Het onderzoek heeft tot doel het evalueren van de opgezette planningsprocessen en gebruikte methodieken en instrumenten met het oog op overdraagbaarheid en bruikbaarheid in alle Vlaamse gemeenten. In maart 1993 gaat het onderzoek van start in de proefgemeenten, maar al op 1 januari 1994 treedt het decreet LJWB in werking.

> 'Maar ik weet dat dat niet onbelangrijk was voor de PR van uw sector en jeugdwerk. Dat je kan zeggen van 'zie eens, die kleine sector met al die jonge mensen zijn vooruitstrevend in management, in het gegeven hoe maak je een jeugdwerkbeleidsplan'. Ik denk dat je daardoor ook zeker gedreven mensen die in een gemeente werkten, een middel gaf om planmatig te werken en om thema's op de agenda te zetten, met een stok achter de deur van 'het moet van Vlaanderen'. Dus ik denk dat dat een groot hulpmiddel was voor de jeugdambtenaar.'
>
> (ELS VAN EFFELTERRE, DIRECTRICE JES)

Om alle gemeenten bij te staan in het opmaken van hun jeugdwerkbeleidsplan, worden de planningsmodellen en –instrumenten van het onderzoek toegankelijk gemaakt voor alle gemeenten. Het eerste jaar heeft het actie-onderzoek de opmaak van de jeugdwerkbeleidsplannen in Vlaanderen dus mee begeleid i.p.v. eraan vooraf te gaan. Nadien is een dubbelrapport gepubliceerd met daarin onder andere de gebruikte planningsmodellen en –instrumenten, gecorrigeerd op basis van de bevindingen bij de opmaak van het eerste jeugdwerkbeleidsplan (Kroniek 1994). Deze leidraad heeft van bij het begin heel wat gemeenten door de opmaak van hun plannen geloodst, waardoor het mee de blauwdruk heeft bepaald van het lokale jeugd(werk)beleidsplan.

> 'Het zou wel eens kunnen dat voor sommige gemeenten, ik denk nog voor vele, het opmaken van een jeugdwerkbeleidsplan als donderslag bij heldere hemel kwam. Die hadden zich nooit de vraag gesteld: hoe moeten wij een plan maken, hoe zit het met de communicatie enz. Vandaar dat het ook bijna een soort doe-het-zelf-boek-voor-plannen is. Dat was toen nodig, dat was 10 jaar later al veel minder nodig, en dat is nu nog veel minder nodig.' (Guy Redig, Docent VUB)

Lokale besturen tekenen van in het begin massaal in op Vlaamse subsidies door jeugdwerkbeleidsplannen uit te schrijven. Het lokale jeugdbeleid krijgt daarmee van meet af aan meer bestuursruimte (Kroniek 1995).

Tijdens het voorbereidingsjaar 1994 maken de gemeenten uitzonderlijk een jeugdwerkbeleidsplan voor één jaar (1995). Vanaf 1996 worden driejaarlijkse jeugdwerkbeleidsplannen opgesteld. De VGC stelt een plan op voor vijf jaar (Steunpunt Jeugd, 2011).

In 1995 dienen 297 van de 308 Vlaamse gemeenten een jeugdwerkbeleidsplan in (Kroniek 1995). Van de 11 overblijvende gemeenten dienen drie gemeenten geen jeugdwerkbeleidsplan in (Bever, Herstappe en Zwalm). In acht gemeenten dient het jeugdwerk zelf een jeugdwerkbeleidsplan in (Kroniek 1995). Het gaat om Drogenbos, Kraainem, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Wemmel en

Wezembeek-Oppem, Voeren en Schelle. Op Schelle na, faciliteitengemeenten met een Franstalige meerderheid. Het decreet LJWB 1993 voorziet immers in de mogelijkheid voor het jeugdwerk binnen eenzelfde gemeente om zelf een jeugdwerk-beleidsplan op te stellen als het lokale bestuur nalaat dit te doen, en dit voor 80% van het bedrag vooropgesteld voor het gemeentebestuur.

Voor de planperiode 1996-1998 ligt het aantal op 299 ingediende jeugdwerk-beleidsplannen. Opnieuw dienen Bever en Herstappe niet in (Kroniek 1996). Herstappe heeft als zeer kleine gemeente geen jeugdwerk (Kroniek 1999). In zeven gemeenten met een bijzonder taalstatuut (Voeren en de 6 faciliteitengemeenten in de Vlaamse Rand) dient het jeugdwerk zelf een jeugdwerkbeleidsplan in. In 1996 wordt vzw De Rand bij decreet[4] opgericht om het beleid van de Vlaamse overheid in de Vlaamse Rand uit te voeren. In de zes faciliteitengemeenten doet vzw De Rand eerstelijnswerk op het vlak van cultuur, jeugd en sport en coördineert ze de opmaak van de jeugdwerkbeleidsplannen, de subsidies worden rechtstreeks uitgekeerd aan de jeugdwerkinitiatieven, actief in de betrokken gemeenten.

4 De vzw De Rand is opgericht bij decreet van 17 december 1996, voor de ondersteuning van het Nederlandstalig karakter van de Vlaamse rand rond Brussel.

Ook in de daaropvolgende planperioden (1999-2001; 2002-2004; 2005-2007; 2008-2010; 2011-2013) dienen gemiddeld 300 gemeenten een jeugd(werk)beleidsplan in (Kroniek 1999, Kroniek 2002, Kroniek 2005; Cijferboek 2008-2010; Cijferboek 2011-2013). Vanaf 2008 dient het gemeentebestuur van Voeren wel zelf een eigen jeugdbeleidsplan in (Cijferboek 2008-2010; Cijferboek 2011-2013).

Brusselse gemeenten moeten in tegenstelling tot gemeenten in Vlaanderen geen eigen jeugdwerkbeleidsplan opmaken. De VGC stelt in overleg met de Nederlandstalige Brusselse jeugdwerkers een jeugdwerkbeleidsplan op voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Zes procent van de middelen voor lokaal jeugd(werk)beleid wordt toegekend aan de VGC voor de uitvoering ervan.

Na goedkeuring van het jeugd(werk)beleidsplan door de Vlaamse overheid worden subsidies aan de gemeente toegekend. De subsidie wordt berekend op basis van het aantal inwoners jonger dan 25 jaar en is een aanvulling op de eigen financiële inbreng van de gemeenten.

Voor de periode 1996-1998 wordt ongeveer een zesde van de jeugdwerkbeleidsplannen in eerste instantie geweigerd voor subsidiëring. Voor de jeugdwerkbeleidsplannen van 1999-2001 krijgt slecht 3 procent een negatief advies (Kroniek 1998). Na een eerste weigering krijgen gemeentebesturen de kans om een herziene versie van dit plan voor te leggen om alsnog goedgekeurd te worden. Uit de Kronieken van de Afdeling Jeugd blijkt dat wanneer gemeenten een herwerkte versie alsnog indienen, deze jeugd(werk)beleidsplannen vrijwel altijd ook nog worden goedgekeurd. Zo goed als alle ingediende plannen worden dus (soms na een negatief advies en herwerking) aanvaard en gesubsidieerd (Kronieken).

Jeugd(werk)beleid kan lokaal gefinancierd worden door besteding vanuit het Gemeente- en Stedenfonds of andere inkomsten dan de financiering vanuit Vlaamse subsidies rond jeugd(werk)beleid (Kroniek 1995). Gemeenten besteden vaak extra geld bovenop de trekkingsrechten die ze van de Vlaamse overheid krijgen. In de Kroniek 1999 wordt een onderzoek vermeld waarin 58 jeugdwerkbeleidsplannen werden doorgelicht. Hieruit blijkt dat heel wat gemeenten extra geld besteden bovenop de trekkingsrechten die ze van de Vlaamse overheid krijgen:

Interessant om zien is dat in 90% van de gemeenten voor 1999 meer subsidiabele uitgaven worden voorzien dan het trekkingsrecht waar men hoopt beroep op te kunnen doen: namelijk in 12 gemeenten (21%) minder dan 50% meer dan het trekkingsrecht; in 20 gemeenten (34%) tussen de 50% en de 100% meer dan het trekkingsrecht; en in 18 gemeenten (31%) meer dan 100% dan het trekkingsrecht van de Vlaamse Gemeenschap (Kroniek 1999, p. 56).

Vanaf 2014 wordt de nieuwe beheers- en beleidscyclus ingevoerd. De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) omschrijft: 'De strategische meerjarenplanning vormt de kern van het planningsgedeelte van de beleids- en beheerscyclus. Een lokaal bestuur legt in het meerjarenplan de grote lijnen van het beleid voor de komende jaren vast. (...) Het meerjarenplan bestaat uit een inhoudelijk (de beleidsnota) en een financieel gedeelte (de financiële nota). De beleidsnota bevat de prioritaire beleidsdoelstellingen die het bestuur naar voor schuift (VVSG, z.j.)'. Lokaal jeugdbeleid wordt dus ingepast in een geïntegreerd lokaal beleid. Het lokale jeugdbeleidsplan voor de planperiode 2011-2013 is de laatste in haar soort. Voor de volgende planperiode wordt dit geïntegreerd in het strategisch meerjarenplan. De middelen die Vlaanderen overhevelt voor het voeren van lokaal jeugdbeleid, blijven wel geoormerkt. In 2015 is de discussie over geoormerkte middelen echter weer brandend actueel en wordt beslist de middelen zonder oormerking toe te voegen aan het gemeentefonds.

De invloed van het werken met een jeugdwerkbeleidsplan op het lokale jeugdbeleid

Het decreet LJWB 1993 zet de gemeentebesturen van het Vlaams Gewest aan om via een jeugd(werk)beleidsplan een meer systematisch, planmatig en democratisch jeugd(werk)beleid te voeren (Cijferboek 1999-2001). Zoals in vorige paragraaf aangetoond, dienen nagenoeg alle gemeenten van aan de start in 1995 een jeugdwerkbeleidsplan in.

Uit de interviews met jeugdambtenaren blijkt dat ze in de beginperiode de meerwaarde van het jeugdwerkbeleidsplan moeilijk kunnen inschatten. In eerste instantie wordt het jeugdwerkbeleidsplan als een belasting ervaren. Maar al snel ervaren jeugdambtenaren ook de voordelen van het schrijven van een beleidsplan. Het zet aan tot meer planmatig, doelgericht werken en biedt een houvast voor de jeugddienst. De inspanningen leveren daarnaast ook middelen op en bieden een instrument ter verantwoording naar het bestuur.

'Er is ook wel stap voor stap een beetje een kentering gekomen. In het begin werd het enkel als een last gezien, maar we hebben de voordelen kunnen zien. Je werkt planmatiger, doelgerichter, wat toch wel voor de jeugddiensten zelf ook een stuk houvast heeft kunnen brengen in de manier van werken. Ook ter verantwoording naar andere diensten en de hogere regionen in de stad.' (jeugdambtenaar 1, meer dan 20 jaar ervaring, centrumstad)

De jeugd(werk)beleidsplannen bieden m.a.w. een grotere bestuursruimte aan de gemeenten volgens de bevraagde jeugdambtenaren.

Deze bevraagde jeugdambtenaren geven daarenboven aan dat door de samenwerking rond de opmaak van het jeugdwerkbeleidsplan een band tussen het lokaal bestuur en het jeugdwerk ontstaan is, en de onderlinge verstandhouding tussen de jeugdverenigingen zijn verbeterd. In de periode voor de jeugdwerkbeleidsplannen kennen de jeugdverenigingen in de gemeente elkaar vaak minder £goed. Dit ervaren zowel alle geïnterviewden. Het jeugdwerk wordt nauwer betrokken bij het lokaal jeugdbeleid, wat zorgt voor een breder gedragen jeugdbeleid. Het democratisch proces dat vooraf gaat aan het jeugdwerkbeleidsplan is waardevol maar is ook een uitdaging. Verschillende visies en belangen moeten verenigd worden in één beleidsplan.

'Ik denk persoonlijk dat het jeugdwerk daardoor elkaar nog beter leren kennen heeft. (...) Ik heb daar de switch meegemaakt en ik denk dat het niet toevallig is, de evolutie van allemaal eilandjes die hun eigen ding deden volgens hun jeugdwerkmethodiek naar samen rond de tafel zitten en nadenken van: waarin vinden we elkaar, waarin verschillen we? Daaruit zijn later sterke jeugdraden en dergelijke gegroeid.' (Kaï Van Nieuwenhove, directeur VVJ)

'De belangrijkste invloed die ik lokaal heb ondervonden was toch wel dat je de verenigingen veel nauwer bij het jeugdbeleid – toen nog jeugdwerkbeleid – kon betrekken. Tot dan toe vulden ze hun subsidieaanvraag gewoon in op een modelformulier voor de Vlaamse overheid, wat voor hen maar om een anonieme administratie ging. Nu treden ze in dialoog met hun lokaal bestuur waarmee ze samen een plan opmaken.' (jeugdambtenaar 5, tussen 10 en 20 jaar ervaring, gemeente)

Ook wordt het jeugdwerkbeleid transparanter. Noden en behoeften op het vlak van jeugdwerk worden geëxpliciteerd in het jeugd(werk)beleidsplan. Het plan geeft ook inzicht in de investeringen van de gemeente.

'Ik denk dat door het feit dat het in een plan stond, dat het veel zichtbaarder werd wat een gemeente allemaal deed. Je bent er niet echt mee bezig van waar uw centen komen, maar op z'n minst was er toch iemand op de hoogte van wat de gemeente allemaal deed. Van uitleendienst tot camionvervoer, tot het ter beschikking stellen van een lokaal of gewoon het in kaart brengen dat er in de gemeente geen fuifzaal is. Je had die oplijsting dus het werd allemaal wat duidelijker. Dus ik denk dat de impact toch relatief groot was.' (Els Van Effelterre, directrice JES)

'Ik zat zelf in de jeugdraad als ondervoorzitster vroeger. Het verschil was wel groot. In het begin was dat nog zoeken en was dat vooral informatief. Wat is er, hoeveel jeugdverenigingen zijn er, waar zitten ze, wat doen ze, hoe kunnen we ze ondersteunen? Dat is dan veel beleidsmatiger geworden: waar kunnen we nog op inzetten, waar zijn tekorten, waar zijn er noden en behoeften? Het is altijd sterker geworden door analyse en vooronderzoek dat er gedaan werd.' (jeugdambtenaar 6, tussen 10 en 20 jaar ervaring, stad)

Meer autonomie binnen inhoudelijke krijtlijnen

In de eerste jeugdwerkbeleidsplannen is er een beperkte inhoudelijke sturing vanwege de Vlaamse overheid (Kroniek 1995). Het decreet LJWB 1993 voorziet dat er een behoefteonderzoek vooraf gaat aan het jeugdwerkbeleidsplan (Kroniek 1995). Het lokaal jeugdwerkbeleidsplan bevat 'een situatieschets met algemene gegevens over de gemeente en bijzondere gegevens met betrekking tot de behoeften van de jeugd en het jeugdwerk van de gemeente' (decreet LJWB 1993, art. 3 § 3). Daarnaast stuurt de Vlaamse overheid ook via een prioriteitenregeling (Kroniek 1995) (niet te verwarren met het prioriteitenbeleid, zie hoofdstuk 2). Voor de eerste drie jeugdwerkbeleidsplannen (1995, 1996-1998, 1999-2001) kiest de Vlaamse overheid voor de prioriteit jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren. Voor een uitgebreide toelichting over de prioriteitenregeling van de Vlaamse overheid verwijzen we naar hoofdstuk 8. De uitvoering van deze prioriteit loopt voor het derde jeugdwerkbeleidsplan anders door de bepalingen van de 'Resolutie betreffende een vernieuwd beleid inzake maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren' in 1997 (Kroniek 1999).

Door het verankeren van het jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren in het decreet LJWB in 2001, komt er ruimte vrij om een prioriteitenbeleid te voeren (Steunpunt Jeugd, 2011). Voor elke planperiode kunnen lokale besturen een door de Vlaamse overheid bepaalde prioriteit inhoudelijk uitwerken. Gemeenten krijgen hiervoor extra middelen. De Vlaamse overheid kan zo inhoudelijk mee richting geven aan wat er op lokaal niveau gebeurt, al is het met beperkte middelen en met een grote vrijblijvendheid. Het is geen verplichting om op de prioriteiten in te tekenen. Via de prioriteiten wordt een impulsbeleid gevoerd.

'Het werd als een kansenbeleid gezien. Dus je kon daar niet tegen zijn. Als je niet meedeed, ging je er ook geen euro op achteruit. Het was een kans. Als je bestuur daarop intekent, ben je vooruitstrevend.' (Els Van Effelterre, directrice JES)

De keuze van de prioriteiten wordt door de minister van Jeugd gemaakt, in overleg met de jeugdsector en vertegenwoordigers van lokale besturen. Voor de planperiode 2002-2004 wordt **jeugdruimte**, met aandacht voor jeugdwerkinfrastructuur en ruimte voor kinderen en jongeren, als eerste prioriteit naar voren geschoven. Ook in 2005-2007 is **jeugdruimte** prioriteit (Anciaux, 2008). Met de decreetwijziging van 2006 wordt het prioriteitenbeleid verruimd.

Naast een prioriteit voor het jeugdwerk, wordt nu ook een prioriteit voor het jeugdbeleid vastgelegd (N, 2007). Voor de planperiode 2008-2010 zijn dit **jeugdwerkinfrastructuur** (jeugdwerkbeleid) en **jeugdinformatie** (jeugdbeleid). **Brandveiligheid** (jeugdwerkbeleid) en **jeugdcultuur** (jeugdbeleid) zijn de prioriteiten voor de planperiode 2011-2013.

De prioriteiten zijn niet alleen welkom omwille van de extra financiële middelen. Ze geven ook een inhoudelijke impuls om met nieuwe acties of projecten te starten. Prioriteiten kunnen de gemeente ook tot inzicht brengen over bestaande noden en behoeften.

Het is moeilijk zicht te krijgen op de lange termijn impact van het prioriteitenbeleid op het lokale jeugdbeleid. Jeugdambtenaren en jeugd(beleids)experten vermoeden dat initiatieven en acties in het kader van de prioriteiten van het jeugdwerkbeleid meer impact hebben op lange termijn dan initiatieven en acties in het kader van de prioriteiten van het jeugdbeleid. Dit is misschien niet geheel onlogisch omdat het vaker om (concrete) investeringen gaat in infrastructuur. Toch kan dit op basis van beschikbare cijfers niet aangetoond worden. Wat evenmin kan aangetoond worden met cijfers zijn (informele) netwerken en samenwerkingsverbanden die ontstaan zijn naar aanleiding van acties en initiatieven in het kader van een prioriteit, en waarvan de contacten ook nadien blijven voortbestaan.

> 'Wat je hebt met al dat soort prioriteitenverhalen, is dat het heel lastig is om er terug vanaf te geraken. Want aan de andere kant heb je een ontvanger en er worden dingen mee gedaan. Soms – denk aan een infrastructuurverhaal, dan lukt dat wel want op een bepaald moment is dat gebouw gezet bij wijze van spreken of gerenoveerd – maar jeugdinformatie… je kan die prioriteit schrappen en hopen dat de gemeenten daar verder mee gaan, maar in wezen is dat iets dat ophoudt. Als je dat schrapt, dan zal dat in veel gemeenten ook verdwijnen.' (Johan Van Gaens, afdelingshoofd Afdeling Jeugd)

Samengevat

Het decreet LJWB 1993 zet de decentralisatie van het jeugd(werk)beleid in Vlaanderen in gang. Dit decreet en de daaropvolgende decreten en decreetwijzigingen sturen de evolutie van het lokale jeugdbeleid in steden en gemeenten. Deze evolutie tekent zich af op bestuurlijk, ondersteunend en uitvoerend niveau. De consensus groeit dat het lokale niveau het dichtst bij de leefwereld van kinderen en jongeren staat en het best kan inspelen op hun noden en behoeften. Het decreet LJWB 1993 gaat van kracht in 1995 en biedt een raamwerk waarmee gemeenten en de VGC zelf vorm kunnen geven aan de ondersteuning van het lokale jeugdwerk. Via het uitschrijven van een jeugdwerkbeleidsplan kunnen gemeenten intekenen op Vlaamse subsidies. Nagenoeg alle gemeenten dienen van bij de start in '95 een jeugdwerkbeleidsplan in. Bovendien maken heel wat gemeenten, bovenop deze subsidies, zelf middelen vrij voor het lokale jeugdwerk.

Het schrijven van een jeugd(werk)beleidsplan zet aan tot meer planmatig, doelgericht werken en biedt een houvast voor de jeugddienst. Het zorgt er ook voor dat het jeugdwerkbeleid in de gemeente transparanter wordt, want noden en behoeften op vlak van jeugdwerk worden in het plan toegelicht.

De Vlaamse overheid schetst in beperkte mate enkele inhoudelijke krijtlijnen voor het lokale jeugd(werk)beleid, via de vraag om de behoeften van de jeugd en het jeugdwerk in de gemeenten in het jeugdwerkbeleidsplan toe te lichten en via de prioriteitenregeling. Voor de eerste drie jeugdwerkbeleidsplannen kiest de Vlaamse overheid voor extra focus op jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren (de zogenaamde prioriteitenregeling). Na de verankering van de regeling voor jeugdwerk voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren in de wijziging van decreet LJ(W)B 2001, wordt het mogelijk een echt prioriteitenbeleid te voeren. De Vlaamse overheid bepaalt voor elke planperiode een prioriteit, waarvoor gemeenten extra middelen kunnen krijgen. Hiermee geeft de Vlaamse overheid inhoudelijk mee richting aan het lokale jeugd(werk) beleid.

Vanaf 2014, met de invoering van de nieuwe beheers- en beleidscyclus, wordt het lokale jeugdbeleid ingepast in een geïntegreerd lokaal beleid. Vanaf dan wordt er geen afzonderlijk lokaal jeugdbeleidsplan meer geschreven, maar wordt dit geïntegreerd in het strategisch meerjarenplan van de gemeente.

F M F Z G F C H D A H U E Q Q

Y E E P A R T I C U L I E R U

A C I J D Z H J D D S G K N O

M H T U N Z S L W R D R D E A

L A A L G N L I O I Q O Z V G

A N C A M Q P C E B B E G E E

F I U A G M D L B B V P N I M

E S D I R B E P B B B S I T E

Z M E R U B F N I E W G R A E

R E Y O D Y I R Z K I E E I N

K I V G O J N D B X M R O T S

E E U E I X I Y R T L I V I C

D E R T E Q T G X A H C N N H

J V W A E Q I D U T C H I I A

W U Z C J Z E P M C Z T B W P

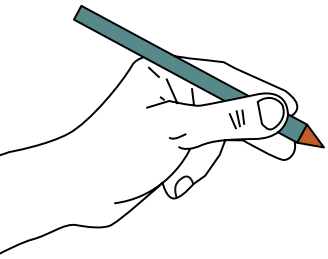

Zoek onderstaande woorden in de puzzel.

CATEGORIAAL JEUGDBELEID INITIATIEVEN PARTICULIER DEFINITIE GROEPSGERICHT EDUCATIEF GEMEENSCHAP INVOERING MECHANISME

4 Jeugdwerk- en jeugdbeleid, een dubbele focus

Al in het decreet LJWB 1993 geeft de Vlaamse overheid de aanzet om het lokale jeugdwerkbeleid te plaatsten binnen een breder jeugdbeleid. Gemeentebesturen krijgen de opdracht om hun jeugdwerkbeleidsplan te situeren in het brede jeugdbeleid van de gemeente. Hiermee bepaalt de Vlaamse overheid de dubbele focus voor het lokaal jeugd(werk)beleid: ondersteuning van het lokale jeugdwerk binnen het 'geheel van beleidsmaatregelen ten aanzien van alle levenssituaties van kinderen en jongeren'[5]. Dit hoofdstuk verheldert die dubbele focus. In de eerste paragraaf wordt de evolutie in de categoriale benadering van het jeugd(werk)beleid beschreven. De tweede paragraaf gaat in op de ondersteuning van het lokale jeugdwerk.

5 Definitie van 'gemeentelijk jeugdbeleid' opgenomen in het decreet LJWB 1993.

Het ontwikkelen van een jeugdwerkbeleid

Zonder een sterke jeugdwerkondersteuning is het moeilijk om een sterk categoriaal jeugdbeleid uit te werken (N, 2007b). Gemeentebesturen hebben een fundamentele opdracht in het ondersteunen van de jeugdwerkinitiatieven (N, 2007b).

Jeugdwerkbeleid blijft de kern en de oorsprong van het lokale jeugdbeleid. Een schets van de ontwikkeling van dat jeugdwerkbeleid is daarom een onmisbaar kader om de ontwikkeling van lokaal jeugdbeleid te begrijpen. In dit deel bekijken we de evolutie van het jeugdwerkaanbod om vervolgens de stap te zetten naar het categoriaal beleid. In volgende hoofdstukken gaan we dieper in op flankerende aspecten van het jeugdwerkbeleid: infrastructuur, participatie, ...

Doorheen de decreten en decreetwijzigingen breidt de definitie van het jeugdwerk steeds verder uit zodat meer initiatiefnemers en vormen eronder passen. Jeugddiensten hebben een opdracht in het begeleiden en ondersteunen van het particulier jeugdwerk en het opzetten van een aanvullend gemeentelijke jeugdwerk. Beide vormen komen hier aan bod.

> 'In essentie is jeugdwerk jonge mensen die verantwoordelijkheid nemen voor andere jonge mensen die zich organiseren rond een eigen project. Dat kan sigarenbanden plakken zijn, dat kan spelen met kinderen zijn, het doet er niet toe. Maar dat is de essentie van jeugdwerk. Zelforganisatie in grote autonomie door jonge mensen voor jonge mensen.'
> (GUY REDIG, DOCENT VUB)

(Decretale) omschrijving van het jeugdwerk

In het decreet LJWB 1993 wordt 'jeugdwerk' gedefinieerd als:

> 'Groepsgerichte sociaal-culturele initiatieven met de jeugd in de vrije tijd, onder educatieve begeleiding en georganiseerd door hetzij particuliere jeugdverenigingen, hetzij door lokale openbare besturen.'

Deze definitie wordt in het nieuwe decreet LJB 2012 verruimd om de grote diversiteit aan jeugdwerk te omvatten:

> 'Sociaal-cultureel werk op basis van niet-commerciële doelen voor of door kinderen en jongeren van drie tot en met dertig jaar, in de vrije tijd, onder educatieve begeleiding en ter bevordering van de algemene en integrale ontwikkeling van de kinderen en jongeren die daaraan deelnemen op vrijwillige basis en dat wordt georganiseerd door jongeren, particuliere jeugdverenigingen, gemeentelijke openbare besturen of de Vlaamse Gemeenschapscommissie.'

Kernopdracht: ondersteuning van het jeugdwerk

Voor de invoering van het decreet LJWB 1993 subsidieert de Vlaamse overheid rechtstreeks diverse jeugdwerkinitiatieven maar dekt hiermee niet het hele jeugdwerklandschap (Steunpunt Jeugd, 2011). Verschillende experten vermelden in de interviews dat landelijke jeugdwerkkoepels zich aanvankelijk verzetten tegen de omslag van het subsidiëren van lokale jeugdverenigingen naar het subsidiëren van lokale besturen. De landelijke organisaties vrezen dat de lokale besturen niet voldoende knowhow hebben.

> 'Laat ons zeggen dat de weerstand die op dat moment leefde toen het decreet geïntroduceerd is, begon te leven vanaf 1990-1992. Uiteindelijk was er weerstand van de jeugdhuizen, van de vakantiespeelpleinwerkingen en van de werking met kansarme jeugd. Dat waren de drie soorten jeugdwerk die te vrezen hadden, dachten ze. Omdat zij schrik hadden om van de goodwill van het lokaal bestuur af te hangen. Het decreet heeft daar rekening mee gehouden. Er zijn dus heel wat overgangsmaatregelen geweest. (...) Uit de praktijk blijkt dat ze ongelijk hebben gehad, diegenen die zich verzetten. Alles is minstens blijven bestaan, nogal wat kende een echte revival.' (Guy Redig, docent VUB)

Door de invoering van het decreet wordt jeugdwerkondersteuning het grootste onderdeel van het jeugdwerkbeleid van de jeugddiensten en lokale besturen. Gemeenten ontwikkelen instrumenten en mechanismen om het jeugdwerk te stimuleren, ondersteunen en faciliteren zoals subsidies, personeel, infrastructuur, inspraakmogelijkheden, etc. (Steuperaert, 2010; Willems, 2011).

De manieren waarop een gemeentebestuur de lokale jeugdwerkinitiatieven ondersteunt, zijn zeer divers, maar kunnen algemeen opgedeeld worden in drie grote categorieën: financiële ondersteuning, materiële ondersteuning en ondersteuning via begeleiding, advies en informatie (Cijferboek 2014–2015). Het toekennen van een structurele werkingssubsidie, aangevuld met andere eerder projectmatige of specifieke subsidies (kamp, infrastructuur, kadervorming, ...) blijft al jaren de populairste vorm van ondersteuning. Toch kan een daling worden vastgesteld in de variëteit van instrumenten en reglementen die door gemeenten worden gebruikt. Vooral de forfaitaire werkingssubsidie boet in aan populariteit. (Cijferboek 2014-2015)

Naast de financiële ondersteuning werd ook op materiële ondersteuning van het jeugdwerk door de lokale besturen de voorbije twintig jaar fors ingezet. De voorbije jaren werd fors geïnvesteerd in uitleendiensten, die vaak ook andere verenigingen ten goede komen. Ook het kampvervoer uitgevoerd door vrachtwagens van de gemeente is een belangrijke vorm van dienstverlening, die echter iets meer onder druk komt te staan de voorbije jaren. (Cijferboek 2014-2015)

Steuperaert (2010) wijst evenwel op het gevaar van verwenning door de overvloed aan ondersteuning van het particulier jeugdwerk.

Vanuit de Vlaamse overheid wordt sterk aangestuurd op de subsidiëring van kadervorming door lokale besturen. In het decreet LJWB 1993 wordt opgenomen dat minimum 5% van de subsidies die gemeenten ontvangen moet voorzien worden voor de ondersteuning van kadervorming, ingericht door erkende jeugdorganisaties. Hierdoor stijgt het aantal gemeenten die subsidies voor kadervorming voorzien van 26% in 1993 naar 81% in 1995. Vanaf 1998 hanteert meer dan 90% van de gemeenten deze vorm van subsidie (Cijferboek 1996-1998 t.e.m. Cijferboek 2014-2015).

Het lokale jeugdwerk blijft daarnaast ook een sterke band met het landelijk jeugdwerk behouden, dat nog steeds rechtstreeks door de Vlaamse overheid gesubsidieerd wordt. Het is vooral een verbinding tussen eerstelijns- en tweedelijnsjeugdwerk. Landelijke koepels van onder andere de jeugdbewegingen, bieden inhoudelijke, thematische of praktische ondersteuning aan de lokale afdelingen. (N, 2007b).

Initiatiefnemers

De definitie van jeugdwerk volgens het decreet LJ(W)B 2003 vermeldt twee mogelijke initiatiefnemers voor jeugdwerkinitiatieven: particuliere jeugdverenigingen of gemeentelijke of provinciale openbare besturen. Deze bepaling impliceert een juridische en een politiek-maatschappelijke dimensie (Cijferboek 2014–2015).

De juridische dimensie situeert de initiatiefnemer in het private recht (bv. een vzw of een feitelijke vereniging), of in het publieke recht (bv. een gemeentebestuur of OCMW).

Burgers mogen zich in Vlaanderen vrij verenigen om een eigen project uit te werken. Dit zijn particuliere of privé-initiatieven. Het begrip 'particulier' verwijst daarbij naar de belangen. Hier onderscheidt het privaat initiatief zich van het publiek initiatief dat primair het algemeen belang dient en daarom ook gestuurd wordt door de formele gemeenschap en met gemeenschapsmiddelen wordt gefinancierd. Deze verhouding tussen particulier en publiek kent een lange en turbulente geschiedenis, waarin politieke ideologieën zich duidelijk hebben geprofileerd. Op dit vlak situeert zich de politiek-maatschappelijke dimensie. In Vlaanderen leeft de overtuiging dat wat het particulier initiatief kan dragen, niet door de overheid georganiseerd moet worden. Hierdoor stelt de overheid zich vooral faciliterend op en houdt zich daarbij ver van het uitvoerende werk. De overheid heeft daarnaast de opdracht om blinde vlekken op te vullen.

Ongeacht de juridische en politiek-maatschappelijke verschillen tussen het particuliere en private jeugdwerk, is het verschil voor deelnemers nauwelijks merkbaar en vaak te herleiden tot de rechtspersoon (Cijferboek 2014).

Met het decreet LJB 2012 wordt de definitie aangepast en worden ook jongeren en de Vlaamse Gemeenschapscommissie erkend als mogelijke initiatiefnemers van jeugdwerk.

Particulier jeugdwerk

De veranderingen in de ondersteuning van het particuliere jeugdwerk hebben een beperkte impact op het aantal initiatieven. Sinds 1995 schommelt de particuliere jeugdwerkindex van het Vlaams Gewest rond 3. De jeugdwerkindex wordt berekend door het aantal initiatieven af te zetten tegen de bewonersaantallen. Een index van 3 betekent dat er gemiddeld 3 initiatieven zijn per 1.000 inwoners jonger dan 24 jaar. Na de invoering van het decreet LJWB 1993 stijgt het aantal jeugdwerkinitiatieven per 1.000 jongeren van 3,21 in 1995 tot 3,49 in 2004. Daarna daalt de index opnieuw tot 2,9 in 2014.

GRAFIEK 4.1 – EVOLUTIE VAN DE PARTICULIERE JEUGDWERKINDEX IN HET VLAAMS GEWEST

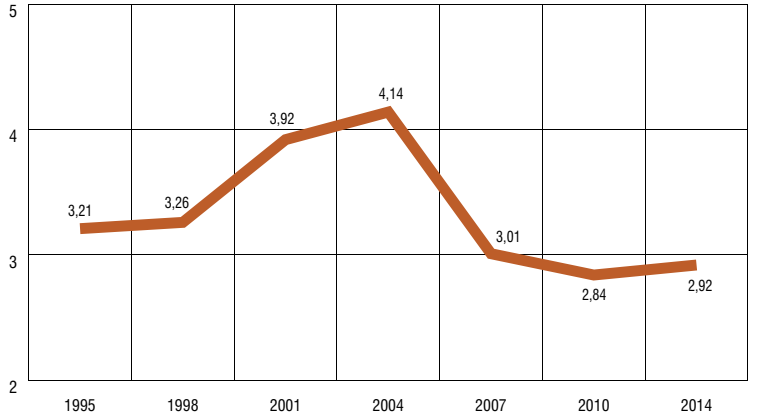

bron: Cijferboek 1996-1998 t.e.m. Cijferboek 2014-2015

Het aantal initiatieven zegt echter niets over de kwaliteit en toegankelijkheid van de initiatieven, waarop jeugdwerkondersteuning zich evenzeer richt. Het samenvoegen van initiatieven zorgt daarenboven voor een verlaging. De index heeft een waarde, maar moet voorzichtig geïnterpreteerd worden (Steunpunt Re-Creatief Vlaanderen, 2006).

Gemeentelijk jeugdwerk

In Vlaanderen leeft de overtuiging dat jeugdwerk in de eerste plaats particulier georganiseerd wordt en dat gemeenten de taak op zich nemen om leemten op te vullen. Dit kan door het particuliere jeugdwerk aan te moedigen dit te doen door middel van (financiële) impulsen of faciliterende voorwaarden. Als het particulier jeugdwerk de leemte niet opvult, kan de gemeente eigen initiatieven opzetten (Steunpunt Jeugd, 2011).

> 'Als daar noden zijn, dan gaan we kijken of we het private aanbod kunnen stimuleren of triggeren om daar een invulling aan te geven, lukt dat dan kunnen we een samenwerking opzetten en lukt dat niet, dan doen we het zelf.' (jeugdambtenaar 4, meer dan 20 jaar ervaring, centrumstad)

'Waar wij vroeger veel zelf organiseerden aan aanbod, trekken we nu meer de netwerkkaart. We zijn gaan kijken naar wat er allemaal al is. (...) Wij proberen een brugfiguur of tussenpersoon te zijn, die verschillende groepen met elkaar in contact te brengen en een subsidiepot te voorzien om mensen zowel door financiële middelen als infrastructuur en personeel te ondersteunen om bepaalde projecten tot een goed einde te brengen. We merken dat daar nood aan was. We doen nog altijd een aantal dingen zelf. De leemtes blijven hier rond skaten en streetart. De enige die dat opnemen zijn wij. We hebben een heel groot skatepark en een grote groep van graffiteurs en mensen die bezig zijn rond urban (free running, parcours enz). Dat blijkt hier heel erg te leven. Dat is een leemte die wij trachten in te vullen met een eigen aanbod en daarnaast ook een netwerkfunctie op te zetten. Ik denk dat dat wel een belangrijk aspect is. Dat stond vroeger in het decreet ook altijd, dat je als jeugddienst niet moet gaan concurreren met wat er al is. Wij doen iets tot zolang iemand anders dat opneemt. Je vult in wat er ontbreekt en wordt het opgepikt, dan trekken we ons terug.' (jeugdambtenaar 10, tussen 10 en 20 jaar ervaring, centrumstad)

Publieke initiatieven kunnen ervoor zorgen dat bepaalde doelgroepen die geen aansluiting vinden bij de particuliere jeugdwerkinitiatieven, benaderd worden via het publiek jeugdwerkinitiatief. Het gemeentebestuur kan dan zelf initiatieven organiseren, of deze overlaten aan een budgethouder of een verzelfstandigde entiteit zoals een intern verzelfstandigd agentschap (IVA) of een autonoom gemeentebedrijf.

Het gemeentelijk aanbod kan opgedeeld worden in gemeentelijke jeugdwerkinitiatieven en gemeentelijke jeugdwerkprojecten. Gemeentelijke jeugdwerkinitiatieven vinden op regelmatige basis plaats en worden gedurende meerdere jaren georganiseerd (vergelijkbaar met de particuliere jeugdwerkinitiatieven). Gemeentelijke jeugdwerkprojecten worden eenmalig of jaarlijks georganiseerd zonder een of andere vorm van jaarwerking (bv. Roefeldag).

Diverse verschijningsvormen

Zowel het particuliere als het gemeentelijke jeugdwerk kent diverse verschijningsvormen. Er zijn soorten die in essentie altijd particulier georganiseerd zullen zijn, zoals jeugd- en jongerenbewegingen en politieke jongerenverenigingen. Jeugdhuizen zijn veelal een particulier initiatief, af en toe is echter de gemeente initiatiefnemer. Ook jeugdwerkingen met maatschappelijk kwetsbare jongeren kunnen zowel particulier als gemeentelijk georganiseerd worden. Speelpleinwerkingen zijn meestal door de gemeente ingericht. Grabbel- en Swappas initiatieven zijn altijd gemeentelijk van aard, al kent hun populariteit een sterke terugval de voorbije jaren. Gemeenten ontwikkelen steeds vaker een eigen alternatief vakantieaanbod, bv. voor kleuters.

Hieronder volgt een beschrijving van enkele veel voorkomende jeugdwerkvormen, beginnende met particulier jeugdwerk en eindigend met gemeentelijke initiatieven. Over de werkingen voor maatschappelijke kinderen en jongeren hebben we het verderop in dit rapport.

JEUGD- EN JONGERENBEWEGINGEN

Ondanks een daling van het aantal initiatieven blijven jeugd- en jongerenbewegingen het leeuwendeel vormen van de particuliere jeugdwerkinitiatieven. In 2014 zijn jeugdbewegingen goed voor 41% van alle particuliere jeugdwerkinitiatieven (n=4.420) (Cijferboek 2014 – 2015). Dit is een daling van 17% ten opzichte van 1995 (n=5.720) (Cijferboek 1996-1998).

In 2013 telt het Vlaams Gewest 2.070 lokale afdelingen van jeugdbewegingen. Daarvan zijn 43% lokale afdelingen van Chirojeugd Vlaanderen en 26% van Scouts en Gidsen Vlaanderen. In 2013 wordt het laagste aantal lokale afdelingen geregistreerd sinds 1999. Het aantal lokale afdelingen van de jeugdbewegingen neemt gestaag af. Dit heeft enerzijds te maken met fusies, maar anderzijds ook met het verdwijnen van heel wat afdelingen in de meer stedelijke gebieden (Vlaamse Studiedienst, 1998).

Een daling van het aantal lokale afdelingen betekent niet dat ook de toegankelijkheid van de jeugdbewegingen daalt. Uit het onderzoek van De Pauw, Vermeersch, Coussée, Vettenburg en Van Houtte (2010) naar jeugdbewegingen in Vlaanderen blijkt dat het aantal leden van de jeugdbewegingen vrij stabiel is gebleven de afgelopen 20 jaar. GRAFIEK 4.2 toont dat het ledenaantal van de grote jeugdbewegingen een piek bereikt in 2006 waarna een kleine terugval plaatsvindt. De laatste drie jaar is er opnieuw een stijging in hun ledenaantal (Vlaamse Studiedienst, 2014).

GRAFIEK 4.2 – EVOLUTIE VAN HET LEDENAANTAL VAN DE GROTE JEUGDBEWEGINGEN IN VLAANDEREN

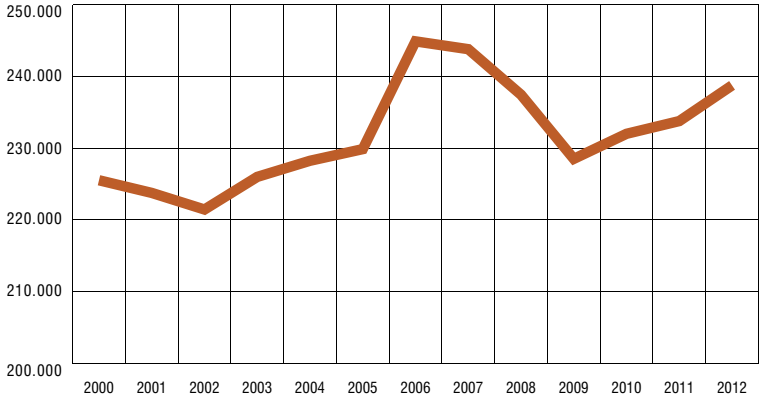

Bron: CJSM, Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen

De diversiteit tussen de jeugdbewegingen neemt volgens de onderzoekers wel af. Ze evolueren naar 'algemene' spelbewegingen (De Pauw et al., 2010). Kleinere groepen worstelen met bestaansonzekerheid. Deze groepen ervaren vaker een opeenstapeling van problemen zoals infrastructurele problemen, geringe rekrutering van leden en leiding, etc. (De Pauw et al., 2010).

Ook de grote jeugdbewegingskoepels merken dat het engagement van hun leden en leiding afneemt. Het groeiende aanbod aan andere activiteiten zorgt ervoor dat leden minder frequent naar activiteiten van de jeugdbeweging komen in vergelijking met twintig jaar geleden. Ook blijkt de leiding minder geïnteresseerd om mee te werken in de structuren van de beweging (De Pauw et al, 2010).

Het lokaal jeugdbeleid heeft de afgelopen jaren sterk geïnvesteerd in het faciliteren van vormingen voor leiding van jeugdbewegingen (De Pauw et al., 2010), onder ander door de subsidies voor kadervorming. Dit blijkt een positief effect te hebben op het vertrouwen van leiding in hun eigen vaardigheden (De Pauw et al, 2010).

POLITIEKE JONGERENBEWEGINGEN

Politieke jongerenbewegingen zijn de laatste 15 jaar aan een opmars bezig. In 1998 werden 425 lokale politieke jongerenbewegingen geregistreerd, in 2014 zijn dit er 486[6] (Cijferboek 2014-2015), de opkomst van een vierde grote politieke familie op nationaal niveau en de verankering van N-VA op lokaal niveau na de laatste gemeenteraadsverkiezingen, leidt mogelijks ook tot een toename van lokale werkingen.

6 De cijfers over het aantal lokale afdelingen van politieke jongerenverenigingen zijn een benadering. Ze werden verzameld aan de hand van een online-enquête bij de jeugddiensten (Cijferboek 2014-2015). De respons werd geëxtrapoleerd naar heel Vlaanderen.

JEUGDHUIZEN

In Vlaanderen is 80% van de jeugdhuizen in handen van particuliere jeugdwerk-initiatieven, 20% wordt door de gemeente beheerd.

Omdat ze vreest te zullen afhangen van de goodwill van gemeentebesturen, verzet de (toenmalige) Vlaamse Federatie voor Jeugdhuizen (VFJ) zich begin jaren negentig tegen het decreet LJWB 1993. Deze weerstand blijkt onterecht. Eind jaren '80 gaat het niet goed met de jeugdhuissector, het aantal organisaties vermindert sterk. Het decreet zorgt onrechtstreeks voor een heropleving van de jeugdhuizen. Lokale besturen investeren in infrastructuur vanuit de idee dat jongeren ruimte nodig hebben om zich te organiseren en om samen te komen. In 1995 subsidieert 57% van de gemeenten in bouw en verbouwing van jeugd-lokalen, in 1998 is dit aandeel al gestegen tot 76% (Cijferboek 1996-1998 en Cijferboek 1999-2001). Naast verbeterde infrastructuur, zorgt dit ook voor een stijging van het aantal jeugdhuizen. In 1995 maken jeugdhuizen 6,6% van alle particuliere initiatieven uit, in 2010 is dit 8,4%. Nu wordt voor het eerst terug een daling in het aandeel particuliere jeugdhuizen geregistreerd (Cijferboek 2014).

> 'Blijkt achteraf, na tien jaar, dat het een enorme zegen geweest is voor de jeugdhuissector. Want je had echt een nieuwe dynamiek. Jeugdraden werden opgericht of beter ondersteund, er werden jeugdbeleidsplannen gemaakt, men ging bevragingen doen bij jonge mensen en plots wilden die allemaal een plek waar ze konden samenkomen, waar ze activiteiten konden organiseren. Er werd geroepen dat er niet genoeg fuifruimte was. Jongeren begonnen zichzelf te organiseren en we zagen dat er op tien jaar tijd een toename was van het aantal initiatieven.' (Tom Willox, directeur Formaat[7])

7 Formaat is de federatie van jeugdhuizen in Vlaanderen. De federatie ondersteunt meer dan 400 werkingen. Door in te zetten op opleiding, begeleiding, informatie, netwerken en belangenbehartiging.

In Vlaanderen is er een grote diversiteit in jeugdhuizen. Dit komt door de variatie in ligging (matig of sterk verstedelijkt gebied), anciënniteit en activiteitsgraad (nadruk op feest, concert en podium of meer op instuif) (De Pauw & Smits, 2014).

> 'De evolutie is van begin jaren '90 een honderdtal jeugdhuizen naar 400 jeugdhuizen nu. Er is wel heel veel diversiteit in dat veld. Je ziet dat er veel meer intergenerationeel wordt gewerkt. Ouders zijn betrokken. Er zijn ook educatieve organisaties, huiswerkbegeleiding of plaatsen waar religie een plek heeft. Dat laatste staat nu ter discussie, terwijl wij denken dat dat in het radicaliseringsdebat juist het antwoord is.' (Tom Willox, directeur Formaat)

Uit het onderzoek van De Pauw en Smits (2014) blijkt dat bezoekers naar het jeugdhuis komen omwille van de sfeer en het groepsgevoel, maar ook omwille van de ruimte voor inspraak en participatie die ze krijgen en het activiteitenaanbod. Jeugdhuizen rekruteren in de ruimere stad of gemeente of zelfs in meerdere steden of gemeenten (De Pauw & Smits, 2014). Formaat ziet het bereik van de jeugdhuizen de laatste jaren stijgen.

> 'Ik denk dat er 2007, 2008 zo wat een dip was in de sector, een vermoeidheid of zo, dat wij merkten dat er minder volk naar onze kadervorming kwam. Dat kan ook liggen aan ons aanbod, want dat hebben we dan wat veranderd. Dan merk je dat er nu terug zo'n nieuwe vibe is. Er worden terug heel wat nieuwe jeugdhuizen opgericht. We monitoren het bereik sinds 5 à 6 jaar denk ik. Het bereik van het aantal jongeren stijgt wel. Dus dat zit wel redelijk goed. Het gaat eigenlijk wel goed met de jeugdhuissector.' (Tom Willox, directeur Formaat)

JEUGDWERKINITIATIEVEN TIJDENS VAKANTIEPERIODEN

Heel wat gemeenten organiseren jeugdwerkinitiatieven die specifiek gebonden zijn aan de vakantieperioden. TABEL 4.1 geeft een overzicht van de meest voorkomende initiatieven in dit genre.

TABEL 4.1 – EVOLUTIE VAN HET AANTAL GEMEENTEN MET GEMEENTELIJK AANBOD VAN JEUGDWERKINITIATIEVEN TIJDENS DE VAKANTIEPERIODEN (%)

	1998	2001	2004	2007	2010	2014
Speelpleinwerking	70,0	76,2	72,0	78,0	79,9	79,8
Grabbelpas[8]	53,9	50,5	55,7	53,7	52,0	39,7
SWAP[9]		42,7	46,9	49,1	38,0	23,0
Tienerwerking (niet SWAP)	31,0	29,3	15,0	26,8	34,8	33,4
Kleuterwerking	24,9	27,0	17,9	15,0	23,3	25,4
Totaal gemeenten (N)	**297**	**307**	**307**	**287**	**279**	**287**

8 Met Grabbelpas kunnen kinderen deelnemen aan diverse activiteiten gespreid over het jaar, meestal aan verminderd tarief.

9 De SWAPpas werkt op een gelijkaardige manier als de Grabbelpas, maar dan met een activiteitenaanbod voor tieners (12-16 jaar). Beide initiatieven kennen de laatste jaren een terugval door het stopzetten van de ondersteuning door VVJ.

Kleuterwerking wordt in 1998 nog door één op vier gemeenten georganiseerd, maar kent nadien een daling tot 2007. Sinds 2010 zit deze vorm van gemeentelijke jeugdwerk opnieuw in de lift. In 2014 worden opnieuw door één op vier gemeenten initiatieven opgestart voor kleuters. Mogelijk is het aanbod voor deze doelgroep ontoereikend in de particuliere jeugdwerking, waardoor de gemeenten hun rol als initiatiefnemer opnemen om deze leemte op te vullen.

Speelpleinwerking[10] is het gemeentelijk jeugdwerkinitiatief bij uitstek geworden. In 2014 organiseert in 8 op 10 Vlaamse gemeenten het gemeentebestuur speelpleinwerking (Cijferboek 2014).

10 Speelpleinwerking is een gestructureerd speelaanbod dat wordt gekenmerkt door een grote openheid. Speelpleinwerking wordt georganiseerd op een vaste plaats en gedurende een bepaalde periode. Het is gericht op kinderen en er wordt een vorm van inschrijving gehanteerd. Het hoofddoel is spelen en de actieperiode voornamelijk de schoolvakanties.

GRAFIEK 4.3 – EVOLUTIE IN DE VERHOUDING GEMEENTELIJKE VERSUS PARTICULIERE SPEELPLEINWERKING

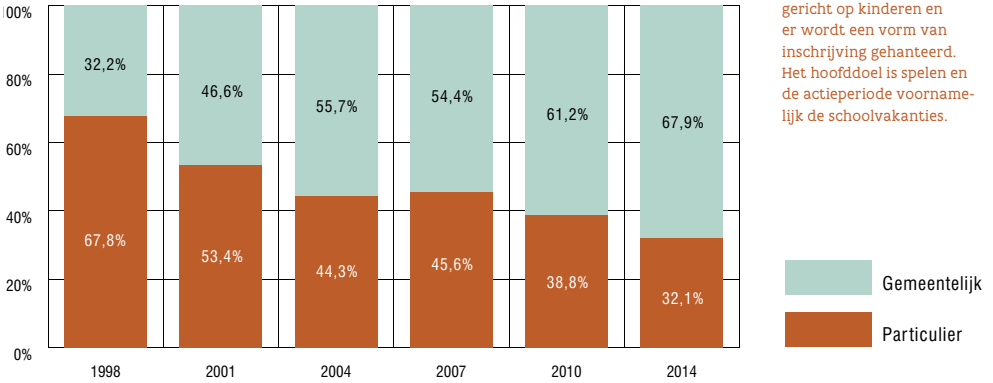

bron: Eigen bewerking op de gegevens van Cijferboek 1996-1998 t.e.m. Cijferboek 2014 – 2015

Jeugdbeleidsexperten spreken over de 'vergemeentelijking' van de speelpleinwerking in de voorbije 20 jaar. In 2014 is 68% van de speelpleinwerking in handen van de gemeente. In 1998 is was deze verhouding net omgekeerd (zie grafiek). Dit betekent dat de verschuiving naar meer gemeentelijk georganiseerde speelpleinwerkingen nog steeds aan de gang is.

> 'We hebben gedurende de periode '93 tot vandaag bijvoorbeeld de bijna volledige "vergemeentelijking" van de speelpleinwerkingen meegemaakt. Dat is overdreven, het zal nog altijd 80 % zijn dat nu gemeentelijk is of zo. Als je kijkt naar voor '93 was dat omgekeerd. Gemeenten hebben daar een taak gevonden en het is logisch dat die taak op een jeugddienst terechtkomt dus dan is dat een verbreding van het pakket.' (Kaï Van Nieuwenhove, directeur VVJ)

GEMEENTELIJKE JEUGDWERKPROJECTEN

In 2014 organiseerde 82% van de Vlaamse gemeenten ten minste één jeugdwerkproject. Dit is een stijging van 20% ten opzichte van 2007. Gemiddeld organiseert een gemeente 3 jeugdwerkprojecten per jaar. In 2010 is dit 2,4, dus ook het aantal jeugdwerkprojecten per gemeente stijgt. De **buitenspeeldag**[11] is het meest populaire jeugdwerkproject in het Vlaams Gewest. In 66% van de gemeenten

11 De Buitenspeeldag is de jaarlijkse feestdag van het buiten spelen en sporten dat in 2008 voor de eerste maal werd georganiseerd. Met een lokaal, aantrekkelijk aanbod wil men kinderen en jongeren stimuleren om de televisie een namiddag even aan de kant te schuiven en naar buiten te trekken om er te bewegen en te spelen. Tegelijk wil de Buitenspeeldag herinneren aan de noodzaak om buitenspeelmogelijkheden te (blijven) voorzien. De Buitenspeeldag komt tot stand door een unieke samenwerking tussen Nickelodeon, Ketnet en VTMKZOOM, VVJ, ISB (Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid) en de Vlaamse overheid.

worden op de laatste woensdag voor de paasvakantie massaal buitenactiviteiten georganiseerd om het buiten spelen te promoten. In 2014 neemt 80% van de gemeenten deel aan dit initiatief. Dit is een stijging van 8% ten opzichte van 2010.

Ook de **'dag van de jeugdbeweging**[12]**'** zit in de lift. In 2010 organiseert één op drie gemeenten dit jeugdwerkproject, in 2014 neemt de helft van de Vlaamse gemeenten deel aan de dag van de jeugdbeweging.

12 Met allerlei acties wordt op de 'dag van de jeugdbeweging' het engagement van jongeren gevierd die zich inzetten voor de jeugdbewegingen in Vlaanderen.

Van sectoraal naar categoriaal jeugdbeleid

Met een categoriale aanpak verschilt het lokale jeugdbeleid van heel wat andere beleidsdomeinen, die meer sectoraal functioneren, zoals cultuur, sport, zorg, onderwijs,... Een categoriale beleidsbenadering richt zich tot een specifieke bevolkingscategorie. Beleid dat gedefinieerd wordt volgens een domein, wordt sectoraal genoemd.

In de voorbije twintig jaar werd het discours rond categoriaal jeugdbeleid in verschillende termen gevoerd. Integraal of geïntegreerd jeugdbeleid, breed jeugdbeleid, het zijn allemaal begrippen die een gelijkaardige lading dekken, met eigen accenten. We kiezen ervoor om in dit rapport te spreken over categoriaal jeugdbeleid omdat deze term benadrukt dat het beleid benaderd wordt vanuit de rechtstreekse en onrechtstreekse belangen van kinderen en jongeren, als categorie in de samenleving (Anciaux, 2002).

Naast de ondersteuning van het lokale jeugdwerk heeft het decreet LJWB 1993 ook aandacht voor het uittekenen van een categoriaal jeugdbeleid (Steunpunt Jeugd, 2011). Een van de kernelementen van het jeugdwerkbeleidsplan is de situering van het jeugdwerkbeleid binnen het brede jeugdbeleid. In de volgende decreten en decreetwijzigingen wordt de focus op categoriaal beleid versterkt. Lokaal wordt op zoek gegaan naar manieren om de ontmoeting met sectorale beleidsdomeinen te organiseren. Stap voor stap wordt het proces van verbreding en verdieping van het lokaal jeugdbeleid verder gezet (N, 2007b). De middelen blijven echter lange tijd exclusief geoormerkt aan het jeugdwerkbeleid.

Decretale hervormingen richting categoriaal jeugdbeleid

DE IMPULS VAN HET PRIORITEITENBELEID

Met de decreetwijziging van 2001 wordt het prioriteitenbeleid ingevoerd. Voor elke planperiode kan een door de Vlaamse overheid bepaalde prioriteit inhoudelijk uitgewerkt worden. Jeugd(beleids)experten geven aan dat bij de keuze van een prioriteit rekening gehouden wordt met de haalbaarheid om sector-overschrijdend te werken.

‘Heel bewust is die eerste prioriteit zeer ruim genomen om gemeenten daar al wat spel in te geven en vooral mogelijkheid tot succeservaringen. Je moet de kans geven om successen te schrijven want het is niet evident om over de domeinen heen te werken. Je moet vooral kansen creëren. Je kon veel onder jeugdruimte stoppen. (…) Ik denk dat iedere prioriteit de toets doorstaat als belangrijk zijnde voor jongeren maar ook de toets van de pragmatiek van het staat ook dichtbij de realiteit van de gemeenten, waar mogelijkheid is voor samenwerkingen en voor alle gemeenten. Want dat was de moeilijkheid: je moet wel een beleid voeren voor die 308 gemeenten. Dat speelde allemaal mee in de keuze van de prioriteit.’ (Els Van Effelterre, directrice Jes)

Onder impuls van de prioriteit jeugdruimte hebben heel wat gemeenten een verdere stap gezet richting categoriaal jeugdbeleid. Er ontstaat in heel wat gemeenten een samenwerking tussen de gemeentelijke jeugddienst en de dienst ruimtelijke ordening. Aangespoord door deze eerste successen groeit het besef dat de keuze van een prioriteit een categoriale benadering van het jeugdbeleid kan stimuleren (N, 2007). Naar aanleiding van de prioriteit jeugdcultuur bijvoorbeeld zijn in 58% van de gemeenten nieuwe samenwerkingsprojecten ontstaan tussen het lokale cultuurbeleid (cultuurdienst, bibliotheek, cultuurcentrum, academie, musea, …) en jeugd(werk) (Cijferboek 2011-2013).

‘Dat thema jeugdruimte heeft 10 jaar op de agenda gestaan, maar in heel wat gemeenten heeft dat wel een reflex gecreëerd. Ik denk niet dat er veel gemeenten zijn waar pleintjes worden heraangelegd zonder daar een jeugddienst bij te betrekken voor een inspraakactie. Als er dan beslist moet worden, kan men dat nog steeds overrulen, maar er is wel veel veranderd.’ (Ben Verstreyden, ex-directeur Lejo)

Jeugdambtenaren zien de prioriteiten als kapstok om het lokaal jeugdbeleid aan op te hangen. Ze zorgen voor meer slagkracht op lokaal niveau. Ze genereren extra middelen en bieden de jeugdambtenaar, de schepen van Jeugd en de jeugdraad een hefboom om met andere diensten samen te werken.

‘Ik denk dat het soms wel gewrongen heeft bij de uitvoering, omdat het beleid zeer sectoraal georganiseerd is en dat het niet evident is. Het duurt ook een hele tijd om goed jeugdbeleid te voeren. Dat was afhankelijk van “ken je de juiste mensen op de juiste plek en klikt het”. (…) Je moet die mensen een hefboom geven om dat te doen. Als de wind goed staat lokaal om daar met mensen samen te zitten en je hebt een stimuleringsbeleid via een kleine incentive om daar good practices te gaan doen, dan moet je die wind vooruit laten gaan.’ (Els Van Effelterre, directrice Jes)

DE IMPULS VAN HET DECREET LJ(W)B 2003

In 2003 wordt het decreet gemeentelijk jeugdwerkbeleid en het decreet provinciaal jeugdwerkbeleid samengevoegd. Het decreet van de provincie wordt afgestemd op dat van de gemeenten, wat voor verdere verticale integratie[13] zorgt. Zo ontstaat er na 10 jaar een nieuw decreet LJ(W)B 2003.

13 Met verticale integratie wordt bedoeld dat verschillende beleidsniveaus op elkaar worden afgestemd. Met horizontale integratie wordt de afstemming van verschillende sectoren bedoeld.

DE IMPULS VAN HET JEUGDBELEIDSPLAN

De decreetwijziging van 15 december 2006 betekent een verdere verruiming van het lokale jeugdbeleid. Het lokale jeugdwerkbeleidsplan wordt het lokale **jeugdbeleidsplan**. Het vroegere jeugdwerkbeleidsplan vormt vanaf nu een onderdeel van het globale jeugdbeleidsplan dat bestaat uit twee hoofdstukken: jeugdwerkbeleid en jeugdbeleid. De doelstellingen van het jeugdwerkbeleid blijven geïntegreerd in het jeugdbeleidsplan (Anciaux, 2006). Een expert geeft aan dat deze beleidsbeslissing tevens een expliciete oproep is aan lokale besturen om ook binnen andere sectoren aandacht te besteden aan kinderen en jongeren.

> 'Ik interpreteer dat geïntegreerd werken – we gaan een lokaal jeugdbeleidsplan maken en geen jeugdwerkbeleidsplan alleen – als een oproep, een schreeuw, een signaal van de sector, en ook van de afdeling Jeugd, om te zeggen van "wij doen een oproep aan de gemeenten om het zo te bekijken". Ik denk dat er van in het begin altijd wel de strijd en de haalbaarheid daarvan correct werd ingeschat. Het is niet omdat ze een jeugdbeleidsplan in plaats van een jeugdwerkbeleidsplan maken dat ze dachten dat ze er waren. Iedereen realiseerde zich wel dat het blijven knokken zal zijn om voor ons domein aandacht te vragen en ergens in te breken. Waarbij je toch niet onder de mat mag schuiven dat in een aantal beleidsdomeinen een serieuze weg is afgelegd.' (Ben Verstreyden, ex-directeur Lejo)

Categoriaal jeugdbeleid met aandacht voor kinderen en jongeren in andere beleidsdomeinen is niet evident. Jeugdambtenaren bevestigen dat het niet eenvoudig is om in te breken in andere diensten, om bijvoorbeeld samen te werken met 'de hardere sectoren'.

> '(...) ik denk dat de grootste troef de opsplitsing geweest is tussen het jeugdwerkbeleid en het jeugdbeleid omdat we zowel hier als ook in andere steden en gemeenten plotseling een opening hadden om duidelijkheid te scheppen in wat jeugdwerk was en wat jeugdbeleid was. Want daarvoor, en nu nog altijd eigenlijk, werd er politiek vooral gekeken naar jeugdverenigingen en heel weinig naar het overgrote percentage van jeugd dat er in de stad of gemeente leeft.' (jeugdambtenaar 7, minder dan 10 jaar ervaring, stad)

> 'We hebben die tijd wel nodig gehad om vanuit dat idee van 'de jeugddienst is het animeermeisje van de diensten' te werken aan onze geloofwaardigheid en kredietwaardigheid. Om vanuit een 'animeerrol' ook beleidsmatig mee te denken, mee over de schouder te kijken van andere diensten, die zaken ontwikkelden die ook impact hadden op kinderen en jongeren maar waar kinderen en jongeren niet altijd in het vizier zaten van de doelgroepen waarvoor men dan die dingen ontwikkelden.' (jeugdambtenaar 1, meer dan 20 jaar ervaring, centrumstad)

Het opmaken van een lokaal jeugdbeleidsplan heeft er in gemeenten toe geleid dat een diversiteit aan ambtenaren met het jeugdbeleid in aanraking is gekomen.

'Ik denk dat – als je echt de optelsom zou maken – enorm veel verschillende types van ambtenaren van verschillende types diensten op één of andere manier in de loop van het proces van de opmaak van een jeugdbeleidsplan betrokken waren bij dat jeugdbeleidsplan en zich ook engageerden om bepaalde dingen te realiseren tijdens de duur van dat beleidsplan. Dus er zijn zeker en vast stappen gezet naar intern lokaal categoriaal breder jeugdbeleid.' (Kaï Van Nieuwenhove, directeur VVJ)

'Als jeugdconsulentje moest je ineens een jeugdruimteplan maken als je daar extra centen voor wou verzamelen en dat moest wel op iets gebaseerd zijn, dus moest je wel eens gaan samen zitten met een stedenbouwkundige en met een GIS-ambtenaar en met een groenambtenaar. Dat waren vaak mensen die je tot dan toe in een heel andere context en heel occasioneel tegenkwam.' (jeugdambtenaar 5, tussen 10 en 20 jaar ervaring, gemeente)

Een neveneffect van de beleidsplannen is de erkenning die jeugddiensten krijgen van andere diensten omwille van hun expertise in de opmaak ervan. De jeugddienst werkt als eerste in de gemeente met beleidsplannen en bouwt hierrond expertise op. Omwille van hun knowhow worden jeugdambtenaren in sommige lokale besturen betrokken bij het opstellen van het meerjarenplan.

'Ik denk wel dat het jeugdbeleidsplan een meerwaarde is geweest, dat wij meer au sérieux genomen worden in de planning nu omdat de andere diensten en het schepencollege door hebben dat we daar wel sterker in zijn, in die acties, in hoe we dat beleidsmatig kunnen vertalen, zeker in de vrijetijdssector. Wij mochten een deel van het meerjarenplan mee trekken, dus dat was wel een meerwaarde.' (jeugdambtenaar 6, tussen 10 en 20 jaar ervaring, stad)

DE IMPULS VAN INTERGEMEENTELIJKE SAMENWERKING

Het decreet LJWB 1993 vraagt gemeenten om de mogelijkheden te onderzoeken om met andere gemeentebesturen samen te werken in de ondersteuning van jeugdwerkinitiatieven die de grenzen van de gemeenten overschrijden (Kroniek 1995). Met het decreet van 6 juli 2001 houdende de intergemeentelijke samenwerking wil de Vlaamse overheid samenwerking tussen gemeentebesturen stimuleren (Cijferboek 2008-2010). In het decreet LJ(W)B 2003 wordt 'intergemeentelijk jeugd- en jeugdwerkbeleid' toegevoegd aan de benaming van het decreet. In 2007 heeft 51,5% van de Vlaamse gemeenten een vorm van intergemeentelijke samenwerking op vlak van jeugdbeleid. In 2010 is dit zelfs 58,1%. In 2014 daalt de intergemeentelijke samenwerking op vlak van jeugdbeleid met 10% ten opzichte van 2010 (48%) (Cijferboek 2014).

DE IMPULS VAN BOVENLOKALE SAMENWERKINGSVERBANDEN

Niet alleen samenwerking tussen gemeenten wordt gestimuleerd. Ook op Vlaams niveau wordt meer en bewuster ingezet op categoriaal jeugdbeleid. Uit het Vlaams Jeugdbeleidsplan 2006-2009 blijkt dat er nood is aan én gewerkt wordt aan meer samenwerking over de Vlaamse beleidsdomeinen heen. In dit Vlaams Jeugdbeleidsplan en de Beleidsbrieven Jeugd (2005 tot 2009) wordt gesproken van beleidsrotondes: ontmoetingen van het jeugdbeleid met andere sectoren, niveaus en categorieën. Dit Vlaams beleid vormt de achtergrond voor meer

lokale samenwerking. Onder andere met onderwijs wordt samengewerkt rond Brede School en levenslang en levensbreed leren, met welzijn rond kinderopvang (Anciaux, 2006). Dit zijn samenwerkingsverbanden die ook lokaal impact hebben. Zo hebben bijvoorbeeld steeds meer gemeenten brede scholen. In 2010 heeft in 9,5% van de gemeenten de jeugddienst een samenwerking met onderwijs in de vorm van een brede school, in 2014 is dit aandeel gestegen tot 13% (Cijferboek 2011-2013 en Cijferboek 2014-2015).

Aansturing van onderuit richting categoriaal jeugdbeleid

Bovenlokaal wordt met een aantal beleidsmaatregelen aangestuurd op een categoriaal lokaal jeugdbeleid. Maar ook van onderuit wordt deze evolutie gevoed. Vanuit de eigen behoefte brengt jeugdwerk bredere thema's op de gemeentelijke agenda, zoals fuifaccommodatie, jongereninformatie, groene speelruimte etc. (Caluwaerts, 2004). Het jeugdwerkbeleid treedt op als gangmaker voor een vrijetijdsbeleid voor kinderen en jongeren.

Jeugd(beleids)experten stellen dat er gaandeweg op lokaal niveau al breder gewerkt wordt rond jeugdbeleid, vooral in de steden. Ook jeugdambtenaren bevestigen dit. Ze geven aan dat de evolutie naar een categoriaal jeugdbeleid lokaal al aan de gang is vóór de verruiming van het jeugdwerkbeleidsplan naar het jeugdbeleidsplan. De decretale aansturing om jeugdwerkbeleid te integreren in het breder lokaal jeugdbeleid is de verankering van deze tendens. Jeugdambtenaren ervaren dit als een bevestiging van hun werking.

> 'We waren daar al mee bezig en dat gaf zo'n beetje van 'Zie je wel! We hebben gelijk!' Het gaf een steuntje in de rug.' (jeugdambtenaar 4, meer dan 20 jaar ervaring, centrumstad)

> 'De aansturing naar breder jeugdbeleid was zeer welkom omdat het een bevestiging was dat de jeugddienst breder moest gaan dan vrije tijd en daarvoor erkenning kreeg.' (jeugdambtenaar 1, meer dan 20 jaar ervaring, centrumstad)

Uit de interviews met jeugdambtenaren komen heel wat samenwerkingen aan bod die reeds worden opgestart voor de decretale aansturing. Gemeenten en steden die SIF-middelen[14] ontvangen, ontwikkelen al eerder een categoriaal jeugdbeleid door de samenwerking met de dienst Welzijn of het OCMW. Welzijn blijkt ook nu nog het belangrijkste domein voor samenwerking. In 2014 werkt in maar liefst 66% van de gemeenten de jeugddienst samen met andere diensten rond welzijn en sociaal beleid. Dit is een stijging van 12% ten opzichte van 2007 (Cijferboek 2008-2010). Maar ook rond andere thema's bestaan voorheen al samenwerkingen. De evolutie naar een categoriaal jeugdbeleid heeft die samenwerkingen verstevigd en opgevoerd. Tabel 4.3 geeft een overzicht van de belangrijkste beleidsthema's waarrond de jeugddiensten samenwerken met andere diensten. In 2014 vormen cultuur, sport en sociaal beleid en welzijn de top drie van beleidsdomeinen waarin gemeenten in Vlaanderen een samenwerking hebben tussen de jeugddienst en andere diensten.

14 Het Sociaal Impulsfonds (SIF) is een overheidssubsidie bedoeld voor de bestrijding van kansarmoede. Dit fonds is gestart in 1996 en werd in 2003 opgenomen in het Gemeente- en Stedenfonds. Via het SIF worden initiatieven op lokaal vlak opgezet. (aps.vlaanderen.be)

'Maar automatisch moesten we rond bepaalde dingen samenwerken hé. (...) Dus we werden wel in samenwerkingen geduwd. Maar dat maakt het ook veel boeiender. Ik denk ook dat wij als jeugddienst daar ook veel verder in staan dan andere diensten. Nu met de meerjarenplanning moeten zij daar pas mee beginnen terwijl dat dit bij ons een proces is dat al jaren aan de gang is. En we zijn daar een voorloper in voor de rest.' (jeugdambtenaar 6, tussen 10 en 20 jaar, stad)

TABEL 4.2 – EVOLUTIE VAN HET PERCENTAGE GEMEENTEN WAAR DE JEUGDDIENST SAMENWERKT MET ANDERE DIENSTEN, OPGEDEELD NAAR BELEIDSDOMEINEN

	% gemeenten
Cultuur	82,6
Sport	75,6
Sociaal beleid en welzijn	65,9
Preventie	38,5
Integratiebeleid	14,4
Mobiliteit	21,5
Milieu	41,5
Onderwijs	37,0
Veiligheidsbeleid	13,0

Bron: eigen bewerking op gegevens Cijferboek 2014-2015 [15]

Cijfergegevens tonen een verband aan tussen de grootte van de gemeente en de mate van samenwerking tussen verschillende diensten. Meer dan 90% van de gemeenten met meer dan 15.000 inwoners hebben een samenwerking tussen de jeugddienst en andere diensten. Voor gemeenten met minder dan 10.000 inwoners ligt dit percentage op 78% (gegevens online-enquête 2014). In centrumsteden en grote steden ontstaan vaak grotere samenwerkingsverbanden doordat de jeugddiensten er groter zijn en er personeel specifiek op bepaalde thema's kan ingezet worden. Deze jeugddiensten hebben vaak een expert jeugdcultuur, een expert jeugdruimte, een expert inspraak en participatie, etc. Deze experten bouwen hun eigen netwerk in het lokale bestuur uit rond hun specifieke thema.

'(...) Maar ook denk ik omdat we mensen op dat thema gezet hebben. Die mensen zijn hun netwerk gaan uitbouwen, zoals ik mijn netwerk heb uitgebouwd rond jeugdruimte. Zo zijn wij rond die andere thema's veel breder gegaan dan het jeugdwerkthema op zich. Ik ben ervan overtuigd dat het afhankelijk is van enerzijds de functies die gecreëerd worden en anderzijds ook de politieke ruimte die je krijgt.' (jeugdambtenaar 1, meer dan 20 jaar ervaring, centrumstad)

15 Vergelijkingen over de tijd zijn niet mogelijk omwille van een andere registratie in voorgaande edities van het Cijferboek.

Kanttekeningen bij de uitwerking van het categoriaal jeugdbeleid

Categoriaal jeugdbeleid is vaak een beleidsverkenning op onbekend terrein. Het is moeilijk om een categoriale beleidsaanpak tot stand te brengen in een sectoraal gestructureerde overheid (Anciaux, 2008).

> 'Wie een beleid voert vanuit het gezichtspunt van een leeftijdsgroep, komt in aanraking met heel wat beleidsterreinen, ontmoet andere categorieën en moet zich op diverse overheidsniveaus ontplooien. Het jeugdbeleid kruist, of beter slingert zich als het ware door alle velden heen, en zorgt voor een bijna oneindig aantal van dergelijke raakvlakken of 'ontmoetingen' (Anciaux, 2006)

Er is volgens de experten al een hele weg afgelegd, maar de verruiming van het jeugdbeleid is nog volop aan de gang. Lokaal jeugdbeleid blijft volgens sommige geïnterviewde nog te vaak gefocust op de vrijetijdsbesteding van kinderen en jongeren en jeugdwerkondersteuning. De top 2 van beleidsthema's waarrond jeugddiensten het meest frequent samenwerken met andere diensten bevestigt deze focus op vrijetijdsbesteding van kinderen en jongeren. In maar liefst 83% van de gemeenten is er, o.a. onder impuls van de prioriteit jeugdcultuur, een samenwerking tussen de jeugddienst en de cultuurdienst. 76% werkt samen met de sportdienst.

> 'Ik ben niet zo onder de indruk over dat verhaal van jeugdwerkbeleid naar categoriaal beleid omdat het altijd over sociaal-cultureel jeugdbeleid ging. (...) Als je gaat kijken waar er middelen zijn toegevoegd: jeugdinformatie, dat was nog altijd sociaal-cultureel jeugdbeleid. Er zijn nooit middelen uitgetrokken om de gemeenten aan te sporen om iets rond jeugdwerkloosheid te doen. Dat had nooit gekund want de minister was daar niet bevoegd voor. Dus in die zin is dat zeer zwaar te relativeren.' (Johan Van Gaens, afdelingshoofd, Afdeling Jeugd)

> 'Het is jammer dat we in dat eilandje van het jeugdwerkondersteunende blijven zitten. (...) Maar structureel vind ik nog niet dat er al extreem veel breed jeugdbeleid is. Wat niet wil zeggen dat de rest niet goed is. Uiteraard is het goed de manier waarop wij vandaag jeugdwerk ondersteunen. Uiteraard is het goed dat een vrijetijdsaanbod – dat in veel gemeenten al goed zit – afgestemd is op kinderen, jongeren en volwassenen en alle categorieën. Maar ik vind nog niet dat we in de fase zitten dat we ons voldoende de vraag stellen: hoe leven vandaag kinderen en jongeren binnen mijn grondgebied en wat kunnen we nu met alle diensten en structuren samen doen om dat de komende jaren te verbeteren. Dat automatisme is er nog niet (...).' (Kaï Van Nieuwenhove, directeur VVJ)

Ook de positie die de jeugddienst heeft in het gemeentelijk organogram is van belang. Deze moet het voor de jeugdambtenaar mogelijk maken om betrokken te worden bij overleg en sturing van het lokaal beleid. Maar belangrijker nog is dat de jeugdambtenaar ernstig genomen wordt, voldoende armslag krijgt en dat er een

goede samenwerking is met de schepen en eventueel diensthoofd. Bovendien is een flexibele samenwerking met andere gemeentelijke diensten een belangrijk aspect (N, 2007b). Andere domeinen moeten evengoed overtuigd zijn van een categoriaal jeugdbeleid zodat de bereidheid tot samenwerken van twee kanten komt (Caluwaerts, 2004).

> 'Maar de algemene trend is hier toch wel dat de jeugddienst stiefmoederlijk behandeld wordt eigenlijk. Enerzijds worden we naar voor geschoven als oplossing voor een aantal maatschappelijke problemen: hangjongeren, jongerenarmoede, jeugdwerkloosheid. Maar anderzijds als we dan effectief acties voorstellen dan worden we teruggefloten dat dat niet voor ons is maar eerder voor welzijn of sport. Ja dat is een dubbele houding rond jeugdbeleid. Dat wordt niet altijd au serieux genomen. Terwijl er nog altijd acties zijn die nu ook nog in de BBC staan en die oorspronkelijk uit de jeugddienst gegroeid zijn. Omdat wij toch een beetje verplicht waren om met die thema's om te gaan van maatschappelijk kwetsbare jongeren en de armoede in de stad en daar op een goede manier toch alle jongeren bij te betrekken.' (jeugdambtenaar 8, tussen 10 en 20 jaar ervaring, stad)

Jeugdwerk binnen categoriaal jeugdbeleid

Ook wanneer de categoriale benadering van het jeugdbeleid aan belang wint, blijven lokale besturen systematisch en continu aandacht besteden aan (ondersteuning en organisatie van) het jeugdwerk. Dit jeugdwerkbeleid situeert zich op het kruispunt van het categoriale jeugdbeleid en het sectorale cultuurbeleid, meer bepaald het socio-cultureel werk. Zie figuur 4.1 (VVJ in Cijferboek 2014-2015) voor een visuele voorstelling. Het culturele moet geïnterpreteerd worden als de beleidssector die zich plaatst naast onderwijs, zorg en welzijn, gezondheid,... Cultureel duidt hier zeker ook op aspecten zoals vorming, ontplooiing, ontspanning, creativiteit, amateuristische kunstbeoefening,... (Cijferboek 2014-2015).

> 'Het jeugdwerk situeert zich op het beleidskruispunt tussen enerzijds het sectorale cultuurbeleid en anderzijds het categoriale jeugdbeleid. Het jeugdwerkbeleid is dan ook een onderdeel van een ruimer jeugdbeleid.' (De Rynck, 2009, p. 108)

FIGUUR 4.1 – JEUGDWERKBELEID ALS BELEIDSKRUISPUNT IN HET OVERHEIDSBELEID

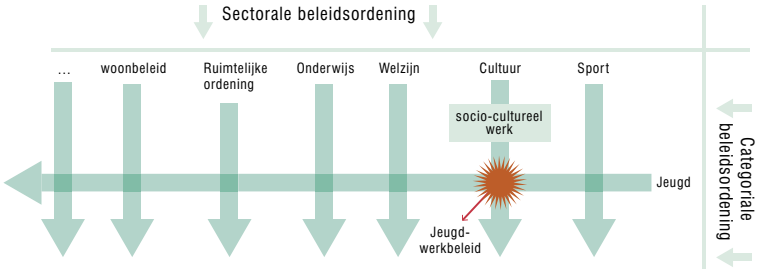

De jeugddiensten zelf zijn grote pleiters voor een categoriaal jeugdbeleid. Dit in tegenstelling tot de jeugdwerkkoepels die het aanvankelijk allemaal wat te snel vinden gaan en bezorgd zijn over de verdere jeugdwerkondersteuning. Die bezorgdheid blijkt achteraf ongegrond. De ondersteuning van het jeugdwerk blijft de 'core business' van de jeugddienst. Sommige gemeenten en steden willen het jeugdwerk warm maken voor bredere jeugdbeleidsthema's en hen bij het jeugdbeleid betrekken.

> 'Ik denk dat er bij de koepels wel een grote bezorgdheid was van het jeugdwerk – dat tot op dat moment eigenlijk centraal stond binnen het jeugdwerkbeleid – naar middelen en aandacht, van "ow dit wordt verbreed, er gaan andere mensen, actoren, organisaties bijkomen, welke impact heeft dat voor ons?" Ik denk dat de financiële ondersteuning richting jeugdwerk uiteindelijk allemaal wel meeviel omdat men er altijd van is uitgegaan dat dit de core business is van de jeugddienst en we blijven het jeugdwerk ook appreciëren en we blijven die ondersteunen zoals we deden.' (jeugdambtenaar 1, meer dan 20 jaar ervaring, centrumstad)

JEUGDWERK OVER SECTORALE GRENZEN HEEN

Werkingen met maatschappelijk kwetsbare jongeren

Vanuit de specifieke opdracht om jeugdwerkinitiatieven te organiseren voor doelgroepen die moeilijk aansluiting vinden bij het particulier jeugdwerk, behoort het opvolgen en aanvullen van jeugdwerkinitiatieven voor maatschappelijk kwetsbare jeugd (WMKJ's) tot één van de kernopdrachten van de gemeenten op het vlak van jeugdwerkbeleid. In 2014 wordt bijna 60% van de WMKJ's door de gemeente georganiseerd. In 2007 is dit 42%. Deze stijging is vooral toe te schrijven aan een daling van het aantal particuliere WMKJ's (eigen bewerking op gegevens Cijferboek 2008-2010 en Cijferboek 2014-2015). Uit de cijfers kan evenwel niet afgeleid worden of dit om een effectieve daling van het aantal particuliere initiatieven gaat, of dit eerder toe te schrijven is aan fusies van meerdere kleinere initiatieven tot enkele grote. Jeugdbeleidsexperten spreken in de interviews over een tendens tot fusioneren in de sector van initiatieven voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren.

> 'In het jeugdwerk heerst er ook een enge invulling van wat jeugdwerk is. Ik denk dat er met de definitie die in het decreet staat, niet zoveel mis is. Maar de promotie daarvan en de perceptie van wat is jeugdwerk, die liggen nog heel vaak bij mensen die zelf nog in een jeugdbeweging of klassieke jeugdvereniging gezeten hebben en die zeggen: dat is dan jeugdwerk.'
> (TOM WILLOX, DIRECTEUR FORMAAT)

'We hebben een heel grote professionalisering gekend in heel de sector. Op WMKJ-vlak en lokaal jeugdbeleid zijn er zeker in de steden heel veel bewegingen geweest van verschillende initiatieven met hun eigen identiteit en bestuur. Vzw'tjes die dan gefusioneerd zijn naar vaak één grote jeugdwelzijnsorganisatie in de stad. (Kids) Kras in Antwerpen, Gigos in Genk, vzw Jong in Gent, D'BROEJ in Brussel. Dus heel dat verhaal van een gemeente die zegt van "het is nu gedecentraliseerd, wij willen samen een lokaal beleid voeren

naar die jongeren maar wij willen niet onderhandelen en afspreken met 6, 7 verschillende vzw's. Dus wordt het één organisatie waar je een grotere groep jeugdwerkers krijgt, waar je specialisten kan inzetten op vlak van communicatie of strategie." Die beweging is er zeer sterk geweest. Zeer goed denk ik met heel goede resultaten.' (Ben Verstreyden, ex-directeur Lejo)

Toch merkt Jan Deduytsche, coördinator van Uit De Marge, dat er naast die grote fusies ook kleinere initiatieven verdwenen zijn. De daling van het aantal particuliere initiatieven is dus mogelijk een combinatie van fusioneren en verdwijnen van kleinere initiatieven.

'Wat ik wel gezien heb, zeker vanaf de jaren 2000 is die tendens van die fusieorganisaties maar tegelijkertijd – en dat is vooral lokaal – het verdwijnen van kleinere initiatieven. Bijvoorbeeld in kleinere provinciesteden had je ook initiatieven maar die zijn verdwenen of sterk beknot in hun werking. Dus wat je wel hebt, is dat je ziet dat op dat moment een aantal oudere initiatieven die door de lokale context – prioriteiten van het lokale bestuur, hoe goed werkt die werking, welke groepen worden bereikt – dat je ziet dat er een aantal initiatieven uit de boot gevallen zijn. Er zijn vandaag niet minder praktijken dan vroeger, maar ze zijn anders georganiseerd, in fusieorganisaties, soms in andere sectoren opgenomen.' (Jan Deduytsche, directeur UdM)

Fusie: D'BROEJ in Brussel

Tussen 2006 en 2010 ondergaat het Brusselse WMKJ-landschap grote veranderingen. In 2008 sluiten VGC en JES (Jeugd & Stad) een overeenkomst rond BRES, het steunpunt voor Nederlandstalige werkingen met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren (VGC, 2011). Voor 2008 is er reeds een aanzet tot samenwerken op vrijwillige basis tussen de Brusselse WMKJ's.

'In 2010 fusioneren de verschillende WMKJ's (op twee na) tot vzw D'BROEJ (De Brusselse Organisatie voor de Emancipatie van Jongeren), waarvan één in Anderlecht, twee in Brussel, één in Laken, één in Schaarbeek en twee in Sint-Jans-Molenbeek.' (VGC, 2012)

Diverse verschijningsvormen van het jeugdwerk over de sectorale grenzen heen

Vanuit de nood om nieuwe en meer diverse doelgroepen te bereiken ontstonden de voorbije jaren heel wat andere vormen van jeugdwerkinitiatieven, die niet onder de noemer 'jeugdwerk' vallen omdat ze over sectorale grenzen heen reiken (sport, cultuur, welzijn, ...) (Steuperaert, 2010). In een categoriale benadering van het jeugdbeleid genieten ook deze initiatieven het ondersteuningsbeleid van de lokale overheid. Het is ook de taak van de lokale overheid om in haar ondersteuningsbeleid (nieuwe vormen van) jeugdwerk te stimuleren (Steuperaert, 2010). Jan Deduytsche van Uit De Marge geeft aan dat de toegenomen diversiteit aan jeugdwerkvormen ervoor zorgt dat deze sectorale grenzen vervagen.

'Een belangrijke tendens is denk ik de diversiteit die nog toegenomen is. De proeftuin jeugdwerk met jongeren in armoede en het feit dat een aantal van die werkingen nog altijd bestaan, is daar één voorbeeld van. Maar tegelijkertijd heb je ook in andere sectoren jeugdwerkvormen gekregen die eigenlijk atypisch zijn voor de sector. Ik denk dat de WMKJ-sector het meest van al de schotten tussen de sectoren wegneemt. We zijn zowel bezig met jeugdwerk, met cultuurprojecten als sportprojecten. We zien wel dat men daar terug in mee is, dat die schotten op het lokale niveau lager zijn dan op het Vlaamse niveau. Ik merk ook wel – niet overal natuurlijk – dat dat een tendens is die versterkt is door die vrijetijdsdiensten binnen lokale besturen. Maar ook bijvoorbeeld in Brussel: uit jeugdhuis Chicago is een boksclub gekomen. Die boksclub is erkend, zowel als sportclub, als WMKJ. Die vrijetijdsdiensten en die schotten die naar beneden gaan, dat is goed omdat je over sectoren heen kan werken. Het nadeel is dan weer dat het niet zo mag worden dat het flauwe soep wordt daardoor. De soep die je kan maken is interessant, maar het mag niet te lauw worden.' (Jan Deduytsche, directeur UdM)

Ook jeugdambtenaren uit (grotere) steden merken een inhoudelijke evolutie in het jeugdwerk. Er komen de laatste jaren nieuwe jeugdwerkvormen bij, zowel naar initiatiefnemers als naar activiteiten waarrond men zich verenigt. Jeugdverenigingen met als doel het organiseren van fuiven, concerten of (muziek) festivals, thematische jeugdverenigingen en levensbeschouwelijke jeugdwerk-initiatieven zijn jeugdwerkvormen die pas sinds het Cijferboek 2008-2010 opgenomen worden in de lijst van particuliere jeugdwerkinitiatieven. Volgens de jeugdambtenaren ontstaan er ook jeugdverenigingen rond bepaalde populaire thema's zoals gaming, skaten, urban culture of kunst, veelal onder impuls van de prioriteit jeugdcultuur. Daarnaast neemt ook het aantal allochtone zelforganisaties toe. Hierop gaan we in hoofdstuk 8 dieper in.

'De jeugdverenigingen zelf, daar is de evolutie van welke verenigingen het zijn, enorm veranderd op 15 jaar. Eerst en vooral is het veel diverser geworden. Dat heeft uiteraard te maken met de stijgende diversiteit in de stad. Vroeger hadden wij naast het traditionele Vlaamse jeugdwerk vooral Marokkaanse en Turkse jeugdverenigingen. (...) Dat groot aantal van Turkse en Marokkaanse verenigingen is wel een stuk gebleven. Er zijn alleen nog maar verschillende verenigingen bijgekomen. Dat is dan begonnen bij Zwart-Afrikaanse verenigingen. De laatste vijf à zes jaar zijn er heel veel Russischsprekende verenigingen bijgekomen en ook sinds een jaar of vier à vijf een aantal joodse verenigingen. Dat zijn er dan niet zoveel maar die zijn wel gigantisch groot, dat gaat dan over 400 tot 600 kinderen waarmee die werken in één keer. Dus ja, die diversiteit binnen de diversiteit is heel hard toegenomen.' (jeugdambtenaar 2, tussen 10 en 20 jaar ervaring, centrumstad)

'25 à 30 jaar geleden waren het aantal traditionele jeugdverenigingen met 30 in onze stad. Ik denk dat we nu nog ternauwernood aan 20 komen, maar het aantal jeugdwerkinitiatieven blijft wel constant. Alleen zie je daar vernieuwing in. Jeugdwerkvormen die vroeger geen erkenning zouden krijgen, ik denk aan skaters, aan mannen die met kunst of cultuur bezig zijn, war gamers, ...

Daar zit veel meer diversiteit op en op zich is dat leuk. We hebben dat ook altijd proberen te herkennen en te subsidiëren binnen jeugdwerk.' (jeugdambtenaar 4, meer dan 20 jaar ervaring, centrumstad)

Ook in **Brussel** is het jeugdwerklandschap enorm verruimd (VGC, z.j.). De verordening 'houdende de erkenning en subsidiëring van lokale jeugdwerkverenigingen' van 30 april 1997 kwam niet meer tegemoet aan deze diversiteit. Dit leidde tot

Samengevat

De Vlaamse overheid legt al in het decreet LJWB 1993 een dubbele focus voor het lokale jeugd(werk)beleid vast. Het is de bedoeling om de ondersteuning van het lokale jeugdwerk te situeren binnen het brede jeugdbeleid van de gemeente. Stap voor stap wordt het proces van verbreding en verdieping van het lokale jeugdbeleid voortgezet.

Bovenlokaal wordt met een aantal beleidsmaatregelen aangestuurd op een categoriaal lokaal jeugdbeleid. Vanaf de invoering van het prioriteitenbeleid in 2001 zetten heel wat gemeenten onder impuls van de prioriteiten verdere stappen richting categoriaal jeugdbeleid. Daarnaast wordt het decreet op het provinciaal jeugdbeleid in 2003 afgestemd op dat van de gemeenten. In 2006 wordt het opzet verruimd van lokaal jeugdwerkbeleid naar lokaal jeugdbeleid. Het wegvallen van het woordje 'werk' is een verdere aansporing om ook binnen andere sectoren aandacht te besteden aan kinderen en jongeren. Ook samenwerking tussen gemeentebesturen wordt door de Vlaamse overheid gestimuleerd. Bovendien wordt er op Vlaams niveau gewerkt aan meer samenwerking over de Vlaamse beleidsdomeinen heen. De evolutie richting een categoriaal jeugdbeleid wordt evenzeer van onderuit gevoed. Vanuit de eigen behoefte brengt jeugdwerk bredere thema's op de gemeentelijke agenda en worden er samenwerkingen rond allerlei thema's (vaak Welzijn) opgestart met andere diensten en organisaties in de gemeente, nog voor de decretale aansturing.

De verruiming van het jeugdbeleid is nog volop aan de gang. Nog te vaak blijft lokaal jeugdbeleid gefocust op de vrijetijdsbesteding van kinderen en jongeren en jeugdwerkondersteuning. Bovendien is categoriaal jeugdbeleid niet altijd de keuze van de jeugddienst. Ook de schepen, diensthoofd en andere diensten moeten openstaan voor categoriaal jeugdbeleid, zodat er bereidheid is tot samenwerken.

een nieuwe verordening 'houdende het ondersteunen van het vrijetijdsaanbod binnen het jeugdbeleid' van 20 januari 2012. Hierdoor kunnen meer jeugdwerkinitiatieven ondersteund worden en worden nieuwe jeugdwerkvormen gestimuleerd (VGC, 2012b).

Om een sterk categoriaal jeugdbeleid uit te werken is een sterke jeugdwerkondersteuning essentieel. Met de invoering van het decreet LJWB 1993 wordt jeugdwerkondersteuning een kernopdracht van de jeugddiensten en lokale besturen. Gemeenten ontwikkelen instrumenten en mechanismen om het jeugdwerk te stimuleren, ondersteunen en faciliteren. Jeugddiensten hebben een opdracht in het begeleiden en ondersteunen van het particuliere jeugdwerk en het opzetten van een aanvullend gemeentelijk jeugdwerk.

Jeugd- en jongerenbewegingen blijven het grootste deel uitmaken van de particuliere jeugdwerkinitiatieven. Hoewel het aantal initiatieven daalt, blijkt dat het aantal leden van de jeugdbewegingen vrij stabiel is gebleven in de afgelopen 20 jaar.

Vanuit de overtuiging dat jongeren ruimte nodig hebben om zich te organiseren en om samen te komen, investeren lokale besturen vanaf '95 meer en meer in jeugdinfrastructuur. Dat zorgt (onder andere) voor een stijging van het aantal jeugdhuizen.

Gemeenten kunnen hun rol als initiatiefnemer opnemen om leemten in het lokale jeugdwerkveld op te vullen, als deze niet worden vervolledigd door het particuliere jeugdwerk. Heel wat gemeenten organiseren jeugdwerkinitiatieven die specifiek gebonden zijn aan de vakantieperioden. Sinds 2010 zit kleuterwerking opnieuw in de lift. Daarnaast heeft er zich de afgelopen jaren een verschuiving voorgedaan naar meer gemeentelijk georganiseerde speelpleinwerkingen.

Er ontstaan de laatste jaren jeugdwerkvormen die de sectorale grenzen overstijgen en eveneens ondersteund worden door de jeugddienst. Daarnaast ontstaan er ook nieuwe jeugdwerkvormen - onder andere onder impuls van de prioriteit jeugdcultuur - zoals jeugdverenigingen met als doel het organiseren van fuiven, concerten of (muziek)festivals.

O J Q F X S D M R T F S K M U

L E V Q I J B U W F K R O S J

E U R A A N E T B M A E F G S

E G G T E L B X N P R K M G Y

N D N A I A H Y E Q W R L S T

O C A K T K L S T B G E E S K

S O V E A R R H H Y W W N M U

R N P N N X Z V C I U E I Y K

E S O P I E M I A I I D X F I

P U R A B Q G X R D A E O L Q

J L E K M G K R D L M M L Q K

S E D K O F Z G P U O C O Y T

U N N E C O U A O B K U B J S

P T I T Q E V T W I C T A C K

H C K O J S F A E T S C M C X

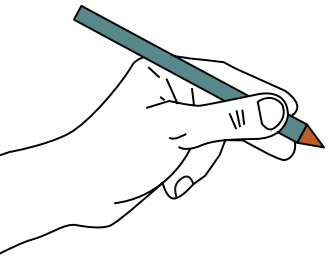

Zoek onderstaande woorden in de puzzel.

JEUGDDIENST MEDEWERKERS OPDRACHTEN
TAKENPAKKET PERSONEEL JEUGDCONSULENT
AMBTENAAR KINDEROPVANG COMBINATIE

5 Evolutie van de jeugddienst en haar medewerkers

De jeugddienst is de afdeling van het lokale beleid die zich bezighoudt met jeugd. In de jaren '70 werden de eerste jeugddiensten opgericht vanuit lokaal initiatief. Dit breidt sterk uit de decennia daarna.

In dit hoofdstuk wordt toegelicht hoe de veranderingen in het lokaal jeugdbeleid de afgelopen 20 jaar geleid hebben tot veranderingen in (de rol en positie van) de jeugddienst en haar medewerkers.

In de eerste paragraaf wordt de impact van de evolutie in het lokaal jeugdbeleid op de jeugddiensten bekeken. De tweede paragraaf bespreekt de veranderde rol van de jeugddienstmedewerkers.

Diverse opdrachten voor jeugddiensten

Verbreding van de taakstelling

De evolutie in het lokaal jeugdbeleid heeft op verschillende manieren geleid tot een uitbreiding van de taakstelling van de jeugddiensten. Decretale beslissingen verbreden de beleidsruimte en creëren ook nieuwe opdrachten voor ambtenaren. Het decreet LJWB 1993 verbindt subsidies aan het uitschrijven van een jeugdwerkbeleidsplan. Er zijn ambtenaren nodig voor de opmaak en ondersteuning hiervan (Van Nieuwenhove, 2004). Het decreet LJ(W)B 2003 verplicht gemeenten om een ambtenaar aan te duiden die de jeugdraad begeleidt.[16]

Steeds meer gemeenten stellen personeel tewerk voor de opvolging van jeugdzaken. In 1995 heeft 92% van de gemeenten in Vlaanderen een personeelslid belast met jeugdzaken in dienst. Drie jaar na het in werking treden van het decreet LJWB 1993 is dit percentage gestegen tot 98%. In 2014 hebben nog slechts 2 gemeenten geen personeel belast met jeugdzaken. Ook het aantal jeugddiensten stijgt. In 1995 werkt de jeugdambtenaar slechts in 41% van gemeenten in een jeugddienst, in 1998 is dit aandeel al gestegen tot 54% van de gemeenten. In 2014 werkt de jeugdambtenaar in 68% van de gemeenten in Vlaanderen binnen een jeugddienst.

> 'De jeugddienst is toen wel kunnen aangroeien op vlak van personeel. Dus ik denk dat het decreet daar echt wel geholpen heeft om daar die stem te versterken door letterlijk een dienst te kunnen uitbouwen die de taak had om voor een bepaalde doelgroep te kunnen opkomen.' (jeugdambtenaar 1, meer dan 20 jaar ervaring, centrumstad)

Door de categoriale benadering van het jeugdbeleid breidt het takenpakket van de jeugddienst daarnaast verder uit met sectoroverschrijdende opdrachten. Kaï Van Nieuwenhove (directeur VVJ) stelt vast dat deze uitbreiding over twee sporen loopt. Sommige taken worden door het lokale bestuur aan de jeugddienst toegewezen, vaak omdat geen andere dienst ze kan opnemen.

> 'En ik denk dat dat niet goed is als dat was van "oei wie hebben we nog zitten, aan wie we dit zouden kunnen toewijzen?" In een aantal gevallen is bijvoorbeeld de kinderopvangcoördinatie terechtgekomen bij jeugddiensten. In een aantal gevallen is sportbeleid bij jeugddiensten terechtgekomen. Ik denk niet dat dat te maken heeft met een bewust doordachte keuze maar eerder met "we hebben morgen iemand nodig, in wie zijn bak zullen we het schuiven?" (Kaï Van Nieuwenhove, directeur VVJ)

Andere taken trekken geëngageerde jeugdambtenaren zelf naar zich toe.

16 Art. 12 Het college van burgemeester en schepenen wijst een of meer ambtenaren van de gemeente aan om de vergaderingen van de gemeentelijke jeugdraad bij te wonen en het secretariaat ervan waar te nemen (Decreet van 14 februari 2003 houdende de ondersteuning en de stimulering van het gemeentelijk, het intergemeentelijk en het provinciaal jeugd- en jeugdwerkbeleid, gewijzigd bij de decreten van 23 december 2005 en 15 december 2006)

'Voorbeelden genoeg van jeugddiensten die inderdaad keuzes gemaakt hebben en meer kunnen doen hebben en meer kunnen gaan wegen zijn en waar verbreding een kwestie was van inbreken op andere beleidsdomeinen en dan op een goede manier mee gaan opvolgen wat hun beleid naar kinderen en jongeren was.' (Kaï Van Nieuwenhove, directeur VVJ)

Gemeentelijke verschillen

Er is evenwel een grote verscheidenheid aan jeugddiensten en inhoudelijke takenpakketten voor jeugdambtenaren (Van Nieuwenhove, 2004). Gemeenten geven een eigen invulling aan het lokaal jeugdbeleid. Dit gebeurt in een wissel- en samenwerking tussen verschillende lokale actoren zoals de gemeenteraad, het College van burgemeester en schepenen, de schepen van jeugd, de jeugddienst, de jeugdraad, etc. De werkomgeving van de jeugddienst is complex omdat ze deel uitmaakt van een verzameling van actoren die allemaal hun rol te spelen hebben op het lokale bestuursniveau (Afdeling Jeugd, 2005). Jeugddiensten verschillen daardoor sterk van elkaar in grootte en in taakstelling.

'Je moet altijd in een soort van gemiddelde spreken omdat de verschillen [tussen de gemeenten] soms zo groot zijn.'
(GUY REDIG, DOCENT VUB)

Blijft in een gemeente de opdracht van de jeugddienst beperkt tot de ondersteuning van het lokaal jeugdwerk en het jeugd(werk)beleidsplan, dan wordt vaak een **combinatieambtenaar**[17] aangesteld. Hij of zij combineert de taken van het jeugdbeleid met opdrachten binnen andere beleidsdomeinen zoals sport, cultuur of informatie (Steunpunt Jeugd, 2011). In 1995 neemt in 41% van de gemeenten een combinatieambtenaar de taken binnen jeugdbeleid op. In 2004 is dit aandeel reeds gedaald tot 25%. In 2014 wordt nog in 21% van de gemeenten een combinatie-ambtenaar aangesteld voor jeugdbeleid. GRAFIEK 5.1 toont dat de daling van het aandeel gemeenten met een combinatieambtenaar omgekeerd evenredig loopt met een stijging van het aandeel gemeenten met een jeugdconsulent. Door uitbreiding van het takenpakket binnen jeugdbeleid kiezen steeds meer gemeenten voor personeelsleden die uitsluitend belast zijn met jeugdzaken.

17 In 46% van de gemeenten met minder dan 10.000 inwoners is een combinatie-ambtenaar aangesteld voor jeugdzaken. Een vierde van de gemeenten met 10.000 tot 15.000 inwoners heeft een combinatie-ambtenaar voor jeugdzaken. (Cijferboek 2014-2015)

GRAFIEK 5.1 – EVOLUTIE VAN HET PERCENTAGE GEMEENTEN MET PERSONEEL BELAST MET JEUGDZAKEN, OPGEDEELD NAAR FUNCTIE (%)

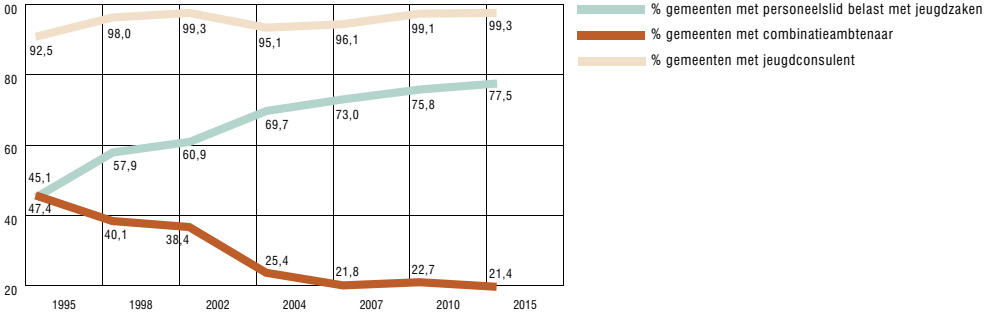

bron: (Eigen bewerking op gegevens Cijferboek 1996-1998 t.e.m. Cijferboek 2014-2015)

Ook de grootte van de gemeente heeft een invloed op de keuze voor een combinatieambtenaar voor jeugdzaken. In 1995 heeft 60% van de gemeenten met minder dan 15.000 inwoners een combinatieambtenaar voor jeugdbeleid. Gemeenten met meer dan 50.000 inwoners hebben dan al allemaal een jeugdconsulent in dienst. In 2004 heeft nog één op vier kleine gemeenten (minder dan 15.000 inwoners) een combinatieambtenaar. In 2014 is dit aandeel opnieuw gestegen tot 39%.

Omgekeerd worden in grotere gemeenten en steden de taken binnen jeugdbeleid opgesplitst over meerdere jeugdambtenaren, elk verantwoordelijk voor een bepaalde deeltaak (Afdeling Jeugd, 2005). Dit maakt van hen meer gespecialiseerde medewerkers. Deze gemeenten hebben vaak een sterk uitgebouwde jeugddienst (Steunpunt Jeugd, 2011).

Bevraagde jeugdambtenaren ervaren een inhoudelijke verruiming van hun opdracht. Nieuwe thema's zorgen voor nieuwe taken en de jeugddienst groeit om hieraan te kunnen beantwoorden. In grote en middelgrote steden worden nieuwe medewerkers aangenomen als experten op thema's als speelruimte, jeugdcultuur, jeugdinformatie etc. In kleinere gemeenten kunnen de jeugddiensten geen extra personeel aanwerven. Jeugdambtenaren nemen de extra taken erbij, wat voor een verhoogde werkdruk zorgt.

> 'Ik denk dat we de laatste jaren echt wel een verbreding gehad hebben voor iedereen en dat enkel de grootste jeugddiensten dat kunnen dragen. Daar heb je één iemand voor jeugdcultuur en dat is zijn kerntaak, één iemand voor Grabbelpas, … Maar wij kunnen dat niet, wij moeten dat er allemaal maar bijnemen. Dat wil zeggen dat mijn taken ook uitgespreid worden naar mijn collega's. Dat zorgt voor verhoogde werkdruk en taakverbreding. Nu kan er niets meer bij want we zitten echt aan ons plafond.' (jeugdambtenaar 7, tussen 10 en 20 jaar ervaring, stad)

De groei van de jeugddiensten uit zich niet alleen in omvang maar ook in impact, want het aantal programma's en initiatieven op lokaal niveau groeit (N, 2007b).

'Maar wat je ook merkte is doordat er meer specifieke middelen naar jeugd gingen, dat er ook meer initiatieven vanuit een jeugddienst kwamen. Soms een beetje met een wildgroei. Want toen ik hier in dienst kwam was er een mini-sportdienst, een mini-cultuurdienst en zelfs een mini-diversiteitsdienst binnen de jeugddienst. Dat was waarschijnlijk niet de bedoeling maar dat is zo gegroeid omdat jeugd via het beleidsplan die middelen in handen kreeg die andere diensten soms niet kregen of die handig waren om specifiek te gebruiken voor jeugd.' (jeugdambtenaar 8, tussen 10 en 20 jaar ervaring, stad)

Brussel

Het Lombardakkoord (of Brusselakkoord) van 28 april 2001 zorgt voor een grotere autonomie voor Vlaanderen en voor een nieuwe verhouding met de Brusselse Vlamingen, die op hun beurt meer autonomie en slagkracht krijgen in de Brusselse instellingen (Anciaux, 2001b). Vlaamse schepenen worden actief in de 19 gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Elke Brusselse gemeente heeft een schepen bevoegd voor jeugd/jeunesse (Neal Raes, VGC, persoonlijke communicatie 8 juni 2015). Deze schepenen krijgen medewerkers zoals jeugdconsulenten, cultuurbeleidscoördinatoren of brede schoolcoördinatoren (VGC). Zo is er in 17 van de 19 Brusselse gemeenten tenminste één ambtenaar die specifiek voor de Nederlandstalige jeugd werkt (VGC in het kader van de bevraging van het Cijferboek). Volgens het Cijferboek 2014-2015 kiest de helft van de Brusselse gemeenten voor een combinatieambtenaar voor jeugdbeleid en heeft 42% van de gemeenten een eigen jeugddienst waarin één of meerdere jeugdambtenaren tewerkgesteld zijn.

'De diensten van een Brusselse gemeente zijn per definitie bicommunautair. Er kan dus niet zomaar over 'Nederlandstalige jeugddiensten' gesproken worden. Zo heeft Anderlecht bijvoorbeeld een Nederlandstalige en een Franstalige 'afdeling' binnen haar jeugddienst. Sint-Jans-Molenbeek heeft recent de Nederlandstalige activiteiten voor de jeugd ondergebracht in een vzw. Ook Brussel Stad heeft voor haar Nederlandstalige jeugdwerkinitiatieven en speelpleinen een vzw' (Neal Raes, VGC).

Interne reorganisatie van het lokale bestuur

MANAGEMENTTEAM

Onder invloed van het Nieuw Publiek Management[18] ontstaat in de jaren 2000 ook in België de trend om managementinstrumenten en technieken uit de privésector aan te wenden in overheidsorganisaties. Heel wat principes uit dit Nieuw Publiek Management worden ingepast in het Gemeentedecreet[19] van 2005 (Van Loock, 2010). Het Gemeentedecreet beïnvloedt de interne organisatie van lokale besturen (Verbeek, 2009). Er is de invoering van het strategisch meerjarenplan[20] als overkoepeling van de vele sectorale plannen. Daarnaast verplicht het Gemeentedecreet de gemeenten om een managementteam (MAT) op te richten.

18 Nieuw Publiek Management of New Public Management is de verzamelnaam voor allerlei ontwerpen vanuit de academische wereld om het management van publieke organisaties te verbeteren (Van Loock, 2010).

19 Op 6 juli 2005 keurde het Vlaamse Parlement het Gemeentedecreet goed dat bepaalt dat de gewesten bevoegd zijn voor het binnenlands bestuur en de basiswetgeving voor de gemeenten (Verbeek, 2009).

20 In de periode 2007-2012 wordt al een eerste ervaring met strategische meerjarenplanning opgedaan waarbij gemeenten de beleidslijnen over zes jaar schetsen. In 2013 wordt voor het eerst een strategisch plan gemaakt voor de periode 2014-2019 waarin de gemeente haar beleid over alle beleidsdomeinen heen vervat (VVJ, 2012).

Minstens de secretaris en financieel beheerder, en vanaf 2009 ook de burgemeester, maken deel uit van het MAT. De gemeenteraad kan daarnaast nog andere functies aan het MAT toevoegen (Verbeek, 2009). Het Gemeentedecreet biedt de besturen ook mogelijkheden om activiteiten of diensten meer zelfstandigheid te geven. Gemeentelijke vzw's hoeven niet te verdwijnen maar moeten wel aangepast worden aan de bepalingen in het Gemeentedecreet. Als gevolg van het Gemeentedecreet en het streven naar efficiëntere dienstverlening ondergaan gemeentelijke organogrammen aanzienlijke veranderingen (VVJ, 2010). In deze reorganisatiegolf krijgen jeugddiensten vaak een nieuwe plaats in het organogram, die vaak een meer verticale structuur krijgt (Afdeling Jeugd, 2005; VVJ, 2012). Het managementteam neemt de beslissingen op strategisch niveau en de diensthoofden zijn verantwoordelijk voor het gevoerde beleid (VVJ, 2012).

De lokale invulling van wie in het MAT zetelt, verschilt sterk volgens de interviews. Eén jeugdambtenaar die werd geïnterviewd, is lid van het managementteam. Dit is niet zozeer omwille van zijn functie binnen de jeugddienst als wel omwille van zijn competenties, ervaring en ambitie. Anderen geven aan dat hun diensthoofd of directeur Jeugd (vaak in combinatie met andere thema's zoals kinderopvang, onderwijs, sport, cultuur of vrije tijd) in het managementteam zetelt. Via hem/haar krijgen ze dingen op de agenda. Maar in de andere gevallen heeft de jeugddienst geen afvaardiging in het MAT. Bevraagde jeugdambtenaren worden uitgenodigd op het MAT als jeugdbeleid aan bod komt of om projecten en acties rond jeugdbeleid toe te lichten. Daarnaast wordt veel informeel besproken. Vooral in kleinere gemeenten, waar ambtenaren elkaar kennen, verlopen besprekingen vaak informeel. Een van de jeugdambtenaren uit het onderzoek vindt de strikte scheiding tussen politici en administratie niet nodig en is van mening dat hij ook informeel invloed moet en mag uitoefenen op beleidsbeslissingen.

> '(...) dat is mijn persoonlijke visie: ik vind dat – alhoewel ze hun eigen rol hebben, de ambtenarij en de politiek – we werken voor iets gemeenschappelijk: een goed lokaal beleid tout court. En sommige mensen zien dat heel gescheiden. De politiek, dat zijn de beleidsbeslissers, wij zijn de voorbereiders en de uitvoerders en dat moet zo gescheiden blijven. Daar ben ik niet mee akkoord. Ik denk dat dat door elkaar loopt. Op een goeie manier. Ik ben geen pleiter voor lobbyen maar ik vind er niets vies aan als ik merk dat er binnen de organisatie iets is dat we niet in de juiste richting krijgen, dan ga ik aan de schepen of de burgemeester zijn arm trekken, want ik heb daar een goede band mee. Collega's weten dat ook van mij dat ik dat doe. Soms is dat lastig en soms trek ik mij daar niks van aan, maar het wordt niet altijd even goed geapprecieerd. Als ik ervan overtuigd ben dat het anders moet worden aangepakt, dan ga ik daar wel iets van zeggen. Dat is een evenwichtsoefening maar ik vind dat dat moet kunnen. Ik leg mij er niet snel bij neer en ik zal er alles aan proberen te doen om het toch in gang te krijgen. Dat hoort bij netwerken maar op een goede manier.' (jeugdambtenaar 3, meer dan 20 jaar ervaring, stad)

Het Gemeentedecreet biedt ook een nieuw kader voor gemeentelijke verzelfstandiging waarmee de kans geboden wordt 'om een aantal onduidelijke, misgegroeide of zelfs nauwelijks legale structuren aan te passen en te moderniseren'

(VVJ, 2009). De Vlaamse overheid stelt duidelijke spelregels op over hoe een gemeente taken intern of extern kan verzelfstandigen. We spreken van verzelfstandiging wanneer een afzonderlijke entiteit belast is met een 'taak van gemeentelijk belang' (Rasschaert, Vanholsbeeck & Holvoet, 2010). Wanneer een gemeente haar bevoegdheden een autonoom, zelfstandig karakter wenst te geven kan dit op verschillende manieren, zowel intern als extern. Interne verzelfstandiging kan via budgethouderschap en een intern verzelfstandigd agentschap (IVA), waarbij een dienst van de gemeenteraad wat meer autonomie krijgt (Rasschaert, Vanholsbeeck & Holvoet, 2010; Verbeek, 2009). Gemeenten kunnen ook verzelfstandigen buiten het eigen bestuur. Externe verzelfstandiging kan via het auto-noom gemeentebedrijf (AGB) en een extern verzelfstandigd agentschap (EVA) (Verbeek, 2009).[21]

21 De finesses rond dit thema zouden ons hier te ver brengen, maar zijn te raadplegen in het Dropzone-artikel 'Het Gemeentedecreet en verzelfstandiging: belang voor de jeugdsector' (Rasschaert, Vanholsbeeck & Holvoet, 2010).

Het aantal gemeenten dat ervoor kiest om initiatieven of diensten binnen het lokaal jeugdbeleid te verzelfstandigen, daalt. In 2007 heeft één op vier gemeenten een vorm van verzelfstandiging van diensten of initiatieven, in 2014 is dit aandeel gedaald tot 17%.

Dit nieuwe kader rond gemeentelijke verzelfstandiging heeft er in sommige gemeenten voor gezorgd dat jeugddiensten die voordien als afzonderlijke vzw werkten, worden opgenomen in het gemeentelijk apparaat.

> 'Ik moet er wel bij zeggen dat het Gemeentedecreet wel wat impact heeft gehad voor de jeugddienst. Vroeger hadden wij maar één personeelslid die voor het gemeentebestuur werkte. En we hadden een aparte vzw waarin de andere personeelsleden tewerkgesteld waren. En die vzw zorgde dan voor de uitvoering van het jeugdbeleidsplan. En omdat het Gemeentedecreet de regelgeving rond verzelfstandiging wijzigde, hebben we er bewust voor gekozen om niet te gaan voor een IVA of een EVA maar om de jeugddienst echt te integreren in de gemeente wat op zich wel aangeeft dat de gemeente het voeren van het jeugdbeleid wel ziet als een kerntaak.' (jeugdambtenaar 9, tussen 10 en 20 jaar ervaring, gemeente)

DE INVLOED VAN CATEGORIAAL JEUGDBELEID OP DE ORGANISATIE VAN HET LOKAAL JEUGDBELEID

Ook de evolutie naar meer categoriaal jeugdbeleid heeft invloed gehad op de reorganisatie van de jeugddienst. De jeugddiensten zijn verder geëvolueerd door de verschuiving van jeugdwerkbeleid naar jeugdbeleid, door de nood aan afstemming met kinderopvang, sport, cultuur, toerisme, onderwijs, etc. en door de linken die gelegd worden naar jeugdinformatie, preventiewerk, lokaal sociaal beleid, milieuzorg en ruimtelijke ordening (Afdeling Jeugd, 2005).

Bepaalde jeugddiensten handelen niet langer als een zelfstandige dienst, maar zitten geclusterd in een groter geheel (VVJ, 2010). Dit wordt mogelijk een tendens in de toekomst, er zijn nog geen accurate cijfergegevens over het aantal jeugddiensten in clusters voorhanden (Cijferboek 2011-2013). Dit zijn vaak clusters van cultuur-, vrijetijds- of welzijnsdiensten. Door deze clustering is de jeugdambtenaar niet per definitie diensthoofd.

Clustering leidt tot meer efficiëntie en meer geïntegreerde werking, maar heeft ook nadelen. Het opgaan in een cluster bedreigt een zeer belangrijke eigenschap van de jeugddienst, met name de verbondenheid met de doelgroep. De profilering naar kinderen en jongeren werkt beter als de jeugddienst losstaat van andere diensten (Redig, 2000; VVJ, 2013).

> '(...) die managementcultuur die alles overwoekert en alles zou stroomlijnen, dat is voor mij dodelijk voor de dynamiek van bepaalde sub-sectoren in het gemeentelijk beleid. En dan heb ik het niet alleen over jeugd, ik heb het ook over cultuur, welzijn, sport, zelfs over ruimtelijke ordening. Je moet aan zo'n diensten ook nog een eigen identiteit gunnen met een eigen manier om met de doelgroepen om te gaan, met een autonomie om zich te presenteren. (...) Ik denk als je begint op basis van vertrouwen dat zo'n jeugddienst nog wel de kans moet krijgen – ook al zit die in het organogram onder de welzijnsdienst of de vrijetijdsdienst – om met een eigen smoel naar buiten te kunnen treden. Ik denk dat dat heel belangrijk is in de definitie van jeugddiensten. (...) Als dat niet kan, dan knipt men eigenlijk voor een stuk de potenties van zo'n dienst af. En als dat het gevolg is van die stroomlijning dan is dat funest en dan gaat het jeugdbeleid terug helemaal wegschrompelen in grotere gehelen en zonder eigenheid.' (Guy Redig, docent VUB)

Anderzijds kan de clustering van diensten resulteren in eilanden. Wanneer het lokaal jeugdbeleid blijft hangen in een vrijetijds- of welzijnscontext, bestaat het gevaar dat ze geen ruimte krijgt om in te breken op andere beleidsdomeinen (VVJ, 2013).

Rol van de jeugdambtenaar

Het aantal jeugddienstmedewerkers op B-niveau (minimum diploma vereiste bachelor), is de laatste decennia sterk toegenomen, wat gezorgd heeft voor een verdere professionalisering van de jeugddienst. Door verbreding van de thema's, de veranderde wetgeving en maatschappelijke kwesties zijn bovendien de competenties die een jeugdambtenaar moet bezitten, alsmaar uitgebreid.

Professionalisering is boeiend

Het lokaal jeugdwerkbeleid is de afgelopen 20 jaar sterk geprofessionaliseerd (Steunpunt Jeugd, 2011; Crivit, 2014), wat zich onder andere vertaald heeft in een verschuiving van het opleidingsniveau van de jeugddienstmedewerkers. In 2014 heeft de helft van de jeugddienst-medewerkers minstens een bachelor-diploma (aanwervingsniveau B). Dit is een verdubbeling in vijftien jaar tijd (Cijferboek 2014-2015). Door deze toename aan hooggeschoolde ambtenaren groeien de ambities van de lokale besturen. De jeugdambtenaren zijn zelf de motor achter de verbreding van hun taakstelling. Ze gaan op zoek naar nieuwe programma's en projecten (VVJ, 2013; Crivit, 2014). Dat hoort volgens De Rynck (Crivit, 2014) bij 'de drang en de dwang die professionalisering meebrengt'.

Meer professionalisering zorgt voor een kentering. De relatie tussen overheid, middenveld en burgers wordt hierdoor beïnvloed wat leidt tot nieuwe verhoudingen binnen het bestuur. Er ontstaat een onderlinge verstandhouding tussen professionelen van lokale besturen en het middenveld waardoor de grens tussen lokaal bestuur en middenveld kleiner wordt. Maar terwijl de afstand tussen de ambtenaren en het middenveld verkleint, vergroot deze tussen ambtenaren en politici. 'Politici zijn geen specialisten maar generalisten met politieke verantwoordelijkheid. Ambtenaren hebben het gevoel dat ze niet meer kunnen praten met politieke bestuurders' (De Rynck in Crivit, 2014).

Evolutie in de nodige competenties van de jeugdambtenaar

Bevraagde jeugdambtenaren ervaren over de voorbije 20 jaar geen grote verandering in hun kernopdrachten. Deze zijn en blijven 1) erkenning en ondersteuning van het jeugdwerk, 2) participatie en inspraak van kinderen en jongeren, 3) aandacht voor een categoriaal jeugdbeleid (Steunpunt Jeugd, 2011). Maar de competenties die hiervoor nodig zijn, worden steeds verruimd. 'Van organisator naar communicator en netwerkmanager,' schetst een jeugdambtenaar (17 jaar ervaring, gemeente). Nieuwe competenties worden belangrijk door de verbreding van de thema's, door de veranderende wetgeving en door maatschappelijke kwesties. Opdrachten en accenten worden bepaald door de lokale context. Jeugdambtenaren moeten van vele markten thuis zijn (VVJ, 2012; VVJ, 2012b).

De rol van de jeugdconsulent is dus sinds de invoering van het decreet LJWB 1993 sterk uitgebreid. Naast ondersteuner en initiatiefnemer van het lokale jeugdwerk, is de jeugdambtenaar nu ook beleidsplanner en netwerker (VVJ, 2012). Deze uitbreiding van het takenpakket gebeurt meestal geleidelijk aan. Met het aantal jaren dienstervaring verschuiven de taken van een jeugdambtenaar van uitvoerend naar beleidsmatig. Over de jaren heen bouwt de jeugdambtenaar een eigen netwerk op. Via deze contacten kan hij/zij meer verwezenlijken en bij andere diensten inbreken.

> 'Ik denk dat dat ook te maken heeft met het feit dat ik hier al zo lang ben, dat dat automatisch verschuift [van beleidsuitvoerend naar meer beleidsplannend]. Ik zie mij niet meer zoals in het begin met mijn bakske van de grabbelpas met mijn materiaal van het ene lokaal naar het andere gaan. Je groeit ook mee in je job waardoor je zo'n dingen rapper gaat doorgeven aan andere mensen.' (jeugdambtenaar 6, tussen 10 en 20 jaar ervaring, stad)

> 'Daar komt ook bij dat stel dat ik hier verdwijn en er komt een beginner, hij / zij zal niet meteen de positie hebben die ik heb. Het gevaar bestaat dat die dan weer meer beleidsuitvoerend moet bezig zijn. (...) Als beginnende jeugdconsulent is dat veel moeilijker om daar allemaal meteen invloed op uit te oefenen. Het feit dat je ergens al langer bent en zelf dingen opbouwt, een netwerk uitbouwt, vertrouwen opbouwt bij het bestuur en andere diensten, maakt dat je als jeugddienst wel kunt wegen op die andere sectoren en dat is veel meer mijn taak geworden.' (jeugdambtenaar 3, meer dan 20 jaar ervaring, centrumstad)

BELEIDSMEDEWERKER

De beleidsopdracht van de jeugdambtenaar wint met het decreet LJWB 1993 aan belang. De jeugdambtenaar is niet langer alleen maar een ondersteuner van het particuliere jeugdwerk en organisator van eigen jeugdwerkinitiatieven. Met de komst van de jeugdwerkbeleidsplannen in 1995 wordt de jeugdambtenaar ook beleidsplanner en onderhandelaar. Hij geeft inhoudelijke input aan het beleid en werkt projecten uit waarin de gemeente haar beleid uitwerkt (VVJ, 2012).

Redig (2000) spreekt van een Vlaams tussenmodel. Het profiel van de Vlaamse jeugdambtenaar is de middenweg tussen het noordelijk model van de beleidsvoorbereidende ambtenaar zoals in Nederland en het zuidelijk model van de beleidsuitvoerende ambtenaar zoals in Wallonië en Frankrijk. Een goed evenwicht vinden tussen deze twee opdrachten is niet evident. De jeugdambtenaar heeft vaak eerst ervaring opgedaan in het jeugdwerk (Redig, 2000). Hierdoor staat hij/zij dichtbij (of zelfs in) het werkveld. Als jeugdambtenaar moet hij/zij invloed uitoefenen op het beleid om dingen te kunnen verwezenlijken. Hiervoor is samenwerking met andere diensten en ambtenaren noodzakelijk (Afdeling Jeugd, 2005). Maar de jeugdambtenaar-jeugdwerker wordt niet altijd serieus genomen door andere beleidsambtenaren. Dit plaatst hem/haar in het spanningsveld tussen bestuur en jeugdwerk (N, 2007b).

NETWERKER

Met de invoering van de jeugdwerkbeleidsplannen wordt communicatieve planning belangrijk. Het lokaal jeugd(werk)beleidsplan wordt opgesteld in overleg met het lokale jeugdwerk, kinderen, jongeren en deskundigen. Daarnaast moet rekening gehouden worden met de adviezen van de jeugdraad (N, 2007b). Vanaf 2006 wordt gestreefd naar interactief bestuur waarbij een permanente en intensieve dialoog tussen kinderen, jongeren, het jeugdwerk en de overheid tot stand komt.

Het doel is om kinderen en jongeren niet alleen inspraak te geven bij de opmaak van het jeugd(werk)beleidsplan maar ook bij de uitvoering ervan (N, 2007). De jeugdambtenaar wordt midden in deze dialoog geplaatst en krijgt daardoor de rol van netwerker of brugfiguur (N, 2007; VVJ, 2012).

Een tweede belangrijke drijfveer waardoor de jeugdambtenaar de rol van netwerker krijgt, is de tendens naar meer samenwerking over de grenzen van de sectoren heen. De rol als organisator en beleidsmedewerker zorgt er tegelijk voor dat de jeugddienst met heel wat beleidsnetwerken in aanraking komt. Door de evolutie richting een categoriaal beleid wordt de jeugdambtenaar een 'netwerkmakelaar': hij zit aan tafel met allerlei actoren, start nieuwe netwerken op en onderhoudt ze. Voorbeelden van zo'n netwerken zijn het welzijnsoverleg, lokaal overleg kinderopvang, het lokaal netwerk vrijetijdsparticipatie, enz. (VVJ, 2012).

> 'Die evolutie van jeugdwerkbeleid naar jeugdbeleid, waarbij we proberen een belangenbehartiging, een vertegenwoordiging van jongeren in alle andere beleidssectoren vanuit de vrijetijdssector te zijn, maar ook vanuit welzijn, ruimtelijke ordening, … dat maakt dat mijn job helemaal gewijzigd is en dat ik meer en meer daarop inzet.' (jeugdambtenaar 3, meer dan 20 jaar ervaring, stad)

BRUGFIGUUR

De jeugdambtenaar krijgt ook de rol van brugfiguur door de beweging naar een categoriaal jeugdbeleid. Heel wat thema's zoals speelruimte, jeugdcultuur, rondhangen, psychisch welzijn en kinderarmoede komen op de agenda van de jeugddienst terecht. De jeugddienst wordt geconfronteerd met klachten van buurtbewoners over overlast en bemiddelt ook in een rondhangbeleid. Binnen deze thema's neemt de jeugdambtenaar de rol van bruggenbouwer op zich om kinderen en jongeren een plaats te geven in de lokale samenleving (VVJ, 2012).

NIEUW TIJDPERK, NIEUWE ROLLEN?

De invoering van het MAT en het meerjarenplan heeft een grote impact op de profilering van de jeugddienst en de rol van de jeugdambtenaar. Door de nieuwe lokale organisatie in een meer verticaal organigram bestaat de kans dat jeugdambtenaren in een positie terechtkomen waarin ze minder invloed hebben op het beleid (VVJ, 2012). Voorheen konden ze zelf de beleidsprioriteiten voor hun beleidsdomein bepalen maar dit komt nu op een hoger niveau te liggen (VVJ, 2012). De jeugdambtenaar is vaak geen lid van het managementteam (VVJ, 2010). Ze moeten meer inzetten op de agendasetting van het managementteam (Van Damme & De Peuter, 2015). Daarnaast moeten er meer samenwerkingsverbanden aangegaan worden met andere diensten (Van Damme & De Peuter, 2014). Uit de nulmeting van het lokaal jeugdbeleid (Van Damme & De Peuter, 2014) blijkt dat de rol van netwerker in de toekomst nog belangrijker zal worden.

De strategische meerjarenplanning biedt heel wat mogelijkheden om een categoriaal jeugdbeleid verder uit te werken, maar het zal voor de jeugdambtenaar extra moeite vergen om jeugd op de agenda te krijgen (VVJ, 2012). Bij de opmaak van het strategische meerjarenplan speelt de jeugdambtenaar immers een beperktere rol in vergelijking met de opmaak van de jeugdbeleidsplannen (Van Damme & De Peuter, 2014). Het is mogelijk dat de beleidsmatige kant van het werk bij het diensthoofd komt te liggen (VVJ, 2012). De jeugdambtenaar is niet langer de spilfiguur en eindverantwoordelijke (Van Damme & De Peuter, 2014).

Samengevat

Decretale beslissingen over het lokale jeugdbeleid verbreden de beleidsruimte en creëren nieuwe taken voor de jeugddienst. Steeds meer gemeenten stellen personeel tewerk voor de opvolging van jeugdzaken, zoals voor de opmaak van het jeugd(werk)beleidsplan en de ondersteuning van de jeugdraad. Ook het aantal jeugddiensten neemt toe. Door de categoriale benadering van het jeugdbeleid breidt het takenpakket van de jeugddienst daarnaast verder uit met sector-overschrijdende opdrachten.

Jeugddiensten verschillen sterk van elkaar in grootte en in taakstelling, onder meer omdat gemeenten een eigen invulling geven aan het lokale jeugdbeleid, in een wissel- en samenwerking tussen verschillende lokale actoren. Ook de grootte van de gemeente heeft een invloed. Zo kiezen kleinere gemeenten vaker voor een combinatieambtenaar en werken steden eerder met meerdere jeugdambtenaren, die de taken rond jeugdbeleid opsplitsen, waardoor ze een sterk uitgebouwde jeugddienst hebben.

Het Gemeentedecreet van 2005 beïnvloedt de interne organisatie van lokale besturen. In de reorganisatie krijgt de jeugddienst een nieuwe plaats in het gemeentelijke organogram, die vaak verticaal gestructureerd is. Ook wordt het oprichten van een managementteam (MAT) verplicht. Dat heeft heel wat gevolgen voor de jeugddienst. Zo neemt het MAT de beslissingen op strategisch niveau en zijn de diensthoofden verantwoordelijk voor het gevoerde beleid. Daarnaast zet een nieuwe evolutie zich in en worden bepaalde jeugddiensten geclusterd in een groter geheel, zoals een cultuur-, vrijetijds- of welzijnscluster.

Ook de rol van de jeugddienstmedewerker is de afgelopen 20 jaar veranderd. Zo is het aantal jeugddienstmedewerkers met een bachelordiploma verdubbeld in 15 jaar tijd, wat gezorgd heeft voor een professionalisering van de jeugddienst. Bovendien moet de jeugddienstmedewerker steeds meer van vele markten thuis zijn. Door de verbreding van de thema's, de veranderde wetgeving en maatschappelijke kwesties worden nieuwe competenties belangrijk: naast organisator en ondersteuner van het jeugdwerk, wordt de jeugddienstmedewerker ook een beleidsmedewerker, netwerker en brugfiguur. De invoering van het MAT en van het strategisch meerjarenplan beïnvloedt echter de rol van de jeugdambtenaar als beleidsmedewerker. De jeugdambtenaar is vaak geen lid van het MAT en hij/zij krijgt bij de opmaak van het strategisch meerjarenplan een beperktere rol in vergelijking met de opmaak van de jeugd(werk)beleidsplannen. De rol van netwerker lijkt wel aan belang te winnen.

E I T A P I C I T R A P S C M

D G H O L I A D Y V R E W O R

N D Q A V W S C T W I E Y Z S

E G E L L O C I I V R D Q C O

T E A C E X M X D K D R H E K

I N G X H P U A G A Q E F B Z

E P P Y N V T R A J P U F I J

T E F J W S O R J E H N W Z Q

I O C F M E D C N X E U E E W

V R J P P G N I S S I L S E B

I G D P U A E W H X O I G I O

T L N E T N E M U R T S N I F

C E J I N S P R A A K C B L E

A O A B F B W O S B V K C J N

K D Y N A M I E K X Y S I G H

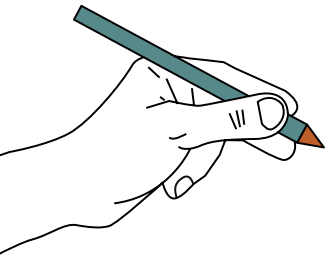

Zoek onderstaande woorden in de puzzel.

JEUGDRAAD DOELGROEP PARTICIPATIE
ADVIES BESLISSING INSTRUMENTEN
ACTIVITEITEN DYNAMIEK INSPRAAK
WERKGROEP COLLEGE SCHEPEN

6 Evolutie in inspraak

De categoriale benadering van jeugdbeleid plaatst kinderen en jongeren als doelgroep centraal over de beleidsdomeinen heen. Een degelijk beleid gericht op een doelgroep, kan pas tot stand komen als deze doelgroep inspraak heeft. Om die reden wordt in het decreet LJWB 1993 de voorwaarde gesteld dat het jeugdwerkbeleidsplan van de gemeente ter goedkeuring moet voorgelegd worden aan vertegenwoordigers van lokale jeugdwerkinitiatieven en kinderen en jongeren tussen 6 en 25 jaar.

We starten dit hoofdstuk met een overzicht van de decretale beslissingen die ervoor gezorgd hebben dat gemeentebesturen inspraak meer en meer institutionaliseren. De jeugdraad is het kanaal bij uitstek waarlangs de jeugd en het jeugdwerk hun stem kunnen laten horen aan het lokaal beleid. Naast de jeugdraad zet 41% van de gemeentebesturen nog andere participatie-instrumenten in, waarvan ad hoc bevraging en een kinder(gemeente)raad de belangrijkste zijn (Cijferboek 2014–2015). Naast deze formele vormen van inspraak, wint informele inspraak ook meer en meer aan belang. Jeugddiensten vangen op hun activiteiten, evenementen en via animatoren belangrijke informatie op en leggen contacten met hun doelgroep.

Wettelijke en decretale beslissingen rond inspraak

Met de **Cultuurpactwet** van 6 juli 1973 wordt bij wet bepaald dat overheden inspraak moeten verlenen aan gebruikers wanneer beslissingen op cultureel terrein genomen worden. Cultuur wordt daarbij ruim geïnterpreteerd, ook jeugdbeleid valt hieronder. Deze wet legt het juridisch fundament voor inspraak van (doelgroepen in) de bevolking. Het decreet van 24 juli 1991 houdende organisatie van het overleg en de inspraak in het gemeentelijk cultuurbeleid, gewijzigd bij decreet van 27 januari 1993 vormt een aanvulling op de cultuurpactwet.

Het **decreet LJWB 1993** geeft ook op lokaal niveau een eerste aanzet tot geïnstitutionaliseerde inspraak van kinderen en jongeren. Het bepaalt dat het jeugdwerkbeleidsplan vorm krijgt aan de hand van een inspraakprocedure waarbij particuliere jeugdwerkinitiatieven, kinderen en jongeren tussen 6 en 25 jaar en deskundigen inzake jeugdaangelegenheden betrokken worden (decreet LJWB 1993 art.3§4) Dit modern overheidsbeleid waarbij dynamiek, inspraak en participatie centraal staan, is voor heel wat gemeenten een grote uitdaging (Redig, 1993).

Deze inspraakprocedure kan door de gemeente georganiseerd worden via een zelfstandige jeugdraad of via een werkgroep jeugd in de gemeentelijke cultuurraad.

Met het **decreet van 14 februari 2003 (LJ(W)B 2003)** wordt inspraak van kinderen en jongeren verder geïnstitutionaliseerd door de oprichting van een gemeentelijke jeugdraad decretaal verplicht te maken in het kader van subsidies. Daarnaast wordt de inspraak verder uitgebreid. Het College van burgemeester en schepenen moet verplicht advies vragen aan de jeugdraad over alle aangelegenheden inzake jeugdwerkbeleid en de uitvoering van het jeugdbeleidsplan (decreet 14 februari 2003 zoals gewijzigd bij de decreten van 23 december 2005 en 15 december 2006 - Hst II, art 10§1 een art.13§1). Lokale besturen worden verplicht een lokale jeugdraad als adviesorgaan te erkennen. Bij de erkenning worden de doelstellingen van de jeugdraad vastgesteld en wordt bepaald over welke materies de jeugdraad advies mag geven (Karuur, z.j.).

Jeugdambtenaren zijn tevreden met de decretale verankering van formele inspraak.

> 'Dat was ook goed dat dat letterlijk in dat decreet stond. Wij waren er zelf van overtuigd maar het was wel handig dat je kon zeggen dat het niet alleen is omdat we dat zelf belangrijk vinden maar ook omdat we verplicht zijn om inspraak en participatie te organiseren.' (jeugdambtenaar 3, meer dan 20 jaar ervaring, stad)

Met de **decreetswijziging in 2006** wordt de term 'interactief bestuur' ingeschreven in het decreet. Hiermee wordt de bestuursstijl bedoeld waarmee de

overheid streeft naar een permanente en intensieve dialoog met de bevolking en het maatschappelijk middenveld. In het jeugdbeleidsplan moet opgenomen worden op welke wijze men bij de uitvoering ervan de principes van een interactief bestuur in de praktijk zal brengen (decreet 14 februari 2003 zoals gewijzigd bij de het decreet van 15 december 2006 – Titel II, Hst I, art5§3ter5°). Inspraak wordt hiermee verruimd. Naast advies bij de opmaak van het beleidsplan moeten kinderen, jongeren, particuliere jeugdwerkinitiatieven en deskundigen inzake jeugdaangelegenheden nu ook betrokken worden bij de uitvoering ervan.

In de aanloop naar het **nieuwe decreet van 12 juli 2012** (LJB 2012) houdende de ondersteuning en stimulering van het lokaal jeugdbeleid en de bepaling van het provinciaal jeugdbeleid, waken de belangengroepen over de bepalingen rond inspraak van kinderen en jongeren. De verplichting van een lokale jeugdraad als basis voor participatie van kinderen en jongeren en de verplichte adviesvraag aan de lokale jeugdraad over het meerjarenplan worden in het decreet opgenomen. Maar de Vlaamse Jeugdraad[22] vraagt meer expliciete inspraak en betrokkenheid van kinderen en jongeren en het jeugdwerk in de voorbereiding en uitvoering van het gemeentelijk jeugdbeleid. Ook adviseert de Vlaamse Jeugdraad om van inspraak en overleg met kinderen en jongeren een decretale voorwaarde te maken voor subsidies vanuit de beleidsprioriteiten jeugd (Vlaamse Jeugdraad, 2011). Ook de Strategische Adviesraad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media vraagt inspraak van kinderen en jongeren als voorwaarde om in te tekenen op de beleidsprioriteiten en vraagt een verder engagement van de regering door van inspraak van kinderen en jongeren een decretale subsidievoorwaarde te maken (SARC, 2011). Deze extra voorwaarden gaan in tegen het planlastendecreet en worden daarom niet opgenomen in het nieuwe decreet. Toenmalig minister van Jeugd Smet benadrukt dat de planlastenvermindering omgekeerd ook niet ten koste gaat van de formele inspraak. Het blijft aan de bevoegde minister om te waken over een ruime participatie van kinderen en jongeren aan het lokale beleid.

22 De Vlaamse Jeugdraad wordt opgericht met het decreet van 24 maart 1982 houdende de oprichting van een Jeugdraad voor de Vlaamse Gemeenschap

De lokale jeugdraad

Ook voor de decretale verankering van inspraak van kinderen en jongeren in 1993 beschikten al meer dan de helft van de gemeenten over een jeugdraad. Wanneer het decreet LJWB 1993 in 1995 in werking treedt, heeft al 80% van de gemeenten een autonome jeugdraad, 9% van de gemeenten organiseert inspraak via een werkgroep binnen de cultuurraad. Drie jaar later heeft 92% van de gemeenten een lokale jeugdraad (Cijferboek 2002-2004). Sinds 2003 is het hebben van een jeugdraad decretaal verplicht om in aanmerking te komen voor subsidies voor lokaal jeugd(werk)beleid.

> ‘In vele gemeenten bestond er geen jeugdraad of was er een werkgroep van de cultuurraad. Dus in eerste instantie heeft dat decreet ook het imago en de status van de jeugdraad opgekrikt. In een aantal was de jeugdraad al sterk, maar er

zijn ook meer en meer jeugdraden bijgekomen. Op een bepaald moment is dat verplicht geworden. Maar er is dus wel een groei geweest in jeugdraden.' (Guy Redig, docent VUB)

Voor 2007 bestaat er een speciale jeugddienst – de Jeugddienst voor Maatschappelijke Participatie (Jemp) – die de lokale jeugdraden ondersteuning biedt. In 2007 wordt de subsidie van deze vereniging stopgezet (Commissie Cultuur, Jeugd, Sport en Media, 2008) en wordt de vzw Ondersteuning Lokale Jeugdparticipatie (OLJP) opgericht. OLJP is een tijdelijke oplossing om de overgang te maken naar een nieuwe vzw die via het reguliere subsidiesysteem van het decreet op het Vlaams jeugdbeleid ondersteund wordt (Commissie Cultuur, Jeugd, Sport en Media, 2008). Zo verandert OLJP in Karuur in 2009. Karuur wil jeugdraden een onafhankelijke ondersteuning bieden, maar ook schepenen van jeugd, jeugdambtenaren en andere gemeentelijke actoren kunnen bij hen terecht (N, 2013b). In 2014 fusioneert Karuur met VVJ (VVJ, 2014).

Karuur ondersteunt jeugdparticipatie van jeugdraden, kinderen en jongeren aan het lokale beleid. Ze versterken jeugdraden in hun rol van adviesorgaan binnen het lokale beleid via het bieden van informatie, vormingen en begeleiding. Daarnaast zet het ook 'projecten op die de reikwijdte van jeugdraden vergroten en die kinderen en jongeren de kans geven om in een bredere context mee te bouwen aan het lokale beleid'[23].

23 www.karuur.be/karuur

Structuur van de lokale jeugdraad

De vormgeving van de jeugdraad wordt vastgelegd in statuten, die ter goedkeuring worden voorgelegd aan het gemeentebestuur (Cijferboek 1999-2001). De structuur van de gemiddelde jeugdraad is vergelijkbaar met de bestuurlijke structuur van gekende verenigingssoorten zoals vzw's. Er is de algemene vergadering die de adviezen van de jeugdraad aan de gemeente goedkeurt en het dagelijks bestuur dat bestaat uit een beperkt aantal leden en instaat voor de organisatie en werking van de jeugdraad. Tot 2004 wordt gemiddeld 80% van de lokale jeugdraden op deze manier gestructureerd. In 2014 is het aantal jeugd-raden met zowel een algemene vergadering als een dagelijks bestuur gedaald tot 61% (Cijferboek 2005-2007 en Cijferboek 2014–2015).

In een afsprakennota worden de afspraken tussen de jeugdraad en het gemeentebestuur bepaald, bijvoorbeeld over de procedure voor advies of de voorziene communicatiekanalen (Cijferboek 1999-2001). In 2001 heeft 23% van gemeenten een dergelijke afsprakennota, in 2014 is dit gestegen tot 67%. Dit betekent echter dat nog steeds in 32% van de gemeenten geen officiële afspraken over de samenwerking worden gemaakt tussen de jeugdraad en de gemeenteraad.

Samenstelling van de jeugdraad

Tot 2002 kan de jeugdraad op drie manieren samengesteld worden. In de gesloten jeugdraad zetelen enkel vertegenwoordigers van de lokale particuliere jeugdwerkinitiatieven. De open jeugdraad is toegankelijk voor alle individuele jongeren, ongeacht of ze als individu of als vertegenwoordiger van een jeugdwerkinitiatief

deelnemen. De halfopen jeugdraad tenslotte is een mengvorm waarbij intern afspraken gemaakt worden over de verhouding tussen individuele leden en vertegenwoordigers van lokale jeugdwerkinitiatieven (Cijferboek 2005-2008).

Met het decreet LJ(W)B 2003 wordt de samenstelling van de jeugdraad decretaal bepaald. In een jeugdraad zetelen afgevaardigden van plaatselijke of intergemeentelijke jeugdwerkinitiatieven die actieve werking of rekrutering binnen het grondgebied kunnen aantonen en geïnteresseerde jeugd uit de gemeente, gecoöpteerd door de gemeentelijke jeugdraad (Art 11§1).

Geïnteresseerde jeugd uit de gemeente zijn echter moeilijker te bereiken (Van Hove, 2008). De meeste jeugdambtenaren geven aan dat hun jeugdraad vooral bestaat uit jongeren van jeugdverenigingen. 'De participatie van individuele jongeren ligt moeilijk', volgens een jeugdambtenaar. Hier en daar is geprobeerd om individuele jongeren naar de jeugdraad te krijgen met allerlei acties, maar meestal loopt dit niet zo vlot en is het resultaat de inspanning niet waard. Sinds 2004 zetelen er gemiddeld 3 leden ten individuele titel in een lokale jeugdraad, tegenover een twintigtal vertegenwoordigers van het lokale jeugdwerk (Cijferboek 2014–2015).

Sommige jeugdambtenaren verwijzen naar de problematiek van deelname van politieke jeugdverenigingen aan de jeugdraad. Deze vertegenwoordigers zijn lid van een politieke partij en hebben contacten met politieke fracties in de gemeente (Karuur, z.j.). Dat kan voor spanningen zorgen, zeker wanneer er belangenvermenging in het spel is (Karuur, z.j.). Volgens jeugdambtenaren zetelen deze jongeren vaak in de jeugdraad als springplank voor een politieke carrière. Verschillende jeugdambtenaren worstelen met dit vraagstuk.

> 'In het begin hadden we ook heel sterke politieke verenigingen. Die combinatie is op een gegeven moment heel moeilijk geweest want dat zijn mondige gasten, wat goed is, maar die kleine mannen van een KSA en Chiro zitten daar dan. We hebben daar een hele discussie rond gevoerd en gehoord bij andere steden en gemeenten. En sommigen zeiden dat er bij hen geen politieke verenigingen komen in de jeugdraad. Wij hebben dat nooit zo ver willen laten komen omdat ik het ook wel zinvol vind. (jeugdambtenaar 10, tussen 10 en 20 jaar ervaring, centrumstad)

Vertegenwoordigers van politieke jeugdverenigingen in de jeugdraad kunnen ook een positief effect hebben. Net door hun banden met politieke fracties zijn zij een extra troef als ze mee strijden voor de zaak van de jongeren in de gemeente (Karuur, z.j.).

Adviestaak van de jeugdraad

Volgens het decreet LJ(W)B 2003 (Art.13§1) moet het College van burgemeester en schepenen 'advies vragen aan de gemeentelijke jeugdraad over alle aangelegenheden inzake het jeugdwerkbeleid en de uitvoering van het jeugdbeleidsplan'. Het jeugd(werk)beleidsplan en de verantwoordingsnota moeten ter advies voorgelegd worden aan de jeugdraad (Karuur, z.j.). Het is de bedoeling dat de jeugdraad de uitvoering van het jeugd(werk)beleidsplan opvolgt (Karuur, z.j.).

Bovendien kan de jeugdraad op eigen initiatief advies geven over alles wat de jeugd of het jeugdwerk aanbelangt (decreet LJ(W)B 2003, art. 13 §2).

Gemiddeld is de helft van de adviezen van de lokale jeugdraad op vraag van het gemeentebestuur en de andere helft op eigen initiatief ingediend. Adviezen rond uitgaan, lokaal cultuurbeleid, mobiliteit en milieu worden meer op initiatief van de jeugdraad zelf gegeven. Adviezen met betrekking tot lokaal sociaal beleid, jeugdwelzijn en maatschappelijke achterstelling komen er vaker op vraag van het gemeentebestuur (Cijferboek 2014–2015).

De jeugdraad geeft adviezen inzake het jeugdwerkbeleid of het breder jeugdbeleid van de gemeente. Sinds 1995 geven lokale jeugdraden gemiddeld 9 adviezen per jaar, waarvan 70% betrekking heeft op het lokale jeugdwerk en 30% op thema's binnen het breder jeugdbeleid. Deze verhouding is sinds 1995 vrijwel ongewijzigd gebleven.

GRAFIEK 6.1 – VERHOUDING ADVIEZEN JEUGDWERKBELEID EN ADVIEZEN JEUGDBELEID VAN DE LOKALE JEUGDRAAD (%)

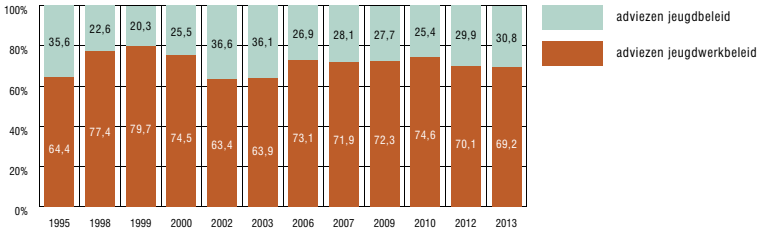

Berustende of strijdende jeugdraad?

Verschillende jeugdambtenaren verwijzen ook naar de 'verminderde strijdbaarheid' van de jeugdraden. Het jeugdwerk heeft het goed na alle verwezenlijkingen die er onder andere dankzij het decreet gekomen zijn en berust in het feit dat ze subsidies krijgen en dat hun lokalen onderhouden worden. Een jeugdambtenaar noemt dit 'de bepampering van het jeugdwerk'. Steuperaert (2010) spreekt over 'verwenning'. Vroeger moest er nog gestreden worden voor allerlei zaken in de gemeente of de stad, zoals een jeugdcentrum, een speelterrein of een fuifzaal. 'Maar als 'alles' er is, moet er niet meer gestreden worden en verdwijnt engagement (Steuperaert, 2010).'

> 'Toen in die periode moest er nog heel veel gestreden worden en dat is nu minder. Dat is een goede evolutie maar ook een beetje jammer. Er moest nog heel veel op poten gezet worden: er was geen ontmoetingsruimte, er was geen graffitibeleid, geen skateterrein, … De jeugdraad had heel veel punten om op de agenda te krijgen. Door de jaren heen heeft de stad toch goed werk geleverd -vind ik- en zijn er goede antwoorden gekomen. Dat maakt dat je binnen de jeugdraad en ook binnen het jeugdwerk een effect hebt de laatste jaren dat het allemaal goed is, ze zijn tevreden. Dat strijdbare en dat conflict opzoeken met het beleid had vroeger ook zijn charme en zijn sterktes hé.' (jeugdambtenaar 3, meer dan 20 jaar ervaring, stad)

De jeugdraad heeft nu minder het gevoel dat er actie ondernomen moet worden. 'Maar ze vinden dat ze geen adviezen moeten schrijven als ze tevreden zijn met wat er is. Ze zeggen dat ze wel adviezen zullen schrijven als er hen iets niet aanstaat.' (jeugdambtenaar 6, tussen 10 en 20 jaar ervaring, stad)

> 'Wat ik vaak ook hoor is dat het nu wel allemaal heel goed gaat, het jeugdwerk krijgt veel, waardoor ze zoiets hebben van "het gaat goed", dus ze zijn minder actief.' (jeugdambtenaar 4, meer dan 20 jaar ervaring, centrumstad)

De evolutie van het gemiddeld aantal adviezen per jaar van de jeugdraad bevestigt de verminderde strijdbaarheid. In 2003 worden nog gemiddeld 14 adviezen gegeven per jaar, dit aantal is 2012 gedaald tot 7. In de planningsjaren stijgt het aantal adviezen, maar dit kan (deels) toegeschreven worden aan de decretale verplichting bij de opmaak van het jeugdbeleidsplan.

GRAFIEK 6.2 – EVOLUTIE VAN HET GEMIDDELD AANTAL ADVIEZEN VAN DE LOKALE JEUGDRAAD

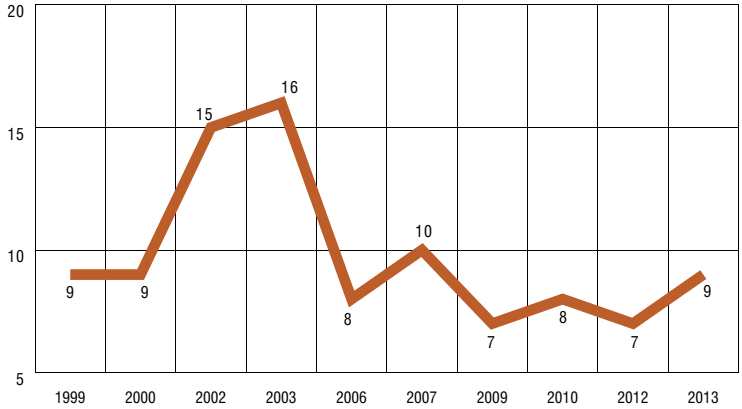

Jeugdambtenaren vinden dat de jeugdraad terug moet geactiveerd worden. Ze moeten opnieuw aandacht hebben voor zaken die minder goed lopen in hun gemeente of stad. Sommige jeugdambtenaren vinden het hun rol om de jeugdraad te activeren, anderen denken daar anders over.

> 'Af en toe loopt het toch een beetje fout en vind ik dat er iets aan moet gebeuren en dan moet ik de jeugdraad triggeren om hen attent te maken op wat er aan 't gebeuren is en dat dat niet kan. Het gebeurt niet vaak maar af en toe toch eens en dan zijn zij het niet die zeggen "wat zijn jullie als gemeente nu aan 't doen?". Het is meestal andersom dat ik zeg van "mannen, hou het wat in 't oog hé".' (jeugdambtenaar 3, meer dan 20 jaar ervaring, stad)
> 'Ik heb soms de indruk dat ze veel te veel over zich heen laten gaan. Maar het is niet aan mij om ze aan te poken, als ze ook tevreden zijn met hoe de zaken lopen.' (jeugdambtenaar 9, minder dan 10 jaar ervaring, gemeente)

Tubex, De Rynck en Coussée (2006) stellen dat lokale jeugdraden vooral een structureel gegeven zijn, eerder dan conjunctureel. Afzonderlijk gaan lokale jeugdraden wel door cyclische fasen van dynamiek en terugval, maar dit is volgens hen vaak persoonsgebonden. Een geïnterviewde jeugdambtenaar bevestigt de fasen van dynamiek, maar wijt dit deels ook aan de omstandigheden in de gemeente.

> 'De jeugdraad had al heel wat acties tegen het beleid ondernomen, en ergens terecht want er waren weinig zaken die nog goedgekeurd werden (maar dat had wel al met die clinch tussen het beleid en de jeugdraad te maken) of zaken waarvoor nog budget werd vrijgemaakt. En die tendens is gebroken op het punt dat ik hier gestart ben. Dan hebben we heel stelselmatig budgetten opgebouwd en weer ruimte gekregen voor jeugdinfrastructuur, voor jeugdbeleid. We hebben heel veel zaken kunnen bewerkstelligen. Dat was op zich positief maar dat heeft er wel voor gezorgd dat de jeugdraad, die heel actief en rebels was, ergens in 2009, vervelde tot een lakse jeugdraad die niets meer deed. Nu zitten we sinds vorig jaar terug met een jeugdraad (met dank aan de financiële middelen die wegvallen en de ondersteuning voor jeugdlokalen die er niet is) die terug weerstand biedt. Ik denk dat dat altijd wel een fluxbeweging gaat blijven. Vanaf het moment dat het goed gaat, dat de jeugdraad gaat afzwakken en vanaf het moment dat het slecht gaat, zoals nu, voelen we weer de rebellie groeien binnen de jeugdraad.' (jeugdambtenaar 7, minder dan 10 jaar ervaring, stad)

Jeugdwerkraad?

Ondanks dynamische fasen van geïsoleerde jeugdraden kan over het algemeen niet gesteld worden dat lokale jeugdraden meer gaan wegen op het breder jeugdbeleid van hun gemeenten (Tubex et.al, 2006). Het dominante profiel van de jeugdraad blijft structureel gekoppeld aan het jeugdwerk en de vrijetijdsbesteding (Tubex et al., 2006). Dit wordt ook bevestigd door de verhouding in adviezen (zie **GRAFIEK 6.2**).Tubex et.al. (2006) zien hiervoor 2 redenen. Enerzijds is het beleidsadviserend werken geen prioriteit voor de gemiddelde jeugdraad. Anderzijds worden door het gemeentebestuur weinig impulsen gegeven om de jeugdraad als adviesorgaan te betrekken voor materies die kinderen en jongeren aanbelangen.

Bij de opmaak van de jeugd(werk)beleidsplannen speelde de jeugdraad echter vaak een belangrijke rol, zo blijkt uit de 0-meting lokaal jeugdbeleid. Uit dit onderzoek blijkt dat -gemiddeld gezien- tijdens de opmaak van een jeugdbeleidsplan de contacten met de jeugdraad als meest bepalend worden gepercipieerd door de jeugdambtenaren. Bovendien volgen andere bepalende contacten (particuliere initiatieven, schepenen, jongeren, andere diensten, ...) op enige afstand. De jeugdraad als inspraakorgaan heeft een inhoudelijk sterke positie in de opmaak van een sectoraal plan (Van Damme J. en De Peuter B., 2014).

Verschillende jeugdambtenaren geven aan dat hun jeugdraad vooral bestaat uit jongeren van jeugdverenigingen, waardoor het voornamelijk een jeugdwerkraad is (zie hoofdstuk 6). In sommige gemeenten hebben deze jeugdwerkvertegenwoordigers een brede visie en denken ze mee na over breed jeugdbeleid, in andere gemeenten komen in de jeugdraad vooral jeugdwerkthema's aan bod. Ook de observaties van de jeugdraden bevestigen dit. Bijgewoonde jeugdraden behandelen vooral zeer praktische onderwerpen en afspraken rond fuiven, affiches en reclame voor fuiven en activiteiten, jeugdwerk, lokalen van de jeugdverenigingen, organisatie van kinder- en jongerenactiviteiten.

Jan Deduytsche, directeur Uit De Marge, stelt vast dat de functionaliteit van een jeugdraad is afgenomen. Hij ziet een mogelijke verklaring in de huidige vormgeving van de lokale jeugdraad als adviesorgaan.

> 'Binnen de jeugdsector is de jeugdraad nog altijd een belangrijk symbool. Als je mij vraagt of die jeugdraden werken, dan is dat maar matig denk ik. Er zijn er die heel goed werken en er zijn er die niet zo goed werken. Ik denk dat het goed is dat men in de jeugdsector nog altijd vecht voor die jeugdraad omdat kinderen en jongeren, zeker -18-jarigen, geen enkel kanaal hebben om formeel op politiek te wegen. Ik geloof Filip De Rynck als die zegt dat adviesraden zijn gepasseerd als model. Daar is iets van. Adviesraden hebben op een bepaald moment een belangrijke functie gehad. Ik denk dat die functie verminderd is, ook weer onder druk van de diversiteit (voor verschillende groepen is er niet één model dat voor iedereen werkt), door de praktijk van adviesraden (met ups en downs) en ook door de praktijk van de besluitvorming (het duurt lang vooraleer mensen concrete resultaten zien van initiatieven).' (Jan Deduytsche, directeur UdM)

Andere activiteiten van de jeugdraad

Naast het jeugdbeleid adviseren, heeft de jeugdraad ook nog andere belangrijke taken zoals activiteiten organiseren, het jeugdbeleid mee vorm geven en overleg opzetten. De jeugdraad vertegenwoordigt ook het jeugdwerk en jeugd op diverse fora in de gemeente (en daarbuiten) (Karuur, z.j.).

De activiteiten die de jeugdraad organiseert zijn grotendeels ter aanvulling van de initiatieven van het lokaal jeugdwerk (Karuur, z.j.; Van Hove, 2008). Maar liefst 42% van de activiteiten georganiseerd door de jeugdraad hebben te maken met spel en ontspanning. Dit aandeel blijft over de 20 jaar ongeveer gelijk. Het aandeel sportactiviteiten georganiseerd door de jeugdraden is daarentegen gedaald van 18% in 1995 tot 0,6% in 2004. In 2014 is er opnieuw een lichte stijging tot 2,7%. Activiteiten binnen het breder jeugdbeleid, zoals informatie en vorming, jeugdonderzoek en sociale actie worden veel minder opgenomen door de jeugdraad. Sociale actie is van 14% van alle activiteiten in 2004 teruggevallen tot 4% in 2014. Het organiseren van jeugdonderzoek maakt in 2014 nog slechts 2,6% uit van alle activiteiten, in 2010 was dit nog 15%.

TABEL 6.1 – EVOLUTIE VAN ACTIVITEITEN GEORGANISEERD DOOR DE LOKALE JEUGDRADEN (%)

	1995	1998	2001	2004	2007	2010	2014
Sport	18,5	8,8	6,5	0,0	0,6	0,6	2,7
Cultuur	5,0	23,0	14,8	35,2	9,8	9,3	10,1
Spel/ontspanning/	42,0	46,1	47,4	0,0	35,4	33,8	42,5
Fuiven/					17,1	16,3	20,3
Informatie en vorming	20,0	13,5	19,4	39,1	17,4	16,6	17,9
Enquêtes/ Jeugdonderzoek	5,2	4,0	6,1	12,2	15,8	15,0	2,6
Sociale actie	9,4	4,6	5,7	13,6	4,0	3,8	3,9

Het mee vormgeven van het lokaal jeugdbeleid betekent dat de jeugdraad de inspraak, die aan het lokaal jeugd(werk)beleidsplan vooraf gaat maar ook bij de uitvoering ervan, mee organiseert (Van Hove, 2008). Bovendien kan de jeugdraad ook nieuwe thema's op de agenda van het gemeentebestuur brengen (Karuur, z.j.).

Een derde taak van de jeugdraad is de spreekbuis zijn van alle kinderen, jongeren en jeugdwerkers uit de gemeente. De jeugdraad kan deze stemmen vertegenwoordigen door leden naar andere adviesraden, werkgroepen of overlegcomités af te vaardigen of door leden van andere raden of comités op de eigen vergaderingen uit te nodigen (Van Hove, 2008).

Naar een nieuw jeugdraadmodel?

Verschillende jeugdambtenaren denken na over een hervorming van de jeugdraad of zijn op zoek zijn naar een nieuw model omdat 'het jeugdraadmodel niet werkt voor de gemiddelde jongere'. De jeugdraad heeft hoge drempels zoals maandelijks samenkomen en (gepercipieerde) nood aan kennis over jeugdbeleid en wetgeving. Uit de observaties blijkt dat de jeugdraad inspanningen doet om de bijeenkomsten aantrekkelijk te maken. Er zijn meestal drankjes en versnaperingen voor de deelnemers en de vergaderingen verlopen in een informele sfeer. Om de inspraak laagdrempeliger te maken, zetten sommige jeugddiensten werkgroepen of actieteams op rond specifieke thema's zoals het jeugdhuis, skaten, optredens, de fuifzaal, jeugdruimte, enz. Jongeren kunnen dan vrijblijvend deelnemen aan deze werkgroepen vanuit hun eigen interesse. De werkgroep kan rond haar specifieke thema een actie en activiteit opzetten (Karuur, z.j.).

> 'Dan hebben we ook een visienota opgemaakt van de jeugdraad en dat was het moment om na te denken hoe we het beter konden doen en zoeken naar andere manieren om te werken. Want één keer in de maand samenkomen, is dat iets dat draait? Er werd afgesproken dat we maar meer om de twee maanden gingen samenkomen en ons opsplitsen in A-teams (actieteams). De vroegere werkgroepen waren heel log en werden door één iemand een paar jaar gestuurd. We spraken af dat de A-teams per jaar een paar acties uitwerken, heel actiegericht en waar ook andere instanties mogen bij betrokken worden.

Gaat het over de fuifzaal, dan wordt de politie ook mee aan de tafel gezet. Vorige week hebben ze bijvoorbeeld samengezeten rond milieu en dan hebben ze gebabbeld met de milieudienst en met mensen uit milieuverenigingen. Dan wordt dat actieteam opengetrokken en niet enkel binnen de jeugdraad gehouden. We zijn nu bijvoorbeeld bezig met een nieuw speelplein, een avontuurlijk speelterrein. Dat wordt getrokken door de jeugdraad maar er is overleg met de buurtbewoners enzovoort.' (jeugdambtenaar 6, tussen 10 en 20 jaar ervaring, stad)

'Als je nu gewoon zin hebt om rond de nachtbussen in de stad iets te zeggen, dan zeggen we tegen de jongere: "kom af" en we organiseren een groepje rond het thema. De interessante zaken die daaruit komen, nemen we mee en we brengen dat naar het beleid.' (jeugdambtenaar 11, minder dan 10 jaar ervaring, centrumstad)

We misten een aantal jongeren én een aantal thema's. Want de thema's gingen vooral over jeugdverenigingen en de subsidies enz. Nu werken we heel veel met werkgroepjes. We hebben een werkgroep optredens, een werkgroep rond het festival, en dat staat los van de jeugdraad. We hebben ook een kerngroep van het jeugdhuis, die ook losstaat van de jeugdraad. Die kerngroep vergadert over wat er in het jeugdhuis moet gebeuren.' (jeugdambtenaar 9, minder dan 10 jaar ervaring, gemeente)

Andere participatie-instrumenten

De jeugdraad worstelt met zijn rol als belangenbehartiger van een breed lokaal jeugdbeleid. De werking van de meeste jeugdraden blijft binnen de sfeer van jeugdwerk en vrijetijd hangen. Tubex et al (2006) pleiten voor een fundamentele discussie waarbij in eerste instantie de belangenbehartiging van de kinderen en jongeren in de lokale samenleving besproken wordt. In functie daarvan kan dan de rol van de jeugdraad bekeken worden.

Als geïnstitutionaliseerd inspraakorgaan heeft de jeugdraad zijn waarde in het inspraakproces, maar ontbreekt het vaak aan dynamische interactie met het lokale bestuur. Andere participatie-instrumenten zouden aanvullend de hiaten van de jeugdraad in het lokale inspraakproces kunnen opvullen. In 2014 maakt minder dan de helft van de gemeenten (41%) gebruik van andere participatie-instrumenten dan de lokale jeugdraad. Dit aandeel is de laatste jaren constant gebleven (Cijferboek 2014–2015).

'Het jeugdraadmodel is voor de gemiddelde jongeren niet hun ding. Soms kan je ze wel tot daar krijgen als een bepaald thema hen interesseert. We moeten er vooral voor zorgen als jeugddienst – maar ook de jeugdraad zelf vind ik – dat we via bepaalde activiteiten zelf naar jongeren toe gaan en op die manier toch inspraak kunnen creëren.' (jeugdambtenaar 3, meer dan 20 jaar ervaring, stad)

Volgens jeugd(beleids)experten zijn maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren vaak niet geneigd om deel uit te maken van een jeugdraad. In de beleidsnota 2004-2009 stelt toenmalig minister van Jeugd Anciaux dat een verscheiden aanbod aan participatiekanalen en –structuren moet inspelen op de diversiteit. Ook minister Smet stelt in het Vlaamse jeugdbeleidsplan 2009-2014 dat gezocht moet worden naar nieuwe methoden en technieken om ook maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren te bereiken. Er moet gestreefd worden naar een gezonde participatiecultuur met een automatische participatiereflex, waarbij de focus dient te liggen op participatiecultuur en niet verglijdt naar een starre institutionalisering van inspraak die eerder contraproductief werkt (Smet, 2010).'

> 'Ik denk dat er veel inspanningen gebeuren maar dat ook veel jeugdwerkers, jeugdraadvoorzitters en jeugdraden zelf ook inzien dat ze veel moeite moeten doen voor 1 of 3 mensen met een kansarme achtergrond uit te nodigen en waar zijn we dan? Er zijn toch veel mensen die weten dat er andere meer efficiënte manieren zijn om de noden en behoeften van die gasten aan bod te laten komen. We moeten andere dingen organiseren om hen echt een stem te geven, maar dan niet in zo'n vergadering als een jeugdraad.' (Ben Verstreyden, ex-directeur Lejo)

In de zoektocht naar andere participatie-instrumenten volstaat formele inspraak niet meer. Jongeren vinden informele inspraak belangrijker (Anciaux, 2002).

Andere formele inspraakkanalen

Ad-hoc bevragingen en de kinder(gemeente)raad zijn de meest voorkomende formele participatie-instrumenten naast de verplichte jeugdraad.

KINDERGEMEENTERAAD

De kinder(gemeente)raad bestaat uit kinderen, verkozen door andere kinderen. In de kindergemeenteraad laten kinderen hun stem horen, onder begeleiding van volwassenen.

In Vlaanderen maakt 53% van de gemeenten gebruik van een kinder(gemeente) raad als formeel participatie-instrument. Hoewel dit aandeel gedaald is met 12% ten opzichte van 2007 blijft het één van de meest voorkomende formele inspraakinstrumenten.

Tubex et.al. (2006) zien twee soorten kindergemeenteraden. Drie op vier kindergemeenteraden zijn gericht op concrete realisaties, meestal rond thema's die kinderen zelf aandragen. Bij één op vier kindergemeenteraden ligt de klemtoon eerder op het sociaal-agogische en is de band met beleidsvorming van minder belang.

Vanuit onder andere VVJ vzw, klinken kritische stemmen ten aanzien van kindergemeenteraden. Redig en Ipermans (in Tubex et al. 2006) halen daarbij een aantal argumenten aan m.b.t. de organisatie, het proces en de samenstelling van de

kindergemeenteraad. Ze stellen zich daarnaast ook de vraag welke meerwaarde een ander formeel adviesorgaan heeft naast de jeugdraad. Een jeugdambtenaar beaamt deze kritiek.

> 'Vroeger is er ooit de vraag geweest vanuit het schepencollege om een kindergemeenteraad te organiseren maar daar stond ik zelf niet achter. Dat is geen manier om kinderen aan te zetten tot inspraak vind ik. Dus ik heb die boot afgehouden.' (jeugdambtenaar 6, tussen 10 en 20 jaar ervaring, stad)

AD HOC BEVRAGINGEN

Ad hoc bevragingen zijn meestal gericht op een bepaald project (of een deel daarvan) waarover de gemeente de mening wil kennen van de doelgroep. In 2010 maakte 91% van de gemeenten gebruik van ad hoc bevragingen. Dit aandeel is in 2014 gedaald tot 60%.

Verschillende geïnterviewde jeugdambtenaren geven aan dat ze met de jeugddienst zowel structurele als ad hoc inspraakprojecten organiseren. Aan acties rond jeugdruimte worden meestal ad hoc participatietrajecten gekoppeld en worden kinderen, jongeren en buurtbewoners bevraagd over hun wensen en behoeften.

> 'Als het gaat over invulling van publieke ruimte, dan gaan we naar de plekken waar de kinderen, tieners en jongeren wonen. Via verschillende methodieken. Als we met 6-7-jarigen gaan spreken, dan is dat met spelmethodieken. Met kinderen werken we heel dikwijls ook met referentiebeelden via tablets. We gaan huis-aan-huis. We organiseren daar speciaal activiteiten voor. We proberen dat in klassen te doen. We trekken het hele instrumentarium open. Maar het is allemaal vrij tijdsintensief.' (jeugdambtenaar 4, meer dan 20 jaar ervaring, centrumstad)

ANDERE FORMELE INSPRAAK-INSTRUMENTEN

De stedelijke jeugddiensten Antwerpen en Gent maken werk van structurele projecten zoals de digitale inspraaktool 'OOR' (Antwerpen) en het scholenproject 'Thuis in het stadhuis' (Gent). Een aantal gemeentelijke (eerder dan stedelijke) jeugdambtenaren verwijzen ook naar schoolbevragingen waarbij de jeugddienst langsgaat bij scholen om een participatietraject met de leerlingen op te zetten. In verschillende gemeenten werd samen met kinderen en jongeren, onder andere onder begeleiding van Kind en Samenleving, nagedacht over het inrichten van publieke ruimte.

Ook door koepelorganisaties worden impulsen gegeven om andere vormen van inspraak te organiseren. In aanloop van de gemeenteraadsverkiezingen van 2012 organiseerde Karuur, m.m.v. Formaat, Steunpunt Jeugd, VVJ en heel wat andere verenigingen en organisaties, grootschalige debatten tussen jongeren en politici in steden en gemeenten. Hieraan namen 130 steden en gemeenten en, naar eigen zeggen, 10.000 deelnemers deel. 'Debattle the sequel' volgde naar aanleiding van de opmaak van de lokale strategische meerjarenplannen.

Informele inspraak

Inspraak is één van de pijlers van het lokale jeugdbeleid. Dit heeft ertoe geleid dat lokaal heel wat gestructureerde inspraakprocessen en –instrumenten ontwikkeld zijn. Hoewel deze instrumenten een belangrijke rol spelen in het interactief bestuur, benadrukken jeugdambtenaren het belang van informele inspraak. Ze komen aan essentiële informatie door de dagdagelijkse contacten met kinderen en jongeren, bijvoorbeeld tijdens activiteiten. Tubex et.al. (2006) beamen dat deze contacten zeer nuttig zijn om zicht te krijgen op de leefwereld van kinderen en jongeren.

Daarenboven kan door een informele benadering van moeilijk bereikbare groepen ook hun stem gehoord worden. 'Moeilijk bereikbaar' in termen van inspraak en participatie zijn bijvoorbeeld ook tieners. Ze zijn te oud voor de kindergemeenteraad, te jong voor de jeugdraad, en vallen dus wat uit de boot van de meeste formele inspraakkanalen. Informele contacten zijn daarnaast essentieel voor het opbouwen van vertrouwen, wat kan bijdragen tot het werven van participanten voor formele inspraakprocessen (Tubex et.al., 2006).

Uit de interviews met de jeugdambtenaren blijkt dat steeds meer wordt ingezet op informele inspraak.

> 'Vroeger ging de inspraak via een enquête. Nu gaat het meer om informatie die we informeel binnenkrijgen vanop 'straat'. Via de contacten met de jongeren vang je zaken op en kan je op termijn informatie verzamelen. Dat is wat nu inspraak betekent. Dat is een continue proces nu.' (jeugdambtenaar 10, tussen 10 en 20 jaar ervaring, gemeente)

De jeugddienst kan heel wat opvangen via de speelpleinwerking, via animatoren, via het buurtfeest, via de middaginstuif, op het skateterrein, op café, enz. wanneer ze hun oor te luister leggen. Voor de jeugdambtenaren is het een voordeel om gekend te zijn in de stad of gemeente. Jongeren spreken hen dan gemakkelijker aan.

> 'Dat is ook het voordeel als je al zolang bezig bent. Je kent heel veel jongeren. Als ik wegga, ik ben zelf ook van hier, dan komen ze wel naar mij om het te vertellen. Nog voor de politie komt melden wat er fout is gegaan in de fuifzaal, weet ik het al wel meestal. Informele informatie dus. Ik denk dat dat soms wat onderschat wordt. De focus wordt te vaak op formele inspraak gelegd.' (jeugdambtenaar 6, tussen 10 en 20 jaar ervaring, stad)

> 'Wat wel gebeurt is dat mijn collega's en ik zomaar eens tijd pakken voor inspraak, informeel, binnen onze uren maar soms ook daarbuiten. Sowieso kan ik nergens komen in de stad zonder dat ik aangesproken wordt binnen mijn functie. Als ik in een jeugdhuis ben, gaan er geen 10 min voorbij of ze komen iets vragen. Is dat erg? Nee, ik vind dat dat bij mijn functie hoort. Of je wordt op straat aangesproken, als je op café zit, als je naar een theatervoorstelling gaat, … De mensen kennen je en weten wat je doet en wie je bent. 24 op 24 ben je jeugdconsulent. Dat maakt dat uw werk en privé echt verstrengeld zit.' (jeugdambtenaar 7, minder dan 10 jaar ervaring, stad)

'(...) dat zit in de taakomschrijving van elke animator: de voelsprieten. We hebben daar ook een registratiesysteem voor. Na de werkingen wordt er toch een kwartiertje stilgestaan bij wie was er, wat hebben we gedaan, welke problemen zijn we tegengekomen, welke signalen rond vrijetijd werden gegeven, rond welke verschillende thema's hebben we informatie gekregen van kinderen, van ouders, vanuit de buurt. Dat proberen we toch ook wel te bundelen en daarmee in gesprek te gaan met collega's of we geven signalen naar de politiek.' (jeugdambtenaar 4, meer dan 20 jaar ervaring, centrumstad)

Reflectie op 20 jaar lokale inspraak

Twintig jaar aandacht voor inspraak van kinderen en jongeren heeft geleid tot een bijna automatische reflex om bevragingen te organiseren rond thema's die kinderen aanbelangen. Vooral rond specifieke jeugdthema's, zoals speelruimte, veiligheid rond scholen, fuifbeleid, etc. worden bevragingen bij kinderen en jongeren georganiseerd. De inspraak is geëvolueerd van formele inspraak van een beperkte groep naar een waaier van formele en informele inspraakprocessen gericht op een diverse groep kinderen en jongeren.

'Die evolutie binnen participatie vind ik heel fijn om te zien. Vroeger was het de luidst sprekende, de hoogopgeleide en diegene die al veel wist over het jeugdwerkbeleid, die het voor het zeggen had. Nu merk je wel dat je door verschillende initiatieven ook heel veel andere jongeren een stem kunt laten geven. Dat vind ik heel belangrijk.' (jeugdambtenaar 11, minder dan 10 jaar ervaring, centrumstad)

'Er is de voorbije jaren toch wel veel ontwikkeld, bijvoorbeeld als het gaat over planning van publieke ruimte. Dan gaan ze praten met die gasten in dat park of in die wijk: we gaan die interviewen, we gaan dat neerschrijven, filmen, we geven ze een camera om de 5 belangrijkste plekken te fotograferen en dan te zeggen waarom, ... Er zijn veel manieren om een stem aan bod te kunnen brengen. Dan zeg je "maar dan gaat dat alleen maar over dat pleintje, die gasten hebben toch meer te vertellen?" Ja, da's waar maar als dat een succeservaring geweest is voor hen en ze hebben bijvoorbeeld in een fototentoonstelling in het stadhuis mogen komen vertellen en de burgemeester en schepenen wandelen door die fototentoonstelling en er is een babbel met die jonge gast, dan durven die na zo'n ervaring al wel iets meer. Dus je bouwt daaraan. Je hebt mensen nodig die als job aandacht hebben voor dat soort inspraakprocessen. Mensen die die processen faciliteren, versterken, met heel veel respect voor het tempo en de draagkracht van die mannen.' (Ben Verstreyden, ex-directeur Lejo)

Naast de gestegen kwantiteit van initiatieven rond inspraak moet er ook oog zijn voor verdieping en evaluatie van de methoden en een kritische reflectie over het effect van deze initiatieven Het beleid gaat te vaak voorbij aan de werkelijke doelstellingen van inspraak. Inspraak en participatie staan in de beleidsplannen te veel in het teken van de planning zelf. De nadruk ligt daarbij eerder op verbreding (zoveel mogelijk groepen bereiken) dan op verdieping. Er wordt meer gefocust op het verwerven van informatie dan op het verwerken ervan. De productie van inspraakinstrumenten wordt belangrijker dan het proces (Tubex et al., 2006).

Kinderen en jongeren aan het woord

Voor politici en jeugdexperten is inspraak van kinderen en jongeren een belangrijk thema binnen het jeugdbeleid. Maar hoe denken kinderen en jongeren er zelf over. In 2013 presenteert Jeugddienst Globelink een bundel met aanbevelingen van zo'n 600 Vlaamse jongeren over het thema kinderrechten. Deze aanbevelingen zijn het resultaat van een jaar lang debatteren in 24 lokale KRAS-groepen[24]. KRAS-jongeren signaleren dat het recht op inspraak van kinderen en jongeren onvoldoende wordt gerespecteerd en vragen daarom meer sensibilisering over inspraakmogelijkheden voor kinderen. Ze wijzen ook op het belang van politieke vorming in het secundair onderwijs (Jeugddienst Globelink, 2013).

Ook de Vlaamse Jeugdraad neemt het initiatief om na te gaan hoe kinderen en jongeren denken over participatie. Ze brengen daarvoor een groep van 30 jongeren bij elkaar om als 'jongerenambassadeurs' meningen en verhalen te verzamelen rond dit thema. Ze gaan in discussie en bevragen een 1.000-tal jongeren in heel Vlaanderen over participatie. Hieruit blijkt dat jongeren meer en beter geïnformeerd willen worden over politiek. Ze leggen de verantwoordelijkheid hiervoor bij het onderwijs, de politieke partijen en de media. Daarnaast wijzen de jongerenambassadeurs op het belang van lokale jeugdparticipatie en doen ze een oproep om het debat rond stemrecht vanaf 16 jaar opnieuw op te nemen (Vlaamse Jeugdraad, 2012).

24 KRAS is een project van Jeugddienst Globelink met de steun van de Vlaamse overheid, de Vlaamse Gemeenschapscommissie en de Belgische ontwikkelingssamenwerking. Het is een project waarbij deelnemers van de derde graad zich een jaar lang in hun vrije tijd verdiepen in een mondiaal thema. Voor het schooljaar 2012-2013 werd gekozen voor kinderrechten. (www.globelink.be/kras).

Inspraak in Brussel

De beide gemeenschappen die actief zijn in Brussel hebben elk een jeugdraad (Karuur, 2014b). De Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) heeft een lange traditie van inspraak en participatie. Met het decreet LJBW 1993 wordt de 'Advieswerkgroep Jeugd' van de VGC in het leven geroepen. Wanneer met het decreet LJ(W)B 2003 een jeugdraad verplicht wordt, verandert deze adviesWerkgroep van naam. De **VGC-jeugdraad** is een verzameling van professionele en vrijwillige jeugdwerkers, jeugdwelzijnswerkers en mensen uit de onderwijs-, cultuur en sportsector (De Lille, 2009).

Karuur, die in Vlaanderen de lokale jeugdparticipatie ondersteunt, krijgt van de VGC extra middelen om in te zetten op het sensibiliseren van gemeenten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest om lokale participatiestructuren in het leven te roepen. Ze zetten een voltijdse projectmedewerker in voor Brussel. In 2014 zijn er daardoor duidelijke aanzetten tot gemeentelijke jeugdraden (Karuur, 2014b).

Daarnaast zijn er ook nog andere inspraakprojecten. Zo heb je het participatieplatform van Brusselse Frans- en Nederlandstalige jeugdwerkorganisaties, **Het Werkt/Ça Marche** (HWCM). Ze willen Brusselse jongeren een stem geven in het publieke en politieke debat en aan visievorming doen rond Brusselse jeugdbeleidsthema's. JES vzw heeft bovendien het Brusselse participatieproject **YOTA!** uitgewerkt om kinderen, jongeren, jeugdorganisaties en scholen actief te betrekken bij de Brusselse stadsontwikkeling (JES, 2014). Ook **D'BROEJ** (Brusselse Organisatie voor de Emancipatie van Jongeren) werkt acties uit rond participatie. Met hun **actieweek** gaan jeugdwerkers actief het gesprek aan met kinderen en jongeren over wat zij belangrijk vinden in hun wijk (Karuur, 2014b).

'Ik geloof niet zo hard in dat soort officiële organen. Dat is niet het enige. Het is interessanter om in Brussel een dynamiek op gang te brengen met mensen over de taalgrenzen heen die rond een bepaalde topic iets willen doen. Ik geloof meer dat we rond bepaalde topics heel veel mensen kunnen samenbrengen dan dat we institutioneel beginnen met een jeugdraad. Waarom functioneren jeugdraden vaak? Omdat dat in een traditie zit, een schepen weet dat hij daarmee rekening moet houden. Je kan beter een bepaald topic kiezen en daar een beweging rond creëren waarin mensen elkaar vinden.' (Bie Vancraeynest, coördinator Jeugdhuis Chicago)

Samengevat

Het decreet LJWB 1993 geeft op lokaal niveau een eerste aanzet tot geïnstitutionaliseerde inspraak van kinderen en jongeren. Met het decreet van 14 februari 2003 (LJ(W)B 2003) wordt inspraak van kinderen en jongeren verder geïnstitutionaliseerd door de oprichting van een gemeentelijke jeugdraad decretaal verplicht te maken. Met de decreetwijziging in 2006 wordt nog een stap verder gegaan door de invoering van de term 'interactief bestuur'.

Ook voor de decretale verplichting hebben al heel wat gemeenten een autonome jeugdraad, waarvan de samenstelling varieert van open, halfopen tot gesloten. Met het decreet LJ(W)B 2003 wordt de samenstelling van de jeugdraad decretaal bepaald. In een jeugdraad zetelen afgevaardigden van plaatselijke of intergemeentelijke jeugdwerkinitiatieven en geïnteresseerde jeugd uit de gemeente. De meeste jeugdambtenaren geven evenwel aan dat hun jeugdraad vooral bestaat uit jongeren van jeugdverenigingen.

Het College van burgemeester en schepenen moet 'advies vragen aan de gemeentelijke jeugdraad over alle aangelegenheden inzake het jeugdwerkbeleid en de uitvoering van het jeugdbeleidsplan'. Daarnaast kan de jeugdraad op eigen initiatief advies geven over alles wat jeugd of jeugdwerk aanbelangt. Gemiddeld komt de helft van de adviezen er op vraag van het gemeentebestuur en de andere helft wordt op eigen initiatief ingediend. Adviezen op eigen initiatief hebben meestal betrekking op het jeugdwerkbeleid.

Het feit dat vooral vertegenwoordigers van jeugdverenigingen in de jeugdraad zetelen en de eigen adviezen meestal betrekking hebben op jeugdwerkbeleid, bevestigt dat de jeugdraad structureel gekoppeld blijft aan het jeugdwerk en de vrijetijdsbesteding.

Naast adviseren heeft de jeugdraad ook nog andere belangrijke taken, waaronder het organiseren van activiteiten. Die vullen grotendeels de initiatieven van het lokale jeugdwerk aan. Activiteiten binnen het bredere jeugdbeleid worden veel minder opgenomen door de jeugdraad. De werking van de meeste jeugdraden blijft ook hierdoor binnen de sfeer van jeugdwerk en vrije tijd hangen. Daardoor worstelt de jeugdraad met zijn rol als belangenbehartiger van een breed lokaal jeugdbeleid.

Als geïnstitutionaliseerd inspraakorgaan heeft de jeugdraad zijn waarde in het inspraakproces, maar vaak ontbreekt een dynamische interactie met het lokale bestuur. Andere participatie-instrumenten zouden aanvullend de hiaten van de jeugdraad in het lokale inspraakproces kunnen opvullen. Die moeten gezocht worden in de formele en informele inspraak. Ad-hocbevragingen en de kinder(gemeente)raad zijn daarbij de meest voorkomende formele participatie-instrumenten. Hoewel deze instrumenten een belangrijke rol spelen in het interactieve bestuur, benadrukken jeugdambtenaren het belang van informele inspraak. Daarenboven kan door een informele benadering van moeilijk bereikbare groepen ook hun stem gehoord worden.

Twintig jaar aandacht voor inspraak van kinderen en jongeren heeft geleid tot een bijna automatische reflex om bevragingen te organiseren rond thema's die kinderen aanbelangen. Maar naast het stijgende aantal initiatieven rond inspraak moet er ook oog zijn voor verdieping en evaluatie van de methoden en voor een kritische reflectie over het effect van deze initiatieven. Het beleid gaat te vaak voorbij aan de werkelijke doelstellingen van inspraak.

H F J T J G Y J I I T N H U S

G V O O R Z I E N I N G E N K

T Q I H S O X U F V M L T G R

O D W U J O F G R B O E M I A

E A E G S P X D A C G E I D P

G H K T Y E L B S Y O M U N E

A B O I B N A E T U Q R R A T

N K U C E B A W R Q K O L T A

K L E E K A Z E U O E F E S K

E F T P T A F G C S I N E F S

L V Q L J R I I T D L I P L K

I I Y V I H U N U X B G S E S

J V R V R P F G U D U X M Z D

K L Z N O W C Y R X P I J J U

X H A N G P L E K K E N H J S

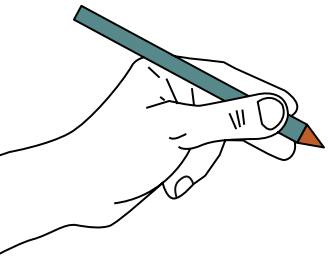

Zoek onderstaande woorden in de puzzel.

INFRASTRUCTUUR TOEGANKELIJK OPENBAAR PUBLIEK INFORMEEL VOORZIENINGEN HANGPLEKKEN JEUGDBEWEGING SPEELRUIMTE ZELFSTANDIG SKATEPARK FUIFZAAL

7 Evolutie van jeugdruimte

Naast inspraak en participatie zijn er nog enkele beleidsterreinen waar jeugddiensten de voorbije jaren actief in zijn geweest, zoals jeugdruimte, toegankelijkheid/diversiteit en jeugdinformatie (N, 2007b). Deze thema's behandelen we in de volgende drie hoofdstukken.

Een gewijzigde blik op kinderen en jongeren in de publieke ruimte

Jeugdruimte is een thema dat de voorbije decennia sterk in beweging is geweest. Waar het in eerste instantie ging over het voorzien van infrastructuur voor georganiseerde jeugdwerkvoorzieningen, denk aan lokalen voor jeugdbewegingen, verschoof de balans de voorbije jaren meer naar ruimte voor jongeren om ook informeel samen te komen, bijvoorbeeld speel- en rondhangplaatsen, en bij uitbreiding trage wegen om deel te kunnen zijn van de volledige publieke ruimte. Speelweefsels en verbindingsweefsels getuigen van deze laatste stap.

Gemeenten worden sinds 2002 door middel van de prioriteit jeugdruimte extra gestimuleerd om rond dit thema beleid te voeren. Gemeenten investeren, onder andere, onder impuls van de prioriteit enerzijds in jeugdwerkinfrastructuur, anderzijds wordt er ingezet op ruimte waar individuele kinderen en jongeren bijeen kunnen komen. Er wordt geïnvesteerd in de uitbreiding van bijvoorbeeld speelruimte en fuifruimte, rondhangplekken en speelweefsels.

Een en ander moet gezien worden in het licht van de verschuiving in het heersende kindbeeld en de plaats van kinderen in de publieke ruimte: van afzonderlijk kindland naar kinderen en jongeren als actieve actor in de publieke ruimte (De Visscher, 2011).

Lange tijd worden kinderen en jongeren beschouwd als niet verantwoordelijk en niet mondig. Dit kindbeeld uit zich in een apartstelling van kinderen en jongeren om hen voor te bereiden op het burgerschap (Van Nieuwenhove, 2000; Vanobbergen, 2014). Op hun eigen jeugdeiland groeien ze in een beschermde, veilige omgeving op tot jongvolwassenen. Lea Dasberg (1986) spreekt over 'jeugdland' (De Visscher & Reynaert, 2013).

Met het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) duikt er een nieuw kindbeeld op. De kinderrechtenbeweging wijst op de nood aan erkenning van het actorschap van kinderen en jongeren (Van Nieuwenhove, 2000). De overtuiging groeit dat kinderen en jongeren erkend moeten worden als feitelijke medeburgers met mede-eigenaarschap van de publieke ruimte (De Visscher, 2011). Vanuit de kinderrechtenbeweging worden de geïsoleerde en duidelijk afgebakende jeugdeilanden in vraag gesteld en wordt de focus gelegd op een kindvriendelijke inrichting van de publieke ruimte. Dit houdt in dat kinderen en jongeren zich op zelfstandige wijze kunnen bewegen doorheen de publieke ruimte en hun eigen spelactiviteiten ontwikkelen (De Visscher, Reynaert & De Bie, 2012).

Jeugdwerkinfrastructuur als constant aandachtspunt

In 1995 geeft al 57% van de gemeenten bouw- of verbouwingstoelagen aan particuliere jeugdlokalen, in 1998 is dit aandeel gestegen tot 74% (Cijferboek 1996-1998 en Cijferboek 1999-2001). Deze stijging is opmerkelijk omdat noch voor de invoering van het decreet, noch in de regelgeving expliciet aandacht wordt besteed aan jeugdinfrastructuur.

Uit een onderzoek dat de Katholieke Jeugdraad in 2000 deed naar de gemeentelijke ondersteuning voor infrastructuur voor het particuliere jeugdwerk, blijkt echter een zeer grote diversiteit tussen gemeenten in de aanwezigheid en de aard van initiatieven die lokaal genomen worden om jeugdwerkinfrastructuur te ondersteunen. Er ontbreekt een systematische aanpak in de meeste gemeenten (Katholieke Jeugdraad, 2000). In 2001 wordt vanuit de Vlaamse overheid (vanuit het prioriteitenbeleid) een eerste aansturing gegeven aan de lokale besturen om te investeren in jeugdruimte. Gemeenten krijgen 20% extra middelen als ze bereid zijn extra inspanningen te leveren op het vlak van jeugdwerkinfrastructuur en ruimte voor jeugd. Met jeugdwerkinfrastructuur wordt alle infrastructuur – gemeentelijk of particulier – bedoeld die ten dienste staat van het lokale jeugdwerk. De term "jeugdruimte" verwijst naar alle publieke ruimten die direct of indirect ten dienste staan van kinderen en jongeren (speelpleintje, skatepark, fuifzaal, maar ook fietspaden etc.) (Cijferboek 2008-2010). Lokale besturen krijgen de vrijheid deze extra inspanningen naar eigen noden en behoeften in te vullen.

Tijdens het werkjaar 2002-2003 onderzocht Steunpunt Jeugd het effect van de (toen nieuwe) prioriteit jeugdruimte. In deze screening werden uiteindelijk 42 jeugdruimteplannen bestudeerd. Een eerste vaststelling was dat bijna alle gemeenten (93%) jeugdwerkinfrastructuur opnamen als thema. De geformuleerde doelstellingen bleken erg divers, maar werden door Steunpunt Jeugd geclusterd onder de doelstellingen: werken allerhande (15%), subsidiëring en financiering (14%), zorgen voor goede of betere huisvesting (13%), oplossing voor een bepaald gebrek (13%), inventariseren en plannen (13%) en werk maken van veiligheid (12%). De voornaamste conclusie was echter dat er nood was aan meer tijd om een wezenlijk verschil te kunnen maken in jeugdwerkinfrastructuur (Steunpunt Jeugd, 2003).

Ook in de volgende planningsperiodes blijft jeugdruimte, dankzij het prioriteitenbeleid, een belangrijke poot in de lokale jeugdbeleidsplannen. In hoofdstuk 3 vermelden we al dat jeugdruimte, met zowel aandacht voor jeugdwerkinfrastructuur als voor ruimte voor kinderen en jongeren ook in de periode 2005- 2007 prioriteit is (Anciaux, 2008).

Voor de planperiode 2008-2010 wordt jeugdwerkinfrastructuur bepaald als prioriteit binnen jeugdwerkbeleid. Nadien opgevolgd door brandveiligheid voor de planperiode 2011-2013.

Het belang van degelijke, bruikbare jeugdwerkinfrastructuur neemt toe, tezamen met de regelgeving. 'Waar bricolage vroeger in het jeugdwerk een vanzelfsprekende manier was om het jeugdlokaal op een goedkope manier bruikbaar te houden, worden jeugdwerkers nu in toenemende mate geconfronteerd met regelgeving' (VVJ, 2010). De opkomst van de risicosamenleving, met een streven naar absolute veiligheid, is hier uiteraard niet vreemd aan. Dit vertaalt zich ook in de aansturing van het lokale jeugdbeleid door de Vlaamse overheid. In elke planperiode wordt een prioriteit opgenomen die rechtstreeks te maken heeft met investeringen in infrastructuur voor kinderen en jongeren.

Voor de planperiode 2008-2010 kiest 84% van gemeenten voor het thema veiligheid binnen de beleidsprioriteit jeugdwerkinfrastructuur. In het jeugdbeleidsplan voor planperiode 2011-2013 tekent 95% van de gemeenten in op de prioriteit brandveiligheid en/of een zelf gekozen jeugdwerkprioriteit.

Infrastructuur voor jongeren

Gemeenten beseffen dat (naast infrastructuur voor de cultuur- en sportsector) geïnvesteerd moet worden in infrastructuur waar jongeren ook buiten een georganiseerd verband kunnen samenkomen. In het begin van de decentralisatie stelt jeugdinfrastructuur in de meeste gemeenten niet veel voor. In 1998 heeft 17% van de gemeenten in Vlaanderen een eigen jeugdcentrum[25] (Cijferboek 1996-1998). Met de verhoogde beleidsaandacht voor jeugdbeleid komt ook hierin verandering. In 2001 heeft al één op vier gemeenten in Vlaanderen een eigen jeugdcentrum. GRAFIEK 7.1 toont dat deze evolutie zich de jaren nadien blijft verderzetten.

GRAFIEK 7.1 – EVOLUTIE VAN HET PERCENTAGE GEMEENTEN MET EEN GEMEENTELIJK JEUGDCENTRUM EN/OF POLYVALENT CENTRUM MET JEUGDFUNCTIES – VLAAMS GEWEST

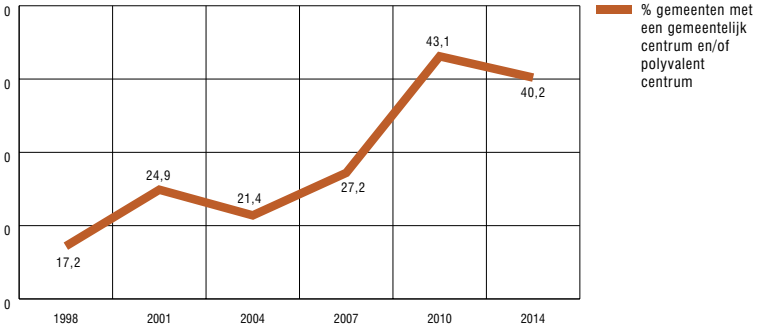

Meer dan de helft van de gemeenten kiest daarenboven voor de planperiode 2005-2007 voor het thema 'fuifruimte'. Daarnaast zijn ontmoetingsruimte (46%) en groene ruimte (25%) populaire thema's. De impact van de keuze voor fuifzalen is drie jaar later al voelbaar. In 2004 heeft de helft van de gemeenten een eigen fuifzaal, in 2007 is dit 80%.

25 'De accommodatie (gebouw of geheel van aaneensluitende en bijeen horende gebouwen) in eigendom of expliciete exploitatie van het gemeentebestuur en specifiek ter beschikking gesteld van het jeugdbeleid. Deze accommodatie is geschikt voor het vervullen van een aantal functies binnen het gemeentelijk jeugdbeleid, zijnde minimaal de gemeentelijke jeugddienst, dienstverlening, ontmoeting, informatie en vrijetijdsprogrammatie. Het beheer van het gemeentelijk jeugdcentrum gebeurt in samenspraak met gebruikers en betrokkenen.' (Cijferboek 1996-1998, p100)

'Ik denk dat de beleidsprioriteit een grote impact gehad heeft. Ik denk dat daardoor lokaal enorm veel gebeurd is in de vorm van bakstenen en in de vorm van beleid.' (Kaï Van Nieuwenhove, directeur VVJ)

Uit het onderzoek van Fuifpunt en De Ambrassade in 2013 (Goovaerts, 2013) blijkt inderdaad dat heel wat deelnemers onderkennen dat hun gemeente of stad de laatste jaren sterk investeerde in infrastructuur waarin gefuifd kan worden. Niettemin blijft er een tekort aan geschikte fuifinfrastructuur. Gemeenten doen ook andere inspanningen dan nieuwe infrastructuur voorzien. Zo worden bijvoorbeeld afspraken gemaakt met privé eigenaars of rond mobiele fuifruimte (Goovaerts, 2013).

De prioriteiten jeugdruimte en jeugdwerkinfrastructuur hebben gemeenten aangezet tot investeringen in fysieke ruimte voor kinderen en jongeren. Dit heeft zich vertaald in een uitbreiding van het gemeentelijk infrastructuuraanbod. Zo is bijvoorbeeld het aantal gemeenten met skate-infrastructuur verdriedubbeld sinds 2004 en heeft nu 43% van de gemeenten een repetitielokaal ten opzichte van 25% in 2004. Ook de prioriteit jeugdcultuur heeft hieraan bijgedragen.

Informele plekken voor kinderen en jongeren

Gemeenten worden aangespoord een speelruimtebeleid te voeren. De beleidsnota jeugd 1999-2004 van minister Anciaux (Anciaux, 1999) introduceert het **speelruimteplan**. Dit plan vormt een wezenlijk onderdeel van het lokaal jeugdwerkbeleidsplan. Het moet de bestaande speelruimtes in kaart brengen en onderzoeken waar en hoe bijkomende speelruimte kan worden ingericht zonder 'getto's' te creëren (Anciaux, 1999). Het belang van informele speelruimtes wordt daarbij benadrukt. Deze vermelding geeft mogelijk aan dat besturen tot dan vooral aparte ruimten voor kinderen en jongeren inrichten (Van Nieuwenhove, 2000).

Door het prioriteitenbeleid en door de regelgeving met betrekking tot de veilige speelomgeving[26] kiezen lokale besturen massaal voor het thema 'speelruimte'. Voor de planperiode 2005-2007 tekent 92% van de gemeenten in op de prioriteit jeugdruimte. Daarvan kiest 73% ervoor om speelruimte als extra thema op te nemen binnen het hoofdstuk jeugdruimte (Cijferboek 2005-2007). Volgens de regels van het koninklijk besluit betreffende de uitbating van speelterreinen investeren gemeenten in aangepaste formele buitenspeelruimtes (N, 2009). Gemiddeld telt een gemeente nu 12 speelruimtes voor kinderen (Cijferboek 2014).

26 Koninklijk besluit van 28 maart 2001 betreffende de uitbating van speelterreinen.

Voor jongeren geldt hetzelfde. Steeds meer gemeenten zetten in op een rondhangbeleid, om jongeren de kans te geven om samen te komen in de publieke ruimte. Bovendien dienen 285 gemeenten een jeugdruimteplan in voor de planperiode 2005-2007. Dit is een stijging van 8% (12 plannen) ten opzichte van de planperiode 2002-2004 (Kroniek 2005).

Uit het onderzoek Buitenspelen (Van Gils et al., 2008) blijkt dat kinderen informele ruimten[27] verkiezen om te spelen. Dit komt mede doordat toegenomen veiligheidsmaatregelen formele speelterreinen minder aantrekkelijk maken voor kinderen. Door privatisering en formalisering van de ruimte verdwijnt echter veel restruimte en worden informele plekken onbereikbaar. Een kindgericht publiek ruimtebeleid omvat dus veel meer dan het voorzien van voldoende speelruimte in elke wijk (Kind en Samenleving, 2015).

27 De informele ruimte is de publieke ruimte die niet specifiek toewijsbaar is aan één of andere groep, maar waar wel intensief gebruik van wordt gemaakt

Investering in fysieke gemeentelijke en particuliere ruimte voor kinderen en jongeren volstaat dus niet om hen een plaats te geven in de samenleving.

Lokaal groeit het besef dat kinderen en jongeren niet alleen speel- of rondhangterreinen, maar heel de stad gebruiken om tijd door te brengen en samen te zijn. Het concept speel- en verbindingsweefsel is hiervan het resultaat.

'Om het kort te zeggen: waar we vroeger op inzetten, was ruimte voor kinderen en ruimte voor jongeren (de speelpleinen, de hangplekken). Dat zijn expliciete plekken voor kinderen en jongeren. Dat is geëvolueerd naar het gegeven dat kinderen en jongeren hun plek in de publieke ruimte, overal. Die publieke ruimte moet echter ook gedeeld worden met andere bevolkingsgroepen. Dus dat gedeeld gebruik van die ruimte, betekent ook een gedeelde verantwoordelijkheid opnemen voor die ruimte, … Dat is een beetje de evolutie.' (jeugdambtenaar 4, meer dan 20 jaar ervaring, centrumstad)

Speel- en verbindingsweefsels

Een samenwerkingsverband bestaande uit Kind en Samenleving, Stad Gent, Steunpunt Jeugd, Trage Wegen, Vlaamse Jeugdraad, Vivès, VRP, VVJ en VVSG, definieerde speelweefsel in 2008 als 'een samenhangend geheel van plekken en verbindingen die belangrijk zijn voor kinderen en jongeren' (Kind en Samenleving, 2011).

Het gaat over plekken die betekenis hebben voor kinderen en jongeren als plaats om aanwezig te zijn, of als plaats waar ze (regelmatig) langskomen.

Een handleiding die de stad Gent, voortrekker van het concept speelweefsel, opmaakte, verwoordt het als:

> *'Een speelweefsel beoogt een kwaliteitsvolle spreiding, inplanting en inrichting van plekken die belangrijk zijn voor kinderen: Formele speelruimtes (speelterreinen, speelbossen, enz…), informele speelplekken (plekken die gebruikt worden door kinderen en jongeren in hun spel, ook als deze plekken door de Stad niet formeel erkend zijn als speelplek), parken, pleinen en andere openbare ruimtes waar kinderen en jongeren medegebruiker zijn en die kindgericht worden uitgebouwd, en allerlei voorzieningen die betekenis hebben voor kinderen en jongeren (bib, bioscoop, school, …). Een speelweefsel beperkt zich niet tot een verhaal van plekken, het gaat om een ruimtelijk netwerk en verbindingen.'* (Stad Gent, 2007, p9)

De nadruk bij het concept 'speelweefsel' ligt allerminst op het 'spelen'. Het gaat over allerlei manieren waarop kinderen en jongeren gebruik maken van de publieke ruimte: plaatsen om elkaar te ontmoeten, te praten, te voetballen, te stappen of te fietsen, ...

> 'We zijn veel breder gegaan dan die speelterreinen. We hebben op een bepaald moment beseft dat de ganse stad bespeelbaar is. Dat er toch een veel ruimere plek, naast die speelterreinen, moet kunnen gebruikt worden door kinderen en jongeren. Dat speelweefselconcept ging over informele en formele plekken en niet onbelangrijk, de verbinding tussen die plekken, vandaar dat mobiliteit mee in onze plangroep zat. Dus in die zin is er ook een verbreding, een evolutie geweest in de stad van 'wat zijn plekken binnen die publieke ruimte die belangrijk zijn voor kinderen en jongeren?' Het gaat niet alleen over die formele speel- en ontmoetingsplekken, het gaat ook bijvoorbeeld over een bib en de directe omgeving van die bib. Het gaat ook over scholen en de directe omgeving daarvan. Het gaat over een plekje waar enkel een bankje staat en de verbinding tussen al die plekken waarbij letterlijk bruggen gebouwd werden die de mogelijkheid bieden om op een leuke, aangename en veilige manier van de ene naar de andere plek te gaan. Zo is dat opengetrokken, waarbij je moet weten dat kinderen en jongeren niet de enige gebruikers zijn en dat daar soms spanningen zijn. Maar op z'n minst worden ze wel erkend als medegebruiker, naast andere gebruikers.' (jeugdambtenaar 1, meer dan 20 jaar ervaring, centrumstad)

Nog belangrijker gaat het in de eerste plaats over het weefsel rond die plaatsen. Over hoe kinderen en jongeren zich op een veilige en aangename manier kunnen verplaatsen van de ene naar de andere plek (Kind en Samenleving, 2011).

De stad Gent (z.j.) hanteert daarom niet langer de term 'speelweefsel', maar 'verbindingsweefsel', waarbij ze expliciet inzoomen op de verbindingswegen tussen speel- en ontmoetingsplekken in Gent.

Sinds de lancering van het concept 'speelweefsel' een tiental jaar geleden, lijkt het een gestage opmars te kennen en wordt het samen met het concept 'trage wegen' in meer en meer gemeenten uitgerold.

Uit de interviews met de jeugdambtenaren blijkt ook dat jeugdruimtelijke projecten vaak vanuit de jeugddienst opgestart worden en vorm krijgen en dan mee opgenomen worden door de dienst Ruimtelijke Ordening.

> 'Ik heb dat moeten gaan verdedigen op de commissie openbare werken, voorgezeten door de burgemeester zelf. De eerste keer dat ik met het idee kwam van een kindlint, hebben ze mij allemaal vierkantig uitgelachen. Maar goed, blijven op die nagel kloppen en dan lukt dat wel. Men is daar dan mee akkoord gegaan. En als experiment was dat niet slecht. (...) Ik moet wel zeggen, waar ik in het begin letterlijk werd uitgelachen met dat idee, is het nu de openbare sector die ons komt vragen om toelichting te geven op een congres dat zij organiseren rond kinderen in de publieke ruimte. Dus daar zie je toch wel een hele kentering.' (jeugdambtenaar 10, tussen 10 en 20 jaar ervaring, centrumstad)

De samenwerkingen van de jeugddienst met de diensten Ruimtelijke Ordening of Stadsontwikkeling zijn – vooral in steden – volgens verschillende bevraagde jeugdambtenaren sterk uitgebouwd de afgelopen jaren, onder andere door projecten als Kindvriendelijke Steden en Gemeenten.

> 'We hadden vroeger wel samenwerkingen rond projecten met milieu, rond speelpleinen met ruimtelijke ordening. Nu hebben we dat traject kindvriendelijke stad afgelegd en hebben we dat label gekregen. We hebben ook een lange studie met uiteindelijk een actieplan naar kindvriendelijke ruimte afgerond en van daaruit heeft de samenwerking met de harde sector, stadsontwikkeling, echt structuur gekregen en dat is op dit moment onze grootste sterkte.' (jeugdambtenaar 4, meer dan 20 jaar ervaring, centrumstad)

Ondanks alle initiatieven om meer ruimte te voorzien voor kinderen en jongeren, loopt hun aanwezigheid in de publieke ruimte niet altijd probleemloos.

Vanaf de leeftijd van 12 jaar worden kinderen in de perceptie bengels die overlast bezorgen en via beleidsmaatregelen beteugeld moeten worden (VVJ, 2010). Jeugdig gedrag wordt door volwassenen vaak negatief gepercipieerd (Cops, 2011). Het besef groeit dat er ook ruimte moet gecreëerd worden in de hoofden van volwassenen voor een meer positieve houding tegenover de eigenheid van kinderen en jongeren (Anciaux, 2001b).

Mentale ruimte voor kinderen en jongeren

Er wordt uitgegaan van een beleidsbenadering die toelaat dat de jeugd letterlijk én figuurlijk meer ruimte innemen. Naast fysieke ruimte is ook mentale ruimte van belang. Hiermee wordt bedoeld dat kinderen en jongeren de tijd en (publieke) ruimte krijgen om kind en jong te zijn, om te experimenteren. Het vergroten van de mentale ruimte voor kinderen en jongeren blijkt echter geen evidente (r)evolutie. Het jeugdbeleid botst op het veiligheidsdenken, de invulling van publieke ruimte door volwassenen en het NIMBY-syndroom, waarbij (gepercipieerde) 'overlast' centraal staat.

Het (lokaal) jeugdbeleid gaat uit van een positief, emancipatorisch jeugdbeeld. Dit staat botst soms met het **veiligheidsbeleid** dat aan belang wint door het maatschappelijke probleem rond (gepercipieerde) overlast (Van Mullem et al., 2002). Jongeren tasten grenzen af en experimenteren, dat hoort bij opgroeien. Maar wanneer ze dit doen, veroorzaken ze in de ogen van volwassenen al eens overlast (Van Ceulebroeck & Vanobbergen, 2012).

De focus op overlast kadert immers (onder meer) binnen het spanningsveld tussen de functie die volwassenen aan publieke ruimte geven en de functie die jongeren eraan geven (Forges, Loopmans, Leclercq & Newton, 2013). De **publieke**

ruimte heeft voor volwassenen eerder een instrumentele functie, het is een verplaatsingsmiddel om van punt A naar punt B te gaan (Cops, 2011). Dit komt niet overeen met de functie die jongeren eraan geven. Voor hen is de publieke ruimte een doel op zich, een eindbestemming, een ontmoetingsplaats. Daarnaast heerst de maatschappelijke tendens om de openbare ruimte te zien als een verlengstuk van de eigen privéruimte (Forges et al., 2013). De publieke ruimte moet een neutrale, lege ruimte zijn, wat haaks staat op een levendige ruimte waar mensen in contact komen met elkaar. Dit ervaren ook de jeugd(beleid)sexperten.

> 'Er is over het algemeen een ongelooflijke intolerantie tegenover samenkomen in de publieke ruimte en toevallig zijn dat vaak jongeren. Die hebben daar behoefte aan en die willen op andere uren samenkomen dan dat mensen graag zouden zien.' (Tom Willox, directeur Formaat)

Tot slot botsen nieuwe acties op het **NIMBY-syndroom** (Not In My Backyard) ten aanzien van (initiatieven voor) kinderen en jongeren. 'Heel wat mensen zijn het eens met voorzieningen voor de jeugd, zolang het maar niet in hun achtertuin is' (Anciaux, 2002). Denk aan het organiseren van kinderopvanginitiatieven of speelpleinen.

Deze maatschappelijke opvatting krijgt weerklank in het beleid. Er wordt meer ingezet op veiligheid en het minimaliseren van overlast. Onder andere de Gemeentelijke Administratieve Sancties worden hiervoor toegepast.

Heel wat jeugdambtenaren worden geconfronteerd met de intensivering van het veiligheidsdenken.

> 'Ik vind zelf het veiligheidsdenken nog wel een moeilijke vanuit de jeugddienst... (...) Heel het GAS-verhaal kan ik daar ook nog ergens aan koppelen. Die slinger slaat naar mijn persoonlijk gevoel wat ver door op dit moment. Je merkt dat ook in je lokaal bestuur, je kan voor niets nog centen krijgen maar als je een argument kan vinden dat het voor de veiligheid plots nuttig zou zijn, dan is uw eitje gebakken, dan heb je de volgende dag geld, of toch volk om het uit te voeren, dan gaat dat vanzelf. Ik vind dat een ongezonde situatie. Maar die slinger zal ook wel is terugkomen zeker, zoals alles.' (jeugdambtenaar 5, tussen 10 en 20 jaar ervaring, gemeente)

Maar jeugdambtenaren geven ook gehoor aan klachten van buurtbewoners met betrekking tot (geluids)overlast, onder andere door het voeren van een rondhangbeleid. Hiervoor kan overleg opgestart worden tussen verschillende diensten, buurtbewoners en jongeren. In 2014 werkt de jeugddienst in 13% van de Vlaamse gemeenten samen met andere diensten rond veiligheidsbeleid. Er wordt probleemoplossend en projectmatig opgetreden. Door dialoog en samenwerking wordt proactief of preventief gezocht naar oplossingen. Een graffitimuur biedt jongeren een legale plaats om graffiti te spuiten, of bij de heraanleg van een plein worden jongeren en buurtbewoners betrokken om overlast te minimaliseren.

In dit klimaat van toenemende onverdraagzaamheid over de plaats die kinderen en jongeren innemen in de samenleving, ontstaan heel wat initiatieven als tegenreactie. Elk jaar komt er een nieuwe editie van de Buitenspeeldag. Ook projecten, gefinancierd door Vlaanderen, als De Hangman[28] en GoeGespeeld[29] vestigen de aandacht op de plek van kinderen en jongeren in de publieke ruimte en hun recht op spelen en rondhangen. De jeugd- en kinderrechtensector brengt de intolerantie ten aanzien van kinderen en jongeren in de publieke ruimte op de agenda naar aanleiding van de nieuwe wet rond de Gemeentelijke Administratieve Sanctie van 30 mei 2013 (Forges et al., 2013).

Ook minister Smet (2010) wil werk maken van meer verdraagzaamheid in plaats van het inperken van ruimte voor kinderen en jongeren. Vanuit dit streven wordt jeugdcultuur de nieuwe prioriteit voor de planperiode 2011-2013 (Smet, 2010b). Jeugdcultuur is 'een eigen pakket vaardigheden, gewoontes en gedachten die jongeren meekrijgen en zich eigen maken en gebruiken om hun leven zinvol te maken (Van Ceulebroeck, 2010, p. 19).' Met deze prioriteit wil de Vlaamse regering kinderen en jongeren aanmoedigen om te experimenteren, om eigen talenten te ontdekken en een identiteit te ontwikkelen. Daarnaast wil ze ook bijdragen aan een positievere beeldvorming over kinderen en jongeren. Hiermee sluit de nieuwe prioriteit aan bij de plaats van kinderen en jongeren in de samenleving. Ze hebben nood aan fysieke, virtuele en mentale ruimte als voorwaarde om een jeugdcultuur te ontwikkelen. Via deze jeugdcultuur kunnen ze hun eigen plaats in de gemeenschap vormgeven.

Vanaf nu krijgt ook **virtuele ruimte** aandacht. Kinderen en jongeren groeien op met virtuele ruimte en nieuwe media. 'Virtuele ruimte is de vrije zone waarin jongeren zich kunnen begeven, deelnemen, uitwisselen, creëren en presenteren (Van Ceulebroeck, 2010, p. 21)'. Op internet ontstaat een online jeugdcultuur omdat er veel ruimte is voor experiment. Deze kan vervlochten worden met een offline jeugdcultuur. Ruimte is één van de belangrijkste voorwaarden voor jeugdcultuur én het is een uiting van jeugdcultuur.

28 De Hangman is een campagne, met steun van de Vlaamse overheid, die de beeldvorming van (rondhangende) jongeren positief wil beïnvloeden. 9 organisaties uit het bredere jeugdveld (LISS, De Ambrassade, Kruispunt migratie en integratie, Arktos, Vlaams Straathoekwerk Overleg, Kind en Samenleving, Uit de Marge, Formaat en VVJ) delen de visie dat jongeren, op hun eigen manier, volwaardige gebruikers moeten kunnen zijn van de openbare ruimte. De campagne liep van 2009 tot 2012. Meer informatie op www.dehangman.be

29 Goe Gespeeld! geeft het lokale jeugdbeleid tips en informatie over ruimte om te spelen, het belang van beweging, spelen in georganiseerd en niet-georganiseerd verband, avontuur, spelen in 't groen, risico's, tolerantie en vuile speelkleren... Goe Gespeeld! is een project van De Ambrassade, Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, Kind & Samenleving, KSJ-KSA-VKSJ, Scouts en Gidsen Vlaanderen, Chirojeugd Vlaanderen en Mediaraven vzw. Met steun van de Vlaamse overheid. Meer informatie op www.goegespeeld.be

Bie Vancraeynest, coördinator van Jeugdhuis Chicago, vraagt om nuancering omdat jeugdruimte in een stad als Brussel iets helemaal anders is dan in een klein dorp.

'De campagnes rond jeugdruimte, zoals de Hangman, dat leeft eigenlijk niet in Brussel. Ik vond dat dat een topic was waar het Vlaamse jeugdwerk zich mee profileerde, wat ook wel ergens terecht was, ook met de uitloper van GAS-boetes. Maar ik vond dat erg vertrekken vanuit een witte-middenklasse-mentaliteit. Dat is allemaal makkelijk. Al die jeugdwerkers laten hun kinderen ook niet op straat hangen en daar is een reden voor. Ik vind straatcultuur, zoals dat hier in Brussel is, iets heel nefast voor de ontwikkeling van kinderen en jongeren omdat dat toch wel de hardere variant is. Hier gaat dat over wapens, drughandel, ... Wij hebben het over jongeren in de publieke ruimte wanneer de mainstream middenklasse samenleving daarmee botst. (...) Ik vind dat het idee moet zijn dat jongeren mogen ontsporen en het uithangen maar de gevolgen van op de straat hangen en het uithangen, die eerste aanrakingen met drugs of delinquentie, zijn gewoon heel anders als je hier in Brussel in zo'n volkswijk woont dan als je dat doet in Wevelgem. Dus ik vind dat je dat niet zomaar op één lijn kan zetten. Ik vind dat je daar heel genuanceerd in moet zijn.' (Bie Vancraeynest, Jeugdhuis Chicago)

Samengevat

Onder andere door het nieuwe kindbeeld in het Verdrag inzake de Rechten van het Kind, groeit de overtuiging dat kinderen en jongeren erkend moeten worden als feitelijke medeburgers met mede-eigenaarschap van de publieke ruimte (De Visscher, 2011). Vanuit de kinderrechtenbeweging worden de geïsoleerde en duidelijk afgebakende jeugdeilanden in vraag gesteld en wordt de focus gelegd op een kindvriendelijke inrichting van de publieke ruimte. Dat houdt in dat kinderen en jongeren zich op zelfstandige wijze kunnen bewegen doorheen de publieke ruimte en hun eigen spelactiviteiten kunnen ontwikkelen.

Er blijkt echter een zeer grote diversiteit te bestaan tussen gemeenten op het vlak van initiatieven om jeugdwerkinfrastructuur te ondersteunen. In 2001 stuurt de Vlaamse overheid de lokale besturen voor het eerst aan om te investeren in jeugdruimte. Ook de opkomst van de risicosamenleving, met een streven naar absolute veiligheid, vertaalt zich in de aansturing van het lokale jeugdbeleid door de Vlaamse overheid. In elke planperiode wordt een prioriteit opgenomen die rechtstreeks te maken heeft met investeringen in infrastructuur voor kinderen en jongeren. Dat heeft zich vertaald in een uitbreiding van het gemeentelijke infrastructuuraanbod.

Lokaal groeit het besef dat kinderen en jongeren niet alleen speel- of rondhangterreinen maar heel de stad gebruiken om tijd door te brengen en samen te zijn. Investeren in fysieke gemeentelijke en particuliere ruimte voor kinderen en jongeren volstaat dus niet om hen een plaats te geven in de samenleving.

Het concept speel- en verbindingsweefsel is daarvan het resultaat. De nadruk bij het concept 'speelweefsel' ligt allerminst op het 'spelen'. Het gaat over allerlei manieren waarop kinderen en jongeren gebruik maken van de publieke ruimte. Maar ook volwassenen moeten gesensibiliseerd worden om een positievere houding aan te nemen tegenover de eigenheid van kinderen en jongeren. Naast fysieke ruimte is ook mentale ruimte van belang. Het vergroten van de mentale ruimte voor kinderen en jongeren blijkt echter geen evidente (r)evolutie. Het jeugdbeleid botst op het veiligheidsdenken, de invulling van publieke ruimte door volwassenen en het NIMBY-syndroom, waarbij (gepercipieerde) 'overlast' centraal staat.

Deze maatschappelijke opvatting krijgt weerklank in het beleid. Er wordt meer ingezet op veiligheid en het minimaliseren van overlast. In dit klimaat van toenemende onverdraagzaamheid over de plaats, die kinderen en jongeren innemen in de samenleving, ontstaan heel wat initiatieven als tegenreactie. Ook minister Smet (2010) wil met de keuze van jeugdcultuur als prioriteit bijdragen tot meer verdraagzaamheid in plaats van een inperking van ruimte voor kinderen en jongeren. Met deze prioriteit wil de Vlaamse Regering kinderen en jongeren aanmoedigen om te experimenteren, om eigen talenten te ontdekken en een identiteit te ontwikkelen. Daarnaast wil ze ook bijdragen tot een positievere beeldvorming over kinderen en jongeren. Daarmee sluit deze prioriteit aan bij de plaats van kinderen en jongeren in de samenleving. Ze hebben nood aan fysieke, virtuele en mentale ruimte als voorwaarde om een jeugdcultuur te ontwikkelen.

O G A R A N T I E B C B J V K

T G X F O N D S F L N B I J H

O N I N T E G R A T I E I L H

E I K F C V B N I J Y L Q S U

L D M N D M A N H C E G E B G

E J M Y C N C Z L P Z R B O N

I I O O B L Q U P K S J J I I

D R T M U D R A A B S T E W K

I T E S H W H Z R E A Z S X R

N S I K S C L N X L T C W X E

G E A Q S N U U I B R V U M P

F B P T N O O T H C O L L A E

C D A Z K T S Z G R H O I S B

B A M H R X K A V W E S C N Z

M O Z K A N S A R M O E D E D

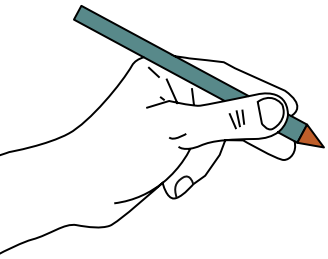

Zoek onderstaande woorden in de puzzel.

MAATSCHAPPELIJK KWETSBAAR GARANTIE
KANSARMOEDE BEPERKING TOELEIDING
INCLUSIEF ALLOCHTOON INTEGRATIE
BESTRIJDING FONDS

8 Evolutie van het beleid ten aanzien van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren

Maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren verdienen een eigen hoofdstuk omdat toegankelijkheid en bijzondere doelgroepen een continue bezorgdheid én aandachtspunt zijn geweest vanaf het startpunt van het jeugdbeleid na de Tweede Wereldoorlog. Ook de afgelopen 20 jaar is het als een rode draad in het jeugdbeleid opgenomen. Toch is het ook het terrein met heel wat discussie over de te volgen richting omwille van de decentralisatie, de garantie voor het voortbestaan van WMKJ's, de spanning rond toeleiding en instrumentalisering, de vraag rond inclusief werken, de nood aan professionalisering enzovoort. We zoemen in dit hoofdstuk in op de regelgeving en plaatsen het discours over werkingen met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren en inclusief jeugdwerk in een ruimer kader.

Evoluties in het regelgevend kader

Eind jaren 60, begin jaren 70 ontstaan de eerste jeugdwerkinitiatieven voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren[30] (WMKJ's). Van bij het begin worden deze initiatieven als aparte sector binnen het jeugdwerk beschouwd met een aparte financieringsregeling. De eerste interventies ten aanzien van de WMKJ's komen er in 1980 met de subsidieregeling voor jeugdhuizen werkend met maatschappelijk kwetsbare jongeren en de subsidieregeling voor initiatieven met maatschappelijk kwetsbare jongeren, beide gefinancierd vanuit het (toenmalige) Bestuur Jeugdvorming (Van Assche, 2001).

30 De terminologie voor het jeugdwerk ten aanzien van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren is al vaak veranderd. Bij de opstart werd gesproken over 'Werkingen Kansarme Jeugd' maar omwille van de gevoeligheid voor het woord kansarm later aangepast. Op dit moment is de meest gangbare term 'werkingen voor maatschappelijk kwetsbare jongeren'. In dit rapport wordt ervoor gekozen deze term consequent te gebruiken, ongeacht de periode waarover gesproken wordt.

Fondsen geven impulsen

Vanuit het maatschappelijk besef dat armoede een structureel probleem is en niet louter kan toegeschreven worden aan het individu, groeit de nood aan een samenhangend armoedebeleid. Dit heeft geleid tot de oprichting van een aantal sociale impulsfondsen (Van Assche, 2001). In 1990 wordt het **'Vlaams Fonds voor de Integratie van Kansarmen'** (VFIK) opgericht voor gemeenten met grote concentraties kansarmen of migranten (Steyaert & Verzelen, z.j.). In 1996 wordt met de uitbouw van het **Sociaal Impuls Fonds (SIF)** een radicale herstructurering en stroomlijning van versnipperde projecten uit het verleden gerealiseerd. In juli 2003 worden de SIF-middelen opgenomen in het Gemeente- en Stedenfonds (Loopmans, 2002).

Naast het beleidsdenken over armoedebestrijding ontwikkelt, als reactie op het toenemend succes van extreemrechts, ook het migrantenbeleid zich in verhoogd tempo (Van Assche, 2001). Eind jaren '80 groeit het besef dat de aanwezigheid van migranten een structureel gegeven is. Het VFIK en later het SIF worden nu ook ingezet als instrumenten in het migrantenbeleid. Daarnaast wordt het federaal **Impulsfonds voor migranten** opgericht (Van Assche, 2001).

Deze armoede- en migrantenfondsen dragen op lokaal vlak bij tot een stroom van vernieuwende initiatieven, waarvan een deel specifiek gericht op maatschappelijk kwetsbare jongeren. In 1998 heeft meer dan de helft van de gemeenten en steden met meer dan 30.000 inwoners initiatieven voor maatschappelijk kwetsbare jongeren (Cijferboek 1999-2001). Het aantal WMKJ's neemt toe en hun aanbod wordt verder uitgebreid met bijkomende activiteiten zoals huiswerkbegeleiding, tewerkstellingsprojecten, vormingsprojecten en projecten rond specifieke thema's (racisme, tewerkstelling, onderwijs) (Van Assche, 2001). De beschikbare fondsen geven WMKJ's de mogelijkheid om moeilijk bereikbare jongeren aan te spreken en nieuwe methodieken uit te proberen. Bovendien bieden tewerkstellingsprogramma's van de overheid hen de mogelijkheid om hun personeel uit te breiden met gesco's (gesubsidieerde contractuelen) en DAC'ers (personen gefinancierd binnen het Derde Arbeidscircuit) (Van Assche, 2001).

Jeugd(beleids)experten signaleren echter het gevaar van een instrumentalisering van het jeugdwerk (Redig, 2005; Coussée, 2006; zie kader). Het jeugdwerk zou 'een instrument' worden om de samenleving vorm te geven.

Instrumentalisering van het jeugdwerk

In de jaren '90 bestaat er een variëteit aan jeugdverenigingen die zich door de crisis van de jaren '80 hebben weten te worstelen (Redig, 2005). Door de toename van sociale problemen ontstaat het engagement om iedereen te integreren in de samenleving en maatschappelijke uitsluiting tegen te gaan (Coussée, 2006). Het jeugdwerk wordt in dit kader gezien als een nuttig instrument (Redig, 2005). Jeugdwerk dat zich richt tot doelgroepen die maatschappelijk kwetsbaar worden geacht (laaggeschoold, van andere etnisch-culturele afkomst of met een lagere socio-economische status) krijgt een preventieve opdracht toebedeeld. Deze WMKJ's komen jongeren in een vroeg stadium tegen waardoor ze inspanningen kunnen leveren om problemen te voorkomen. Tijdens de late jaren '90 werkt de instrumentalisering van het jeugdwerk verder door. Migrantenrellen, voetbalvandalisme en het groeiende onveiligheidsgevoel in de grote steden zorgen ervoor dat het verhogen van de veiligheid een prioriteit wordt in het beleid (Van Assche, 2001). Hiervoor worden veiligheidscontracten afgesloten met steden en grotere gemeenten. Eerst vertaalt dit zich in meer politie maar stilaan wordt ingezet op preventie (Van Assche, 2001). Het jeugdwerk wordt een instrument om problemen te voorkomen. Zo werden WMKJ's ook gefinancierd vanuit de veiligheidscontracten. Het jeugdwerk laat zich echter niet automatisch inschakelen in dit preventiediscours en staat weigerachtig tegenover deze fondsen (Van Assche, 2001).

Uit focusgroepen met eindverantwoordelijken, beroepskrachten en vrijwilligers van WMKJ's in het onderzoek van De Pauw & Vermeersch (2013) blijkt een blijvende vrees voor een doorgedreven instrumentalisering van het jeugdwerk. De uitdaging ligt in het verzoenen van vraaggestuurd werken, 'op maat van jongeren', met een beleid gericht op behalen van indicatoren, de manier waarop doelstellingen gedefinieerd en effecten gemeten worden. Steeds vaker moeten cijfergegevens aantonen dat het jeugdwerk 'goed werk levert' (De Pauw & Vermeersch, 2013).

Zeker kleinere, lokale werkingen voelen zich soms eenzijdig gedwongen om mee te stappen in het overlast- en preventieverhaal van hun lokale overheid, als instrument van lokale politici om een antwoord te bieden op de klachten en verwachtingen van de burgers (De Pauw & Vermeersch, 2013, p. 225)

Een prioriteitenregeling vanaf 1993 tot 2001

In de aanloop naar het decreet LJWB 1993, waarin de gemeentelijke autonomie ten aanzien van het lokale jeugdwerk geregeld wordt, woedt de discussie over de ondersteuning van de jeugdwerkinitiatieven ten aanzien van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren. De sector vreest enerzijds dat het veiligheidsbetoog in bepaalde gemeenten niet veel ruimte zal laten voor initiatieven ten aanzien van (bepaalde) doelgroepen. Anderzijds vreest men dat er in bepaalde gemeenten onvoldoende deskundigheid is op vlak van dit jeugdwerk (Van Assche, 2003; Coussée, 2006). Een jeugd(beleids)expert uit het beleidsveld verwoordt het als volgt:

> 'Uiteindelijk was er weerstand van de jeugdhuizen, van de vakantiespeelpleinwerkingen en van de werkingen met kansarme jeugd. Dat waren de drie soorten jeugdwerk die te vrezen hadden, dachten ze. Omdat zij schrik hadden om van de goodwill van het lokaal bestuur af te hangen. Zeker diegenen met beroepskrachten hadden veel schrik omdat dat over veel geld ging. Het decreet heeft daar veel rekening mee gehouden. Er zijn dus veel overgangsmaatregelen geweest.' (Guy Redig, docent VUB)

Omdat er geen consensus bestaat, wordt gekozen voor een tussenoplossing. Vanaf 1993 zal 25% (later 20%) van het totale budget voor lokaal jeugdwerkbeleid voorbehouden worden voor de ondersteuning van een eigen prioriteit van de Vlaamse overheid. Tot 2001 is deze prioriteit de ondersteuning van het jeugdwerk ten aanzien van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren. Met deze **prioriteitenregeling** wordt het jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren structureel erkend op Vlaams niveau. De reglementering met betrekking tot de financiering wordt bepaald in uitvoeringsbesluiten (Van Assche, 2001).

In het eerste **uitvoeringsbesluit van 22 december 1993** worden een aantal formele en inhoudelijke criteria vastgelegd waaraan WMKJ's moeten voldoen. Hieraan wordt een puntensysteem gekoppeld op basis waarvan de werkingen gefinancierd worden. Dit puntensysteem treedt pas in werking op 1 januari 1997. Tot dan geldt een overgangsmaatregel waarin gewaarborgde subsidiebedragen worden toegekend (Van Assche, 2001).

Zowel gemeentebesturen als WMKJ's zijn niet tevreden met deze tussenoplossing. Gemeentebesturen willen invloed hebben op het lokale jeugdwerkbeleid ten aanzien van maatschappelijk kwetsbare jongeren en WMKJ's vinden dat het puntensysteem te weinig rekening houdt met de eigenheid van dit type jeugdwerk (Van Assche, 2001).

Met het **uitvoeringsbesluit van 1998** wordt ingegaan op het ongenoegen van gemeentebesturen en WMKJ's. De financiering van het jeugdwerk ten aanzien van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren wordt opgedeeld. De helft gaat rechtstreeks naar bestaande WMKJ's, als garantie op hun voortbestaan. Daarenboven krijgen ze de eerste 3 jaren de garantie dat 80% van hun subsidiebedrag van 1997 wordt uitbetaald als hun werking op hetzelfde peil blijft als in 1997. Met deze garantieregeling blijft het jeugdwerk met maatschappelijk

kwetsbare jongeren structureel erkend op Vlaams niveau. De andere helft van de beschikbare middelen wordt selectief verdeeld over gemeenten. Zeven sociaal-geografische indicatoren bepalen of een gemeente te maken heeft met een problematiek van maatschappelijke achterstelling van jongeren.

Indicatoren voor de bepaling van welke steden en gemeenten in aanmerking komen voor extra subsidies in 1997

1 het gemiddeld aantal Turken en Maghrebijnen jonger dan 25 jaar;

2 het aantal kinderen geboren in kansarme gezinnen;

3 het gemiddeld aantal jongeren van wie een dossier aanhangig was bij de jeugdrechtbanken;

4 het aantal kinderen bij een alleenstaande ouder,

5 het gemiddeld aantal niet-werkende werkzoekenden, jonger dan 25 en langer dan 1 jaar werkzoekend;

6 het gemiddeld aantal leerlingen in het deeltijds onderwijs, opgeteld bij het aantal leerlingen in het beroepssecundair en het buitengewoon kleuter-, lager-, en secundair onderwijs;

7 de som van het gemiddeld aantal bestaansminimumtrekkers jonger dan 25 jaar en het gemiddeld aantal kinderen van bestaansminimumtrekkers.

Bron: Kroniek 1998

Op basis daarvan wordt een budget toegekend waarmee deze gemeenten de lokale WMKJ's autonoom kunnen ondersteunen (Van Assche, 2001).

Het uitvoeringsbesluit van 1998 haalt jeugdwerk ten aanzien van laaggeschoolde werkende en werkloze jongeren en het jeugdwerk met kinderen en jongeren met een beperking uit de prioriteitenregeling en hevelt deze respectievelijk over naar het decreet op landelijk jeugdwerk en het decreet provinciaal jeugdwerkbeleid (1997). De reden hiervoor is het gebrek aan lokale uitstraling. Heel wat initiatieven ten aanzien van kinderen en jongeren met een beperking werken gemeente overschrijdend. Dit is iets minder het geval bij de initiatieven ten aanzien van laaggeschoolde en werkloze jongeren, hoewel ook deze initiatieven minder in de gemeente geïntegreerd zijn dan andere jeugdwerksoorten. Dat deze laatste groep via een aparte regeling verzekerd is van de verworven middelen heeft ook te maken met de druk vanuit de vakbeweging, waarmee deze initiatieven een sterke band hebben. (Redig in Van Assche, 2001; Ipermans & Van Effelterre in Van Assche, 2001).

Overheveling naar het lokale niveau in 2001

Het uitvoeringsbesluit van 1998 blijft een evenwichtsoefening van het beleid ten aanzien van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren tussen decentralisatie en structurele erkenning op Vlaams niveau. Met de decreetwijziging in 2001 wordt het pad van de decentralisatie gekozen. Decretaal wordt de ondersteuning van het jeugdwerkbeleid ten aanzien van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren aan de gemeenten toegewezen. De prioriteitenregeling van de Vlaamse overheid wordt afgeschaft. De 20% van het totale krediet die hiervoor voorzien werd in het decreet LJWB 1993, wordt met de decreetwijziging van 2001 verdeeld onder gemeenten op basis van sociaalgeografische indicatoren. Er wordt gekozen voor twee deelindicatoren rond allochtone afkomst, 3 deelindicatoren rond lage scholing en 4 indicatoren rond een armoedige leefsituatie (Kroniek 2002). Een gemeente wordt geselecteerd als ze op de set van bovenstaande indicatoren, na weging ten opzichte van alle Vlaamse gemeentebesturen, bovengemiddeld scoort.

Twee deelindicatoren rond allochtone herkomst

Naast Turken en Magrebijnen wordt met de tweede deelindicator de doelgroep uitgebreid met SIF-vreemdelingen[31] (met uitzondering van die allochtonen die uit de rijkste landen van de wereld komen).

Drie deelindicatoren rond lage scholing

De indicator die voor het uitvoeringsbesluit 1998 gehanteerd wordt om lage scholing te duiden, wordt opgedeeld in drie deelindicatoren, elk met eenzelfde gewicht. Hierdoor worden leerlingen van het buitengewoon onderwijs en het deeltijds onderwijs zwaarder in beeld gebracht dan de leerlingen van het beroepssecundair onderwijs. Deze beslissing sluit aan bij onderzoeksresultaten die aantonen dat leerlingen uit maatschappelijk achtergestelde gezinnen een grotere kans hebben om in het buitengewoon onderwijs terecht te komen.

Vier deelindicatoren rond armoedige leefsituatie

Deze vier indicatoren blijven ongewijzigd ten aanzien van het uitvoeringsbesluit 1998.

Bron: Kroniek 2002

31 SIF-vreemdelingen zijn migranten met een permanente woonplaats in het Vlaamse Gewest die afkomstig zijn uit landen waarbij het BNP per capita minder bedraagt dan 3.718,00 euro anno 1996 of personen van Italiaanse, Spaanse of Griekse nationaliteit.

Met deze regeling krijgen de geselecteerde gemeentebesturen extra middelen voor de ondersteuning van het jeugdwerkbeleid ten aanzien van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren[32]. Een gemeente wordt geselecteerd als het aandeel kinderen en jongeren, gevat door de indicatoren, ten opzichte van het eigen aandeel 0-25 jarigen, hoger ligt dan het aandeel van die gemeente in het totale aantal inwoners jonger dan 25 jaar in het Nederlandse taalgebied. De geselecteerde gemeenten beslissen autonoom op welke manier deze middelen worden ingezet.

De garantieregeling voor bestaande WMKJ's, bepaald in het uitvoeringsbesluit van 1998, wordt afgebouwd (Van Assche, 2001). De decreetwijziging geeft geen inhoudelijke aansturing over de manier waarop gemeenten hun jeugdwerkbeleid ten aanzien van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren vorm moeten geven. Wel dienen ze in hun jeugdwerkbeleidsplan aan te geven hoe gewerkt wordt rond toegankelijkheid van het jeugdwerk en op welke manier aandacht besteed zal worden aan moeilijk bereikbare groepen of individuen (Decreet tot wijziging van het decreet LJWB 1993 van 6 juli 2001 – art. 4 §3).

Tot het nieuwe decreet LJB 2012 blijft het wettelijk kader ter ondersteuning van het jeugdbeleid ten aanzien van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren ongewijzigd. Wel verandert de korf van gemeenten die extra subsidies krijgen regelmatig door herberekeningen op basis van de indicatoren. Hierdoor kunnen gemeenten afwisselend wel en niet tot de korf behoren. Op basis van de indicatoren van het uitvoeringsbesluit 1998 worden 40 gemeenten geselecteerd. Door de aanpassingen in 2001 stijgt het aantal gemeenten tot 46. Nadien daalt het aantal gemeenten terug tot 41 gemeenten voor de planperiode 2011-2013.

Het nieuwe decreet LJB 2012

Ook in het huidige beleid is er bijzondere aandacht voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren. In het decreet LJB 2012 worden drie nieuwe Vlaamse beleidsprioriteiten bepaald voor de lokale planperiode 2014-2019 waarvoor de Vlaamse Regering de gemeenten subsidieert: (1) ondersteuning van het jeugdwerk, **(2) de bevordering van de participatie van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren aan het jeugdwerk** en (3) jeugdcultuur (Crivit, 2014). Gemeenten moeten minstens het particulier jeugdwerk ondersteunen dat kwetsbare jongeren bereikt, ontmoetingsplaatsen voorzien voor de jongeren en een jeugdwerkaanbod voorzien dat maatschappelijk kwetsbare jongeren bereikt (minstens in de zomervakantie).

Vanaf 2014 worden de middelen van de regularisatie van DAC'ers[33] die tewerkgesteld zijn binnen de WMKJ-sector toegevoegd aan de beleidsprioriteit rond maatschappelijke kwetsbaarheid. Hierdoor worden de middelen voor de uitvoering van deze beleidsprioriteit sterk verhoogd (Smet, 2012). In 2014-2015 wordt een overgangsmaatregel voorzien voor lokale verenigingen met geregulariseerde DAC-werknemers die hierdoor een groot verlies zouden lijden. Deze overgangsmaatregel is evenwel gebonden aan enkele voorwaarden[34] (Afdeling Jeugd, z.j.).

32 'van het in 2° genoemde bedrag wordt ten hoogste 20 procent en ten minste twee miljoen achthonderdeenenvijftigduizend euro op basis van sociaal-geografische indicatoren verdeeld onder gemeentebesturen voor de ondersteuning van jeugdwerkinitiatieven die de toegankelijkheid van het jeugdwerk verhogen voor alle kinderen en jongeren en waarin gewerkt wordt met kinderen en jongeren die zich in een sociaal-cultureel of sociaal-economisch zwakke positie bevinden, onder de voorwaarden, bepaald door de Vlaamse regering' (Art6§1 - Decreet tot wijziging van het decreet van 9 juni 1993 houdende subsidiëring van gemeentebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissies inzake het voeren van een jeugdwerkbeleid – 6 juli 2001)

33 In 2002 wordt gestart met de regularisatie van personeelsleden in DAC-statuut. Op dat moment werken er nog 1000 personen in dit statuut in de jeugd- en cultuursector. Met regularisatie wordt bedoeld dat de subsidies voor arbeidsplaatsen in het systeem 'Derde Arbeidscircuit' omgezet worden naar reguliere personeelssubsidies. DAC'ers die werken in erkende organisaties krijgen een normale arbeidsovereenkomst (Anciaux, 2001).

34 Voorwaarden: In 2012 subsidies ontvangen voor meer dan 4 vervangers (DAC-decreet) in VTE zoals ingevuld op 31/5/2012; in 2012 geen werkingssubsidie ontvangen op basis van het decreet van 18 juli 2008 (Vlaamse jeugdbeleid); in 2014-2015 geen subsidies ontvangen in het kader van het Vlaams jeugdbeleid (met uitzondering DAC-decreet); hun zetel hebben op het grondgebied van de gemeente.

Met het huidige decreet LJB 2012 worden de sociaal-geografische indicatoren gewijzigd om meer aansluiting te vinden bij de reële doelgroep. De indicator rond (allochtone) afkomst wordt eruit gehaald en er blijven nog zeven indicatoren over (zie TABEL 7.1). Bovendien tellen de indicatoren 5, 6 en 7 maar voor een derde mee. Door deze wijziging komen nu 54 gemeenten in aanmerking voor subsidies. Deze wijziging heeft niet alleen een grote impact op het aantal gemeenten in de korf, maar ook op welke gemeenten er wel en geen extra subsidies krijgen. Zeven gemeenten zitten niet langer in de korf: Denderleeuw, Dendermonde, Asse, Halle, Liedekerke, Vilvoorde en Drogenbos. Daarnaast komen 20 nieuwe gemeenten in de korf terecht[35].

Een jeugdambtenaar wiens stad voor het eerst geselecteerd is door de aanpassing van de indicatoren, geeft aan dat het voor nieuwkomers in de korf niet onmiddellijk duidelijk is hoe ze deze extra middelen moeten en kunnen inzetten in hun stad.

> 'Sinds de laatste meting scoort ook onze stad hoog genoeg op de indicatoren waardoor we extra subsidies krijgen voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren. Dat was slecht nieuws en goed nieuws tegelijkertijd. Het slechte nieuws: de stad scoort hoger, dus de score is hier niet goed. Maar je krijgt wel extra middelen om iets te doen, dat is positief. (...) Dat was een beetje een verrassing voor ons, dat we die subsidie gingen krijgen. (...) We wisten niet meteen wat we concreet met die middelen moesten doen, dat thema was onbekend terrein. We zijn nog volop aan 't leren. Dan krijg je geld en dan moet je dat ineens integreren in de BBC die al aan 't lopen was. Ik heb dat ook aangekaart op studiedagen, bij de Afdeling Jeugd bijvoorbeeld: "Jullie verwachten dat we dat nu al opnemen in de BBC met concrete doelstellingen en acties maar hoe kunnen wij dat nu al formuleren als we nog niet weten wat er moet gebeuren? We hebben nog maar juist bericht gekregen dat we die middelen krijgen. We moeten nog beginnen. Wij moeten dat onderzoeken, wij moeten met mensen gaan praten!" Dus dat was een probleem en ze beseften dat, ook op hoger niveau. Maar daar konden ze niet veel aan doen. We hebben dat dan pragmatisch aangepakt. We zijn dan met Uit de Marge in zee gegaan om toch nog snel een klein onderzoek te laten uitvoeren rond maatschappelijke kwetsbaarheid in de stad en de link met vrije tijd vooral, want we moesten het wel afbakenen. Dus die hebben dat onderzoek gedaan en een van de aanbevelingen – we wisten ook wel dat dat ging komen, maar ik geloof ook wel in dat verhaal – was dat er nood was aan een jeugdopbouwwerker.'
> (jeugdambtenaar 3, meer dan 20 jaar ervaring, stad)

35 Dit zijn: Arendonk, Borsbeek, Geel, Hemiksem, Herentals, Lier, Meerhout, Mortsel, Niel en Zwijndrecht voor de provincie Antwerpen; Bilzen, Dilsen-Stokkem, Hasselt en Zutendaal voor provincie Limburg; Temse voor provincie Oost-Vlaanderen; Landen voor provincie Vlaams-Brabant; en Bredene, Brugge, Izegem en Middelkerke voor West-Vlaanderen.

TABEL 7.1 – OVERZICHT SOCIAAL-GEOGRAFISCHE INDICATOREN VOOR 2012 EN NA 2012

2003 gewijzigd in 2004, 2006 en 2007[36]	2012[37]
1 het gemiddelde aantal inwoners, jonger dan 25 jaar, uit een land dat niet behoort tot de groep van de rijkste landen, zoals bepaald in de "statistical profiles of LDCs (Least Developed Countries), 2001" van de Unctad;	
2 het gemiddelde aantal kinderen, geboren in kansarme gezinnen, volgens de typologie van Kind en Gezin;	**1** het gemiddelde aantal kinderen, geboren in kansarme gezinnen, volgens de typologie van Kind en Gezin;
3 het gemiddelde aantal jongeren onder maatregel, zonder of met kosten, binnen de bijzondere jeugdbijstand;	**2** het gemiddelde aantal jongeren onder maatregel, zonder of met kosten, binnen de bijzondere jeugdbijstand;
4 het gemiddelde aantal uitkeringsgerechtigde volledig werklozen, jonger dan 25 jaar;	**3** het gemiddelde aantal uitkeringsgerechtigde volledig werklozen, jonger dan 25 jaar;
5 het gemiddelde aantal leefloners, jonger dan 25 jaar;	**4** het gemiddelde aantal leefloners, jonger dan 25 jaar;
6 het gemiddelde aantal kinderen en jongeren die onderwijs volgen in de types 1, 3 en 8 van het buitengewoon lager onderwijs, opgeteld bij het aantal leerlingen in de types 1, 2 en 3 van het buitengewoon secundair onderwijs;	**5** het gemiddelde aantal kinderen en jongeren die onderwijs volgen in de types 1, 3 en 8, van het buitengewoon lager onderwijs, opgeteld bij het aantal leerlingen in de types 1, 2 en 3, van het buitengewoon secundair onderwijs,
7 het gemiddelde aantal jongeren in het deeltijds onderwijs;	**6** het gemiddelde aantal jongeren in het deeltijds onderwijs;
8 het gemiddelde aantal jongeren in het gewoon voltijds secundair beroepsonderwijs.	**7** het gemiddelde aantal jongeren in het gewoon voltijds secundair beroepsonderwijs.

36 Besluit van de Vlaamse regering ter uitvoering van het decreet van 14 februari 2003 houdende de ondersteuning en de stimulering van het gemeentelijk, het intergemeentelijk en het provinciaal jeugd- en jeugdwerkbeleid, inzake het voeren van een gemeentelijk en intergemeentelijk jeugd- en jeugdwerkbeleid, zoals gewijzigd (gewijzigd bij de besluiten van de Vlaamse Regering van 11 juni 2004, 16 juni 2006 en 26 januari 2007)

37 Besluit van 9 november 2012 houdende bepaling van de Vlaamse beleidsprioriteiten voor het gemeentelijk jeugdbeleid. Art. 2 §2 bepaalt de voorwaarden waaraan geselecteerde gemeenten moeten voldoen om in aanmerking te komen voor de subsidie.

De verschuiving van een integraal doorstromingsbeleid naar een tweesporenbeleid

De bovenlokale beslissingen situeren zich tegen de achtergrond van het groeiende bewustzijn dat het jeugdwerk voornamelijk uit de middenklasse rekruteert en het jongeren met andere sociale en culturele achtergrond moeilijk bereikt. De aandacht voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren en hun

non-participatie aan het jeugdwerk is van aan de meet aanwezig in het regelgevend kader, maar de discussie over hoe dit best vorm krijgt blijft bestaan (Coussée, 2006). Er is onenigheid over de manier waarop 'moeilijke' doelgroepen best bereikt kunnen worden, met voorstanders van een inclusieve aanpak en voorvechters van een doelgroepspecifieke aanpak voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren (Redig, 2005). Een inclusieve aanpak zet in op het toegankelijker maken van het bestaande jeugdwerk door drempels weg te werken. Een doelgroep-specifieke aanpak richt zich op doelgroepspecifieke werkingen voor bepaalde doelgroepen. WMKJ's passen binnen het doelgroepspecifieke.

Eind jaren '90 heerst in hoofdzaak het **doorstromingsdiscours**. Werkingen voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren worden voornamelijk gefinancierd door de prioriteitenregeling en door fondsen (o.m. SIF). WMKJ's worden echter als een overgangsfase gezien (Coussée, 2006b). Ze krijgen de taak om jongeren toe te leiden naar het reguliere jeugdwerk. Dit resulteert in een toegankelijkheidsparadox. Om zoveel mogelijk jongeren te bereiken, ontstaan er nieuwe doelgroepspecifieke initiatieven die meer toegankelijk zijn voor moeilijk bereikbare groepen. Daardoor wordt de deelname aan het jeugdwerk verhoogd maar de doorstromingsvisie levert weinig resultaat op. Kwetsbare jongeren geraken amper in het reguliere jeugdwerk. Hierdoor bestaan twee circuits naast elkaar (Coussée, 2006b): het traditionele of reguliere jeugdwerk en de WMKJ's.

In de jaren 2000 zetten tal van maatschappelijke tendensen zich verder – toenemende migratie en culturele diversiteit, individualisering en internationalisering – die ervoor zorgen dat de samenleving steeds sneller evolueert en meer divers wordt. Het jeugdbeleid speelt hier op in (Steunpunt Jeugd, 2011; Anciaux, 2000).

Uiteindelijk wordt het doorstromingsparcours verlaten (Steunpunt Jeugd, 2010). Het besef groeit dat de twee benaderingen (inclusief en doelgroepspecifiek) elkaar niet hoeven uit te sluiten.

In de beleidsbrief Jeugd 2000-2001 (Anciaux, 2000) wordt gekozen voor een **tweesporenbeleid**: er wordt zowel ingezet op het toegankelijker maken van het reguliere jeugdwerk als op het opzetten van doelgroepspecifieke werkingen voor moeilijk bereikbare doelgroepen. De focus ligt op participatie (Coussée, 2006b; Steunpunt Jeugd, 2011).

Het verhaal van WMKJ's

WMKJ's situeren zich binnen het doelgroepgerichte aanbod en kenden, zoals eerder beschreven, een evolutie van doorstromer of toeleider naar het traditionele jeugdwerk tot een erkenning van de eigenheid als jeugdwerk voor specifieke doelgroepen. We bespreken enerzijds de verschuiving in omvang en aantal en anderzijds de inhoudelijke focus op wat 'jeugdwelzijnswerk' wordt genoemd.

Evolutie in omvang en aantal

Door de decentralisatie van het jeugdbeleid ten aanzien van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren, worden lokale middelen aan erkende WMKJ's toegekend. Dit zet aan tot nieuwe initiatieven. Daarnaast worden ook kleinere particuliere initiatieven voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren opgepikt en ondersteund door lokale besturen. Anderzijds heeft de decentralisatie volgens jeugd(beleids)experten ook geleid tot een grote fusiebeweging in de WMKJ-sector. Heel wat lokale overheden sturen hierop aan. Door de vele kleinere jeugdwerkingen gelegen in eenzelfde buurt, wijk of gemeente nauwer te laten samenwerken, kan het aanbod beter op elkaar afgestemd worden (Van Assche, 2001). Voor de lokale overheid biedt dit het voordeel dat ze gerichter kan ondersteunen en overleggen met een beperkt aantal organisaties met eenzelfde inhoudelijke oriëntatie. Maar ook van onderuit wordt deze fusiebeweging gevoed. Door de samenwerking hopen de WMKJ's hun stem beter te kunnen doen gelden in de gemeente (Van Assche, 2001). Deze hele beweging in aantal en grootte loopt niet over eenzelfde spoor in (kleinere) gemeenten en centrumsteden. Gemiddeld daalt in Vlaanderen het aandeel WMKJ's op het totaal aantal particuliere initiatieven van 2% naar 1% tussen 1998 en 2014. In steden met 50.000 tot 20.000 inwoners is dit aandeel over dezelfde periode gedaald van 5% naar 2,5%, in gemeenten met minder dan 20.000 inwoners is er sinds 1998 een stijging van 0,01% naar 1% van het totaal aantal particuliere initiatieven (Cijferboeken 1999-2001 t.e.m. Cijferboek 2014). Dit zegt evenwel niets over het bereik van deze organisaties.

Er is een grote verscheidenheid tussen de WMKJ's naargelang de draagkracht van de werking. In enkele centrumsteden (Antwerpen, Gent en Genk) en Brussel zijn er grote fusieorganisaties met een grote professionele ondersteuning. In andere steden zijn er kleinere organisaties met minder professionelen of die zelfs volledig op vrijwilligers draaien. Er zijn ook WMKJ's die landelijk georganiseerd zijn, werkingen die tot Groep Intro, Habbekrats, Arktos of Lejo behoren. Een aantal WMKJ's worden ook landelijk ondersteund door Formaat of Uit De Marge (De Pauw & Vermeersch, 2013).

> 'Maar wat je wel hebt, en dat is zeker door het feit dat het lokaal jeugdbeleid er gekomen is, als je kijkt eind jaren '90 heb je de beweging gehad van grote fusieorganisaties. Je had vroeger in een aantal steden heel veel kleinere vzw's en een aantal lokale besturen hebben die vzw's aangespoord of gestimuleerd – naargelang de context – om samen te gaan en een nieuwe stap in professionalisering te zetten. Ik heb de indruk dat dat vanuit de Vlaamse overheid minder makkelijk ging gebeuren en dat dat veel tijd in beslag zou genomen hebben. Een aantal van die fusies zijn ook van onderuit kunnen gebeuren, doordat het op lokaal vlak is kunnen gebeuren en zijn ook vrij snel kunnen gebeuren.' (Jan Deduytsche, directeur UdM)

Naast de particuliere initiatieven treedt de lokale overheid nu ook actiever op om zelf jeugdwerkinitiatieven ten aanzien van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren te organiseren. Sinds 2007 maken initiatieven voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren gemiddeld 6% uit van alle gemeentelijke jeugdwerkinitiatieven (Cijferboeken 2008-2010 t.e.m. Cijferboek 2014–2015).

Evolutie in inhoudelijke werking

Werkingen voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren (WMKJ's) bereiken een specifiek doelpubliek dat in andere vormen van jeugdwerk veel minder aan bod komt (De Pauw & Vermeersch, 2013). Ze bereiken een diverse doelgroep qua sociaal-demografische en –economische samenstelling: meer jongens, meer jongeren van niet-Belgische afkomst, meer jongeren uit BSO en TSO en meer jongeren met laaggeschoolde ouders (De Pauw & Vermeersch, 2013).

De categoriale benadering van het jeugdbeleid op lokaal niveau heeft volgens jeugd(beleids)experten een positieve invloed op de WMKJ's. Maatschappelijk kwetsbare jongeren liggen van andere thema's wakker dan van hun vrijetijdsbesteding. Zij worden geconfronteerd met ongelijke kansen in het onderwijs of op de arbeidsmarkt, discriminatie in het uitgaansleven,... Volgens jeugd(beleids)experten heeft het categoriaal jeugdbeleid WMKJ's handvatten gegeven om deze thema's aan te kaarten en aangegeven dat hun opdracht zich niet beperkt tot het organiseren van vrijetijdsactiviteiten. Zo kunnen ze zich positioneren als jeugdwelzijnswerk, met een specifieke opdracht in het verdedigen van de belangen van de jongeren en het werken aan het welzijn via een brede aanpak (via vrije tijd maar ook op andere domeinen). WMKJ's spreken van een 'integrale' aanpak of methodiek. De jongere als geheel wordt ondersteund, en niet enkel de vrije tijd.

> 'Ik denk dat je daar een hefboom hebt gekregen om meer politiserend te gaan werken. Eén van de valkuilen voor de sector is dat je uw opdracht invult als 'we organiseren activiteiten voor kinderen en jongeren en het zijn maatschappelijk kwetsbare doelgroepen, dus we gaan in onze activiteiten aandacht hebben voor hun eigenheid, hun situatie'. Een stap verder is op het moment dat je zegt in het contact met die kinderen en jongeren, die worden geconfronteerd met verhalen, ervaringen, uitdagingen en het is onze opdracht om daarmee aan de slag te gaan. (...) De keuze van het gaat niet over een jeugdwerkbeleid maar over een jeugdbeleid, heeft zowel binnen organisaties maar ook naar lokale besturen toe voor organisaties de hefboom gegeven om te zeggen dat hun opdracht zich niet beperkt tot die vrijetijdsactiviteiten, onze opdracht gaat ook over het aankaarten van die problemen.'(Jan Deduytsche, directeur, UdM)

Met de decreetwijziging in 2006 wordt er gestreefd naar interactief bestuur waarbij een permanente en intensieve dialoog tussen kinderen, jongeren, het jeugdwerk en het lokale bestuur tot stand komt. Een jeugd(beleids)expert uit het werkveld wijst erop dat deze dialoog en het krijgen van subsidies ervoor zorgen dat ook de WMKJ's dichter bij het lokale jeugdbeleid komen te staan. Het gevaar bestaat echter dat ze daardoor minder activistisch zijn en berusten in wat de lokale overheid beslist.

> '(...) Die werkingen worden een stukje ingekapseld in zo'n beleidscultuur en ze hebben geleerd die beleidstaal te spreken en te begrijpen. Ze werden ook vaak uitgenodigd want inspraak en participatie [is belangrijk]! Iedereen mee aan de tafel, je mag allemaal je zeg doen! Dat creëert een cultuur van 'ja maar jullie hebben dat wel mee gemaakt hé, we hebben dat samen gedaan'. Dus er is een mindere activistische inslag. We zijn 'n beetje doodgeknuffeld, we zijn

deel geworden van dat beleidsverhaal. Ik vind het vandaag super belangrijk en actueel, dat de WMKJ's nadenken over hun visie en missie. Wat ze met die gasten willen doen of wat er aan hen wordt voorgeschoteld, beantwoordt dat aan hun visie en missie of is daar iets anders voor nodig? En als er iets anders nodig is, ga je dan wachten of zeggen dat dat er moet komen? Of ga je op tafel kloppen? Dus dat vind ik zeer belangrijke onderliggende impact van dat soort verhalen.' (Ben Verstreyden, ex-directeur Lejo)

Allochtone jongerenwerkingen (zelforganisaties)

Het beleid ten aanzien van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren besteedt ook expliciet aandacht aan jongeren met een diverse culturele achtergrond. Deze komt er deels op aansturen van de doelgroep zelf. Sommigen voelen zich niet betrokken bij de bestaande werkingen (Anciaux, 2014). Ze verzetten zich tegen een etiket en tegen initiatieven gericht naar en voor hen, maar waar ze geen eigenaar van zijn. Hierdoor ontstaan vanaf de jaren '90 steeds meer **allochtone zelforganisaties** voor jongeren (Anciaux, 2014). In 2004 zijn gemiddeld 0,2 zelforganisaties per gemeente, in 2010 is dit aantal gestegen tot 0,3. In 2014 daalt het gemiddeld aantal per gemeente naar 0,1 (eigen bewerking op gegevens Cijferboek 2005-2007 tem Cijferboek 2014–2015). Allochtone zelforganisaties komen vooral voor in grotere steden. In slechts 1% van de gemeenten met minder dan 20.000 inwoners zijn er zelforganisaties gericht op jongeren, in grotere steden en gemeenten (meer dan 30.000 inwoners) is dit 33% (eigen bewerking op gegevens Cijferboek 2014–2015).

Sommige zelforganisaties ontstaan uit bestaande WMKJ's (Van Assche, 2001). Deze zelforganisaties worden ondersteund vanuit de overtuiging dat jongeren op die manier ruimte voor een nieuwe identiteit kunnen bouwen. 'Vanuit deze 'bonding' komt vaak de kans tot 'bridging', een verkenning van andere systemen, het exploreren van een bredere context (Redig, 2005).'

'(...) dat is een kritiek die we wel gekregen hebben vroeger, binnen een doelgroepspecifieke werking ga je ze opsluiten in hun eigen werking. Ik denk dat dat nooit de praktijk en nooit de bedoeling geweest is, maar het is wel belangrijk om dat bruggen slaan wel te benoemen. Om eerst de eigen veiligheid te creëren om dan gasten dingen buitenshuis te kunnen laten doen.' (Jan Deduytsche, directeur UdM)

Gemeenten en steden met allochtone jongerenorganisaties, worstelen soms met de erkenning en opvolging hiervan. Het blijkt vooral moeilijk om de jongeren geëngageerd te houden, om ze te betrekken bij de jeugdraad en om een subsidiedossier op te stellen.

'We hebben allochtone jeugdverenigingen erkend, maar met de voorwaarde dat ze wel participeren aan de jeugdraad. We begrijpen perfect dat je als jongere niet in ons jeugdhuis kunt komen als je moslim bent omdat daar bier wordt geschonken en dat je een alternatieve versie nodig hebt, maar we willen wel proberen om elkaar nog te ontmoeten. Dat vinden we wel belangrijk.' (jeugdambtenaar 9, minder dan 10 jaar ervaring, gemeente)

In veel gemeenten en steden ontstaan regelmatig **discussies** rond het erkennen en ondersteunen van allochtoon jeugdwerk of zelforganisaties.

> 'Er is wel met een van de eerste jeugdwerkbeleidsplannen een discussie geweest binnen de stuurgroep rond het opstarten van een jeugdhuis voor islamitische meisjes. Daar was toen heel sterk de vraag naar. Maar dan krijg je een hele discussie rond inclusie en segregatie. Vooral uit de sociale sector zei men dan dat je dat moet zien als een evolutie en je moet eerst een afzonderlijke werking hebben die zich specifiek richt tot die meisjes waar ze zichzelf kunnen zijn, mogen buitenkomen, kunnen emanciperen om dan van daaruit te groeien tot...' (jeugdambtenaar 10, tussen 10 en 20 jaar ervaring, centrumstad)

Werkingen voor kinderen en jongeren met een beperking

Het uitvoeringsbesluit van 1998 hevelt het jeugdbeleid ten aanzien van kinderen en jongeren met een beperking over naar het provinciaal jeugdbeleid. Met de decreetwijziging van 2006 blijft het ondersteunen van het jeugdwerk gericht op kinderen en jongeren met een beperking een expliciete bevoegdheid van het provinciaal jeugdbeleid. Daarvoor wordt 20% van het krediet gereserveerd voor de ondersteuning van dit type jeugdwerk (decreet van 9 juni 2003 gewijzigd bij de decreten van 23 december 2005 en 15 december 2006 – art16§4 art19§3). Ondersteuning gebeurt via subsidiëring van werkingen en/of het financieel ondersteunen van infrastructuur (VVP, 2007).

Sinds 2007 is 2,5% van alle particuliere en gemeentelijke jeugdwerkinitiatieven gericht op kinderen en jongeren met een beperking. Opgedeeld naar initiatiefnemer blijkt dat vooral het aandeel particuliere jeugdwerkinitiatieven voor kinderen en jongeren met een beperking stijgt. Akabe[38] maakt hiervan het grootste aandeel uit. In 45% van de gemeenten met ten minste 20.000 inwoners is een lokale afdeling van Akabe-groep of -tak actief (eigen bewerking op gegevens Cijferboek 2014 – 2015).

Er bestaan heel wat doelgroepspecifieke werkingen voor kinderen en jongeren met een beperking: vakantiekampen, jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen (Fort, Cools & Verbanck, 2011). Deze doelgroepspecifieke werkingen bieden een aanbod op maat van deze kinderen en jongeren en een vertrouwelijke omgeving waar kinderen en ouders zich thuis kunnen voelen. Dat zijn duidelijke voordelen. Toch zijn er ook nadelen. Kinderen en jongeren met een beperking komen op deze manier in een 'parallel circuit' terecht waar ze weinig kans hebben om 'andere' kinderen te ontmoeten (Fort et al., 2011).

Het VN-verdrag voor gelijke rechten van personen met een handicap treedt in België op 1 augustus 2009 in werking. Het pleit voor inclusie op het werk, in het onderwijs, maar ook op domeinen als vrije tijd. Meer en meer jeugdwerkorganisaties, vooral speelpleinwerkingen, maken hun werking toegankelijker voor kinderen en jongeren met een beperking (Fort et al., 2011). Deze twee vormen – doelgroepspecifiek en inclusief – hoeven elkaar niet uit te sluiten (Fort et al.,

38 Akabe is de scouting voor kinderen en jongeren met een beperking en maakt deel uit van Scouts en Gidsen Vlaanderen. Er zijn een 35-tal akabe-groepen voor kinderen en jongeren met en zonder beperking en een 20-tal akabe-takken gericht op kinderen en jongeren met een beperking binnen een gewone scoutsgroep.

2011; Schraepen, 2012). Inclusieve werkingen kunnen de expertise van doelgroep-specifieke werkingen gebruiken en bieden nieuwe mogelijkheden aan kinderen en jongeren met een beperking (Fort et al., 2011).

Bijkomende lokale stimulansen vanuit het participatiedecreet (proeftuinsubsidies)

Het decreet LJ(W)B 2003 vraagt om in lokale jeugdwerkbeleidsplannen expliciet aandacht te besteden aan participatiedrempels en stelt hiervoor middelen ter beschikking (Bogaert, 2008). Dit zorgt voor een toename aan participatie-instrumenten. Ze zijn echter niet samenhangend of op elkaar afgestemd. Om deze instrumenten sterker te profileren tegenover elkaar worden ze door Anciaux in het Participatiedecreet gestructureerd (Bogaert, 2008; Anciaux, 2007). Het is een verzameling van maatregelen om de participatie van een aantal gedefinieerde kansengroepen aan sport-, cultuur- en jeugdaanbod te verhogen. Het Participatiedecreet hanteert een doelgroepgerichte en sectoroverschrijdende aanpak. De jeugddienst werkt samen met de cultuur- en sportdienst aan het in kaart brengen van drempels die ertoe leiden dat bepaalde kinderen en jongeren niet deelnemen aan het vrijetijdsaanbod (Bogaert, 2008).

Het Participatiedecreet omvat heel wat ondersteuningsinstrumenten, waaronder de subsidiëring van lokale netwerken. Lokale besturen en OCMW's worden ertoe aangezet om samen met zelforganisaties van personen in armoede een lokaal netwerk uit te bouwen. Maar het grootste budget gaat naar de proeftuinen voor participatie, waarmee vernieuwende praktijken worden gestimuleerd (Ceyssens, 2007).

Het decreet biedt de kans om proeftuinen te ontwikkelen rond het stimuleren en begeleiden van kansengroepen in het ontwikkelen van jeugdverenigingen. Vanuit het Agentschap voor Sociaal-Cultureel Werk Afdeling Jeugd worden project-oproepen gelanceerd rond twee proeftuinthema's: (1) lokale zelforganisaties van allochtone jeugdverenigingen, en (2) lokale verenigingen die werken met kinderen en jongeren die leven in armoede (Afdeling Jeugd, 2011).

In de periode 2007-2010 krijgen Formaat vzw en PAJ vzw de opdracht om lokale zelforganisaties van allochtone jongeren te ondersteunen en te begeleiden. Formaat ontwikkelt via deze proeftuin Formaat+, een specifieke deelwerking die zich richt naar allochtone jeugdverenigingen. Vanaf 2014 is **Formaat+** volledig geïntegreerd in de werking van Formaat. Platform Allochtone Jeugdwerkingen vzw is een koepelorganisatie van werkingen voor en met allochtone jongeren. PAJ kon via de proeftuin de ondersteuning van jongerenverenigingen met leden van verschillende etnische achtergrond verder uitbouwen. Sinds 2014 is PAJ erkend als een landelijk georganiseerde jeugdvereniging o.b.v. het decreet op het Vlaams Jeugd- en Kinderrechtenbeleid.

Eveneens in de periode 2007-2010 krijgt **Uit de Marge vzw** de rol van coördinator ter ondersteuning van lokale verenigingen die werken met kinderen en jongeren

in armoede. Ze hebben twee taken: het overleg tussen deze lokale verenigingen waarborgen en het verzamelen van methodieken die de proeftuinen opleveren.

De initiële doelstelling van de proeftuinprojecten is toeleiding naar het reguliere jeugdwerk. Maar Uit De Marge acht dit niet haalbaar omdat het reguliere aanbod onvoldoende afgestemd is op maatschappelijk kwetsbare jongeren. De doelstelling wordt bijgesteld. Proeftuinen hebben nu tot doel de leefwereld van de jongeren te verbreden door samenwerking en contact met andere verenigingen te stimuleren (Afdeling Jeugd, 2011). Het ondersteunen van lokale werkingen met kinderen en jongeren in armoede, maakt in 2014 integraal deel uit van de werking van Uit de Marge.

Meer inclusie in het mainstream jeugdwerk

Uiteindelijk wordt het doorstromingsparcours verlaten (Steunpunt Jeugd, 2010). Het besef groeit dat de twee benaderingen elkaar niet hoeven uit te sluiten. Ze zijn complementair: meer toegankelijkheid van het jeugdwerk kan verwezenlijkt worden aan de hand van een bonte verzameling aan voorzieningen en projecten (Anciaux, 2005). Voor het jeugdwerk dat zich vanuit haar grondvesten richt op kwetsbare groepen (WMKJ's, een groot deel van de zelforganisaties voor allochtone jongeren, het aanbod voor jongeren met een beperking) betekent het tweesporenbeleid in theorie een erkenning van hun identiteit. Ze bestaan niet om toe te leiden, als springplank, maar vanuit hun aanbod en werking.

Maar daarnaast heeft het reguliere of traditionele jeugdwerk een moeilijke opgave. Voor dit jeugdwerk wordt een 'inclusief' aanbod beoogd voor allerlei kwetsbare kinderen en jongeren (allochtone jongeren, jongeren met een beperking, jongeren in armoede, ...). De historiek en organisatie van het jeugdwerk staan inclusief werken vaak in de weg. 'Het jeugdwerk heeft vorm gekregen zonder de betrokkenheid van de minderheidsgroepen die ze vandaag trachten te bereiken' (Schraepen, 2012). Toch vertrekken alle vormen van jeugdwerk vanuit een inclusieve doelstelling. In hun visie en missie staan ze open voor alle kinderen en jongeren, in de praktijk blijkt dit echter moeilijk te verwezenlijken (Fort et al., 2011; Schraepen, 2012).

INCLUSIE IS EEN MOEIZAME WEG OM AAN TE TIMMEREN

Op het moment dat we de schets van het jeugdbeleid afsluiten staat inclusie al enige tijd op de agenda. Het blijkt echter een moeizame opdracht te zijn die op weerstand botst en die nood heeft aan gespecialiseerde kennis. Er zijn geen data voorhanden over het aantal 'inclusieve werkingen' op lokaal vlak. We baseren ons op de gesprekken met jeugdambtenaren en jeugd(beleids)experten om een idee te vormen van de mate waarin de inclusieve gedachte in gemeenten reeds is doorgesijpeld.

In sommige gemeenten en steden geven jeugdambtenaren aan dat hun jeugdverenigingen openstaan om meer divers te rekruteren. In andere gemeenten en steden stoot de jeugddienst op verzet van de jeugdverenigingen door de tegenzin om hun werking anders aan te pakken.

'We hebben er ook al een aantal keer rond in debat geweest, zeker rond inclusief jeugdwerk met het jeugdwerk, maar je voelt heel veel weerstand, waarom? Omdat ze eigenlijk moeten durven van nul beginnen en het helemaal anders aanpakken. En dat zien ze niet zitten. Want iedereen vindt van zichzelf natuurlijk dat hij fantastisch bezig is he. Maar als wij dan zeggen: Mannen, eigenlijk zou je moeten alles overboord gooien en gewoon heel buurtgericht iedereen binnen pakken. Inclusief jeugdwerk is gewoon iedereen binnen pakken die in een straal van bij wijze van spreken 100m van uw pand, maar dan is het wel echt iedereen, jongens, meisjes, allochtonen, autochtonen, maakt niet uit, rijk, arm, iedereen. Neen, dat is vrij onbespreekbaar.' (jeugdambtenaar 2, tussen 10 en 20 jaar ervaring, centrumstad)

Het lokale discours blijkt moeilijk te wijzigen. Jeugdexperten geven aan dat het doorstromingsdiscours (nog steeds) niet helemaal verlaten is. Jeugdambtenaren weten wat inclusief jeugdwerk betekent maar geven aan dat vaak de schepen of het bestuur overtuigd moeten worden van wat inclusie wel en niet inhoudt.

'Zeer vermoeiend is de eeuwige discussie in de erkenning van doelgroep-specifieke werkingen. Ik vind dat zelf opmerkelijk. We hebben verschillende schepenen gehad, je komt telkens dezelfde discussie tegen. Telkens krijg je de discussie rond een inclusief jeugdbeleid in de interpretatie van: iedereen moet binnen de jeugdbeweging of binnen wat wij in het Vlaamse jeugdwerk als het klassieke jeugdwerkmodel kennen, iedereen moet daar zijn plaats in vinden. (...) en moet je telkens die discussie opnieuw gaan voeren van "wacht eens, inclusief jeugdbeleid gaat niet over alle mensen in hetzelfde vakje, maar gaat over hoe ga je heel veel vakjes naast mekaar plaatsen, waar verschillende jongeren hun plekje kunnen vinden".(...) In die zin dat elke minister of elke schepen van jeugd begint met dat ideaalbeeld. Je merkt dat over politieke partijen heen en ik denk dat dat te maken heeft met het referentiekader van die mensen die in die positie komen, namelijk vrij mainstream en middenklasse, en dat men terugplooit op zijn eigen positieve ervaring binnen de jeugdbeweging of het jeugdhuis en dat graag vertaald ziet voor iedereen. Pas op, er zijn ook politici en mensen binnen de administratie die uiteraard mee zijn en zien dat dat niet zo evident is. (...) Je merkt wel dat dat iets is dat breed in de samenleving leeft, dus we gaan daar altijd mee geconfronteerd blijven worden. Wat je wel merkt is dat we binnen de jeugddiensten en beleidsmakers, dat die mee zijn en dat het discours van 'neen, inclusief jeugdbeleid betekent niet dat alles naar hetzelfde moet, maar dat je verschillende alternatieven naast elkaar moet plaatsen'. Ik denk dat er vandaag meer mensen mee zijn daarin.' (Jan Deduytsche, directeur UdM)

'Het ultieme doel voor schepenen en schepencolleges was om die mannen samen activiteiten te laten doen met dat jeugdhuis en die jeugdbeweging en als die dan allemaal doorstromen naar die jeugdwerkvormen, voilà, dan is het opgelost. Ik hoop dat er nu niet te veel zijn die dat nog denken. Maar pas op.' (Ben Verstreyden, ex-directeur Lejo)

Er zijn ook heel wat goede ervaringen. Sommige jeugdverenigingen pakken de problemen zelf aan door kinderen eten te geven, door een slaapzak te geven, door voor te schieten op het kampgeld enz. Op die manier verlagen ze drempels op een informele manier. De jeugdbewegingskoepels en lokale besturen nemen heel wat initiatieven om jeugdverenigingen hierin te ondersteunen. Diversiteit en inclusie staat op hun agenda. In 2007 geeft 31% van de gemeenten subsidies om de toegankelijkheid van het jeugdwerk te verhogen. In 2010 stijgt dit aandeel naar 46%, in 2014 investeert 42,5% van de gemeenten financiële middelen in toegankelijkheid van het jeugdwerk. Het betreft zowel de financiering van structurele inspanningen als de financiering van projecten (eigen bewerking Cijferboek 2011-2014 en Cijferboek 2014 – 2015).

Een jeugd(beleids)expert in WMKJ's wijst erop dat het toegankelijker maken van het aanbod resulteert in nieuwe vormen van jeugdwerk die niet meer in de hokjes passen van het 'klassieke' jeugdwerk.

> 'Als je uw eigen aanbod, zeker voor de jeugdbeweging, bruikbaarder maakt – zo zijn er een paar – dan wordt je ook atypisch binnen je eigen sector. Dat is niet erg, dat is eigen aan de diversiteit die toeneemt in de samenleving maar dat moet je ook wel onderkennen dat dat niet meer de klassieke jeugdbeweging is en dat dat ook niet voor elke jeugdbeweging weggelegd is. Niet elke vrijwilligersgroep moet die doelgroep bereiken.' (Jan Deduytsche, directeur UdM)

De evolutie naar meer inclusie in het jeugdwerk botst dus nog op enkele drempels maar tegelijk zijn er blijvende inspanningen én steeds meer goede praktijken.

SPEELPLEINWERKING IS DE INCLUSIEVE WERKVORM BIJ UITSTEK

Ook speelpleinwerkingen zijn zich bewust van de nood om laagdrempelig te werken om een divers publiek aan te trekken (VDS, 2010; Fort et al., 2011). Geïnterviewde jeugdambtenaren geven aan dat de speelpleinwerking in hun gemeente de meest inclusieve (laagdrempelige) jeugdwerkvorm is. Verschillende jeugdambtenaren zetten sterk in op inclusie op hun speelplein of geven aan dat de laagdrempeligheid van het initiatief vanzelf inclusie teweegbrengt. Deze laagdrempeligheid wordt bereikt door lage inschrijvingskosten, het niet op voorhand moeten inschrijven of het vrijhouden van plaatsen voor bepaalde doelgroepen, door extra diensten zoals busvervoer en vieruurtje enz.

> 'Wij merken dat er op het speelplein een heel ander publiek komt dan bijvoorbeeld op een grabbelpasactiviteit. Dat is duidelijk een laagdrempeliger initiatief waar je soms wel een bepaald publiek krijgt en ons monitorenteam bestaat voor 2/3e uit ervaren jeugdwerkers die op zondag in de Scouts of Chiro staan. Maar daar staan die met kinderen die in die vereniging al een jarenlang traject hebben afgelegd, die zij elke zondag terugzien, die ze goed kennen, waar ze al een heel jaar mee op stap gaan voor ze die meenemen op kamp, waarvan ze dus weten wat ze kunnen verwachten. Tegenover een speelplein kan je als monitor plots geconfronteerd worden met een kind dat je nog nooit gezien hebt en al na een half uur gedrag stelt dat je ook nog nooit gezien hebt. Om aan

zo'n dingen meer tegemoet te komen, proberen we onze monitoren van het speelplein jaarlijks te vormen. Daar hebben we al vaak iets met de provincie gedaan en ook vaak hun studiedagen daar rond bijgewoond enz.' (jeugdambtenaar 5, tussen 10 en 20 jaar ervaring, gemeente)

Uit de vijfjaarlijkse Speelpleinenquête van de Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, blijkt naar schatting 13% van het speelpleinpubliek van allochtone herkomst zijn, 8% komt uit een kansarm milieu en 2,5% zijn kinderen met een beperking (VDS, 2010).

Provinciale ondersteuning richting inclusief jeugdwerk

Provinciebesturen hebben de opdracht het jeugdwerk in de provincie te ondersteunen door middel van subsidies, infrastructuur, kadervorming en materiaal (VVP, 2007). Sommige provincies kiezen ervoor om sterk in te zetten op toegankelijk of inclusief jeugdwerk. Dit wordt geïllustreerd aan de hand van enkele good practices in Oost-Vlaanderen, Antwerpen en Limburg.

In Oost-Vlaanderen ondersteunt de provinciale jeugddienst gemeenten die extra middelen krijgen om te werken rond maatschappelijke kwetsbaarheid. Daarvoor lanceert ze een programma waarbij gemeenten de kans krijgen een behoefteonderzoek te laten uitvoeren door COJEMA[39] (Coördinatie Jeugdwerk met Maatschappelijk Achtergestelden) of Uit de Marge. De provincie betaalt de helft van dit onderzoek terug. Daarnaast rapporteren jeugd(beleids)experten ook dat de provinciale jeugddienst sterk heeft ingezet op inclusieve speelpleinwerkingen met specifieke trajecten voor kinderen met een beperking en maatschappelijk kwetsbare kinderen.

39 COJEMA is nu opgenomen in Uit de Marge

'En dat heeft gewerkt, zeer goed zelfs. Dus er zijn over een aantal jaar verspreid verschillende van die onderzoeken geweest. (...) Eigenlijk was er een missing link. Er was dat geld, er was de nood en mensen wisten dat er iets zou moeten gebeuren maar te weinig aandacht bij het bestuur om zelf die knoop door te hakken en dan een slimme provincie die zegt van hey, dit bieden wij aan. Dus dat vind ik een mooi voorbeeld wat de aanvullende rol van de provincie betreft.' (Ben Verstreyden, ex-directeur Lejo)

De provincie Antwerpen zet in op inclusief jeugdwerk via het project 'Mon Ster kiest voor inclusie!' (Jeugddienst Provincie Antwerpen, z.j.). Het doel van het project is om het lokale jeugdwerk zo toegankelijk mogelijk te maken voor alle kinderen en jongeren ongeacht afkomst, ras, fysieke mogelijkheden enz. (VVP, 2007).

De provincie Limburg heeft De Regenboog als partner om toegankelijk jeugdwerk uit te bouwen, met een sterke focus op kinderen en jongeren met een beperking (VVP, 2007). Daarnaast is er ook het Centrum voor Maatschappelijke Gelijkheid en Jeugdwelzijn (CMGJ), het Limburgs steunpunt voor maatschappelijke kwetsbaarheid bij kinderen en jongeren, dat net zoals COJEMA in Oost-Vlaanderen ondersteuning biedt aan organisaties die werken met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren.

Lokale samenwerkingsverbanden

Een jeugdambtenaar ziet binnen Vlaanderen een trend waarbij jeugddiensten steeds vaker samenwerken met een jeugdopbouwwerker. Deze treedt in contact met de doelgroep en helpt hen bijvoorbeeld bij het opstarten van nieuwe doelgroepspecifieke werkingen. Maar de jeugdopbouwwerker sensibiliseert ook de jeugdraad en de jeugdverenigingen om rond maatschappelijke kwetsbaarheid te werken. De waarde van een jeugdopbouwwerker schuilt in het feit dat hij vindplaatsgericht kan werken om jongeren aan te spreken en hun vertrouwen te winnen.

> 'Vanuit de lokale besturen en andere organisaties in het brede welzijnsveld zijn er te weinig medewerkers die hun doelgroepen nog in de ogen kijken. Dat bedoel ik letterlijk. Veel mensen zitten met goede bedoelingen te overleggen, te plannen, te netwerken maar vaak van bovenuit naar onder en 'n beetje boven de hoofden van de mensen heen. En dat moeten we bijsturen, dat we mensen terug meer vindplaatsgericht benaderen, iemand die echt op de straten en de pleinen jongeren aanspreekt.' (jeugdambtenaar 3, meer dan 20 jaar ervaring, stad)

De jeugdopbouwwerkers – en ruimer het jeugdwelzijnswerk in zijn geheel – zijn vaak de 'vinger aan de pols'. Ze komen in contact met jongeren, waardoor ze weten wat er bij hen leeft. Die noden en behoeften signaleren ze aan de jeugddienst zodat daarop ingespeeld kan worden.

> 'Bij de opmaak van de convenanten moet het jeugdwelzijnswerk altijd voor ogen houden wat de noden van de kinderen en jongeren zelf zijn. (...) Jeugdwelzijnswerk is de vinger aan de pols om echt signalen te geven aan ons en om ons te zeggen wat er leeft bij die kinderen en jongeren. Het is de opdracht van het jeugdwelzijnswerk om die signalen en die maatschappelijke evoluties door te geven, ook aan de politiek.' (jeugdambtenaar 1, meer dan 20 jaar ervaring, centrumstad)

Jeugdwelzijnswerk kan ook uitbesteed worden aan externe partners. Dit gebeurt eerder in grotere steden waar maatschappelijke kwetsbaarheid een grotere problematiek is. Naast de vele lokale verenigingen worden Uit De Marge, Arktos en Habbekrats vaak genoemd als organisaties die gesubsidieerd worden door de jeugddienst om werkingen voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren (WMKJ's) uit te bouwen.

Enkele jeugdambtenaren verwijzen ook naar hun jeugdwelzijnsoverleg (JWO) waarin verschillende partners zetelen om het beleid rond maatschappelijke kwetsbaarheid te bekijken en (levensbreed) acties te ondernemen. Het JWO is een overleg tussen verschillende partners in de gemeente die samen een breed jeugdbeleid vormgeven dat gericht is op het welzijn van alle kinderen en jongeren in de gemeente (VVJ, 2011). Het jeugdwelzijnswerk (de WMKJ's) kan een belangrijke bron van expertise zijn in een JWO. Toch draait een JWO niet alleen rond maatschappelijk kwetsbare jeugd. Het doel is dat alle kinderen zich goed kunnen voelen in de gemeente. Het gaat dus ook om thema's als geestelijke gezondheid, jeugdinformatie, middelengebruik, spijbelen, rondhangen enz. (VVJ, 2011).

Samengevat

Eind jaren 60, begin jaren 70 ontstaan de eerste jeugdwerkinitiatieven voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren (WMKJ's). Van bij het begin worden deze initiatieven als aparte sector binnen het jeugdwerk beschouwd, met een aparte financieringsregeling.

Sociale impulsfondsen VFIK, SIF en impulsfonds voor migranten dragen op lokaal vlak bij tot een stroom van vernieuwende initiatieven, waarvan een deel specifiek gericht zijn op maatschappelijk kwetsbare jongeren.

In de aanloop naar het decreet LJWB 1993 woedt de discussie over de ondersteuning van de jeugdwerkinitiatieven voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren. Omdat er geen consensus bestaat, wordt gekozen voor een tussenoplossing.

In tegenstelling tot het 'klassieke' jeugdwerk verloopt de decentralisatie van het jeugdwerk voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren in verschillende stappen. Tot 1998 worden WMKJ's rechtstreeks gesubsidieerd door de Vlaamse overheid volgens een puntensysteem. In 1998 wordt een stap gezet in de richting van decentralisatie door de middelen op te delen. De helft gaat rechtstreeks naar bestaande WMKJ's, als garantie op hun voortbestaan. De andere helft van de beschikbare middelen wordt selectief verdeeld over gemeenten op basis van acht sociaal-geografische indicatoren. Met de decreetwijziging in 2001 is de decentralisatie een feit. Decretaal wordt de ondersteuning van het jeugdwerkbeleid ten aanzien van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren aan geselecteerde gemeenten toegewezen. Tot het nieuwe decreet LJB 2012 blijft het wettelijke kader ter ondersteuning van het jeugdbeleid ten aanzien van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren ongewijzigd. Wel verandert de korf van gemeenten die extra subsidies krijgen regelmatig door herberekeningen op basis van de indicatoren.

Het uitvoeringsbesluit van 1998 haalt jeugdwerk met laaggeschoolde werkende en werkloze jongeren en het jeugdwerk met kinderen en jongeren met een beperking uit de prioriteitenregeling en hevelt deze respectievelijk over naar het decreet op het landelijk georganiseerd jeugdwerk en het decreet provinciaal jeugdwerkbeleid.

Door de decentralisatie van het jeugdbeleid ten aanzien van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren ontstaan nieuwe initiatieven en worden kleinere initiatieven lokaal opgepikt. Anderzijds sturen lokale overheden aan op een

fusiebeweging in de WMKJ-sector. Naast de particuliere initiatieven treedt de lokale overheid nu ook actiever op om zelf jeugdwerkinitiatieven voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren te organiseren.

Het beleid ten aanzien van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren besteedt ook expliciet aandacht aan jongeren met een diverse culturele achtergrond. Sommigen voelen zich niet betrokken bij de bestaande werkingen, waardoor vanaf de jaren '90 steeds meer allochtone zelforganisaties voor jongeren ontstaan.

Er bestaan ook heel wat doelgroepspecifieke werkingen voor kinderen en jongeren met een beperking. Dat zorgt voor een aanbod op maat, maar ook voor een 'parallel circuit' door deze doelgroep.

Lokale aandacht voor participatiedrempels zorgt voor een toename aan participatie-instrumenten. Ze zijn echter niet samenhangend of op elkaar afgestemd. Met het Participatiedecreet worden deze initiatieven gestructureerd. Het omvat ondersteuningsinstrumenten, waaronder de subsidiëring van lokale netwerken, maar het grootste budget gaat naar de proeftuinen voor participatie.

Er is altijd aandacht geweest voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren en hun non-participatie aan het reguliere jeugdwerk, maar er is onenigheid over de manier waarop 'moeilijke' doelgroepen best bereikt kunnen worden. Er zijn voorstanders van een inclusieve aanpak en voorvechters van een doelgroep-specifieke aanpak. Eind jaren '90 heerst in hoofdzaak het doorstromingsdiscours. Werkingen voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren krijgen de taak om jongeren toe te leiden naar het reguliere jeugdwerk. Dat resulteert in een toegankelijkheidsparadox. Er komen heel wat initiatieven bij, maar de doorstromings-visie levert weinig resultaat op, waardoor twee circuits naast elkaar bestaan.

Uiteindelijk wordt het doorstromingsparcours verlaten doordat het besef groeit dat de twee benaderingen elkaar niet hoeven uit te sluiten. Ze zijn complementair. Voor het jeugdwerk dat zich vanuit haar grondvesten richt op kwetsbare groepen betekent dit tweesporenbeleid een erkenning van hun identiteit. Ze bestaan niet om toe te leiden, maar vanuit hun aanbod en werking. Het reguliere of traditionele jeugdwerk heeft daarentegen een moeilijke opdracht. De historiek en organisatie van het jeugdwerk staan inclusief werken vaak in de weg. Lokaal zijn er grote verschillen in de manier waarop het jeugdwerk omgaat met de inclusie. Het lokale discours blijkt ook moeilijk te wijzigen, doordat het doorstromings-discours (nog steeds) niet helemaal verlaten is.

B E H O E F T E N N L D X C D

U E I T A C I N U M M O C H Y

H A V X F M Y H V V R T Y U O

S A R O P R E V E N T I E S C

E W U R R M U H Z W X G K C O

S Q I I E T I E T I L A W K C

M K I D M M K V A J T H Y T U

G N I N E L R E V P L U H E R

S A B F H N E L A N A K H K W

E I T A M R O F N I D G U E J

C C N H T E O Z J J D R B S N

B C H N R K T X I H F K U Y D

S P W M E A M F B E Z J X I J

E R M I J K V X R B Q Q M Z I

L K F L H T D I G I T A A L C

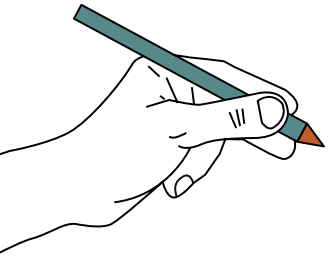

Zoek onderstaande woorden in de puzzel.

JEUGDINFORMATIE KENNIS KWALITEIT THEMA PREVENTIE HULPVERLENING COMMUNICATIE DIGITAAL BEHOEFTEN KANALEN MEDIA

9 Evolutie in jeugdinformatie

Jeugdinformatie kent sinds twee decennia een stijgende aandacht in het jeugdbeleid. De toenemende belangstelling voor jeugdinformatie steunt op een aantal maatschappelijke ontwikkelingen zoals de expansie van internet en de evolutie naar wat men een kennis- en informatiesamenleving noemt. Kinderen en jongeren hebben recht op informatie. De Vlaamse regelgeving wordt vanuit deze context kort besproken in de eerste paragraaf van dit hoofdstuk.

Daarna staan we stil bij enkele elementen van jeugdinformatie als onderdeel van het lokale jeugdbeleid en bekijken we de veranderingen die dit heeft ondergaan. Het beleid over jeugdinformatie wordt jeugdinformatiebeleid genoemd. Bij (lokaal) jeugdinformatiebeleid kan heel wat komen kijken. Het behelst mogelijkerwijs een beleid over de aard van de informatie, de kwaliteit, de totstandkoming met of zonder jongeren, het gebruik van informatiekanalen, het gebruik van de informatie door jongeren en de evaluatie van het aanbod. Bovendien ligt een bijkomende complexiteit in de raakpunten met verschillende domeinen en thema's. De informatiemateriebetreft immers uiteenlopende thema's zoals welzijn, onderwijs, vrije tijd en arbeid. We geven aan hoe het lokale jeugdinformatiebeleid wijzigde, door onder meer te focussen op de inhoud van de informatie, de gehanteerde media, inspraak van jongeren en de evolutie van het aantal initiatieven.

Maatschappelijke tendensen en regelgeving

In de jaren '90 verschuift het kindbeeld stilaan van 'nog-niet' burgers naar volwaardige en actieve medeburgers onder invloed van de opkomende kinderrechtenbeweging. Dit heeft ertoe bijgedragen dat aandacht voor jeugdinformatie de afgelopen decennia is toegenomen. Europa speelt een belangrijke rol in de stijgende aandacht voor jeugdinformatie. In 1986 wordt het European Youth Information and Counselling Agency (ERYICA) opgericht. Deze Europese platformorganisatie waakt over het recht op informatie van kinderen en jongeren.

Aanvankelijk gaat de Vlaamse overheid uit van een eerder preventieve doelstelling van informatie vanuit de overtuiging dat jongeren beschermd moeten worden (Custers & Mortelmans, 2006). Gemeentes beschikken in dat kader vanaf 1995 over een belangrijk instrument om jongeren te informeren: de jongereninformatiepunten (JIP's) (zie verder voor het ontstaan en de evolutie van de JIP's).

Door het Europese denkwerk rond jeugdinformatie schuift de nadruk echter weg van informatie als advies en hulpverlening en komt het meer te liggen op het recht op informatie om keuzes te kunnen maken. De opname van jeugdinformatie in het decreet op het Vlaams Jeugdbeleid van 29 maart 2002 zorgt alvast voor een toenemende aandacht. In 2004 ontwikkelt ERYICA het Europees Charter Jongereninformatie dat als basis dient voor minimumstandaarden en kwaliteitsnormen die in elk land ontwikkeld moeten worden. Vanaf 2006 wordt dit Charter geïntroduceerd in de verschillende departementen en agentschappen van de Vlaamse overheid (Anciaux, 2005).

Het besef groeit dat kinderen en jongeren nood hebben aan duidelijke en objectieve informatie, gerelateerd aan hun behoeften. Adequate en toegankelijke informatie is noodzakelijk zodat kinderen en jongeren hun eigen keuzes kunnen maken en hun weg vinden in de samenleving (Custers & Mortelmans, 2006; De Clerck et.al., 2008). Deze onderkenning brengt jeugdinformatie tot een onderdeel van het (lokale) jeugdbeleid. Met de opname van jeugdinformatie als één van de hoofdstukken in het jeugdwerkbeleidsplan (decreetwijzing 6 juli 2001 – art4§3) wordt dit ook decretaal verankerd. De belangstelling voor jeugdinformatie(beleid) toont zich in de Vlaamse beleidsnota Jeugd 2004-2009. Jeugdinformatie wordt benoemd als één van de acht pijlers van het jeugdbeleid. De nadruk wordt gelegd op het belang van beleidsoverschrijdende inspanningen omwille van de complexiteit en de overlap. Hiervoor is een voortdurende afstemming tussen beleidsniveaus en beleidsdomeinen noodzakelijk (Anciaux, 2004).

Het streven naar interactief bestuur in lokaal jeugdbeleid draagt eveneens bij tot de verhoogde aandacht voor jongereninformatie. Men beseft dat jeugdinformatie de voorwaarden creëert voor participatie. Jongeren kunnen pas participeren als ze over juiste en relevante informatie beschikken, in staat zijn eigen keuzes te maken en hun zelfstandigheid en verantwoordelijkheid hebben ontwikkeld (Custers & Mortelmans, 2006).

Jeugdinformatie richt zich tot jongeren in al hun diversiteit. Maar net als jeugdbeleid in het algemeen, kampt ook jeugdinformatiebeleid met moeilijk bereikbare jongeren (Custers & Mortelmans, 2006). Niet alle jongeren hebben gelijke toegang tot informatie, evenmin hebben ze dezelfde vaardigheden om informatie op te zoeken. In de volgende regeerperiode wordt de aandacht voor jeugdinformatie verbonden met toegankelijkheid (zie ook hoofdstuk 8). In 2009 geeft slechts de helft van een selectie van jeugddiensten (38 jeugddiensten met een JIP) aan dat ze maatschappelijk kwetsbare jongeren bereiken, een derde bereikt allochtone jongeren en een derde kinderen en jongeren met een beperking (Arch International, 2009). Met Minister Smet komt de focus te liggen op het beter bereiken van 'bijzondere' doelgroepen in het jeugdinformatiebeleid (Smet, 2010). In 2011 brengt het VIP Jeugd een onderzoeksrapport uit over de alledaagse praktijken van jongeren uit etnisch-culturele minderheden met bijzondere aandacht voor hun informatietactieken en –behoeften (VIP Jeugd, 2011). De onderzoeksresultaten zullen moeten leiden tot een aanpassing van de communicatiestrategieën m.b.t. informatie aan kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties (Smet, 2011).

In het streven naar kwaliteitsvolle jeugdinformatie wordt in 2013 een kwaliteitslabel voor digitale en fysieke informatieproducten voor kinderen en jongeren gelanceerd door De Ambrassade[40]. Het label krijgt de naam 'Trusty' en wordt toegekend aan informatieproducten die voldoen aan een zevental criteria. Met dit label wordt door de Vlaamse overheid verder ingezet op kwaliteitsverhoging van jeugdinformatie. Lokale besturen kunnen dit in de toekomst verder opnemen in hun jeugdinformatiebeleid.

40 In 2013 fusioneert VIP Jeugd met Steunpunt Jeugd en de vzw Vlaamse Jeugdraad en ze vormen samen De Ambrassade. De aanzet voor het kwaliteitslabel werd gegeven door VIP Jeugd.

We zien de afgelopen 20 jaar een verschuiving in de beleidsaandacht vanuit Vlaanderen van het belang van jeugdinformatie, naar een erkenning van het belang van degelijke en toegankelijke jeugdinformatie. Naast het bestaan en de verspreiding van jongereninformatie, telt nu ook de kwaliteitscontrole en de democratische toegang.

Aandacht voor jeugdinformatie in jeugd(werk)beleidsplannen: soort informatie, inspraak en aantal

Binnen de lokale jeugd(werk)beleidsplannen gaat vanaf het begin in 1995 aandacht naar informatie voor kinderen en jongeren. Uit een screening van 50 jeugdwerkbeleidsplannen (VVJ, 2003) blijkt dit zich doorgaans te vertalen in het bestaan van een JIP en het verspreiden van informatie (o.m. folders) via de bibliotheek en / of scholen.

De aandacht voor jeugdinformatie wordt echter versterkt wanneer het tot prioriteit van het breed jeugdbeleid wordt gemaakt voor de planperiode 2008-2010. Met deze prioriteit beoogt de Vlaamse overheid kwaliteitsverhoging van jeugdinformatie op lokaal niveau. Daarbij staat betrokkenheid van kinderen en jongeren bij en diversiteit in de keuze, voorbereiding, productie, verspreiding of evaluatie van de aangeboden jeugdinformatieproducten, -diensten en initiatieven centraal. Het merendeel van de gemeenten tekent in op deze prioriteit (Jaarverslag Jeugdbeleid en Kinderrechten 2008-2009).

Voor heel wat gemeenten blijkt de invulling van deze prioriteit echter niet evident (Rasschaert, Holvoet, Lingier & Mellebeek, 2010). Uit de doorlichting van JIPS uit 2009 (Arch International, 2009), waarbij 88 gemeenten via een online enquête werden bevraagd over het jongereninformatiepunt, blijkt dat jeugdinformatie in quasi alle jeugdbeleidsplannen aan bod kwam maar dat 65% van de bevraagden (met een JIP in een jeugddienst), meldt dat er slechts weinig tot een beetje aandacht is voor jongereninformatie in het lokale jeugdbeleid. Een analyse op een (begrensde) screening van lokale jeugdbeleidsplannen door VIP Jeugd toont daarnaast aan dat gemeenten in het kader van de prioriteit vooral geïnvesteerd hebben in producten gericht op het bekend maken van het activiteitenaanbod (Rasschaert et al., 2010). Uit onderzoek van Custers en Mortelmans (2006) over het informatieaanbod bleek eerder al het verschil in aanbod tussen lokale en bovenlokale beleidsactoren. Het lokale informatieaanbod is veeleer gericht op vrijetijd, de lokale jeugddiensten en de jeugdraad. Informatieproducten worden vaak gebruikt voor het verspreiden van het activiteitenaanbod (Schamp et al, 2010). Andere informatieverstrekkers (o.a. JIP in een jongerenadviescentrum of JAC) focussen op maatschappelijke thema's zoals jeugdwerk, cultuur, gezondheid, seksualiteit, genotsmiddelen, toerisme, mobiliteit en werk (Custers & Mortelmans, 2006).

Naast de inhoudelijke focus van het lokale informatiebeleid (veeleer gericht op het eigen aanbod), is ook het betrekken van kinderen en jongeren in het informatieproces een aandachtspunt. Kinderen en jongeren worden in een deel van de gemeenten in de eerste fasen van het informatieproces betrokken. In meer dan 60% van de gemeenten worden kinderen betrokken bij de keuze en de voorbereiding

van jeugdinformatieproducten, - diensten of initiatieven, volgens de screening van jeugdbeleidsplannen (Rasschaert, Holvoet, Lingier & Mellebeek, 2010). Respectievelijk 30% en 21% van de gemeenten betrekken kinderen en jongeren ook bij de productie en verspreiding . Uit de bevraging in het kader van de doorlichting JIPS (Arch International, 2009) blijkt een gelijkaardig patroon: twee derde van de JIP-medewerkers zien vragen van jongeren als een input voor de werking. Echter, slechts een derde laat jongeren die hen bezoeken effectief inspraak hebben in het aanbod. Kwaliteitsevaluatie en het updaten van het aanbod blijkt ook enkel in beperkte mate te gebeuren via inspraak van jongeren. Eerdere gegevens over het betrekken van jongeren bij lokaal jeugdinformatie-beleid zijn niet voorhanden.

Tot slot werpen we een blik op het aantal informatieproducten, -diensten of initiatieven in het 20-jarig overzicht. Hiervoor doen we beroep op de gegevens uit de Cijferboeken (in de jaren dat er vragen gesteld werden over jeugdinformatie). De registratie van de informatieproducten en -diensten die gebruikt worden door de gemeenten geven geen noemenswaardige stijging van informatieproducten, –diensten of –initiatieven tijdens de planperiode van de prioriteit en evenmin is er een daling geregistreerd na deze planperiode (eigen analyse op Cijferboek 2008-2010 t.e.m. Cijferboek 2014 – 2015).

Met het einde van de prioriteit zien de bevraagde jeugd(beleids)experten de inspanningen in het kader van jeugdinformatie echter lokaal opnieuw afnemen.

> '(…) bij jeugdinformatie: je ziet dat heel veel jeugddiensten daarmee aan het worstelen waren. Ze hebben een website nodig om te communiceren, een JIP nodig, … Maar vanaf dat die prioriteit weg was – en dat toont ook de gedragenheid of de effectiviteit van hetgeen ze aan 't maken waren – verdween dat ook. Met een beetje geluk hadden ze op dat moment een website om te communiceren als jeugddienst, als jeugdraad en konden ze dat nog gebruiken. Maar al die dingen rond jeugdinformatie zijn op hetzelfde moment op de meeste plaatsen ook ter ziele gegaan.' (Andy Demeulenare, coördinator Mediawijs.be)

In de planperiode 2010-2013 worden vanuit de Vlaamse overheid geen extra middelen meer voorzien voor jeugdinformatie. Toch kunnen de gemeenten de start die ze genomen hebben met de prioriteit verder uitbouwen door meer nadruk te leggen op het proces. Daarbij zijn (het onderhouden van) samenwerkingsverbanden met andere diensten die jeugdinformatie verspreiden van belang, onder andere voor het vermijden van overlapping (Rasschaert et al, 2010). Uit de doorlichting van JIPS (Arch international, 2009) bleek dat er toen vooral werd samengewerkt met jeugdhuizen, jeugdbewegingen, scholen en bibliotheken. Scholen en bibliotheken worden dan vooral gezien als 'verspreidingskanaal'. Met gezondheidszorg en justitie was er bijvoorbeeld amper samenwerking. Ook een eerdere analyse van jeugdwerkbeleidsplannen kwam tot een gelijkaardige vaststelling (VVJ 2003). De samenwerking op vlak van jeugdinformatie staat, zover kan afgeleid worden uit de beperkte bevragingen, nog in de kinderschoenen en is vooral jeugdwerkgericht.

Evolutie in jeugdinformatiestrategieën

Nieuwe media kennen een enorme opmars, ook bij jeugddiensten. Toch is ook persoonlijke communicatie op het terrein aanwezig gebleven. We bespreken achtereenvolgens de evolutie van JIP's als kernactoren voor het lokale jeugdinformatiebeleid en de verspreiding en verbreding van andere communicatiemedia de laatste jaren.

Jongereninformatiepunten als kernactoren in lokale jeugdinformatie

In 1995 neemt Delta vzw[41], het initiatief tot de uitbouw van een **netwerk van jongereninformatiepunten (JIP's)** op. Dit netwerk heeft tot doel een goed informatieaanbod voor jongeren op lokaal niveau te garanderen (VIP Jeugd, 2008; Custers & Mortelmans, 2006).

JIP's zijn lokale verzamelpunten van relevante informatie voor jongeren. Jongeren kunnen met eender welke vraag binnenstappen in een JIP en zullen persoonlijk ondersteund worden. JIP's zijn laagdrempelig en bieden informatie die losgekoppeld is van andere vormen van zorg en hulp. Hiermee gaat het informatieaanbod van de JIP's in op de veranderde betekenis van jeugdinformatie in Vlaanderen. Aanvankelijk is jeugdinformatie zoals vermeld gericht op preventie ter bescherming van de jongeren (Custers & Mortelmans, 2006). Het is een doel op zich. Beïnvloed door de betekenis die het ERYICA[42] eraan geeft, wordt jeugdinformatie nu gezien als een middel dat jongeren kunnen inzetten om zich te informeren. Niet alleen advies en hulpverlening (welzijnsgericht), maar ook informatie rond culturele aangelegenheden of vrijetijdsbesteding behoren tot jeugdinformatie. Jeugdinformatie verruimt door deze niet-problematiserende benadering van jongeren (Custers & Mortelmans, 2006).

Een JIP is geen autonome dienst binnen de gemeente, maar wordt steeds ingebed in een andere dienst, zoals de gemeentelijke jeugddienst, het JAC of CAW[43]. Delta vzw stimuleert en ondersteunt de oprichting van JIP's in gemeenten en is het belangrijkste knooppunt voor informatiedistributie aan de JIP's (Delta vzw in Custers & Mortelmans, 2006).

Vanaf 1996 kunnen gemeentebesturen het engagement aangaan om een jongereninformatiepunt op te richten in hun gemeente. Vanuit de Vlaamse overheid worden deze JIP's op dat moment nog niet gesubsidieerd, middelen komen dus uitsluitend vanuit de gemeente (Cijferboek 1996-1998). Ondanks het gebrek aan financiële ondersteuning hebben in 1998 al 47 gemeenten minstens één JIP in hun gemeente (15%). Vooral grotere gemeenten gaan dit engagement aan. Bijna twee op drie gemeenten met meer dan 30.000 inwoners heeft in 1998 een JIP. In slechts 4% van de gemeenten met minder dan 15.000 inwoners kunnen jongeren op dat moment al terecht bij een JIP. Van de 53 JIP's die in 1998 opgericht worden, zijn er 37 ingebed in de gemeentelijke jeugddienst, 16 zijn ondergebracht in het JAC (Cijferboek 1996-1998).

41 Delta vzw was een samenwerking tussen Vereniging Vlaamse Jeugddiensten (VVJ), de toenmalige Federatie Jongereninformatie- en Adviescentra (FJIAC), JINT en Jeugdwerkne41

42 In 1986 wordt het European Youth Information and Counselling Agency (ERYICA) opgericht. Deze Europese platformorganisatie waakt over het recht op informatie voor kinderen en jongeren (Custers & Mortelmans, 2006)

43 Centrum voor Algemeneen Welzijn is een welzijnsvoorziening die plaatselijk of regionaal een aantal welzijnsfuncties combineert. Ze bieden een aantal algemene, ambulante en eerstelijns welzijnsdiensten. Een van de mogelijke diensten is 'jongereninformatie', wat zich kan concretiseren al JIP (Cijferboek 2002-2004)

Vanaf 2001 wordt vanuit de Vlaamse overheid ondersteuning geboden aan de JIP's. Dit vertaalt zich in een stijging van het aantal gemeenten met een JIP binnen hun jeugddienst of JAC. Vooral in middelgrote gemeenten (15.000 tot 30.000 inwoners) neemt het aantal toe. In 2001 heeft 31% van deze gemeenten een JIP, dit is een stijging van 13% ten opzichte van 1998 (Cijferboek 2002-2004).

In 2008 wordt de ondersteuning van het netwerk JIP's overgenomen door VIP Jeugd[44]. In dat jaar is er een grote terugval in het aantal JIP's in Vlaanderen. Na 2008 stijgt het aantal JIP's geleidelijk terug (Cijferboek 2008-2010). GRAFIEK 9.1 geeft de evolutie van het aantal JIP's in Vlaanderen weer. Het invoeren van de prioriteit jeugdinformatie voor de planperiode 2010-2013 heeft geen significant effect gehad op het aantal JIP's.

44 Het Vlaams Informatiepunt Jeugd (VIP Jeugd) werd in 2006 opgericht om een coördinerende rol te spelen op het vlak van jeugdinformatie in Vlaanderen (sociaalcultureel.be)

GRAFIEK 9.1 – EVOLUTIE VAN HET AANTAL JIP'S IN VLAANDEREN

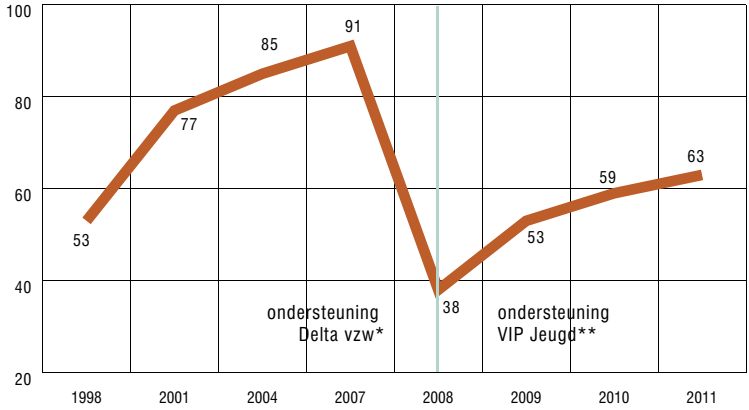

bron: Eigen bewerking op gegevens Cijferboek 1996-1998 t.e.m. Cijferboek 2014 – 2015

* Van 1996 tot 2008 wordt het netwerk JIP's ondersteund door Delta vzw. Gegevens over het aantal JIP's zijn afkomstig van Delta vzw, met uitzondering van 2007 (gegevens opgevraagd voor Cijferboek 2008-2010)

** In 2008 wordt de ondersteuning van het netwerk JIP's overgenomen door VIP Jeugd. Vanaf dan zijn gegevens over het aantal JIP's afkomstig van VIP Jeugd en beschikbaar op jaarbasis

Dat het aantal JIP's nooit meer het hoogtepunt van 2007 heeft bereikt, is volgens een jeugdambtenaar mogelijk te wijten aan de digitalisering van de samenleving. Jongeren komen minder naar een fysiek punt om informatie in te winnen. Er zijn voldoende andere wegen om de informatie te vinden die ze nodig hebben.

> 'Er is wel een evolutie hoe we er hier lokaal mee omgingen. Vroeger hadden we het idee dat we samen met het ganse jeugdcentrum jongeren naar het JIP moesten halen, fysiek. Je ziet dat nog op de bureau, we hebben daar een aparte ruimte voor privacy en er staan een pc om dingen op te zoeken. Dat was een fysiek punt met een zetel en een plant, maar dat hebben we wel losgelaten. Omdat we merkten dat jongeren meer en meer op andere manieren aan informatie komen. Vooral via internet. (jeugdambtenaar 3, meer dan 20 jaar ervaring, stad)

Onderzoek naar informatiestrategieën bij jongeren toont evenwel aan dat persoonlijk contact, vooral voor informatie over delicate thema's voor hen van belang blijft (Custers & Mortelmans, 2006). Het bereik van JIP's in jeugddiensten lag in 2009 beduidend lager dan in JAC's (Arch international, 2009). Waar de helft van de JIP's in jeugddiensten minder dan 50 unieke jongeren per jaar over de vloer kregen, heeft het JIP in een JAC beduidend meer bijval. Daar zien we dat de helft van de JAC's meer dan 500 bezoekers per jaar krijgt voor jeugdinformatie (over bredere thema's dan jeugdwerk).

Daarnaast weten we dat informatie door kinderen en jongeren vooral gezocht wordt in de directe omgeving en op het internet. JIP's en andere organisaties die verder van de alledaagse realiteit staan scoren heel wat lager. Vooral kinderen zijn niet vertrouwd met het JIP (Schamp et al, 2013).

Naast de JIP's zijn mogelijk nog vele andere actoren werkzaam rond jeugdinformatie in gemeenten. CLB's, scholen, jongerenwerkingen, sportclubs, … vangen vanuit hun kernopdracht of op eigen initiatief heel wat vragen van kinderen en jongeren op. Ze vallen echter niet onder het jeugdinformatiebeleid wanneer er geen samenwerking mee bestaat of geen concrete doelstelling rond werd ontwikkeld vanuit het lokaal jeugdbeleid. Toch bestaan er lokale projecten naast JIP's die inzetten op persoonlijk contact in functie van jeugdinformatie. Het project Jeugdadviseurs is het initiatief van JAC's en gemeentelijke jeugddiensten, ondersteund door In Petto vzw, om jongeren op te leiden. In 2006 krijgen zo'n 300 jongeren tussen 15 en 19 jaar een korte cursus tot jeugdadviseur, waarbij ze leren hoe ze hun vrienden kunnen informeren, helpen en ondersteunen bij vragen of problemen (Europese Commissie, z.j.).

Nieuwe communicatiestrategieën voor jongereninformatie

De samenleving evolueert naar een kennis- en informatiemaatschappij. Met de razendsnelle opmars van het internet vanaf midden jaren 90 en de stroomversnelling vanaf 2000, wordt informatie snel toegankelijk voor grote groepen. Niet alle informatie is echter even kwaliteitsvol en betrouwbaar, laat staan bereikbaar en toegankelijk (Lingier, Mellebeek & VIP Jeugd, 2010). Het is niet evident voor jongeren om in deze informatiestroom hun weg te vinden. Hierdoor groeit het besef dat er nood is aan een goed jeugdinformatiebeleid (Custers & Mortelmans, 2006). Dit vraagt om aangepaste communicatiestrategieën. Een jeugdambtenaar wijst op de impact.

> 'Alles rond communicatie is veranderd. Waar we vroeger hoofdzakelijk een nieuwsbrief-, flyer- en affichebeleid hadden en een verhoogd e-mailverkeer, is dat nu geëvolueerd met heel het Facebook-gedoe en sociale media. Er is een heel verhoogd gebruik van Facebook met werkgroepen en groepen, ook voor onze animatorenwerking. Alles verloopt via facebook. (…) Communicatie met jongeren gebeurt 9 op de 10 keer via facebook. Zowel van jongeren naar ons als wij naar jongeren.' (jeugdambtenaar 7, minder dan 10 jaar ervaring, stad)

Zowel bij kinderen als jongeren is internet zeer populair als informatiekanaal (De Clerck et al 2008; Schamp et al, 2013). Als 'digital natives' zijn kinderen en jongeren de laatste 10 jaar erg vertrouwd met het gebruik van informatica en internet als bron van informatie. Dit dwingt gemeenten om vanaf dan te investeren in digitale informatieverspreiding voor jongeren. In 2007[45] heeft al 8 op 10 gemeenten een gemeentelijke website voor de jeugd. In bijna 90% van de gemeenten vormt deze website een onderdeel van de algemene gemeentelijke website. Jeugdconsulenten betwijfelen echter of het jeugdluik op een gemeentelijke website vaak gebruikt wordt door kinderen en jongeren.

45 Voor 2007 werden voor de Cijferboeken geen gegevens opgevraagd over een gemeentelijke website voor jeugd

> 'We hebben een hele website voor jongeren. We hebben ook een op de website van de stad maar we hebben heel expliciet gekozen om voor een aparte website te gaan omdat we merken dat die [op de website van stad] nooit vinden wat ze willen.' (jeugdambtenaar 11, minder dan 10 jaar ervaring, centrumstad)

> 'Nu is onze website sinds twee jaar online. Dat is een moeilijke discussie geweest omdat onze vorige schepen van cultuur ervan uitging – en langs een kant terecht – dat er een deftige site moest zijn voor de stad maar dat bleef maar uit. De jeugdraad heeft daar 10 jaar achter gezaagd. Ze hebben hierrond ook adviezen geschreven. En blijven zagen. Dus hebben we dan 2 jaar geleden een actieteam rond de website gestart en hebben we hem van A tot Z samen met Mediaraven ontwikkeld. En die draait goed nu. Onze foto's en materiaal kunnen we er zelf opzetten én gekoppeld aan onze facebookpagina.' (jeugdambtenaar 6, tussen 10 en 20 jaar ervaring, stad)

Hoewel sociale media voor kinderen en jongeren niet veel waarde hebben als bron van informatie (Schamp et al, 2013), is facebook als communicatiemiddel wel aan een opmars bezig in de gemeenten. In 2010 communiceert in de helft van de gemeenten de jeugddienst met kinderen en jongeren via een eigen facebookpagina. In 2014 is dit aandeel al gestegen tot 77%.

Ondanks het frequent gebruik van internet, blijft tastbare media toch zijn waarde behouden als communicatiemiddel. Een infoblad of brochure kan op elk moment geraadpleegd worden en straalt volgens kinderen en jongeren toch meer betrouwbaarheid uit dan de informatie die op websites verschijnt (Schamp et al, 2013).

Daarnaast hebben niet alle jongeren gelijke toegang tot het internet of dezelfde vaardigheden in het gebruik ervan. Gebruikspatronen verschillen door socio-economische, cognitieve en culturele ongelijkheid (Hargittai, 2008). Gemeenten blijven daarom ook gebruik maken van andere, niet digitale informatiekanalen. In 71% van de gemeenten worden kinderen en jongeren geïnformeerd via het gemeentelijk infoblad. Dit aandeel is met 10% gestegen sinds 2007. Daarnaast blijven flyers een vaak gebruikt medium voor jongereninformatie. Sinds 2007 verspreidt gemiddeld 60% van de gemeenten flyers. Tot slot wordt in meer dan de helft van de gemeenten ruimte gegarandeerd op informatiezuilen en –borden voor jeugdinformatie (Cijferboek 2014-2015).

Samengevat

Onder andere door het veranderde kindbeeld groeit het besef dat er nood is aan duidelijke en objectieve informatie, gerelateerd aan de behoeften van kinderen en jongeren. Daarnaast draagt het streven naar interactief bestuur eveneens bij tot een verhoogde aandacht voor jongereninformatie. Jongeren kunnen pas participeren als ze over juiste en relevante informatie beschikken en in staat zijn eigen keuzes te maken. Daardoor wordt jeugdinformatie een onderdeel van het (lokale) jeugdbeleid. Met de opname van jeugdinformatie als één van de hoofdstukken in het jeugdwerkbeleidsplan wordt dat ook decretaal verankerd. De aandacht voor jeugdinformatie wordt nog versterkt wanneer het tot prioriteit van het brede jeugdbeleid wordt gemaakt. Met die prioriteit beoogt de Vlaamse overheid kwaliteitsverhoging van jeugdinformatie op lokaal niveau.

Gemeenten hebben in het kader van de prioriteit vooral geïnvesteerd in producten die gericht zijn op het bekendmaken van het activiteitenaanbod. Dat ligt in de lijn van het vastgestelde verschil in informatieaanbod tussen lokale en bovenlokale beleidsactoren. Het lokale informatieaanbod is veeleer gericht op vrije tijd, de lokale jeugddiensten en de jeugdraad. Bovenlokale informatieverstrekkers focussen eerder op maatschappelijke thema's zoals jeugdwerk, cultuur, gezondheid, seksualiteit, genotsmiddelen, toerisme, mobiliteit en werk.

De samenleving evolueert naar een kennis- en informatiemaatschappij. Met de opmars van het internet vanaf midden jaren '90 wordt informatie snel toegankelijk voor grote groepen. Nieuwe media, waaronder Facebook, kennen een enorme opmars, ook bij jeugddiensten. Toch blijft tastbare media zijn waarde behouden als communicatiemiddel. Ze kunnen op elk moment geraadpleegd worden en stralen volgens kinderen en jongeren toch meer betrouwbaarheid uit. Daarnaast hebben niet alle jongeren gelijke toegang tot het internet of dezelfde vaardigheden in het gebruik ervan.

De opkomst van het internet is mogelijk één van de redenen waarom de JIP's minder aanwezig zijn dan half de jaren 2000. JIP's zijn laagdrempelige informatiepunten, gevestigd in een jeugddienst of JAC, waar jongeren terechtkunnen voor allerhande informatie. Persoonlijk contact is een van de kernelementen van de JIP's, waarmee ze een leegte opvullen die jongeren niet vinden in hun informatiezoektocht op internet.

B X B T V W L L N K P M L O D

A W W M H V I S I E S Y O B H

V I M P A C T B R J D T D X G

P U Z D H L I I Z C C B J D C

B Z M O M Q O W Z O A X H X X

E T I O Z D L B N L Q K Y F U

N O R D E M P C R E O Q N F U

A E O K K I L S O P V Q Z Y A

D K B L K U I N X N K E M N O

E O H I S G B J V E O L D A L

R M J I V E R A N D E R I N G

I S E B U C R S Q V Q K A B U

N T E O V E R S T I J G E N J

G E S C H I E D E N I S J T R

N E K N E D S W P Q P G T C T

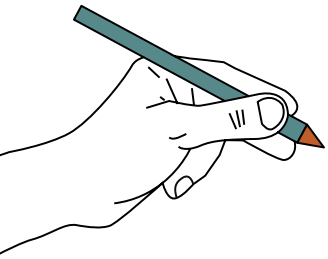

Zoek onderstaande woorden in de puzzel.

CONCLUSIE VERANDERING EVENWICHT
OVERSTIJGEN PERIODE GESCHIEDENIS
TOEKOMST BENADERING VISIE
DENKEN IMPACT

10 Algemeen besluit

Dat 'in onzen tijd'.... een uitspraak blijft van alle generaties, toont aan dat de samenleving voortdurend in verandering is. Dat deze uitspraak des te meer naar kinderen toe gebruikt wordt, bevestigt dat vooral kinderen en jongeren vatbaar zijn voor maatschappelijke evoluties. Dat er een beleid voor kinderen en jongeren gevoerd wordt dat inspeelt op deze vatbaarheid, betekent dat belangenbehartigers het voor deze politiek onmondige doelgroep opnemen. Het is door de inzet van alle actoren die betrokken zijn bij (lokaal) jeugdbeleid dat kinderen en jongeren vandaag een eigen plaats kunnen en mogen innemen in de samenleving.

Twee decennia geleden klonk de stem van lokale actoren voldoende luid. Jeugdwerk is te divers en te plaatsgebonden om door één uniform beleid aangestuurd te worden. De Vlaamse overheid reageert. Vanaf 1995 krijgen gemeenten slagkracht - uitgedrukt in financiële middelen - om een lokaal jeugdbeleid te voeren voor de kinderen en jongeren op hun grondgebied. Om de lokale besturen te gidsen in de aanpak van dit complexe beleidsdomein, krijgen ze de opdracht het lokale jeugdwerkbeleid **planmatig** te voeren. In tegenstelling tot andere sectoren is het jeugdbeleid immers geen afgebakend beleidsdomein, maar eerder een beleid ten aanzien van een doelgroep die zich beweegt in alle domeinen. Het opmaken van een jeugd(werk)beleidsplan dient verschillende doelen. Het geeft de lokale actoren de mogelijkheid om een gestructureerd, transparant beleid te voeren. Het geeft de doelgroep de mogelijkheid tot inspraak om zo mee de lijnen uit te zetten van 'hun' beleid. Het geeft de Vlaamse overheid de mogelijkheid om de touwtjes deels in handen te houden door de ingebouwde controlefunctie. Bovenal is het de leidraad voor het lokale jeugdbeleid, waardoor bestuurlijk goedgekeurde beslissingen de garantie krijgen dat er op lokaal niveau ook daadwerkelijk aandacht aan besteed wordt. Deze spreekwoordelijke stok achter de deur van de lokale actoren geeft hen een houvast om het jeugdbeleid vorm te geven.

De nieuwe lokale realiteit ten aanzien van het jeugdbeleid evolueert in een context van een **veranderend kindbeeld**. Internationaal komt een beweging op gang die kinderen en jongeren rechten wil geven waarvoor ze zelf niet kunnen opkomen. Deze beweging heeft een weerslag op alle kinderen. De rechten krijgen betekenis door een eigen lokale invulling. In Vlaanderen worden gemeenten er zich meer en meer van bewust dat kinderen volwaardige burgers zijn. In principe betekent dit dat ze recht hebben op inspraak in de samenleving waar ze deel van uitmaken. Het betekent dat ze hun eigen plaats mogen innemen in die samen-leving en mogen opgroeien volgens eigen keuzes. Maar het vergt nog een hele weg om een veranderde maatschappijvisie 'in principe' ook 'in realiteit' te verwezenlijken. Een rijdende trein van koers doen veranderen vraagt tijd, expertise en samenwerking. Elk beleidsniveau heeft daarin zijn aandeel. De Vlaamse overheid reikt onder andere prioriteiten aan waarmee lokale besturen aan de slag kunnen. Extra financiële middelen maken het mogelijk om lokaal meer te investeren in jeugdruimte, jeugdinfrastructuur, jeugdinformatie en jeugdcultuur. Daarnaast worden gemeenten aangestuurd om het jeugdbeleid categoriaal te benaderen, waardoor er meer samenwerking komt tussen de verschillende beleidsdomeinen die een impact hebben op de leefwereld van kinderen.

Maar evengoed is er een begrenzing van kinderen en jongeren vanuit het **veiligheidsdenken**. België draagt sinds 1996 het litteken van de Dutroux-affaire, waardoor bescherming van kinderen als kwetsbare individuen een plaats bovenaan elke lokale en bovenlokale beleidsagenda heeft gekregen. Door het beeld dat van het kleine kind gecreëerd wordt, namelijk een engel die beschermd moet worden in een wereld vol 'risky strangers' gaat heel wat aandacht naar veiligheid(sbeleid).

Binnen die maatschappelijke context veroveren en krijgen kinderen en jongeren een nieuwe plaats in de (lokale) omgeving. Ondanks de lokale inspanningen voor veilige buitenspeelruimten en goedgekeurde 'rondhangplekken' houden kinderen

van informele speelruimten en gebruiken jongeren graag de **hele omgeving als speel- en rondhangplek**. Overlast blijft echter geregeld geassocieerd met het buitengedrag van kinderen en jongeren. Reacties daarop zijn erg verschillend. Hoewel er al een hele weg is afgelegd en kinderen en jongeren in het straatbeeld thuis horen, blijft het toch een moeilijk beleidsevenwicht. Lokale actoren binnen het jeugdbeleid zoeken en vinden medewerking van andere domeinen, zoals veiligheid en preventie, welzijn en ruimtelijke ordening om deze strijd te blijven voeren.

Naast aandacht voor fysieke en mentale ruimte heeft het veranderde kindbeeld ook bijgedragen tot de mondigheid van kinderen en jongeren. Toegang tot de juiste en relevante **informatie** geeft hen de mogelijkheid om hun eigen weg in de samenleving uit te stippelen. Hierin worden ze tevens lokaal ondersteund. Het aanbod aan informatie heeft zich op een logische manier verdeeld over bovenlokale en lokale (bestuurs)instanties. Informatie dat het lokale niveau overstijgt, wordt bovenlokaal georganiseerd en aangeboden. Het betreft maatschappelijke thema's zoals gezondheid, seksualiteit, genotsmiddelen, werk... Dat die informatie uniform voor alle kinderen en jongeren wordt aangeboden, draagt bij tot de kwaliteit van jeugdinformatie. Lokaal richten het bestuur en andere instanties zich met hun informatieaanbod eerder op de vrije tijd en de lokale aanwezigheid van kinderen en jongeren, door het verspreiden van activiteitenkalenders, informatie over de jeugddienst en de jeugdraad.

De laatste jaren krijgt digitale communicatie een prominente plaats. Als digital natives vinden zelfs jonge kinderen hun weg op het internet. Websites worden een gangbaar communicatiekanaal om kinderen en jongeren te informeren, sociale media veroveren een plaats als overlegforum tussen kinderen, jongeren en (lokale) actoren uit de sector. Kinderen en jongeren krijgen nu ook virtuele ruimte in de samenleving. Dat betekent evenwel niet dat persoonlijk contact en gedrukte media aan belang inboeten. Zelfs voor digital natives blijft digitale communicatie en informatie vluchtig en virtueel. Moeilijke thema's bespreken kinderen en jongeren liever persoonlijk en gedrukte informatie is toegankelijk voor iedereen en op elk moment. JIP's en JAC's blijven op die manier lokaal hun bijdrage leveren als persoonlijk aanspreekpunt en gemeenten informeren kinderen en jongeren ook aan de hand van flyers, brochures en informatiebladen.

Kinderen en jongeren krijgen meer fysieke, mentale en ook virtuele ruimte in de samenleving, die van onderuit mee wordt versterkt. Dat de meerderheid van de doelgroep van het jeugdbeleid zelf geen politieke stem heeft, maakt het voor de (lokale) actoren tot een grote uitdaging om hun belangen te behartigen. Geen politieke stem betekent evenwel niet dat kinderen en jongeren buiten het beleidsproces gehouden worden. Heel wat gemeenten geven kinderen en jongeren ook voor 1993 een stem via jeugdraden of werkgroepen binnen de cultuurraad. De aanwezigheid van een **jeugdraad** wordt in 2003 van bovenaf geïnstitutionaliseerd en de adviesvraag wordt verplicht. Hierdoor krijgen kinderen en jongeren over heel Vlaanderen op dezelfde manier recht op inspraak. Ongeacht de lokale verschillen is uniformiteit voor bepaalde fundamentele rechten van belang. Dat de slagkracht van de jeugdraden in de meerderheid van de gemeenten blijft hangen binnen het jeugdwerk, heeft deels te maken met de samenstelling, die

gekenmerkt wordt door een grote vertegenwoordiging van jeugdwerkinitiatieven. Heel wat gemeenten tonen hun engagement om kinderen en jongeren als volwaardige burgers te laten participeren aan de lokale samenleving, door het inzetten van andere **participatie-instrumenten** en door **informele inspraak**. Deze goedbedoelde participatie-reflex heeft er uiteindelijk toe bijgedragen dat vooral meningen verzameld worden, maar dat het minder tot integratie in het beleid komt. Om kinderen en jongeren zonder politieke stem echt een aandeel te geven in lokale beleidsbeslissingen, moet er voldoende slagkracht zijn om hun visie - die mogelijk tegenstrijdig is met de visie van andere actoren - mee te nemen in uiteindelijke beslissingen. De plaats die de belangenbehartigers van kinderen en jongeren innemen in het organogram van de gemeente, maakt dat vaak moeilijk. Historisch zijn de **jeugddiensten** immers ontstaan als ondersteuners van het jeugdwerk. De vrijetijdsbesteding van kinderen en jongeren is steeds hun core business geweest. Enerzijds organiseren ze zelf een aanbod aan jeugdwerkinitiatieven en anderzijds bieden ze financiële en materiële steun en dienstverlening aan particuliere initiatieven. Met de invoering van de jeugdbeleidsplannen en de categoriale benadering van het jeugdbeleid, krijgen medewerkers van de jeugddiensten er, naast de ondersteuning en uitvoering van het jeugdwerk, meer beleidsgeoriënteerde taken bij. Naast uitvoerder is de jeugdambtenaar nu ook beleidsplanner, sectoroverschrijdend netwerker en brugfiguur in de dialoog tussen het lokale bestuur en kinderen en jongeren. Dat heeft een impact gehad op de samenstelling van de jeugddiensten. In kleinere gemeenten wordt de combinatieambtenaar vervangen door een jeugdambtenaar die zich full-time kan bezig houden met jeugdzaken. In grotere gemeenten breidt de jeugddienst uit en specialiseren medewerkers zich in bepaalde thema's. Jeugdambtenaren zijn nu ook hoger opgeleid dan vijftien jaar geleden.

Gemeenten voorzien een gevarieerd aanbod aan vrijetijdsbesteding door initiatief en ondersteuning. Al van in de jaren 70 is men zich bewust dat niet elk kind dezelfde kansen en mogelijkheden heeft. Naast het reguliere jeugdwerk ontwikkelt zich een parallel circuit voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren, waarvoor extra middelen worden uitgetrokken. Tot 2001 blijft het jeugdbeleid ten aanzien van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren (deels) de bevoegdheid van de Vlaamse overheid. Nadat ook het jeugdbeleid ten aanzien van deze doelgroep gedecentraliseerd wordt, krijgen gemeenten die geselecteerd worden aan de hand van socio-geografische kenmerken extra middelen voor de ondersteuning van de WMKJ's. Binnen dat circuit ontstaan sinds de jaren '90 ook allochtone zelforganisaties. Niet iedereen is het eens over de rol van deze WMKJ's en zelforganisaties. Is het een tussenstop op weg naar het reguliere jeugdwerk of kan het als parallel circuit blijven bestaan, zonder over segregatie te spreken? De discussie over inclusie en doorstroming van doelgroepspecifieke initiatieven kleurt sinds zijn ontstaan het beleid daarrond. Inclusie betekent een verandering van het klassieke jeugdwerk, waarin zowel de initiatiefnemer als het beleid een verantwoordelijkheid heeft.

Initiatieven ten aanzien van kinderen en jongeren met een beperking worden in 1998 uit de WMKJ's gehaald en overgeheveld naar het provinciale beleid. Een aanbod op maat zorgt voor een vertrouwde omgeving, maar eveneens voor een apart circuit.

Twintig jaar lokaal jeugdbeleid wordt gevoerd vanuit het streven naar een nieuwe plaats voor kinderen en jongeren in de samenleving, aangestuurd vanuit het ideaalbeeld waarin kinderen en jongeren buiten kunnen spelen en graag ook op informele plekken. Waarin kinderen en jongeren hun eigen keuzes maken, die gebaseerd zijn op kwaliteitsvolle en relevante informatie. Waarin kinderen en jongeren een mening hebben die telt en die ook zonder politieke stem klinkt. Waarin elk kind en elke jongere voor een creatieve, educatieve of speelse invulling van zijn vrije tijd keuze heeft uit een divers gamma van lokale jeugdwerkinitiatieven.

Gemeenten willen en krijgen al twintig jaar de slagkracht om een beleid aan te passen aan de lokale realiteit. Op 1 januari 2014 zet elke gemeente een verdere stap in autonome beleidsvoering, door de opmaak van een geïntegreerd beleidsplan, waarin ze zelf gewicht geeft aan de verschillende beleidsdomeinen. Door het oormerken van middelen bewaakt de Vlaamse overheid de financiële stroom naar de beleidsdomeinen. De vrijheid van de gemeenten met aansturing vanuit de Vlaamse overheid heeft de voorbije 20 jaar geleid tot een jeugdbeleid met lokale uitstraling en bovenlokale accenten. Een doelgroep die tussen en over beleidsdomeinen en beleidsniveaus speelt, zich ontwikkelt en leeft, heeft nood aan een beleid dat tussen en over beleidsdomeinen en beleidsniveaus gevoerd wordt.

T X F S Y E I L B B T F K B C

X O D D W S A Q O A J E E K X

N A S L A G W E R K I S P W J

A A N X A N K T S N L K I E A

D Z E L N E S U O U F W T B A

J G X O N A I R I K L Q Z S R

U W U H P P K T E B G V D I V

O X Y T K W E O N E U N F T E

S M K A D V Z W V E B U J E R

H R H E X R L G R L R T Q A S

M O R T E E R C E D I E P N L

G F Q D V D G T L X L P F H A

U S N U E Y L Z N B O J E E G

C O N E L E K I T R A U V N R

I R W E Z E U X T Q U H B C Z

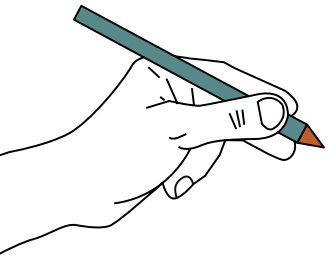

Zoek onderstaande woorden in de puzzel.

BOEKEN NASLAGWERK RAPPORT
ONDERZOEK ARTIKELEN REFERENTIE
WEBSITE JAARVERSLAG DECREET
BESLUIT KRONIEK

11 Bibliografie

- Afdeling Jeugd (2005). *Leidraad gemeentelijke jeugddiensten in de kijker.* Geraadpleegd op 20 oktober 2014 op: http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/publicaties_leidraad_jeugddienst.aspx

- Afdeling Jeugd (2011). *Evaluatierapport Participatiedecreet. Proeftuinen Jeugd.* Geraadpleegd op 24 oktober 2014: www.vlaamsparlement.be/Proteus5/getFile.action?id=316606

- Afdeling Jeugd (2012). Decreet lokaal jeugdbeleid bekrachtigd door Vlaamse Regering. Toelichting. Geraadpleegd op 1 juni 2015: http://www.sociaalcultureel.be/regelgeving/lokaaljeugdbeleid_wijzigingen.aspx

- Afdeling Jeugd (z.j.). *Prioriteit 2: De bevordering van de participatie aan het jeugdwerk van kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties.* Geraadpleegd op 17 april 2015: http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/lokaal_prioriteiten_2.aspx

- Anciaux, B. (1999). *Beleidsnota Jeugd 1999-2004.* Geraadpleegd op 17 september 2014: http://www.cjsm.vlaanderen.be/jeugd/beleidsdocumenten/#1999

- Anciaux, B. (2000). *Beleidsbrief Jeugd 2000-2001.* Geraadpleegd op 17 september 2014: http://www.cjsm.vlaanderen.be/jeugd/beleidsdocumenten/#1999

- Anciaux, B. (2001). *Beleidsbrief Jeugd 2001-2002.* Geraadpleegd op 17 september 2014: http://www.cjsm.vlaanderen.be/jeugd/beleidsdocumenten/#1999

- Anciaux, B. (2001b). *Beleidsbrief Brusselse Aangelegenheden. Beleidsprioriteiten 2001-2002.* Geraadpleegd op 4 mei 2015: https://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2001-2002/g879-1.pdf

- Anciaux, B. (2002). *Vlaams Jeugdbeleidsplan 2002-2004.* Geraadpleegd op 16 september 2014: http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/vjkb_beleidsplan_vorige.aspx

- Anciaux, B. (2004). *Beleidsnota Jeugd 2004-2009.* Geraadpleegd op 17 september 2014: http://www.cjsm.vlaanderen.be/jeugd/beleidsdocumenten/#2004

- Anciaux, B. (2005). *Beleidsbrief Jeugd 2005-2006.* Geraadpleegd op 17 september 2014: http://www.cjsm.vlaanderen.be/jeugd/beleidsdocumenten/#2004

- Anciaux, B. (2006). *Vlaams Jeugdbeleidsplan 2006-2009.* Geraadpleegd op 18 september 2014: http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/vjkb_beleidsplan_vorige.aspx

- Anciaux, B. (2007). *Beleidsbrief Jeugd 2007-2008.* Geraadpleegd op 16 september 2014: http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/beleidsdoc_briefjeugd.aspx

- Anciaux, B. (2008). *Beleidsbrief Jeugd 2008-2009.* Geraadpleegd op 16 september 2014: http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/beleidsdoc_briefjeugd.aspx
- Anciaux, B. (2014). *Zelforganisaties in Vlaanderen. Onderzoek naar plaatselijke (zelf)organisaties op basis van etnisch-culturele identiteit. Een maatschappelijke en agogische verkenning van voorwaarden en kansen, beperkingen en uitdagingen.* Brussel: ASP nv.
- Arch International (2009). *Doorlichting jongereninformatiepunten bijlage 3.* Mechelen: Arch International.
- Bogaert, W. (2008). Toelichting bij het Participatiedecreet. *In Handboek Lokaal Jeugdbeleid,* hoofdstuk 1 Bestuurlijke Context. Brussel: Politeia.
- Bryman, A. (2012). *Social research methods (4th edition).* Oxford: Oxford University Press.
- Caluwaerts, L. (ed.) (2004). *Verslagboek 10 jaar JWBP.* Geraadpleegd op 23 september 2014: http://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/verslagboek-10-jaar-decreet-jwbp-jeugdwerkbeleidsplan
- Ceyssens, R. (2007). Iedereen moet op de kar. Minister Anciaux stelt vooront-werp van participatiedecreet voor. *Dropzone*, 16-18.
- Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media (2008). *Handelingen Commissievergadering.* Geraadpleegd op 13 mei 2015: https://docs.vlaamsparlement.be/docs/handelingen_commissies/2007-2008/c0m192cul21-20032008.pdf
- Cops, D. (2011). 'The Usual Suspects'. In N. Van Ceulebroeck, *De Hangman. Over jongeren in het straatbeeld* (65-82). Brussel: Politeia.
- Coussée, F. (2006). *De pedagogiek van het jeugdwerk.* Gent: Academia Press.
- Coussée, F. (2006b). Jeugdwerk als sociaalpedagogische interventie. Pleidooi voor een verruim(en)de jeugdwerkdefinitie. *Sociale interventie*, 3, 28-36.
- Cresswell, J. & Plano Clark, V. (2011). *Designing and conducting mixed method research Second edition.* Z.pl.: Sage Publications Inc.
- Crivit, R. (2014). Jeugdwelzijnswerk in een nieuwe lokale bestuurslogica: netwerken! In Matthijsen, C., Loopmans, M. & Crivit, R. (eds.). *Kwetsbare vrije tijd? Uitdagingen voor emanciperend jeugdbeleid.* Leuven: Acco.
- Custers, K. & Mortelmans, D. (2006). *Jeugdinformatie in Vlaanderen. Eindrapport.* Geraadpleegd op 13 november 2013: http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/onderzoek/jeugdinformatie_eindrapport.pdf

- Dasberg, L. (1986). *Grootbrengen door kleinhouden als historisch verschijnsel.* Meppel: Boom.

- De Backer & Van Effelterre (2001). Historisch-pedagogische schets. In Van Bouchaute, B., Van de Walle I. & Verbist, D. (eds.) *Strax: Jeugdwerk verkent de toekomst.* Leuven: Garant.

- De Lille, B. (2009). *Beleidsnota 2009-2014, Beleidsdomein Cultuur, Jeugd en Sport.* Geraadpleegd op 12 januari 2015: http://www.vgc.be/NR/rdonlyres/38FD90AA-B236-4359-9147-626A49C20F1C/0/beleidsnota_20092014_cultuur.pdf

- De Pauw, P., Vermeersch, H., Coussée, F., Vettenburg en, N. & Van Houtte, M. (2010). *Jeugdbewegingen in Vlaanderen. Een onderzoek bij groepen, leiding en leden.* Geraadpleegd op 7 april 2015: https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/jeugdbewegingen-in-vlaanderen-een-onderzoek-bij-groepen-leiding-en-leden

- De Pauw, P. & Vermeersch, H. (2013). *Jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren. Een onderzoek bij werkingen, begeleiding en deelnemende jongeren.* Geraadpleegd op 20 oktober 2014: http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/onderzoek/WMKJs-eindrapport.pdf

- De Pauw, P. & Smits, W. (2014). *Jeugdhuizen in Vlaanderen. Een onderzoek bij jeugdhuizen, beroepskrachten, vrijwilligers en bezoekers.* Geraadpleegd op 7 april 2015: http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/onderzoek_andere-proj_jeugdhuizen.aspx

- De Rynck, P. (2009). *10 jaar cultuur- en jeugdbeleid in Vlaanderen.* Leuven: Acco.

- Deschouwer, K. & Hooghe, M. (2005). *Politiek. Een inleiding in de politieke wetenschappen.* Amsterdam: Boom.

- De Visscher, S. (2011). Hoe publiek is publiek? In N. Van Ceulebroeck (red.). *De Hangman. Over jongeren in het straatbeeld* (50-63). Brussel: Politeia.

- De Visscher, S. & Reynaert, D. (2013). *Kinderen en jongeren als medeburgers in een duurzame en leefbare stad Visietekst ter voorbereiding van de ontwikkeling van een kindfocus binnen de stadsmonitor.* Geraadpleegd op 11 juni 2015: www.thuisindestad.be

- De Visscher, S., Reynaert, D. & Bouverne-De Bie, M. (2012). *Kinderrechten als referentiekader voor 'kindvriendelijkheid': opvattingen en discussies. Tijdschrift voor Jeugd en Kinderrechten*, 13, 1, 40-52.

- Europese Commissie (z.j.). *Questionnaire on Information Belgium-Flanders.* Geraadpleegd op 19 november 2014: http://pjp-eu.coe.int/documents/1017981/1668145/Belgium_Flandres.pdf/cbaed843-9ba9-4bf5-a26e-5ac953170456

- Forges, O., Loopmans, M., Leclercq, E. & Newton, C. (2013). *Ontmoeten doet ertoe! Diversiteit in de publieke ruimte: ontmoeting, dialoog en actie.* Geraadpleegd op 18 augustus 2014: http://www.paxchristi.be/wp/wp-content/uploads/2010/02/4_politiek-dossier-Vredesweek.pdf

- Fort, K., Cools, H. & Verbanck, P. (2011). Experten in samen spelen. Het verhaal van de inclusieve speelpleinwerkingen. *Momenten*, 9, 96-104.

- Goovaerts, A. (2013). *Het actueel fuifklimaat in Vlaanderen. Onderzoek naar de betekenis van fuiven voor jongeren en de knelpunten die ze ervaren als fuifbezoeker en –organisator. Eindverslag.* Geraadpleegd op 11 juni 2015: https://www.fuifpunt.be/uploads/documents/Eindrapport_fuifonderzoek_versie_3_10_1.pdf

- Hargittai, E. (2008). Digital Inequality. Differences in Young Adults' Use of the Internet. *Communication Research*. 35 (5), 602-621.

- JES (2014). *Participatie in de publieke ruimte (YOTA!).* Geraadpleegd op 2 mei 2015: http://www.jes.be/pagina/yota

- Jeugddienst Globelink (2013). *KRAS... zoals je gebekt bent. Resultaten slotzitting.* Geraadpleegd op 21 april 2015: https://krasblogt.files.wordpress.com/2013/05/resultaten-slotzitting-kras-3-mei-2013.pdf

- Jeugddienst Provincie Antwerpen (z.j.). *Mon Ster kiest voor inclusie.* Geraadpleegd op 17 april 2015: https://www.yumpu.com/nl/document/view/19735126/mon-ster-kiest-voor-inclusie-provincie-antwerpen

- Karuur (z.j.). *160 gram goede raad.* Geraadpleegd op 29 augustus 2014: http://www.karuur.be/indekijker/nieuw-160-gram-goede-raad

- Karuur (2014). *Met 'n nieuw Karuur achter 't stuur!* Geraadpleegd op 12 mei 2015: http://www.karuur.be/indekijker/met-n-nieuw-karuur-achter-t-stuur

- Karuur (2014b). *Wie doet aan en/of stimuleert jeugdparticipatie in Brussel?* Geraadpleegd op 12 mei 2015: http://www.karuur.be/wie-doet-aan-enof-stimuleert-jeugdparticipatie-brussel

- Katholieke jeugdraad (2000). *Een onderzoek naar de gemeentelijke ondersteuning voor infrastructuur voor het particuliere jeugdwerk.* Geraadpleegd op 11 juni 2015: https://www.jeugdlokalen.be/uploads/documents/OND2000DefunderingKJR.pdf

- Kind & Samenleving (2011). *Literatuuronderzoek met betrekking tot typologieën van groene speelterreinen i.h.k.v. het project 'Spelen en ravotten in groen Limburg, optimalisatie van het groen speelweefsel'.* Geraadpleegd op 11 juni 2015: http://k-s.be/medialibrary/purl/nl/1727416/GS_2011_02_25_literatuuronderzoek.pdf

- Kind & Samenleving (2015). *Kindgerichte publieke ruimte.* Geraadpleegd op 9 juni 2015: http://k-s.be/kindgerichte-publieke-ruimte/publieke-ruimte/kindgerichte-publieke-ruimte-/

- Lingier, L., Mellebeek, B. & Vlaams InformatiePunt Jeugd (2010). Jeugdinformatie in het jeugdbeleid. In *Handboek Lokaal Jeugdbeleid. Hoofdstuk 5 Jeugdbeleid.* Brussel: Politeia.

- Loopmans, M. (2002). From hero to zero. Armen en stedelijk beleid in Vlaanderen. *Ruimte & Planning*, 22, 1.

- N (2007). Decreet lokaal jeugdbeleid. In *Handboek Lokaal Jeugdbeleid. Hoofdstuk 1 Bestuurlijke Context.* Brussel: Politeia.

- N (2007b). De jeugddienst. In *Handboek Lokaal Jeugdbeleid. Hoofdstuk 2 Drie Kernspelers.* Brussel: Politeia.

- N (2013). Vlaamse Beleidsprioriteiten. In *Handboek Lokaal Jeugdbeleid. Hoofdstuk 1 Bestuurlijke Context.* Brussel: Politeia.

- N (2013b). Karuur. In *Handboek Lokaal Jeugdbeleid. Hoofdstuk 18 Bijlagen Informatiefiches ondersteunende organisaties.* Brussel: Politeia.

- Rasschaert, W., Vanholsbeeck, D. & Holvoet, I. (2010). Het Gemeentedecreet en verzelfstandiging: belang voor de jeugdsector. *Dropzone*, september 2010, 14-28.

- Rasschaert, S., Holvoet, I., Lingier, L. & Mellebeek, B. (2010). Jeugdinformatie in je nieuwe JBP. *Dropzone*, april 2010, 23-26.

- Redig, G. (ed.) (1993). Eindrapport van de provinciale trefdagen. In: Lauwers, H., Leysen, A., Peeters L. & Van Peel, M. (1993) *Voorstel van decreet houdende subsidiëring van gemeentebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie inzake het voeren van een jeugdwerkbeleid.*

- Redig, G. (2000). *De gemeentelijke jeugdambtenaar als kernactor in een interactief beleid.* Antwerpen: VVJ.

- Redig, G. (2005). Jeugdwerk: de praktijk van toegankelijkheid. In: Pelleriaux, K. (ed) *Beter Samen? Denk- en doepistes voor een toegankelijk jeugdwerk in Vlaanderen, Brussel en Wallonië.* Leuven: Acco.

- Schamp, J., Jongbloet, J., van der Kreeft, P., Van Havere, T., Reynaert, D., Steel, R., Frederix, J. & Coone, A. (2013). *Infoscan Rapport. Onderzoek naar informatiezoekgedrag bij kinderen, tieners en jongeren.* Geraadpleegd op 30 maart 2015: https://ambrassade.be/infoscan

- Schraepen, B. (2012). Jeugdhuis 'De Welkom'. In Willox, T., Bossaert, B. & Abelshausen, T. (eds) *Jong goud: Dit boek is een jeugdhuis*. Antwerpen: Vrijdag.
- Smet, P. (2010). *Beleidsbrief Jeugd 2010-2011*. Geraadpleegd op 16 september 2014: http://www.cjsm.vlaanderen.be/jeugd/beleidsdocumenten/#2009
- Smet, P. (2010b). *Vlaams Jeugdbeleidsplan 2010-2014*. Geraadpleegd op 18 augustus 2014: http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/vjkb_beleidsplan_vjp2010_2014.aspx
- Smet, P. (2011). *Beleidsbrief Jeugd 2011-2012*. Geraadpleegd op 16 september 2014: https://cjsm.be/jeugd/sites/cjsm.jeugd/files/public/beleidsbrief2011-2012_jeugd.pdf
- Smet, P. (2012). *Beleidsbrief Jeugd 2012-2013*. Geraadpleegd op 16 september 2014: https://cjsm.be/jeugd/sites/cjsm.jeugd/files/public/beleidsbrief2012-2013_jeugd.pdf
- Stad Gent (2007). *Speelweefsel in Gent. Richtlijnen en inspiratiebeelden voor realisatie van kindgerichte kwaliteitsvolle publieke ruimte*. Geraadpleegd op 11 juni 2015: http://www.bredeschool.org/sites/bredeschool.dev/files/handleiding_speelweefsel.pdf
- Stad Gent (z.j.). *Verbindingsweefsel*. Geraadpleegd op 11 juni 2015: https://stad.gent/cultuur-sport-vrije-tijd/jeugd/ouders/jeugdruimtebeleid/verbindingsweefsel
- Steunpunt Jeugd (2003). *Prioriteit jeugdruimte. Screening jeugdruimteplannen. Focus: jeugdwerkinfrastructuur*. Geraadpleegd op 11 juni 2015: https://www.jeugdlokalen.be/uploads/documents/OND2003screeningJRP0204jeugdwerkinfrastructuur.pdf
- Steunpunt Jeugd (2010). *Praktijkonderzoek Diversiteit in de jeugdsector*. Geraadpleegd op 13 november 2014: http://www.vvj.be/documenten/pdf/praktijkonderzoek-diversiteit-de-jeugdsector2010
- Steunpunt Jeugd (2011). *Sociaal-cultureel en educatief werk. Het jeugdbeleid in Vlaanderen. Wegwijzer door het beleid*. Mechelen: Kluwer.
- Steunpunt re-creatief (2006) Onderzoeksrapport I: Toetsing van het cijferboek en de vragenlijst gemeentelijk jeugdwerkbeleid aan kwaliteitsnormen. Gent: Steunpunt re-creatief.
- Steuperaert, K. (2010). Ongezouten: Jeugdwerkondersteuning de bijsluiter. *Dropzone*, februari 2010, 23-27.
- Steyaert, J. & Verzelen, W. (z.j.). *1989 De Fondsenkaravaan*. Geraadpleegd op 8 april 2015: www.canonsociaalwerk.be

- Strategische Adviesraad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media (SARC) (2011). *Advies Lokaal cultuurbeleid, lokaal jeugdbeleid, sport voor allen-beleid.* Geraadpleegd op 14 oktober 2014: http://www.cjsm.vlaanderen.be/raadcjsm/AR/adviezen/20111208-advies-sarc-lokaal-cultuur-jeugd-sport-voor-allen-beleid.pdf

- Studiedienst Vlaamse Regering (1998). *VRIND. Vlaamse Regionale Indicatoren.* Geraadpleegd op 1 april 2015: http://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/vrind-1998-vlaamse-regionale-indicatoren

- Studiedienst Vlaamse Regering (2014). *VRIND. Vlaamse Regionale Indicatoren.* Geraadpleegd op 1 april 2015: http://www4.vlaanderen.be/dar/svr/Pages/2014-11-20-vrind2014.aspx

- Tubex, S., De Rynck, F. & Coussée, F. (2006). *De inspraak en participatie van kinderen, jongeren en het jeugdwerk in en aan het lokale beleid.* Geraadpleegd op 23 september 2014: https://biblio.ugent.be/input/download?func=downloadFile&recordOId=704732&fileOId=777536

- Van Assche, V. (2001). *Jeugdwerk met maatschappelijk achtergestelde jongeren. Gids sociaal-cultureel en educatief werk*, 30, 97.

- Van Assche, V. (2003). *Jeugdwerkers als missionarissen van de moderniteit. Een sociologische analyse van het jeugdwerk vanuit een controleperspectief.* Antwerpen: UA.

- Van Ceulebroeck, N. (2010). Zij en wij? Leefwereld van jongeren als uitgangspunt voor een lokaal jeugdbeleid (18-34). In *Handboek Lokaal Jeugdbeleid. Hoofdstuk 5 Jeugdbeleid.* Brussel: Politeia.

- Van Ceulebroeck, N. & Vanobbergen, B. (2012). Jongeren als streekproduct. Over rondhangen in de publieke ruimte. *Orde van de dag*, 58, 57-66.

- Van Damme, J. & De Peuter, B. (2014). *Lokaal jeugdbeleid in een nieuwe context van strategische meerjarenplanning. Nulmeting jeugdbeleid in lokale besturen. Rapport maart 2014.* Geraadpleegd op 19 augustus 2014 op: http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/onderzoek_andereproj_nulmeting_lokaaljeugdbeleid.aspx.

- Van Gils, J., Seghers. J., Boen, F., Meire, J., Scheerder, J., Vanderstede, W., et al. (2008). *Buiten spelen!* Geraadpleegd op 8 september 2014: http://www.jeugdinfotheek.be/sites/default/files/generated/files/investigation/rapport-leefwereld-van-mtsch-kwetsbare-jongeren_print_LRES.pdf

- Van Hove, K. (2008). De jeugdraad. In Handboek *Lokaal Jeugdbeleid. Hoofdstuk 2 Drie Kernspelers.* Brussel: Politeia.

- Van Loock, R. (2010). *Praktisch handboek voor provincierecht*. Geraadpleegd op 16 januari 2015: http://www.vlaamseprovincies.be/public/uploads/files/Praktisch%20Handboek%20voor%20Provincierecht.pdf

- Van Mullem, P., De Schrijver, V., Versluys, F. & Van Bouchaute, B. (2002). *Onderzoek 'Beleid inzake jeugdcultuur'*. Geraadpleegd op 25 september 2014: http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/onderzoek_andereproj_jeugdcultuur.aspx

- Van Nieuwenhove, K. (2004). *Personeel op gemeentelijke jeugddiensten en in het lokale particuliere jeugdwerk. Een exploratief onderzoek van de Vereniging van Vlaamse Jeugddiensten in opdracht van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Jeugd en Sport*. Geraadpleegd op 15 oktober op: http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/onderzoek/personeelsevolutie_lokaal_eindrapport.pdf

- Van Nieuwenhove, T. (2000). *Mag ik buiten spelen? Een historische constructie van de publieke speelruimte in de woonomgeving (1950-2000): bronnenonderzoek*. Scriptie Pedagogische Wetenschappen, UGent.

- Vanobbergen, B. (2014). Het kind als burger. *Streven*, 81(6), 485-495.

- Verbeek, M. (2009). Gemeentedecreet. Kader en uitgangspunten (7-8). In *Handboek Lokaal Jeugdbeleid. Hoofdstuk 1 Bestuurlijke Context*. Brussel: Politeia.

- Vereniging Vlaamse Jeugddiensten vzw (VVJ) (2003). *Eindrapport van het onderzoek betreffende de implementatie van het decreet*. Wilrijk: VVJ vzw.

- Vereniging Vlaamse Jeugddiensten vzw (VVJ) (2009). *Verzelfstandiging volgens het gemeentedecreet in de jeugdsector. Probleemstellende nota*. Geraadpleegd op 11 juni 2015: http://www.vvj.be/beleid-en-praktijk/verzelfstandiging

- Vereniging Vlaamse Jeugddiensten vzw (VVJ) (2010). *VVJ Beleidsplan 2011-2013*. Geraadpleegd op 3 september 2014: http://www.vvj.be/documenten/beleidsplan/vvj-beleidsplan-2011%E2%80%902013

- Vereniging Vlaamse Jeugddiensten vzw (VVJ) (2011). *Jeugd-welzijns-overleg als instrument voor een breed en sociaal jeugdbeleid*. Geraadpleegd op 13 juni 2015: http://www.vvj.be/sites/default/files/wysiwyg/jeugdwelzijnsoverleg_visietekst.pdf

- Vereniging Vlaamse Jeugddiensten vzw (VVJ) (2012). *Jeugdambtenaar deel 1: Positie. Het welbevinden van jeugdambtenaren in hun positie tussen gemeente en jeugd*. Geraadpleegd op 14 oktober 2014: http://www.vvj.be/documenten/onderzoeksrapport/jeugd-ambtenaar-positie

- Vereniging Vlaamse Jeugddiensten vzw (VVJ) (2012b). *Jeugdambtenaar deel 2: Welbevinden. Het welbevinden van jeugdambtenaren in hun positie tussen gemeente en jeugd.* Geraadpleegd op 14 oktober 2014: http://www.vvj.be/documenten/onderzoeksrapport/onderzoeksrapport-jeugd-ambtenaar-welbevinden

- Vereniging Vlaamse Jeugddiensten vzw (VVJ) (2013). *Categoriale jeugdreflex: een kwaliteitsdynamiek voor goed lokaal jeugdbeleid. VVJ Visie op de toekomst van lokaal jeugdbeleid.* Geraadpleegd op 14 oktober 2014 op: http://www.vvj.be/beleid-en-praktijk/jeugdbeleid

- Vereniging Vlaamse Jeugddiensten vzw (VVJ) (2014). *VVJ en Karuur fusioneren!* Geraadpleegd op 21 april 2015: http://www.vvj.be/fusie_vvj_karuur

- Vereniging van de Vlaamse Provincies (VVP) (2007). *Het provinciaal jeugdbeleid in al z'n dimensies.* Geraadpleegd op 14 januari 2015: http://www.vlaamse-provincies.be/public/uploads/files/paginas/publicaties/praktisch-handboek/documents/Provinciaaljeugdbeleid.pdf

- Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten vzw (VVSG) (z.j.). *Het meerjarenplan.* Geraadpleegd op 8 juni 2015: http://www.vvsg.be/Werking_Organisatie/bbc/Pages/meerjarenplan.aspx

- Vlaamse Dienst Speelpleinwerk (VDS) (2010). *Speelpleinwerk onder de loep. Onderzoeksrapport vijfjaarlijkse speelpleinenquête 2010.* Geraadpleegd op 13 januari 2015: http://www.speelplein.net/?SID=&spage=speelpleinchef&ssub=36

- Vlaamse Gemeenschapscommissie (VCG) (2011). *Convenant.* Geraadpleegd op 16 januari 2015: http://bestanden.vgc.be/collegebesluiten/2013/2013-01/cbbij1-1213-0338.pdf

- Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) (2012). *Task Force Brussel. Eindrapport.* Geraadpleegd op 16 januari 2015: http://brussel.vlaanderen.be/UserFiles/File/TFB_eindrapport_20120208.pdf

- Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) (2012b). *Verordening nr. 11-02 van 20 januari 2012 houdende het ondersteunen van het vrijetijdsaanbod binnen het jeugdbeleid.* Geraadpleegd op 12 januari 2015: http://www.vgc.be/NR/rdonlyres/6B3834F0-1112-416A-8E89-8BE975EA0310/0/20120120_Verordening.pdf

- Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) (z.j.). *Jeugd. Subsidies.* Geraadpleegd op 12 januari 2015: http://www.vgc.be/Cultuur/JeugdSpeelpleinenEnSport/Jeugd/subsidies

- Vlaamse Jeugdraad (2011). *Advies voorontwerp van decreet houdende de ondersteuning en de stimulering van het lokaal jeugdbeleid en de bepaling van het provinciaal jeugdbeleid*

- Vlaamse Jeugdraad (2012). *Advies Jongeren en Participatie – 5 september 2012.* Geraadpleegd op 21 april 2015: https://vlaamsejeugdraad.be/sites/default/files/advies/1216_advies_jongeren_en_participatie.pdf

- Vlaams InformatiePunt Jeugd (VIP Jeugd) (2011). *De leefwereld van maatschappelijk kwetsbare jongeren in het kader van informatiebehoeften en informatietactieken.* Geraadpleegd op 20 november 2014: http://www.jeugdinfotheek.be/sites/default/files/generated/files/investigation/rapport-leefwereld-van-mtsch-kwetsbare-jongeren_print_LRES.pdf

- Willems, S. (2011). Goe gedacht! Driedaagsedebat over jeugdwerkondersteuning. *Dropzone*, april 2011, 18-19.

CIJFERBOEKEN

- Molemans, K. (ed.) (1996). *Cijferboek gemeentelijk jeugdwerkbeleid 1996-1998.* Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, afdeling Jeugdwerk, i.s.m. Vereniging Vlaamse Jeugddiensten en –konsulenten vzw.

- Bauwens, A. & Redig, G. (1999). *Cijferboek gemeentelijk jeugdwerkbeleid 1999-2001.* Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, afdeling Jeugdwerk, i.s.m. Vereniging Vlaamse Jeugddiensten en –consulenten vzw.

- Redig, G. (2002). *Cijferboek gemeentelijk jeugdwerkbeleid 2002-2004.* Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, afdeling Jeugd en Sport, i.s.m. Vereniging Vlaamse Jeugddiensten en –consulenten vzw.

- Van Nieuwenhove, K. (2005). *Cijferboek jeugdwerk 2005-2007.* Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, afdeling Jeugd en Sport.

- Holvoet, I. (2009). *Cijferboek lokaal jeugdbeleid 2008-2010.* Brussel: Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen, i.s.m. Vereniging Vlaamse Jeugddiensten en –consulenten vzw.

- Holvoet, I. (2012). *Cijferboek lokaal jeugdbeleid 2011-2013.* Brussel: Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen, i.s.m. Vereniging Vlaamse Jeugddiensten vzw.

- Schryvers, E. (2015). *Cijferboek lokaal jeugdbeleid 2014.* Brussel: Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen.

KRONIEKEN

- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, Afdeling Jeugdwerk (1994). *Kroniek van het Bestuur Jeugdwerk 1993.* Brussel.

- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, Afdeling Jeugdwerk (1995). *Kroniek 1994*. Brussel.
- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, Afdeling Jeugdwerk (1996). *Kroniek 1995*. Brussel.
- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, Afdeling Jeugdwerk (1997). *Kroniek 1996*. Brussel.
- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, Afdeling Jeugdwerk (1998). *Kroniek 1997*. Brussel.
- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, Afdeling Jeugdwerk (1999). *Kroniek 1998*. Brussel.
- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, Afdeling Jeugd & Sport (2000). *Kroniek* 1999. Brussel.
- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, Afdeling Jeugd & Sport (2001). *Kroniek 2000*. Brussel.
- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, Afdeling Jeugd & Sport (2002). *Kroniek 2001*. Brussel.
- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, Afdeling Jeugd & Sport (2003). *Kroniek 2002*. Brussel.
- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, Afdeling Jeugd & Sport (2004). *Kroniek 2003*. Brussel.
- Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen, Afdeling Jeugd (2006). *Kroniek 2005*. Brussel.
- Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen, Afdeling Jeugd (2007). *Kroniek 2006*. Brussel.

DECRETEN, DECREETWIJZIGINGEN EN UITVOERINGSBESLUITEN

- Decreet 'houdende de subsidiëring van gemeentebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie inzake het voeren van een jeugdwerkbeleid' van 9 juni 1993

- Decreet tot wijziging van het decreet van 9 juni 1993 houdende subsidiëring van gemeentebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissies inzake het voeren van een jeugdwerkbeleid – 6 juli 2001

- Decreet van 14 februari 2003 houdende de ondersteuning en stimulering van het gemeentelijk, het intergemeentelijk en het provinciaal jeugd- en jeugdwerkbeleid

- Decreet van 14 februari 2003 houdende de ondersteuning en stimulering van het gemeentelijk, het intergemeentelijk en het provinciaal jeugd- en jeugdwerkbeleid, zoals gewijzigd bij de decreten van 23 december 2005 en 15 december 2006

- Besluit van de Vlaamse regering ter uitvoering van het decreet van 14 februari 2003 houdende de ondersteuning en de stimulering van het gemeentelijk, het intergemeentelijk en het provinciaal jeugd- en jeugdwerkbeleid, inzake het voeren van een gemeentelijk en intergemeentelijk jeugd- en jeugdwerkbeleid, zoals gewijzigd (gewijzigd bij de besluiten van de Vlaamse Regering van 11 juni 2004, 16 juni 2006 en 26 januari 2007)

- Jaarverslag Jeugdbeleid en Kinderrechten 2008-2009

- Decreet houdende de ondersteuning en stimulering van het lokaal jeugdbeleid en de bepaling van het provinciaal jeugdbeleid van 6 juli 2012

- Besluit van 9 november 2012 houdende bepaling van de Vlaamse beleidsprioriteiten voor het gemeentelijk jeugdbeleid.

NIET EXPLICIET NAAR GEREFEREERD MAAR OOK GERAADPLEEGD:

- Afdeling Jeugd (2007). *Leidraad diversiteit*. Geraadpleegd op 20 oktober 2014: http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/publicaties/leidraad_diversiteit.pdf

- Anciaux, B. (2000b). *Vlaamse Jeugdwerkbeleidsplan 2001-2004.* Geraadpleegd op 16 september 2014: http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/vjkb_beleidsplan_vorige.aspx

- Anciaux, B. (2006). *Beleidsbrief Jeugd 2006-2007.* Geraadpleegd op 17 september 2014: http://www.cjsm.vlaanderen.be/jeugd/beleidsdocumenten/#2004

- Anciaux, B. (2006). *Vlaams Actieplan Interculturalisering van, voor en door Cultuur, Jeugdwerk en Sport*. Geraadpleegd op 22 oktober 2014: http://www.interculturaliseren.be/fileadmin/user_upload/pdf/actieplan_interculturaliseren.pdf

- Debruyne, P. & Nolf, M. (2008). De publieke ruimte als medeopvoeder. Over kind zijn in de stad. *Krax. Vakblad van het jeugdwerk*, 8(2), 10-13.

- Deceur, E. & De Visscher, S. (2012). Jeugd verbinden met de stad. In N. Vettenburg, M. de Bie, R. Roose & M. Vandenbroeck, *Maatschappelijk engagement: een besef van kwetsbaarheid* (pp-pp). Gent: Academia Press.

- N (2010). *Commissievergadering. Vraag om uitleg van de heer Paul Delva tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over een stedelijk jeugdbeleid in Brussel en de Urban Youth and Europe Day.* Parlementair dossier van 8 december 2010. Geraadpleegd op 12 januari 2015: https://docs.vlaamsparlement.be/docs/handelingen_commissies/2010-2011/c0m075bru5-08122010.pdf

- N (2014). *Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan (JKP) 2015-2019. Omgevingsanalyse.* Geraadpleegd op 21 augustus 2014: http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/vjkb_beleidsplan_jkp2015_2019.aspx

- Smet, P. (2013). *Beleidsbrief Jeugd 2013-2014.* Geraadpleegd op 29 september 2014: https://cjsm.be/jeugd/sites/cjsm.jeugd/files/public/beleidsbrief2013-2014_jeugd.pdf

- UNICEF (2009). *Dat denken wij ervan. Tweede rapport van kinderen en jongeren in België voor het comité van de rechten van het kind.* Geraadpleegd op 14 oktober 2014: http://www.unicef.be/wp-content/uploads/2014/06/wdyt_kinderen-in-belgie.pdf

- Vandemaele, M. (2010). De Toekomst van het lokaal en provinciaal jeugd(werk) beleid. Over planlastvermindering en interne staatshervorming. *Krax. Vakblad van het jeugdwerk*, 10, 4.

- Van de Walle, I. (2003). Het jongereninformatiebeleid. Werk aan de winkel. *Krax. Vakblad van het jeugdwerk*, 3 (1), 41-46.

- Van Hove, K. & De Bleser, J. (2009). Jeugdraden zijn buitenbeentjes. *Krax*. 9, 1, 30-31.

Lijst met afkortingen

AGB	Autonoom gemeentebedrijf
AP	Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen
BBC	Beheer- en beleidscyclus
BNP	Bruto nationaal product
BSO	Beroeps secundair onderwijs
CAW	Centrum voor Algemeen Welzijn
CBS	College van burgemeester en schepenen
CJSM	Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media
CLB	Centrum voor Leerlingenbegeleiding
CMGJ	Centrum voor Maatschappelijke Gelijkheid en Jeugdwelzijn vzw
COJEMA	Coördinatie Jeugdwerk met Maatschappelijk Achtergestelden vzw (in 2002 opgegaan in Uit de Marge vzw)
D'BROEJ	De Brusselse Organisatie voor de Emancipatie van Jongeren vzw
DAC	Derde arbeidscircuit
ERYICA	European Youth Information and Counselling Agency
EVA	Extern verzelfstandigd agentschap
FJIAC	Federatie Jongereninformatie- en Adviescentra vzw (in 1995 opgegaan in In Petto vzw)
GAS	Gemeentelijk administratieve sanctie
GESCO	Gesubsidieerde contractueel
GIS	Geografisch informatiesysteem
IVA	Intern verzelfstandigd agentschap
IVRK	Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind
JAC	Jongerenadviescentrum
JEMP	Jeugddienst voor Maatschappelijke Participatie vzw (stopgezet eind 2006)
JES	Jeugd en Stad vzw
JIP	Jongereninformatiepunt
J(W)BP	Jeugd(werk)beleidsplan
KSA	Katholieke Studenten Actie vzw
LEJO	Landelijke Jeugddienst voor vrijetijdswerking vzw
LISS	Limburgs Steunpunt Straathoekwerk vzw
LJ(W)B	Lokaal jeugd(werk)beleid
MAT	Managementteam
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
OLJP	Ondersteuning Lokale Jeugdparticipatie vzw (in 2009 opgegaan in Karuur vzw)
PAJ	Platform Allochtone Jeugdwerkingen vzw
SARC	Strategische Adviesraad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
SIF	Sociaal impuls fonds
TSO	Technisch secundair onderwijs
UDM	Uit de Marge vzw
VDS	Vlaamse Dienst Speelpleinwerking vzw
VFIK	Vlaams Fonds voor de Integratie van Kansarmen
VFJ	Vlaamse Federatie Jeugdhuizen (in 2007 opgegaan in Formaat vzw)
VGC	Vlaamse Gemeenschapscommissie
VRP	Vlaamse Vereniging voor Ruimte en Planning vzw
VN	Verenigde Naties
VTE	Voltijds equivalent
VUB	Vrije Universiteit Brussel
VVJ	Vereniging Vlaamse Jeugddiensten vzw
VVP	Verenging van de Vlaamse Provincies vzw
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten vzw
WMKJ	Werking maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren

Colofon

‘1993-2013: Een terugblik op 20 jaar lokaal jeugdbeleid’ is een uitgave van de afdeling Jeugd van het Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media.

OPDRACHTNEMER
Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen (AP)

STUURGROEP
Ilse Holvoet (VVJ), Chris Peeters (VVSG), Simon Kenens (De Ambrassade), Bert Bijloos (VGC), Griet Willems (vertegenwoordiging Vlaamse Provincies), Guy Pauwels (Studiedienst Vlaamse Regering), Kristof Gaublomme en Ann Vandenbussche (Afdeling Jeugd)

AUTEURS
Ellen Schryvers, Katrien Van de Mosselaer en Britt Dehertogh (AP)

EINDREDACTIE
Ellen Schryvers (AP), Els Cuisinier, Kristof Gaublomme en Ann Vandenbussche (Afdeling Jeugd)

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER
Johan Van Gaens (afdeling Jeugd)

VORMGEVING
MadebyHanna bvba

DRUK
Drukkerij Geers Offset NV

OPLAGE
1000 exemplaren

WETTELIJK DEPOTNUMMER
D/2015/3241/296